

MEB'İN YENİ  
100'Ü

ÖZETİN  
ÖZETİ

ETKİNLİKLER

6. SINIF

SÜREÇ  
ODAKLI

YAZILI  
SENARYOLARI

AKILLI  
TAHTA

Karekod Çözümlü

# Sosyal Bilgiler Defterim

Çözümler için  
karekodu okutunuz.



Ekstra Ücretsiz  
Dijital Platform

3000

Çözümlü Soru  
ve Sınırsız

Deneme  
Sınavları





### İSTİKLAL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;  
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.  
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;  
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!  
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?  
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl  
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

### ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen; Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi seni bu hazineye mahrum etmek isteyecek dâhilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazife atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin. Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklal ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar, gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri, şahsi menfaatlerini müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakrızaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evladı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

# 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Editör Yayınevine aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan; kitabın tümünden veya bölümlerinden, yönerge-lerinden, ölçme araçlarından, etkinliklerinden ve kitaptaki modellemelerden esinlenmek, bunları taklit etmek veya benzerini yapmak suçtur. Aynı zamanda elektronik yollarla, fotokopi yoluyla, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz veya dağıtılamaz.

#### Editör

Turgut MEŞE

#### Yazar

Komisyon

#### Sertifika No

40447

#### Baskı ve Cilt

Data Dijital Matbaacılık

ANKARA



#### İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

www.editoryayinevi.com

## İÇİNDEKİLER

### 1. ÜNİTE: BİZ VE DEĞERLERİMİZ

- ▶ SOSYAL ROLLERİN DEĞİŞİMİ ..... 6
- ▶ KÜLTÜR VE TOPLUMSAL BİRLİKTEKİ ..... 8
- ▶ FARKLILIKLARA SAYGI DUYUYORUM ..... 10
- ▶ YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA ..... 11
- ▶ SORUNLARA ÇÖZÜM BULUYORUM ..... 13

### 2. ÜNİTE: TARİHE YOLCULUK

- ▶ ORTA ASYA'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİ .. 20
- ▶ İSLAMİYET'İN YAYILIŞI ..... 27
- ▶ TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ ..... 34
- ▶ 1. DÖNEM 1. YAZILI SINAVLARI ..... 36
- ▶ YENİ YURT ANADOLU ..... 48
- ▶ İPEK VE BAHARAT YOLU ..... 51
- ▶ YENİ YURT ANADOLU - İPEK VE BAHARAT YOLU .. 52

### 3. ÜNİTE: YERYÜZÜNDE YAŞAM

- ▶ COĞRAFİ KONUMU ÖĞRENİYORUM ..... 56
- ▶ TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ .... 62
- ▶ TÜRKİYE'NİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ ... 66
- ▶ DÜNYA'DA İKLİM VE YAŞAM ..... 68
- ▶ 1. DÖNEM 2. YAZILI SINAVLARI ..... 69

### 4. ÜNİTE: BİLİM VE TEKNOLOJİ HAYATIMIZDA

- ▶ SOSYAL BİLİMLERİN TOPLUM HAYATINA ETKİSİ ... 84
- ▶ GELECEKTEKİ YAŞAM ..... 89
- ▶ BİLİMSEL ARAŞTIRMA BASAMAKLARI ..... 91
- ▶ TELİF VE PATENT HAKKI ..... 92

### 5. ÜNİTE: ÜRETİYORUM, TÜKETİYORUM, BİLİNÇLİYİM

- ▶ KAYNAKLARIN ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ ..... 96
- ▶ KAYNAKLARIN BİLİNÇSİZ KULLANIMI ..... 99
- ▶ YATIRIM VE PAZARLAMA ..... 104
- ▶ VERGİMİ ÖDÜYORUM ..... 105
- ▶ NİTELİKLİ İNSAN GÜCÜ ..... 106
- ▶ MESLEĞİMİ SEÇİYORUM ..... 107
- ▶ 2. DÖNEM 1. YAZILI SINAVLARI ..... 109

### 6. ÜNİTE: YÖNETİME KATILUYORUM

- ▶ YÖNETİM BİÇİMLERİNİ ÖĞRENİYORUM ..... 119
- ▶ YASAMA, YÜRÜTME VE YARGI ..... 125
- ▶ YÖNETİMİN KARAR ALMA SÜRECİNE KATILUYORUM ..... 127
- ▶ TOPLUMSAL HAYATIMIZDA DEMOKRASİNİN ÖNEMİ ..... 129
- ▶ ANAYASAL GÜVENCE ALTINDAYIZ ..... 130
- ▶ TOPLUMSAL HAYATTA KADININ YERİ ..... 131
- ▶ 2. DÖNEM 2. YAZILI SINAVLARI ..... 133

### 7. ÜNİTE: ULUSLARARASI İLİŞKİLERİMİZ

- ▶ TÜRK CUMHURİYETLERİ VE KOMŞU ÜLKELERLE İLİŞKİLER ..... 150
- ▶ ÜLKEMİZİN EKONOMİK İLİŞKİLERİ ..... 153
- ▶ ÜLKEMİZİN ÜSTLENDİĞİ ULUSLARARASI ROLLER ..... 156
- ▶ POPÜLER KÜLTÜR ..... 156
- ▶ CEVAP ANAHTARI ..... 157



# ÜNİTE

## BİZ VE DEĞERLERİMİZ



KÜLTÜR VE TOPLUMSAL  
BİRLİKTELİK



YARDIMLAŞMA VE  
DAYANIŞMA

SOSYAL ROLLERİN  
DEĞİŞİMİ



FARKLILIKLARA SAYGI  
DUYUYORUM



SORUNLARA ÇÖZÜM  
BULUYORUM





## SOSYAL ROLLERİN DEĞİŞİMİ

### Rol

- ➔ Bir grup etkinliğinde yer alan ya da bir yerde bulunan bireylerin üstlendikleri görevlere **rol** denir.
- ➔ Başka bir tanımla, üyesi olduğumuz grupta üstlenmemiz gereken görevlerdir.
- ➔ Bir kişi birden fazla role sahip olabilir. Anne, evlat, torun, kulüp başkanı gibi.
- ➔ Bireylerin içerisinde yer aldığı ilk sosyal grup ailedir.
- ➔ Bunu daha sonra akraba, arkadaş çevresi ve okul takip eder.
- ➔ Birey olarak dünyaya geldiğimiz andan itibaren çeşitli roller üstleniriz.
- ➔ Üstlendiğimiz rollerin bir kısmına doğuştan sahip oluruz.
- ➔ Evlat, torun, kardeş ve abi olma rollerine doğuştan sahip oluruz.
- ➔ Doğuştan sahip olduğumuz roller herhangi bir ilgi ve yetenek gerektirmemektedir. Bunları seçme imkânımız yoktur.
- ➔ Bazı rollerimizi de kendi isteğimizle çalışarak kazanırız. Mühendis olmak, sınıf başkanı olmak gibi.

## KÜLTÜR VE TOPLUMSAL BİRLİKTELİK

- ➔ Bir toplumun tarihsel süreç içinde ürettiği, kuşaktan kuşağa aktardığı maddi ve manevi özelliklerin tümüne **kültür** denir.
- ➔ Kültür bir milleti diğer milletlerden ayıran yaşam tarzı, duygu ve düşüncelerin oluşturduğu ortak değerler olarak da ifade edilebilir.
- ➔ Kültür, içinde bulunduğumuz toplumun kimliğini oluşturur.

### Kültürü Oluşturan Unsurlar

#### Dil

- ➔ İnsanların duygu ve düşüncelerini birbirine aktarmak için sözcükler ya da işaretler aracılığıyla kurduğu iletişime **dil** adı verilir.
- ➔ Bir milletin yaşayışına dair her türlü maddi ve manevi değerler dil ile ifade edilir.

#### Din

- ➔ Din, insanların duygu ve düşüncelerini etkiler.
- ➔ Toplumun düşünce ve yaşayış biçimi dinden etkilenerek kültürü şekillenir.
- ➔ Her kültür, ait olduğu toplumdaki insanların inandığı dinin izlerini taşır.

#### Tarih

- ➔ Tarih sayesinde bir milletin oluşturduğu ortak kültür mirası geçmişten günümüze aktarılabilir.
- ➔ Bu sayede bireyler geçmişine ait kültürel değerleri öğrenerek bunları yaşatmaya çalışır.
- ➔ Tarih bilinciyle hareket edilmelidir.

#### Gelenek ve Görenek

- ➔ Toplumsal birlikteliğin oluşmasında dil, din, tarih dışında gelenek ve görenekler gibi kültürel unsurlar da vardır.
- ➔ Büyüklere saygı ve küçüklere sevgi göstermek, misafirlere ikramlarda bulunmak bunlara örneklerdir.

### Mimari

- ➔ Kültürün maddi unsurlarından olan şehirler ve konutlar oluşturulurken orada yaşayan insanların inançları, düşünce dünyaları, kültürel yapısı dikkate alınmalıdır. Böyle oluşturulan şehirler toplumsal birlikteliği destekler.
- ➔ İslam inancının önemli merkezlerinden biri olan cami, şehrin merkezinde yer alırken etrafında medrese (okul), şifahane (hastane), imaret (aşevi), çarşı, han (dinlenme yerleri), hamam ve çeşme gibi yapılar yer almıştır.



## FARKLILIKLARA SAYGI DUYUYORUM

- ➔ Bir grubun üyelerine karşı abartılan, genelleştirilen olumlu ve olumsuz değerlendirmelere **kalıp yargı** denir.
- ➔ Kalıp yargılar başkalarından, medya organlarından veya çeşitli kaynaklardan öğrenilmiş olabilir.
- ➔ Zamanla oluşur ve yaygınlaşır.
- ➔ Bireyler kalıp yargıları topluma uyum sürecinde öğrenir, bazı bireyler de bu kalıp yargılarla hareket etmeyi seçebilir.

- ➔ Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargıya, peşin hükme **ön yargı** denir.
- ➔ Ön yargılı bireylerin bir durum ya da kişi hakkında olumlu veya olumsuz bir düşüncesi vardır.
- ➔ Bireyler herhangi bir olayda bu düşüncelerine göre karar verebilirler.

## YARDIMLAŞMA VE DAYANIŞMA

- ➔ Bireylerin çeşitli konularda birbirlerine yardım etmesine ve ortak olarak işlerin üstesinden gelmesine **yardımlaşma** denir.
- ➔ Bir topluluğu oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve ortak amaçlarda birbirlerine karşılıklı olarak bağlanmasına **dayanışma** denir.

### Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Projesi Hazırlama Aşamaları

- ➔ Proje Ekibini Oluşturma
- ➔ Projenin Konusunu Seçme
- ➔ Projenin Sloganını Belirleme
- ➔ Projeyi Uygularken Yapılabilecekleri Belirleme
- ➔ Projeyi Uygulama
- ➔ Projenin Sonucunu Yazma

Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyen kurum ve kuruluşların bazıları şunlardır:

**Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı):** Ülkemizde sosyal yardım hizmetlerini en yaygın, kapsamlı ve organize biçimde yürüten devlet kurumudur.

**Darülaceze:** 1895 yılında Sultan II. Abdülhamit Han tarafından kurulmuştur. Darülaceze; din, dil, ırk, cinsiyet ve mezhep farkı gözetmeksizin muhtaç insanlara hizmet veren bir hayır kurumudur.

**Türk Silahlı Kuvvetleri Mehmetçik Vakfı:** Ülkemizin ve milletimizin güvenliği için canlarını hiçe sayarak görev yapan erbaş ve erlerimizden şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybedenlerin bakmakla yükümlü oldukları yakınları ile gazi ve engelli Mehmetçiklere sosyal ve ekonomik destek sağlamak amacıyla 17 Mayıs 1982 tarihinde kurulmuştur.

**Kızılay:** Savaş alanında yaralanan ya da hastalanan askerlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etmek amacıyla, 1868 yılında Hilal-i Ahmer adıyla kurulmuştur.

**Yeşilay:** Tütün ürünleri, alkol uyuşturucu, madde, kumar ve teknoloji bağımlılığına karşı mücadele etmek amacıyla kurulmuştur.

**Lösev:** Lösemili çocukların başta sağlık ve eğitim olmak üzere her türlü ihtiyaçlarının giderilmesine katkı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

## SORUNLARA ÇÖZÜM BULUYORUM

- ➔ Yasal olarak bireylere tanınan yetkilere **hak** denir.
- ➔ Bireyin yaptığı davranışların sonuçlarını üstlenmesine **sorumluluk** denir.
- ➔ Bireylerin dış etkilere bağımsız olarak isteğine ve düşüncesine göre karar vermesine **özgürlük** denir.
- ➔ Bireyler haklarını kullanarak ve sorumluluklarını yerine getirerek özgürce yaşayabilirler.

- ➔ Ülkemizde yaşadığımız sorunlar karşısında başvurabileceğimiz kurumlar şunlardır:
  - ➔ Tüketici Hakları İl/İlçe Hakem Heyeti
  - ➔ Tüketici Hakları Derneği
  - ➔ Tüketici Hakları Mahkemesi
  - ➔ Valilik, Belediye, Muhtarlık, Kaymakamlık...



1.

Etkinlik

## Sosyal Rollerin Değişimi

Hakan Bey'in aşağıdaki yaşam öyküsünde üstlendiği sosyal rolleri verilen boşluklara yazınız.

1978 yılında Sivas'ta doğdum. Babam, annem, ablam, dedem ve babaannem birlikte olduğu küçük ama güzel bir bahçenin içinde tek katlı bir evde oturduk.

.....  
Cocuk (evlat), kardeş, torun

Öğrenim hayatıma mahallemizde bulunan anaokulunda başladım. İlkokulda sınıf başkanı, ortaokulda da okul basketbol takımı oyuncusuydum.

.....  
Öğrenci, sınıf başkanı, sporcu

15 yaşındayken kardeşim dünyaya geldi. Lise yıllarında okuduğum okulda spor kulübü üyesi oldum ve okulumu spor yarışmalarında temsil ettim.

.....  
Ağabey - abla, öğrenci, üye, sporcu

Üniversite sınavlarında Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazandım. Burada 5 yıllık meslek eğitimini başarıyla tamamladım. Daha sonra meslek yaşamına başladığımda artık bir avukattım.

.....  
Öğrenci, avukat

Şu anda evliyim ve 1 çocuğum var. Eşim ikinci çocuğumuza hamile.

.....  
Eş, baba

2.

Etkinlik

## Sosyal Rollerin Değişimi

Aşağıda verilen sosyal rolleri ilgili olduğu alana yazınız.

Kardeş

Öğretmen

Öğrenci

Ağabey

Belediye Başkanı

Torun

Kulüp Başkanı

Güvenlik Görevlisi

Baba

Büyükanne

Mimar

Doktor

Evlat

Dede

## Doğuştan Edinilen Roller

- .....  
Kardeş
- .....  
Ağabey
- .....  
Torun
- .....  
Baba
- .....  
Büyükanne
- .....  
Evlat
- .....  
Dede

## Sonradan Edinilen Roller

- .....  
Öğretmen
- .....  
Öğrenci
- .....  
Belediye Başkan
- .....  
Kulüp Başkanı
- .....  
Güvenlik Görevlisi
- .....  
Mimar
- .....  
Doktor



3.  
Etkinlik

### Sosyal Rollerin Değişimi

Aşağıda verilen açıklamaya göre Derya Hanım ile ilgili sorulan soruları cevaplayarak boş bırakılan yerlere yazınız.

#### Roller

İnsanoğlu hayata geldiği andan itibaren çeşitli rollerle sahiptir. Gün geçtikçe sahip olduğu rollerin sayısı artmakta ve bu roller bulunduğu ortama göre değişmektedir. Hatta aynı anda birçok rolün gerektirdiği hakları ve sorumlulukları olabilmektedir. İnsanlar rollerinin gerektirdiği görevleri yerine getirdiği sürece her zaman daha başarılı olmuşlardır. Özel bir okulda öğretmen olarak görev yapan Derya Hanım, evli ve iki çocuk annesidir. Derya Hanım'ın dört kardeşi vardır. Kardeşlerin en büyüğü Derya Hanım'dır. Derya Hanım TEMA Vakfına üyedir, boş zamanlarında vakfın çalışmalarına katılır. İş yerindeki arkadaşlarıyla tenis oynar. Hafta sonu eşi ve çocuklarıyla birlikte anne ve babasına ziyarete giden Derya Hanım, güzel vakit geçirir. Derya Hanım'ın eşi ve çocukları da bu ziyaretten çok mutlu olur.

1. Derya Hanım'ın okuldaki rolü nedir?

Öğretmen

2. Derya Hanım'ın ailesindeki rolleri nelerdir?

Es, anne, kardeş, evlat

3. Derya Hanım'ın, TEMA Vakfındaki rolü nedir?

Üye

4. Derya Hanım iş yerinde hangi rollere sahiptir?

Öğretmen, arkadaş

4.  
Etkinlik

### Sosyal Rollerin Değişimi

Aşağıdaki yapılandırılmış grid tekniği verilmiştir. Teknikte verilen ifadelerden yararlanarak soruları cevaplayınız.

1	BABA	2	AŞÇI	3	ÖĞRETMEN	4	AVUKAT
5	TERZİ	6	KARDEŞ	7	ANNE	8	POLİS
9	AMCA	10	DAYI	11	DOKTOR	12	TEYZE

1. Mahkemede kişinin hakkını savunmak kimin görevidir?

(4) Avukat

2. Toplumda güvenliği sağlamak kimin görevidir?

(8) Polis

3. Okulda öğrencilere ders anlatmak kimin görevidir?

(3) Öğretmen

4. Giysi dikmek kimin görevidir?

(5) Terzi

5. Hastaları, tedavi etmek kimin görevidir?

(11) Doktor

6. Müşterilerine lezzetli yemekler pişirmek kimin görevidir?

(2) Aşçı

7. Doğuştan gelen rollerimiz hangileridir?

(1) Baba, (6) Kardeş, (7) Anne, (9) Amca, (10) Dayı, (12) Teyze

8. Sonradan kazanılan rollerimiz hangileridir?

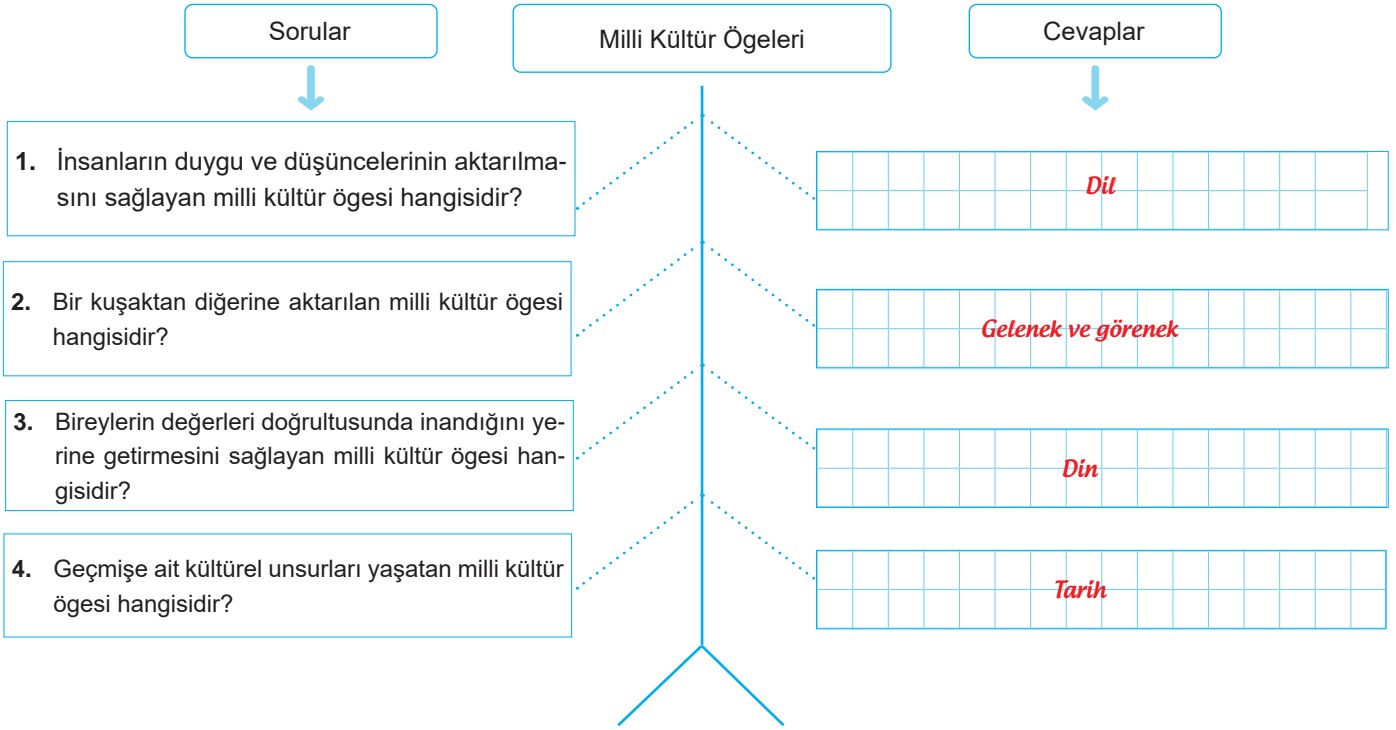
(2) Aşçı, (3) Öğretmen, (4) Avukat, (5) Terzi, (8) Polis, (11) Doktor



5.  
Etkinlik

Kültür ve Toplumsal Birlikte

Balık kılıçında sorulan soruların ilgili olduğu milli kültür ögesini yazınız.

6.  
Etkinlik

Kültür ve Toplumsal Birlikte

Çalışma kağıdında açıklamaları verilen kavramları boş bırakılan alanlara yazınız.

Aldatayım diyen aldanır	Tarih	Mimari	Din	Gelenek-görenek	El sanatları
1. Allah akıl versin. + Doğrunun yardımcısı Allah'tır. + Aldatayım diyen aldanır.			Din		
2. Değerler + El sanatları + Düğünler				Gelenek ve görenek	
3. Han + Hamam + Kervansaray		Mimari			
4. Ortak hafıza + Milli kimlik + Geçmiş					Tarih



7.  
Etkinlik

### Kültür ve Toplumsal Birliktelik

Şemalarda kültürel unsurların (dil, tarih, din, mimari, gelenek ve görenekler) özellikleri ile ilgili verilen ifadelerden bir tanesi hatalıdır. Hatalı ifadeyi bularak boş bırakılan kısma doğrusunu yazınız.

Dil bir gözlem aracıdır.

Dil, geçmişten günümüze bir kültür taşıyıcısıdır.

Düşünceler dil sayesinde başka kişilere aktarılır.

1. *Dil bir iletişim aracıdır.*

Dilin bozulması kültüre zarar verir.

Ortak dile sahip insanlar aynı toplumun üyesidir.

Yabancı kelimeler Türkçeye zenginlik kazandırır.

2. *Yabancı kelimeler Türkçemize zarar verir.*

Tarih milletlerin ortak hafızasıdır.

Tarih kültür mirasını gelecekte geçmişe aktarır.

Tarih, millî kimlik bilinci kazanmamızı sağlar.

3. *Tarih kültür mirasını geçmişten geleceğe aktarır.*

Tarih geçmişe ait kültürel değerleri öğretir.

Tarih toplumsal kimliğimizi oluşturur.

Kültürü meydana getiren tek unsur tarihtir.

4. *Kültürü meydana getiren unsurlardan biri de tarihtir.*

Din, insanların duygu ve düşüncelerini etkiler.

Atasözlerimiz dinimizin pek çok emrini yansıtır.

Sosyal faaliyetlerimizde İslam dininin etkisi görülmez.

5. *Sosyal faaliyetlerimizde İslam dininin etkisi görülür.*

Muhtaç kişilere yardım etmek dinimizin emridir.

Zekât toplumdaki dayanışmaya güzel bir örnektir.

Her kültür, tek bir dinin izlerini taşır.

6. *Her kültür, inandığı dinin izlerini taşır.*

Mimari yapılar sahip olunan kültürün özelliklerini taşır.

Şifahaneler günümüzün dinlenme yerleridir.

Safranbolu evleri kültürümüzü yansıtan mimari eserlerdendir.

7. *Şifahaneler günümüzün hastaneleridir.*

Gelenekler bizi ortak duygularda buluşturur.

Gelenekler nesilden nesile aktararak günümüze gelir.

Ülkemizin her bölgesindeki gelenekler aynıdır.

8. *Ülkemizin her bölgesinde farklı geleneklerimiz vardır.*

8.  
Etkinlik

Farklılıklara Saygı Duyuyorum

Aşağıda verilen boşlukları doldurunuz.

## YÖNERGE

Pac-Man'de oyuncu, bir labirent içerisinde hareket ederek kalıp ve ön yargı ilgili diskleri bitirmeye çalışır. Hedefi numaralandırılmış hayaletleri yiyerek çıkışa ulaşmaktır. Numaralandırılmış hayaletlerin hangi yargılara ait olduğunu boş bırakılan alanlara yazınız.



Ucuz olan ürünler kalitesizdir.



Erkekler duygusal değildir.



Pahalı olan ürünler kalitelidir.



Ayşe öğretmenlik yapamaz.



Yaza kalmadan işten kovulacak.



Eminim ki sınavı kötü geçecek.



Erkekler ütü yapmaz.



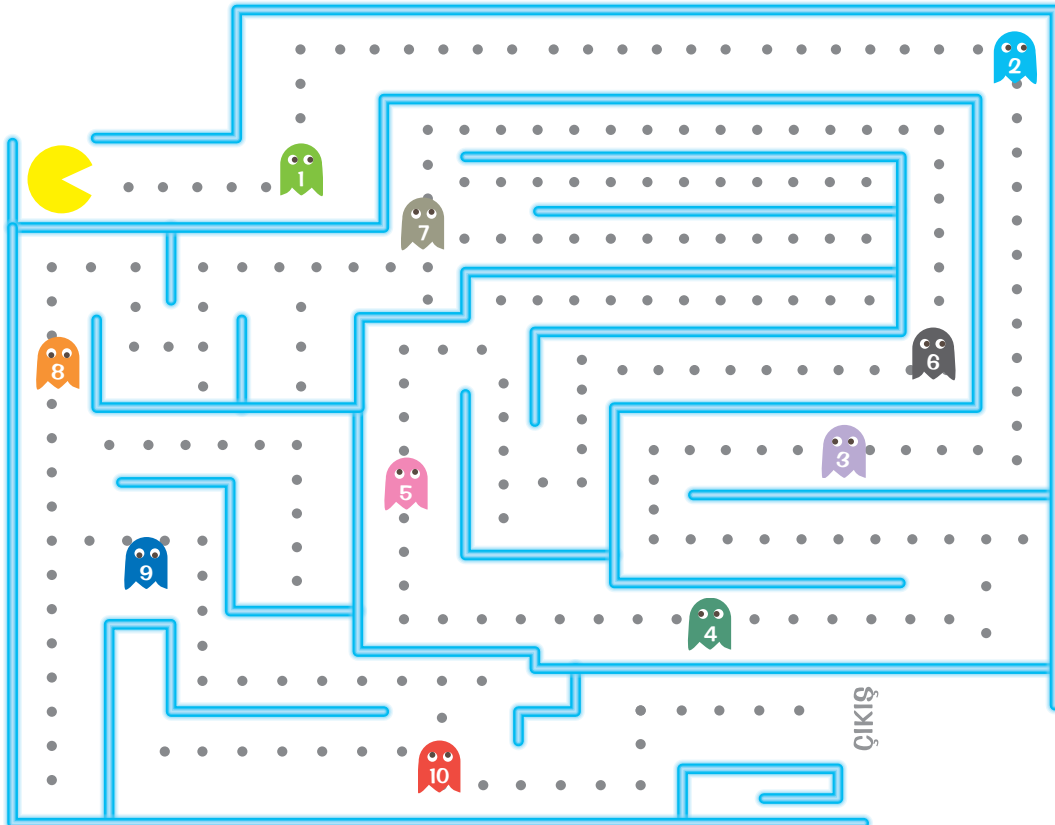
Onun bizimle gelmeyeceğine eminim.



Tüm Araplar zengindir.



Üniversite sınavını bu sene kazanamayacaksın.



KALIP YARGI

1  
2  
3  
7  
9

ÖN YARGI

4  
5  
6  
8  
10



9.  
Etkinlik

Yardımlaşma ve Dayanışma

Aşağıda logoları verilen sivil toplum kuruluşlarının doğrudan eğitim, sağlık, doğal afet, çevre, yardımlaşma gibi alanlardan hangisine ait olduğunu örnekteki gibi kutucuklara yazınız. (Not: Aynı alan birden fazla yere yazılabilir.)

1



Çevre

2



Doğal afet

3



Çevre

4



Sağlık

5



Doğal afet

6



Sağlık

7



Eğitim

8



Eğitim

9



Eğitim

10



Yardımlaşma

11



TÜRK KALP VAKFI

Sağlık

12



M.E. VAKFI  
MILLİ EĞİTİM VAKFI

Eğitim

10.  
Etkinlik

Yardımlaşma ve Dayanışma

Konuşma kartlarındaki sözcüklerin çağrıştırdığı sivil toplum kuruluşlarını ve kavramları yazınız. Bu etkinliği iki arkadaşınızla birlikte grup hâlinde yapınız. Herkes dört kartı değerlendirecektir. (Not: Aynı sivil toplum kuruluşu birden fazla yere yazılabilir.)

1. *Darülaceze*

II. Abdülhamit

1895

Hayır kurumu

2. *Türk Silahlı Kuvvetleri  
Mehmetçik Vakfı*

Şehit

Gazi

1982

3. *Kızılay*

Savaş

Hilal-i Ahmer

1868

4. *Sosyal Yardımlar  
Genel Müdürlüğü*

Organize

Kapsamlı

Sosyal güvence

5. *Yardımlaşma*

Yardım etmek

Ortak

Üstesinden

6. *LÖSEV*

Çocuk

Hastalık

Lösemi

7. *Dayanışma*

Ortak amaç

Duygu

Düşünce

8. *Yesilay*

Alkol

Uyuşturucu

Kumar

9. *Ato Sosyal Yardım Hattı*

Muhtaç

144

Yoksulluk

10. *Yesilay*

Teknoloji bağımlılığı

Tütün ürünleri

Farkındalık

11. *Darülaceze*

Irk ayrımı

Şefkat yuvası

İhtiyaç sahipleri

12. *Kızılay*

Afet

Kan ihtiyacı

yardım

## AKRAN DEĞERLENDİRME FORMU

İfadeler	Gruptaki Arkadaşlarınızın İsmi	
★★★★ İyi   ★★ Orta   ★ Geliştirilebilir		
Sivil toplum kuruluşlarını doğru tahmin etme		
Grup üyeleri ile yardımlaşma		
Gruptaki görevini yerine getirme		

11.  
Etkinlik

Yardımlaşma ve Dayanışma

Aşağıdaki sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyen kurum ve kuruluşların amaçlarını yazınız.

Sosyal  
Yardımlar  
Genel  
Müdürlüğü

Sosyal güvencesi bulunmayan ihtiyaç sahibi vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak

TÜRK  
Kızılayı

Afetlerde ve olağan dönemlerde korumasız ve ihtiyaç sahiplerine yardım sağlamak, toplumda yardımlaşmayı geliştirmek ve kan ihtiyacını karşılamak amacıyla hizmet vermek

Darülaceze  
Başkanlığı

Din, dil, ırk, cinsiyet ve mezhep farkı gözetmeksizin muhtaç insanların giyinme, barınma, gıda, sağlık ve bakım ihtiyaçlarını karşılamak

Türk Silahlı  
Kuvvetleri  
Mehmetçik Vakfı

Ülkemizin güvenliği için görev yapan erbas ve erlerimizden şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybedenlerin bakmakla yükümlü oldukları yakınları ile gazî ve engelli Mehmetçiklere sosyal ve ekonomik destek sağlamak

12.  
Etkinlik

Sorunlara Çözüm Buluyorum

Aşağıda hak, sorumluluk ve özgürlük kavramları ile ilgili bazı öğrenciler yanlış bilgiler vermiştir. Yanlış bilgi veren öğrencilerin cümlelerini düzelterek yazınız.

Yusuf: Sağlıklı ve düzenli bir çevrede yaşamak benim hakkımdır.

Elif: Her şeyi yapabilecek kadar özgürlüklerimiz sınırsız olmalıdır.

Murat: Tüm sorumluluklarımızı kanunlar gereği yerine getirmezsek ceza alırız.

Samet: Seyahat, yerleşme ve haberleşme gibi özgürlüklerimiz vardır.

Hatice: Sorumluluklarımız kendimize veya başkalarına karşı yükümlülüklerimizdir.

Hakan: Haksızlıklar karşısında sessiz kalmalıyız.

Semra: Okulda öğrenim görmek başlıca sorumluluklarımız arasındadır.

Taner: Müzik dinlemek bir sorumluluktur.

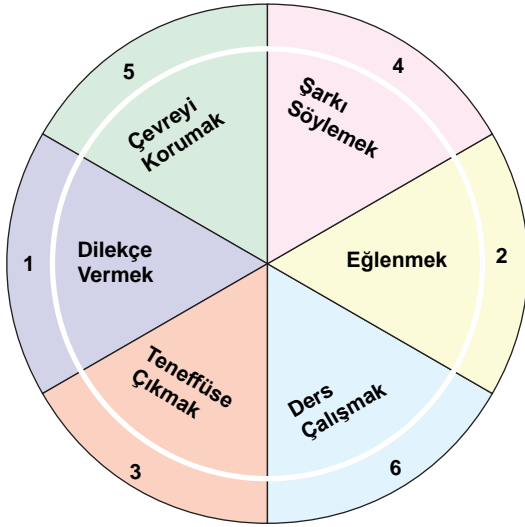
İkra: Sorumluluklarımızın arasında halk kütüphanesinden yararlanmak da vardır.

1..... Elif..... adlı öğrenci *Özgürlüklerimiz sınırsız değildir.*..... demelidir.2..... Murat..... adlı öğrenci *Bazı sorumluluklarımızı kanunlar gereği yerine getirmezsek ceza alırız.*..... demelidir.3..... Hakan..... adlı öğrenci *Haksızlıklar karşısında kanunlar çerçevesinde sessiz kalmamalıyız.*..... demelidir.4..... Semra..... adlı öğrenci *Okulda öğrenim görmek temel haklarımız arasındadır.*..... demelidir.5..... Taner..... adlı öğrenci *Müzik dinlemek özgürlüklerimiz arasındadır.*..... demelidir.6..... İkra..... adlı öğrenci *Kütüphanelerden yararlanmak haklarımız arasında yer almaktadır.*..... demelidir.

13.  
Etkinlik

Sorunlara Çözüm Buluyorum

Soruları çarka göre cevaplayarak, cevapları boş bırakılan alanlara yazınız.



1. Haklarımızın yer aldığı dilimlerin toplam puanı kaçtır?

Cevap: ..... 4 .....

2. Sorumluluklarımızın yer aldığı dilimlerin toplam puanı kaçtır?

Cevap: ..... 11 .....

3. Özgürlüklerimizin yer aldığı dilimlerin toplam puanı kaçtır?

Cevap: ..... 6 .....

14.  
Etkinlik

Sorunlara Çözüm Buluyorum

Aşağıda kavram haritası tekniğinde boş bırakılan alanları karışık verilen ifadelerden yararlanarak istenilen şekilde doldurunuz.

➤ Dersi dinlemek	➤ Okula zamanında gelmek
➤ Sağlık hizmetlerinden yararlanmak	➤ Okula gidip eğitim almak
➤ Kılık kıyafet kurallarına uymak	➤ Kantinde sıraya girmek
➤ Derste söz alarak konuşmak	➤ Bir işte çalışabilmek
➤ Beslenmek ve barınmak	➤ Dilekçe yazabilmek
➤ Düşüncelerini söylemek	➤ Sınıfı temiz tutmak
➤ Sınıf içinde koşmamak	➤ Oyun oynamak
➤ İnsani şartlarda yaşamak	➤ Sınıftaki eşyalara zarar vermemek





## ÜNİTE TARİHE YOLCULUK



İSLAMİYET'İN YAYILIŞI

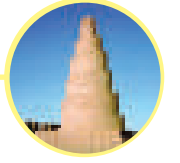


YENİ YURT ANADOLU

ORTA ASYA'DA KURULAN  
İLK TÜRK DEVLETLERİ



TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ  
KABULÜ



İPEK VE BAHARAT YOLU







## ORTA ASYA'DA KURULAN İLK TÜRK DEVLETLERİ

### Türklerin Ana Yurdu

- ➔ Türklerin ilk ana yurdu olan Orta Asya, doğuda Kingan Dağları, batıda Hazar Denizi, kuzeyde Sibiryaya, güneyde ise Hindikuş ve Karanlık Dağları ile çevrilidir.
- ➔ Orta Asya, karasal iklimin hâkim olduğu ve dağlarla çevrili bir bölgedir.

### Asya (Büyük) Hun Devleti (MÖ 220 - MS 216)

- ➔ Asya Hunları, tarihte bilinen ilk teşkilatlı Türk devletidir.
- ➔ Merkezi Ötüken olan Asya Hunları'nın bilinen ilk hükümdarı **Teoman'dır**. Devletin en parlak dönemi Mete Han dönemidir.
- ➔ Mete Han Asya'daki Türk boylarını bir çatı altında topladı.
- ➔ Asya Hun Devleti, en geniş sınırlara Mete Dönemi'nde ulaştı.
- ➔ Hun Devleti MÖ 54'te Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrıldı.
- ➔ Batı Hunlarına MÖ 36'da Çinliler son verdi.
- ➔ Kuzey Hunları MS 155'de Siyenpilerin saldırıları sonucu yıkıldı.
- ➔ Güney Hunları ise Çinliler tarafından MS 216'da yıkıldı.
- ➔ Hunların bir kısmı Balamir Kağan önderliğinde Karadeniz'in kuzeyine geldiler ve Avrupa Hun Devleti'ni kurdular.
- ➔ Avrupa Hunları en parlak dönemini Atilla Dönemi'nde yaşadı.
- ➔ Hunların gelmesiyle göç eden kavimler, Kavimler Göçü'ne neden oldu.

### I. Kök Türk Devleti (552 - 630)

- ➔ Kök Türk Devleti Büyük Hun Devleti'nden sonra Orta Asya'da kurulan ikinci Türk devletidir.
- ➔ Kök Türkler Bumin Kağan önderliğinde Avarları yıkarak Ötüken merkezli I. Kök Türk Devleti'ni kurdular.
- ➔ Tarihte Türk adıyla kurulmuş olan ilk Türk devletiydi.
- ➔ Bumin Kağan, ülkeyi doğu-batı olarak iki idari birime ayırdı.
- ➔ İkili sistem esasına göre Bumin Kağan devletin doğusunu, kardeşi İstemi Yabgu ise batısını idare etti.
- ➔ Devletin en parlak dönemi Mukan Kağan Dönemi'dir.
- ➔ Mukan Kağan'ın ölümünden sonra yerine kardeşi Taspar Kağan (Ta-po) geçti.
- ➔ Tapo Kağan'ın ölümünden sonra yaşanan taht mücadeleleri I. Kök Türk Devleti'nin sarsılmasına neden oldu.
- ➔ Devlet Doğu ve Batı olarak ikiye ayrıldı.
- ➔ Doğu Kök Türk Devleti 630 yılında Çin tarafından yıkıldı.
- ➔ Batı Kök Türk Devleti ise Çin'e bağlı olarak yaşadı.
- ➔ Kök Türkler konargöçer bir yaşam sürmüşlerdir.

### II. Kök Türk (Kutluk) Devleti (682 - 742)

- ➔ Türkler I. Kök Türk Devleti'nin yıkılışından sonra 50 yılı aşkın bir süre Çinlilerin esaretinde yaşadılar.
- ➔ Kürşad Ayaklanmasının ardından Kutluk Kağan liderliğinde birleşerek bağımsızlıklarını kazandılar.
- ➔ Ötüken merkezli II. Kök Türk Devleti'ni kurdular.
- ➔ Kutluk Kağan "İlteriş" (Devleti derleyen, toplayan) unvanını aldı.
- ➔ Orhun Yazıtları II. Kök Türk Devletine (Kutluk) aittir.
- ➔ Devletin en parlak dönemi Bilge Kağan Dönemi'dir.
- ➔ Devlet; Karluk, Basmil ve Uygurların ortak saldırısı sonucu yıkıldı.

### Uygur Devleti (744 - 840)

- ➔ Kutluk Bilge Kül Kağan liderliğinde Ordubalık (Karabalğasun) merkez olmak üzere bağımsız Uygur Devleti'ni kurdular.
- ➔ Devletin en parlak dönemi Moyen Çor Dönemi'dir.
- ➔ Moyen Çor, Türk birliğini yeniden sağladı.
- ➔ Böğü Kağan Dönemi'nde Mani dini kabul edilerek devletin resmi dini hâline getirildi.
- ➔ Mani dininin etkisiyle Uygurlar savaşçı özelliklerini kaybettiler.
- ➔ Yerleşik hayata geçen ilk Türk devletidir.
- ➔ 840 yılında Kırgızlar, Uygur Devleti'ne son verdi.



## Orta Asya Türk Devletlerinde Kültür ve Medeniyet

- ➔ Türkler arasında "Gök Tanrı" inancı yaygındı.
- ➔ Gök Tanrı'yı hem gök hem Tanrı anlamlarına gelen bir yücelik sıfatı olan "Tengri" kelimesiyle ifade ederlerdi.
- ➔ Orta Asya'da Türkler ölümden sonra hayatın devam ettiğine inanır, bundan dolayı ölen kişi kıymetli eşyalarıyla beraber "kurgan" adı verilen mezarlara gömülürdü.
- ➔ Ölen kişinin arkasından "yuğ" adı verilen cenaze töreni yapılırdı.
- ➔ Mezarların etrafına ölen kişinin öldürdüğü düşman sayısı kadar "balbal" dikilirdi.
- ➔ İlk Türklerde hükümdarlar "han, hakan, kağan vb." unvanlarını kullanırlardı.
- ➔ Hakanlar, devleti yönetme yetkisini Gök Tanrı'dan aldıklarına inanırlardı, buna da "kut anlayışı" denirdi.
- ➔ Hükümdarlar, ülkeyi töre denilen yazısız hukuk kurallarına göre yönetirlerdi.
- ➔ Devlet yapısında hukukun üstünlüğü hâkimdi.
- ➔ Hukuk kuralları ilk kez Uygurlar Dönemi'nde yazılı hâle getirildi.
- ➔ Hukuk kurallarına uymayan suçlular oldukça ağır bir şekilde cezalandırılırdı.
- ➔ Soygun, hırsızlık ve hayvan kaçırma kesinlikle yasaktı.
- ➔ Önemli meseleler kurultay'da (kengeş, toy) görüşülür, son sözü hakan söylerdi.
- ➔ Kurultay bir danışma meclisiydi.
- ➔ Hatun, Hakan'ın eşi olup devlet yönetiminde söz sahibiydi.
- ➔ Kurultayda Hakan'ın yanında oturur, Hakan olmadığı zaman kurultaya başkanlık ederdi.
- ➔ Türklerde toplumun en küçük parçası aile idi.
- ➔ Aileler birleşip boyları, boylar birleşip budunu (kavim), budunlar birleşip devleti meydana getirirdi.
- ➔ Sınıf farklılıkları ve kölelik yoktu.
- ➔ İhtiyaç sahibi ailelere her zaman devlet yardım ederdi.
- ➔ Tek eşli evlilik vardı.
- ➔ Kadın hem devlet yönetiminde hem de sosyal hayatta önemli bir role sahipti.
- ➔ Oğuz Kağan Destanı Asya (Büyük) Hun Devleti'ne aittir.
- ➔ Bozkurt ve Ergenekon destanları Kök Türklere aittir.
- ➔ Uygurlar tarihte bilinen 18 harfli ikinci Türk alfabesi olan Uygur Alfabesi'ni kullanmışlardır.
- ➔ Uygurlar, kâğıt ve matbaayı Çinlilerden öğrenip kullanmışlardır.
- ➔ Göç ve Türeyiş destanları Uygurlara aittir.

## İSLAMİYET'İN YAYILIŞI

### İslamiyet'in Doğuşu Sırasında Arap Yarımadası

#### Sosyal Yapı

- ➔ Arap toplumu bedevi ve hadari olmak üzere ikiye ayrılırdı.
- ➔ Bedeviler çöllerde göçebe, hadariler ise şehirlerde yerleşik hayat yaşarlardı.
- ➔ Cahiliye Dönemi'nde insanlar; hürler, mevaliler ve köleler olmak üzere üç sosyal sınıfa ayrılmıştı.

#### Siyasi Yapı

- ➔ İslamiyet öncesi Nebat, Tedmür, Gassani, Main, Seba ve Himyeri devletleri hüküm sürmüştür.
- ➔ Coğrafi yapısı, kabilecilik anlayışı ve kan davaları nedeniyle siyasi birlik kurulamamıştır.
- ➔ Kabileler arasında sürekli savaşlar yaşanırdı.

#### Dini Yapı

- ➔ Arabistan genelinde inanış olarak putperestlik hâkimdi.
- ➔ Hristiyanlık, Musevilik ve Haniflik (Hz. İbrahim'in dini) dinlerine inananlar da vardı.

#### Ekonomik Yapı

- ➔ Bedeviler hayvancılık, hadariler ise tarım ve ticaretle uğraşırdı.
- ➔ Mekke ticaretin merkezi idi.
- ➔ Dini merkez olması Mekke'ye ticari manada büyük avantaj sağlıyordu.
- ➔ Mekke'de haram aylarda düzenlenen Ukaz Panayırı ticaretin yoğun yapıldığı zamanlardı.

**Hz. Muhammed (Sav.) Dönemi**

- ➔ Hz. Muhammed 571 yılında Mekke'de dünyaya geldi. Babası Abdullah, annesi Aminé'dir.
- ➔ Hz. Muhammed doğmadan önce babasını, 6 yaşında iken annesini kaybetti.
- ➔ 610 yılında ilk vahiy gönderilmesiyle peygamberlik görevi başlamış oldu.
- ➔ İslamiyet'i ilk kabul edenler; Hz. Hatice, Hz. Zeyd, Hz. Ebubekir ve Hz. Ali oldu. Mekkeli müşrikler Hz. Muhammed'e baskı uyguladılar.
- ➔ İslamiyet'i kabul ettikleri için Mekkeli müşriklerin baskılarına maruz kalan az sayıda Müslüman, Habeşistan'a (Etiyopya) gitmek zorunda kaldı.
- ➔ Baskılar dayanılmaz bir hâle gelince Hz. Muhammed (s.a.v.) ve Müslümanlar Medine'ye hicret (göç) etti (622) ve Medine Dönemi başladı. Hicret'ten sonra Müslümanlar, Hz. Muhammed (sav.) önderliğinde devlet teşkilatı oluşturdular.
- ➔ İslam Medine'de hızla yayıldı. Medine'de İslam'ın yayılması Mekkeli müşrikleri rahatsız etti.

**Bedir Savaşı**

- ➔ Müşriklerin İslamiyet'in hızlı yayılmasından rahatsız olmaları üzerine çıkmıştır.
- ➔ Müslümanların ilk askeri başarısıdır.
- ➔ Hz. Muhammed'e ve İslam devletine güven arttı.
- ➔ Savaş sırasında ele geçirilen esirlere, Müslümanlara okuma yazma öğretmeleri şart koşuldu ve Müslümanlara okuma yazma öğreten esirler serbest bırakıldı.

**Hendek Savaşı**

- ➔ Müşriklerin Uhud Savaşı'nın ardından Müslümanlara son darbeyi vurmak için başlattıkları savaştır.
- ➔ Müslümanları tamamen ortadan kaldırmak için büyük bir kuvvet toplayarak Medine'yi kuşattılar.
- ➔ Ancak şehrin etrafına kazılan hendekleri geçemeyince Mekke'ye geri dönmek zorunda kaldılar.

**Uhud Savaşı**

- ➔ Bedir Savaşı'nın intikamını almak isteyen Mekkeli müşrikler bir ordu hazırlayarak Medine üzerine yürüdüler.
- ➔ Müslümanlar savaşı kaybetti.
- ➔ Bu durumun en önemli sebebi Peygamber Efendimiz'in Uhud Dağı'na yerleştiği okçuların savaşın kazanıldığına düşünerek buldukları yerleri terk etmeleridir.

**Hudeybiye Antlaşması**

- ➔ Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında yapıldı.
- ➔ Mekkeliler, Müslümanların siyasi varlığını resmen tanıdı.
- ➔ Sağlanan barış ortamı İslam dininin yayılmasını kolaylaştırdı.
- ➔ Halid bin Velid ve Amr İbnü'l As gibi Mekke'nin önde gelen isimleri bu süreçte Müslüman olmuştur.

**Dört Halife Dönemi****Hz. Ebubekir Dönemi (632-634)**

- ➔ Kur'an-ı Kerim ilk kez bu dönemde kitap hâline getirildi.
- ➔ Yalancı peygamberlerle mücadele edildi.

**Hz. Ömer Dönemi (634-644)**

- ➔ Suriye, Filistin, Irak ve Mısır İslam devleti topraklarına katıldı.
- ➔ Ülke, eyalet adı verilen yönetim birimlerine ayrıldı.

**Hz. Osman Dönemi (644-656)**

- ➔ İlk defa İslam donanması oluşturuldu.
- ➔ Kur'an-ı Kerim çoğaltılarak çeşitli merkezlere gönderildi.

**Hz. Osman Dönemi (656-661)**

- ➔ Hz. Ali ile Hz. Ayşe arasında Cemel (Deve) Olayı yaşandı.
- ➔ Hz. Ali ve Suriye Valisi Muaviye arasında Sıffin Savaşı yapıldı.



### **Emevi Devleti Dönemi (661-750)**

- ➔ Ümeyyeoğullarından Şam Valisi Muaviye tarafından kurulmuştur. Merkezi Şam'dır.
- ➔ Bu dönemde halifelik saltanata dönüşmüştür.
- ➔ Emevilerin Arap olmayan Müslümanlara karşı ırkçı bir politika izlemeleri İslamiyet'in yayılışını yavaşlatırken Emevilerin yıkılışını hızlandırmıştır.

### **Abbasi Devleti Dönemi (750-1258)**

- ➔ Hz. Muhammed'in (sav.) amcası Abbas'ın soyundan gelenler Bağdat'ta Abbasi Devleti'ni kurmuştur.
- ➔ Merkezi Bağdat olan Abbasiler Emevilerin ırkçı tutumu yerine hoşgörülü bir politika izlemişlerdir.
- ➔ Abbasiler, Talas Savaşında (751) Türklerle ittifak yaparak Çinlileri mağlup etmiştir.

## **TÜRKLERİN İSLAMİYET'İ KABULÜ**

### **Türklerin İslamiyet'i Kabul Etme Nedenleri**

- ➔ Gök Tanrı inancı ile İslamiyet arasındaki benzerlik
- ➔ Tek tanrı inancının Türkler arasında da yaygın olması
- ➔ Ahlaki değerlerin yanı sıra bazı gelenek ve göreneklerin Türklerin alışkanlıkları ile benzerlik göstermesi
- ➔ Cennet ve cehennem gibi inançların Türkler arasında da var olması
- ➔ Türklerdeki ölümden sonraki hayata inanışın İslamiyet'teki ahiret inancına uyması

### **Karahanlı Devleti (840-1212)**

- ➔ Başkenti Balasagun'dur.
- ➔ Bilinen ilk hükümdarı Bilge Kül Kadir Han'dır.
- ➔ Karahanlılar en parlak zamanını Yusuf Kadir Han Dönemi'nde yaşamıştır.
- ➔ Satuk Buğra Han Müslüman olmuş ve Abdülkerim adını alarak İslamiyet'i yaymıştır.
- ➔ Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig ve Kaşgarlı Mahmut'un Divânü Lugâti't-Türk adlı eserleri bu döneme aittir.
- ➔ Edip Ahmet Yükeki'nin Atabet'ül Hakayık ve Hoca Ahmet Yesevi'nin Divan-ı Hikmet'i önemli eserlerdir.

### **Gazneli Devleti (963-1187)**

- ➔ Alp Tegin tarafından bugünkü, Afganistan topraklarında kurulan Müslüman - Türk devletidir. Başkenti Gazne'dir.
- ➔ Gazneli Mahmut devlete en parlak dönemini yaşatmıştır.
- ➔ Sultan unvanını ilk defa kullanan Gazneli Devleti hükümdarı Sultan Mahmut'tur.
- ➔ Sultan Mahmut Hindistan'a 17 sefer düzenlemiştir.
- ➔ Sultan Mahmut, Biruni için "Sarayımın en değerli hazinesi" demiştir.
- ➔ Sultan Mesut, 1040 yılında Selçuklularla yaptığı Dandankan Savaşında yenilmiştir.

### **Türklerin İslamiyet'i Kabul Etmesiyle Yaşanan Gelişmeler**

- ➔ İslamiyet'ten önce devlete il adını veren Türkler İslamiyet'in kabulünden sonra il kavramı yerine devlet ve mülk kelimelerini kullanmışlardır.
- ➔ Türklerde var olan cihan hâkimiyeti anlayışı İslamiyet'in kabulünden sonra yerini cihat anlayışına bırakmıştır.
- ➔ İslam öncesinde görülen kurultay divan adı verilen bir meclise dönüşmüştür.
- ➔ Türklerde hükümdarlar İslamiyet'ten önce han, hakan, kağan ve yabgu gibi unvanlar alırken İslamiyet'ten sonra sultan ve padişah gibi unvanları kullanmaya başlamışlardır.
- ➔ Edebi eserlerde; Allah, peygamber, hak, hukuk, cennet, cehennem gibi konular ele alınmıştır.



1.

Etkinlik

Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri

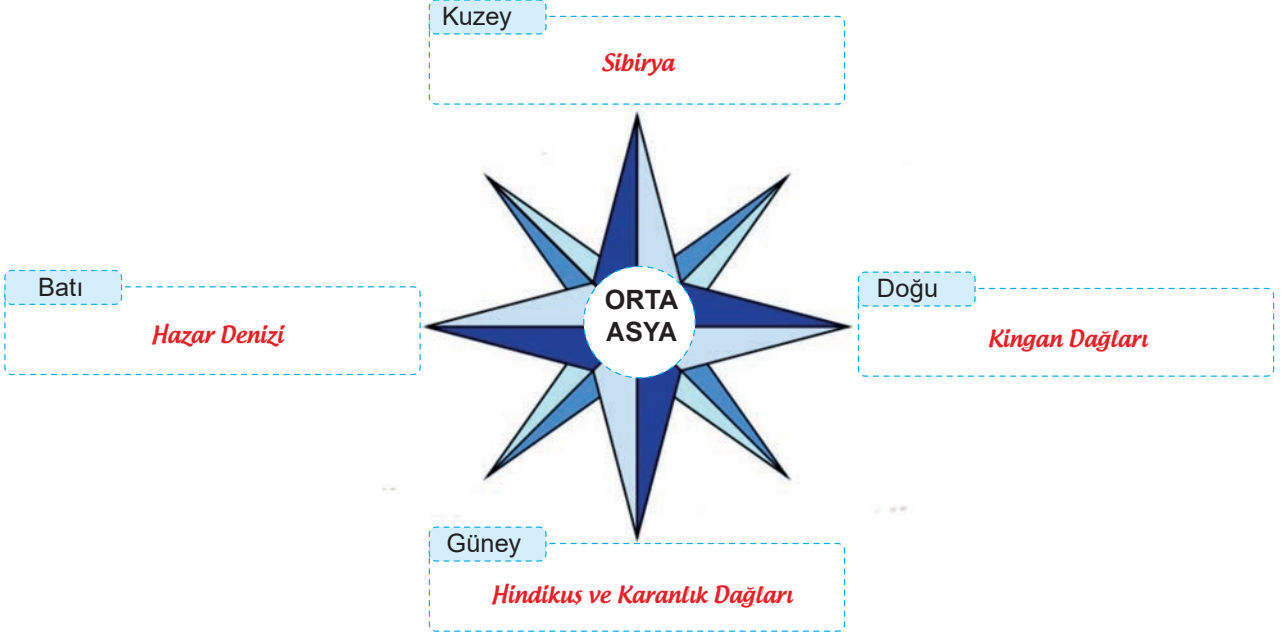
Orta Asya'nın sınırlarını belirleyen yeryüzü şekillerini boş bırakılan yerlere yazınız.

Hazar Denizi

Kıngan Dağları

Sibirya

Hindikuş ve Karanlık Dağları

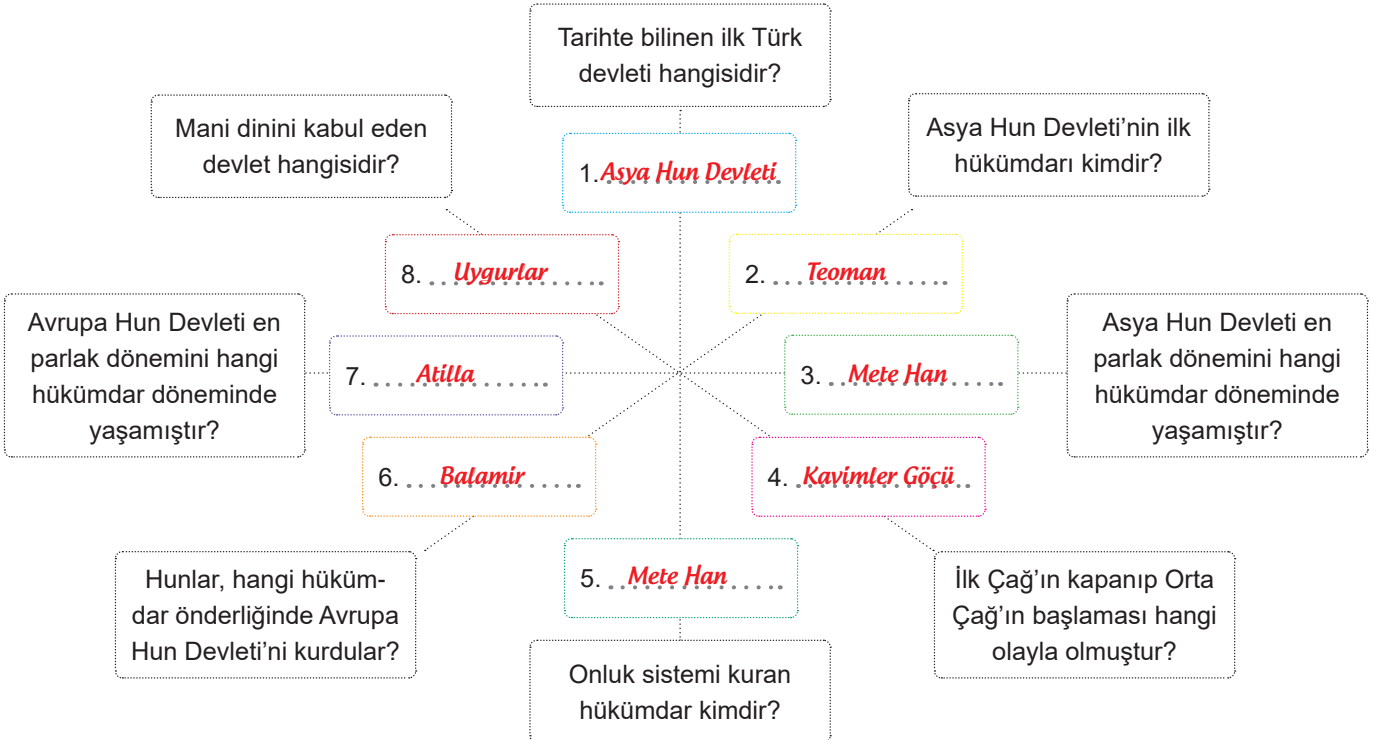


2.

Etkinlik

Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri

İlk Türk devletleri ile ilgili aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.





3.

Etkinlik

Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri

Açıklamaya göre, Maskod'un ulaşacağı varış noktasının konumunu bulunuz.

Maskod oyun alanı üzerinde sorduğu sorulara verilen doğru ya da yanlış yanıtlara göre ilerlemektedir. Başlangıç noktası A1 konumu olan Maskod, her doğru yanıtta 2 birim sağa 1 birim aşağı, her yanlış yanıtta ise 2 birim aşağı 1 birim sola gitmektedir. Maskod'un sorduğu sorular ve bir öğrencinin bu sorulara verdiği cevaplar tabloda verilmiştir.

No	Maskod'un Soruları	Öğrencinin verdiği cevaplar
1. Soru	Orta Asya'da kurulan ikinci Türk devleti hangisidir?	I. Kök Türk
2. Soru	I. Kök Türk Devleti'nin kurucusu kimdir?	İstemi Yabgu
3. Soru	I. Kök Türk Devleti'nin merkezi neresidir?	Ötüken
4. Soru	I. Kök Türk Devleti'nin en parlak dönemi hangi kağan zamanında yaşanmıştır?	Bilge Kağan
5. Soru	Asya Hun Devleti'nin bilinen ilk hükümdarı kimdir?	Metehan
6. Soru	I. Kök Türk Devleti'nde ülkeyi kardeşi İstemi Yabgu ile beraber yöneten kişi kimdir?	Bumin Kağan

	A	B	C	D	E	F	G
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							

Varış Noktası



D

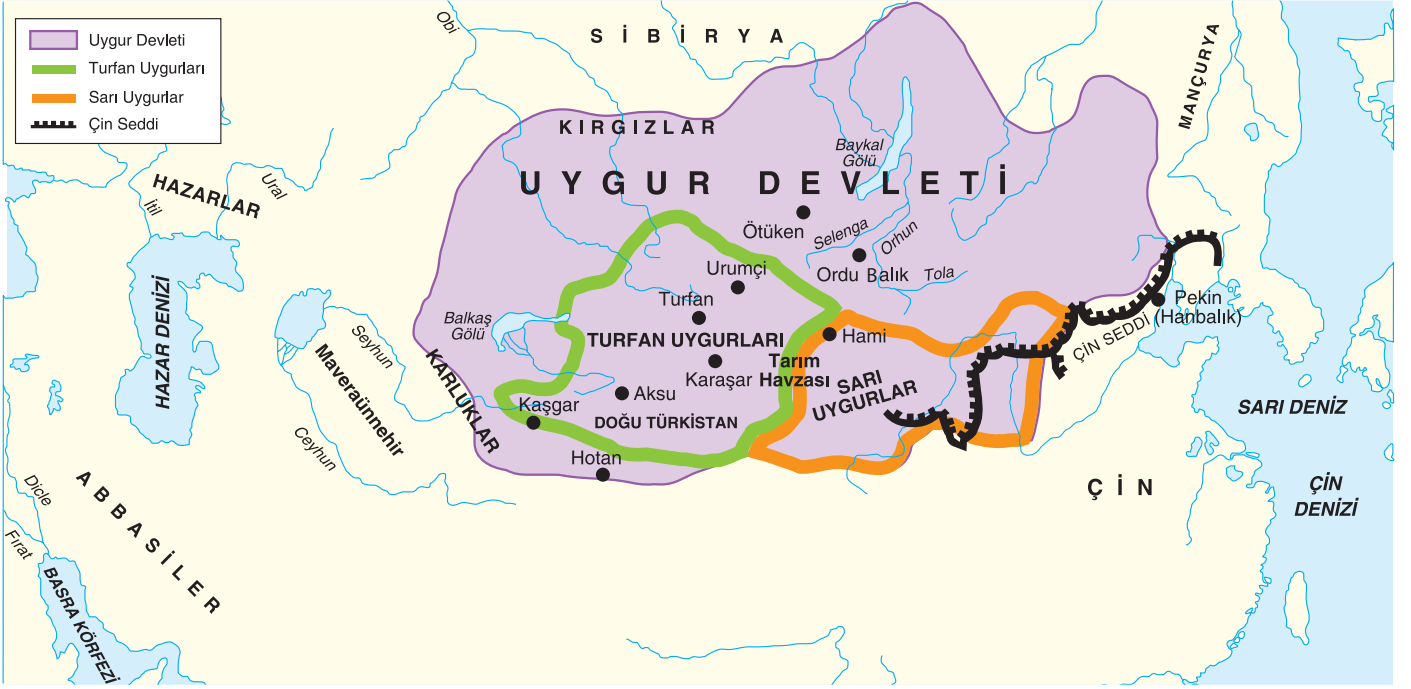


4.

Etkinlik

Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri

Uygur Devleti ile ilgili verilen soruları örnekteki gibi cevaplayınız.



1

**Kutluk Bilge Kült Kağan**

Uygur Devleti'nin kurucusu kimdir?

2

**Karabalgasun**

Uygurların devlet merkezi neresidir?

3

**Moyen Çor**

Uygur Devleti'ne en parlak dönemi kim yaşatmıştır?

4

**Talas**

751 yılında Uygurların desteğini alan Müslüman Arapların, Çinliler ile yaptığı savaş hangisidir?

5

**Bögü Kağan**

Uygurların yerleşik hayata geçmesine zemin oluşturan kağan kimdir?

6

**Kırğız Devleti**

840 yılında Uygur Devleti'ne son veren Türk devleti hangisidir?

7

**Mani Dini**

Uygurların zaman içinde savaşçılık özelliklerini kaybetmesine neden olan devletin resmi dini nedir?

8

**Posta**

Uygurların haberleşmeyi sağlamak için kurdukları teşkilatın adı nedir?

9

**Göç ve Türeyis**

Uygurlara ait destanlar hangileridir?

10

**Çin**

Bögü Kağan Dönemi'nde karışıklık içinde bulunan devlet hangisidir?



5.

Etkinlik

Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri

Aşağıda verilen ipuçlarından yola çıkarak bulmacadaki gizli sözcükleri bulunuz. Bulduğunuz sözcükleri bulmacanın üst tarafındaki kutucuğa yazınız. (Sağ, sol, çapraz, yukarıdan aşağıya veya aşağıdan yukarıya bulunabilir.)

## Kurultay

1	S	E	L	Ç	U	K	
	İ	M	B	N	U	H	E
	Y	F	İ	L	Ç	İ	R
	O	R	C	K	Ö	T	Y
	T	B	U	L	A	İ	A
	R	K	U	R	U	L	T

**İpucu:** Türklerde devlet işlerinin görüşüldüğü meclistir.

## Uygurlar

2	U	A	S	U	B	İ	
	T	Y	Ş	M	R	İ	K
	U	G	F	V	İ	N	T
	L	U	M	A	T	R	A
	E	R	E	H	R	K	İ
	Z	L	A	R	E	T	D

**İpucu:** Türeyiş Destanı'nın ait olduğu Türk devletidir.

## Siyenpiler

3	P	S	L	İ	V	A	
	H	T	İ	E	M	İ	R
	B	İ	Y	K	İ	L	A
	U	N	E	R	İ	G	M
	R	A	N	U	N	T	İ
	T	B	P	İ	L	E	R

**İpucu:** Kuzey Hunları'na son veren topluluktur.

## Yuğ

4	Y	E	N	İ	Ç	E	
	İ	İ	Y	E	K	A	R
	Y	U	Ğ	Z	İ	M	A
	N	O	N	U	K	S	T
	İ	S	L	A	H	T	E
	T	Ö	S	H	İ	H	K

**İpucu:** Asya Hunları'nda hayatlarını kaybeden kimseler için düzenlenen cenaze törenleridir.

## Çin Seddi

5	A	M	O	İ	D	D	
	S	Z	Y	U	N	A	E
	Ü	F	R	İ	G	A	S
	M	E	K	İ	N	R	N
	E	K	B	A	B	İ	İ
	R	B	A	B	Ü	R	Ç

**İpucu:** Çinlilerin Hun akınlarını durdurmak için inşaa ettikleri yapıdır.

## Kavimler Göçü

6	İ	K	Ö	Y	M	Ü	
	A	N	Ö	B	İ	L	K
	F	O	L	V	O	E	T
	H	N	A	K	B	R	A
	A	K	İ	L	A	G	Ü
	N	E	Y	N	İ	Ö	Ç

**İpucu:** Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı olarak ikiye ayrılmasına sebep olan olaydır.

## Orhun

7	S	E	M	R	E	O	
	U	T	R	A	K	N	R
	L	İ	D	Y	A	O	H
	R	Y	N	A	O	Y	U
	A	Z	T	E	K	Ü	N
	S	Ü	R	İ	S	İ	M

**İpucu:** Bilge Kağan'ın; kendisi, kardeşi, Kültigin ve vezirleri adına diktilmiş olduğu yazıtlardır.

## Asya Hun

8	Ü	Y	U	N	C	A	
	İ	A	E	K	İ	A	U
	K	O	S	Ü	Y	S	H
	B	N	Ö	Y	B	Y	R
	A	Y	M	G	A	A	N
	L	A	T	L	Ö	H	U

**İpucu:** Oğuz Kağan Destanı'nın ait olduğu Türk devletidir.

## Çinliler

9	B	A	Z	A	R	E	
	E	N	Z	A	L	E	M
	Ç	İ	N	L	İ	L	H
	T	İ	S	A	K	A	U
	Ü	Ü	A	R	A	B	M
	M	N	A	B	K	E	S

**İpucu:** Güney Hunları'na son veren topluluktur.





6.

Etkinlik

Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri

Aşağıdaki kutucuklarda verilen ifadeleri örnekteki gibi uygun boşluğa yazınız.

Bu anlayış hükümdar ailesinin erkek üyeleri arasında taht kavgalarına neden olmuştur.

Bu durum ilk Türk devletlerinde tek kişinin egemenliğine dayanan bir yönetim anlayışının benimsendiğini gösterir.

Bu durum kurultayın bir danışma meclisi olduğunu gösterir.

Bu durum Türklerin astronomi alanı ile ilgilendiklerini gösterir.

Bu durum Türklerin ölümden sonraki yaşama inandıklarını gösterir.

Bu durum ilk Türk devletlerinde kadınların devlet yönetiminde söz sahibi olduğunu gösterir.

1

"Hükümdar olan kişiye devleti yönetme yetkisinin Tanrı tarafından verildiğine (kut anlayışı) ve bu yetkinin kan yoluyla hükümdarın oğullarına geçtiğine inanılmıştır."

*Bu anlayış hükümdar ailesinin erkek üyeleri arasında taht kavgalarına neden olmuştur.*

2

"Türkler On İki Hayvanlı Türk Takvimi'ni kullanmışlardır."

*Bu durum Türklerin astronomi alanı ile ilgilendiklerini gösterir.*

3

"Devlet işleri kurultay (toy) adı verilen mecliste görüşülmüştür. Son sözü söyleme hakkı hükümdara bırakılmıştır."

*Bu durum kurultayın bir danışma meclisi olduğunu gösterir.*

4

"Devlet han, hakan ve kağan gibi unvanlar taşıyan hükümdar tarafından yönetilirdi."

*Bu durum ilk Türk devletlerinde tek kişinin egemenliğine dayanan bir yönetim anlayışının benimsendiğini gösterir.*

5

"Türkler ölümlerini eşyaları ile birlikte kurgan adı verilen mezarlara gömmüşlerdir."

*Bu durum Türklerin ölümden sonraki yaşama inandıklarını gösterir.*

6

"Hakanın eşi olan hatun kurultay toplantılarına katılıp elçi kabul ederdi".

*Bu durum ilk Türk devletlerinde kadınların devlet yönetiminde söz sahibi olduğunu gösterir.*



7.  
Etkinlik

Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri

I. Kök Türk Devleti ile ilgili verilen soruları örnekteki gibi cevaplayınız.



- 1 **I. Kök Türk** Orta Asya'da kurulan ikinci Türk devleti hangisidir?
- 2 **Bumin Kağan** Kök Türk Devleti'nin kurucusu kimdir?
- 3 **Ötüken** Kök Türk Devleti'nin merkezi hangisidir?
- 4 **İkili Teskilat** Kök Türklerde devlet hangi sistemde yönetilmiştir?
- 5 **Mukan Kağan** Kök Türklerin en parlak dönemi hangi kağan döneminde yaşanmıştır?
- 6 **Akhun** Kök Türkler İpek Yolu hakimiyeti için Sasanilerle ortak hareket edip hangi devleti yıkmıştır?
- 7 **İstemi Yabgu** Kök Türk Devleti'nde ikili sistem esasına göre devletin batısını yürüten hanedan üyesi kimdir?
- 8 **Çin** Batı Kök Türk Devleti 659 yılında hangi devletin egemenliği altına girmiştir?
- 9 **Ta-po Kağan** Kök Türkler hangi kağanın ölümünden sonra yaşanan taht kavgaları sonucunda doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılmıştır?
- 10 **Sasaniler** Kök Türkler İpek Yolu için hangi devlete karşı Bizans'la ittifak kurmuştur?

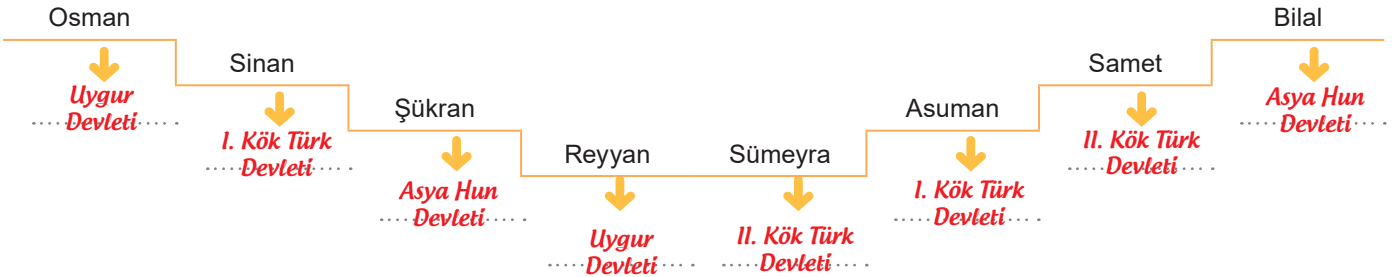
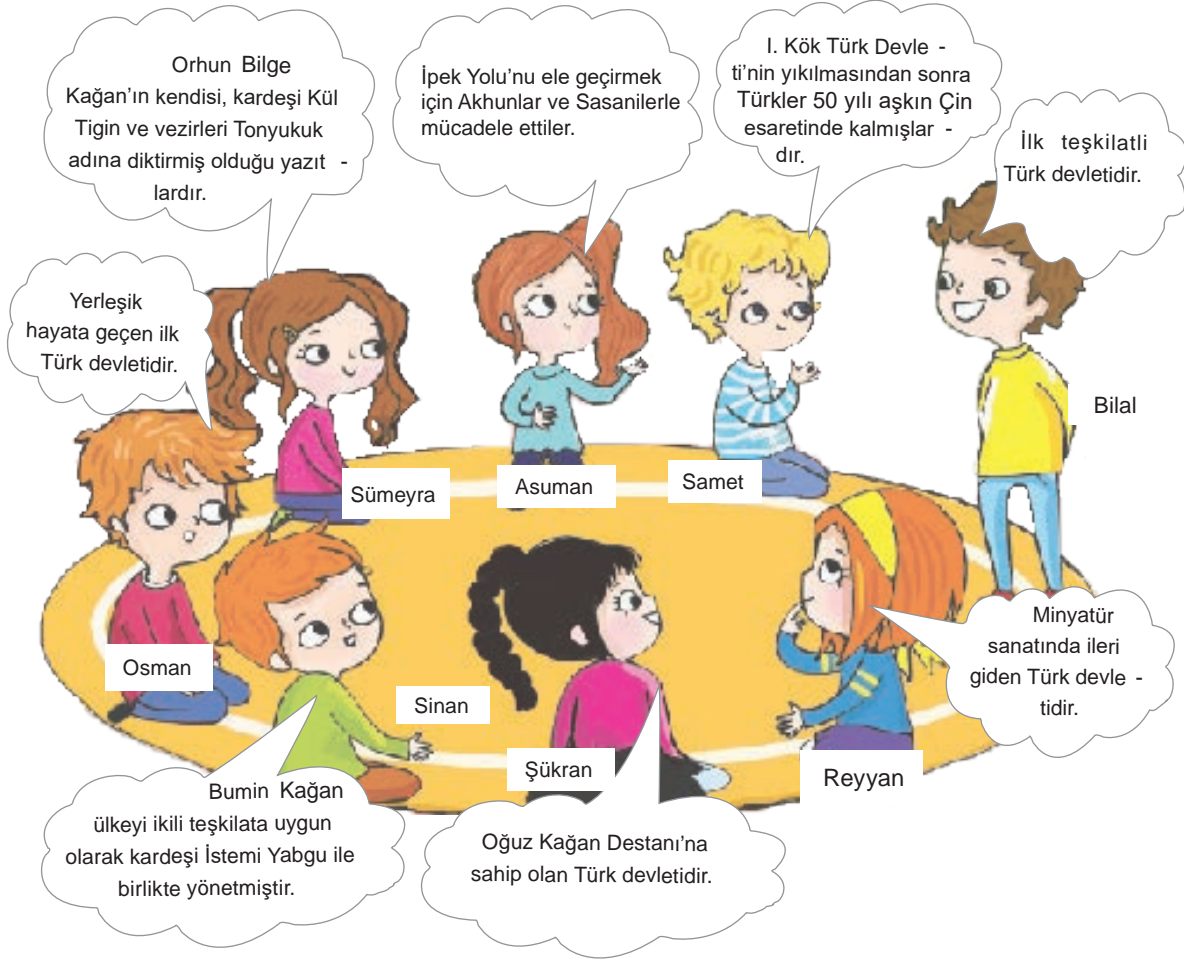


## Orta Asya'da Kurulan İlk Türk Devletleri

8.

Etkinlik

**Kavram karikatüründe öğrenciler Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletleri ile ilgili bilgiler vermişlerdir. Buna göre öğrencilerin verdiği bilgilerin hangi devlete ait olduğunu ilgili kısımlara yazıp, verdiğiniz cevaplara göre kendinizi değerlendiriniz.**



KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM	Mükemmel	İyi	Orta	Geliştirilmeli
Asya Hun Devleti'ni anlama				
I. Kök Türk Devleti'ni anlama				
II. Kök Türk Devleti'ni anlama				
Uygur Devleti'ni anlama				



9.

Etkinlik

İslamiyet'in Yayılışı

Aşağıda İslamiyet öncesi Arabistan'daki durum ile ilgili verilen bilgilerin hangi alana ait olduğunu (Siyasi, sosyal, ekonomik, dini) örnekteki gibi yazınız.

1

İslamiyet öncesi Arabistan'da Nebat, Tadmür, Gassani, Main, Seba ve Himyeri devletleri hüküm sürmüştür.

İlgili Olduğu Alan: *Siyasi*

2

Arabistan genelinde inanış olarak putperestlik hâkimdi.

İlgili Olduğu Alan: *Dini*

3

Arap toplumu bedevi ve hadari olmak üzere ikiye ayrılırdı.

İlgili Olduğu Alan: *Sosyal*

4

Haram ayları olarak bilinen Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep aylarında yapılan savaşlara Ficar Savaşları denilmiştir.

İlgili Olduğu Alan: *Siyasi*

5

Kabileler arasında sürekli yaşanan kan davaları Arap Yarımadası'nda merkezi bir devletin kurulmasını engellemiştir.

İlgili Olduğu Alan: *Sosyal*

6

Bedeviler çöllerde göçebe, hadariler ise şehirlerde yerleşik hayat yaşamışlardır.

İlgili Olduğu Alan: *Sosyal*

7

Mekke'de haram aylarda düzenlenen Ukaz Panayırı, ticaretin yoğun yapıldığı zamanlardı.

İlgili Olduğu Alan: *Ekonomik*

8

Arabistan'da putperestlik dışında Hristiyanlık, Musevilik ve Hanifilik (Hz. İbrahim'in dini) gibi inançlar da bulunmaktaydı.

İlgili Olduğu Alan: *Dini*

9

Bedevilerin temel geçim kaynağı hayvancılık iken hadarilerin tarım ve ticaretti.

İlgili Olduğu Alan: *Ekonomik*

10

Arabistan Yarımadası'nda ticaretin merkezi Mekke şehri idi.

İlgili Olduğu Alan: *Ekonomik*

11

Arabistan'da insanlar; hürler, mevaliler ve köleler olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştı.

İlgili Olduğu Alan: *Sosyal*

12

Toplumsal hayatta kadın - erkek eşitliği yoktu ve kadın miras hakkından faydalanamazdı.

İlgili Olduğu Alan: *Sosyal*

10.  
Etkinlik

İslamiyet'in Yayılışı

Diyagramdaki açıklamaların ilgili olduğu dönem ya da kavramı boş bırakılan alana yazınız.

1. İslamiyet öncesi Arabistan'da en yaygın olan dini inanıştır.

Putperestlik

Hristiyanlık

Musevilik

*Putperestlik*

2. Esir alınan müşriklerden her biri, on Müslüman'a okuma yazma öğretme karşılığında serbest bırakıldı.

Uhud Savaşı

Bedir Savaşı

Hendek Savaşı

*Bedir Savaşı*

3. İslam devletinde bir alanla ilgili olarak oluşturulan danışma kuruludur.

Divan

Şûra

Suffa

*Şûra*

4. Mekke'li müşriklerin Müslümanları hukuken tanıdığı antlaşmadır.

Mute

Akabe

Hudeybiye

*Hudeybiye*

5. Kur'an-ı Kerim'i kitap hâline getiren halifedir.

Hz. Ömer

Hz. Osman

Hz. Ebubekir

*Hz. Ebubekir*

6. İslam devletinde ilk kez düzenli bir ordu bu dönemde kurulmuştur.

Emeviler

Hz. Muhammed

Hz. Ömer

*Hz. Ömer*

7. İslam devletinde ilk donanma bu dönemde kurulmuştur.

Abbasiler

Hz. Ömer

Hz. Osman

*Hz. Osman*

8. Halifelik bu dönemde babadan oğula geçerek saltanata dönüşmüştür.

Abbasiler

Emeviler

Hz. Ali

*Emeviler*

9. Çinlilerle yaptıkları Talas Savaşı sonucunda Türklerin İslamiyet'e geçmesine zemin oluşturdu.

Emeviler

Abbasiler

Hz. Ömer

*Abbasiler*

10. Beytül Hikme adıyla zamanın en büyük bilimsel araştırma ve tercüme merkezini kurdu.

Emeviler

Abbasiler

Hz. Ebubekir

*Abbasiler*

11. Arap milliyetçisi bir politika izledikleri için Türklerin İslamiyet'e geçişini geciktirdiler.

Abbasiler

Emeviler

Osmanlılar

*Emeviler*

12. Döneminde Cemel (Deve) Olayı, Sıffin Savaşı ve Hakem Olayı gibi gelişmeler yaşandı.

Hz. Ali

Hz. Osman

Hz. Ebubekir

*Hz. Ali*

11.  
Etkinlik

İslamiyet'in Yayılışı

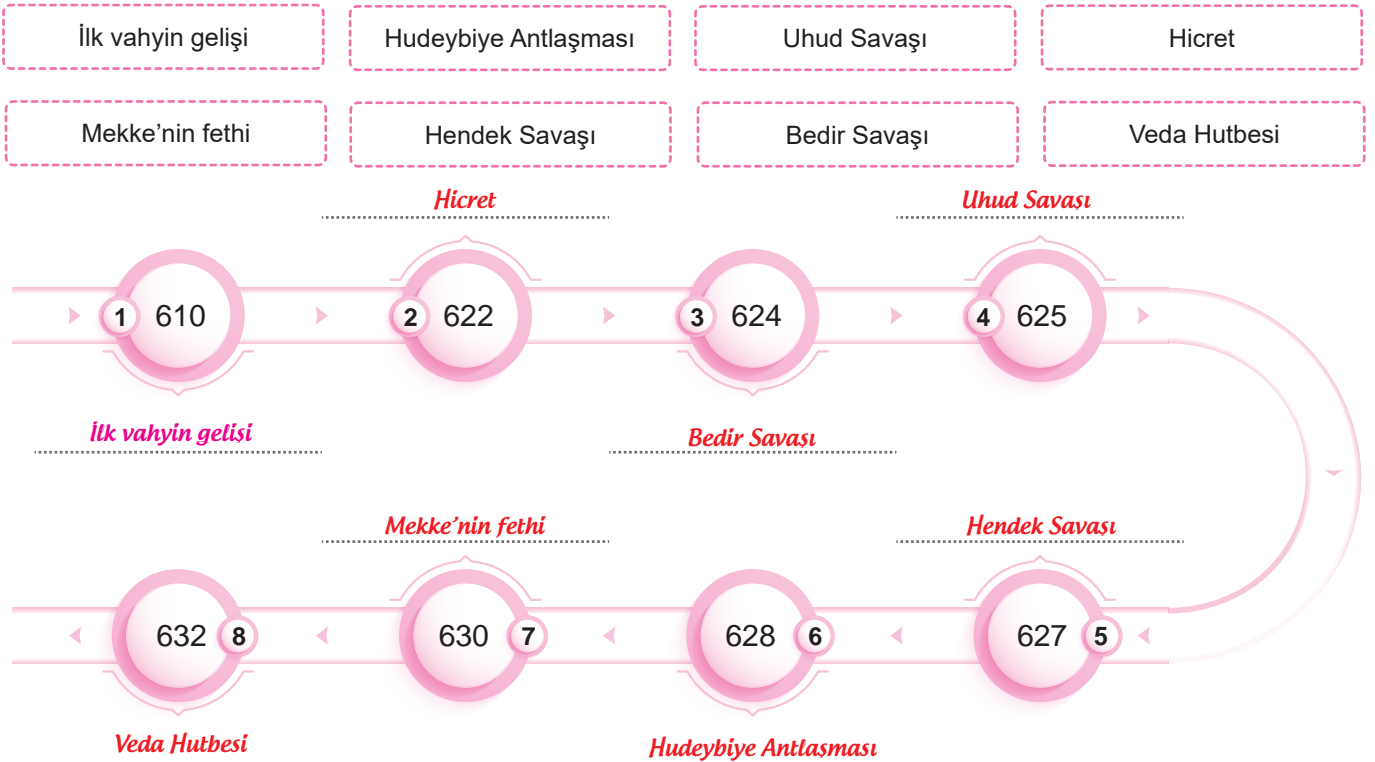
Aşağıda boş bırakılan yerleri örnekteki gibi doldurunuz.

Savaş	Taraflar	Tarih	Nedeni	Sonucu
Bedir Savaşı	Müslümanlar - Mekkeli Müşrikler	624	Müşriklerin, Medine'ye göç eden Müslümanların mallarını yağmalaması	Mekkeli Müşrikler Müslümanların önemli bir güç olduğunu anladı.
Uhud Savaşı	Müslümanlar - Mekkeli Müşrikler	625	Müşriklerin Bedir Savaşı'nın öcünü almak istemesi	Müslümanlar büyük kayıplar verse de Müşrikler amaçlarına ulaşamamıştır.

12.  
Etkinlik

İslamiyet'in Yayılışı

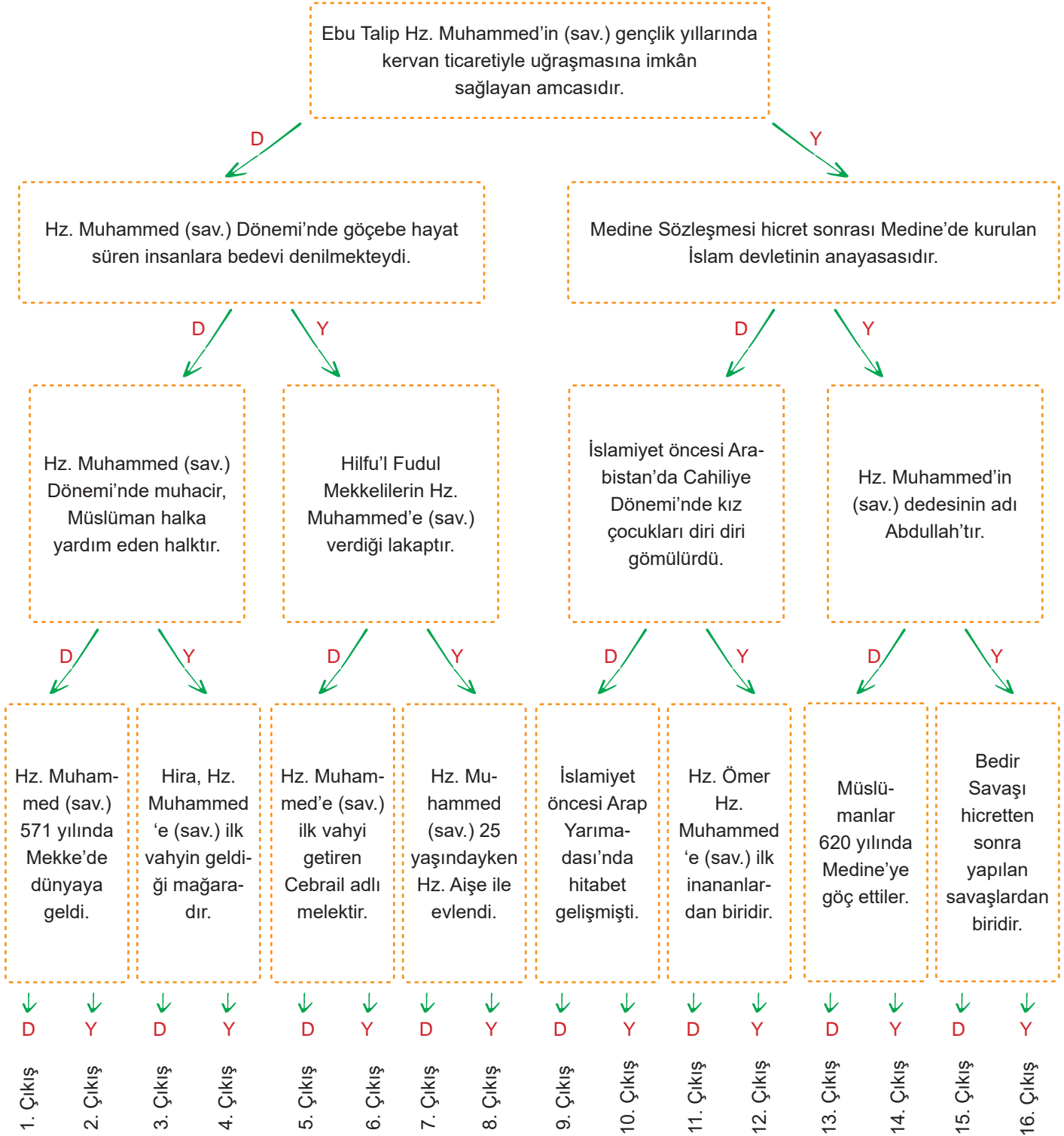
Aşağıdaki gelişmeleri kronolojik olarak örnekteki gibi sıralayınız.



13.  
Etkinlik

## İslamiyet'in Yayılışı

Aşağıda tanılayıcı dallanmış ağaç tekniğinde bilgiler verilmiştir. Baştan başlayarak okuduğunuz cümlelerin doğru olduğunu düşünüyorsanız D, yanlış olduğunu düşünüyorsanız Y harfini işaretleyiniz. Bu şekilde okları takip ederek kapılardan birine çıkınız.



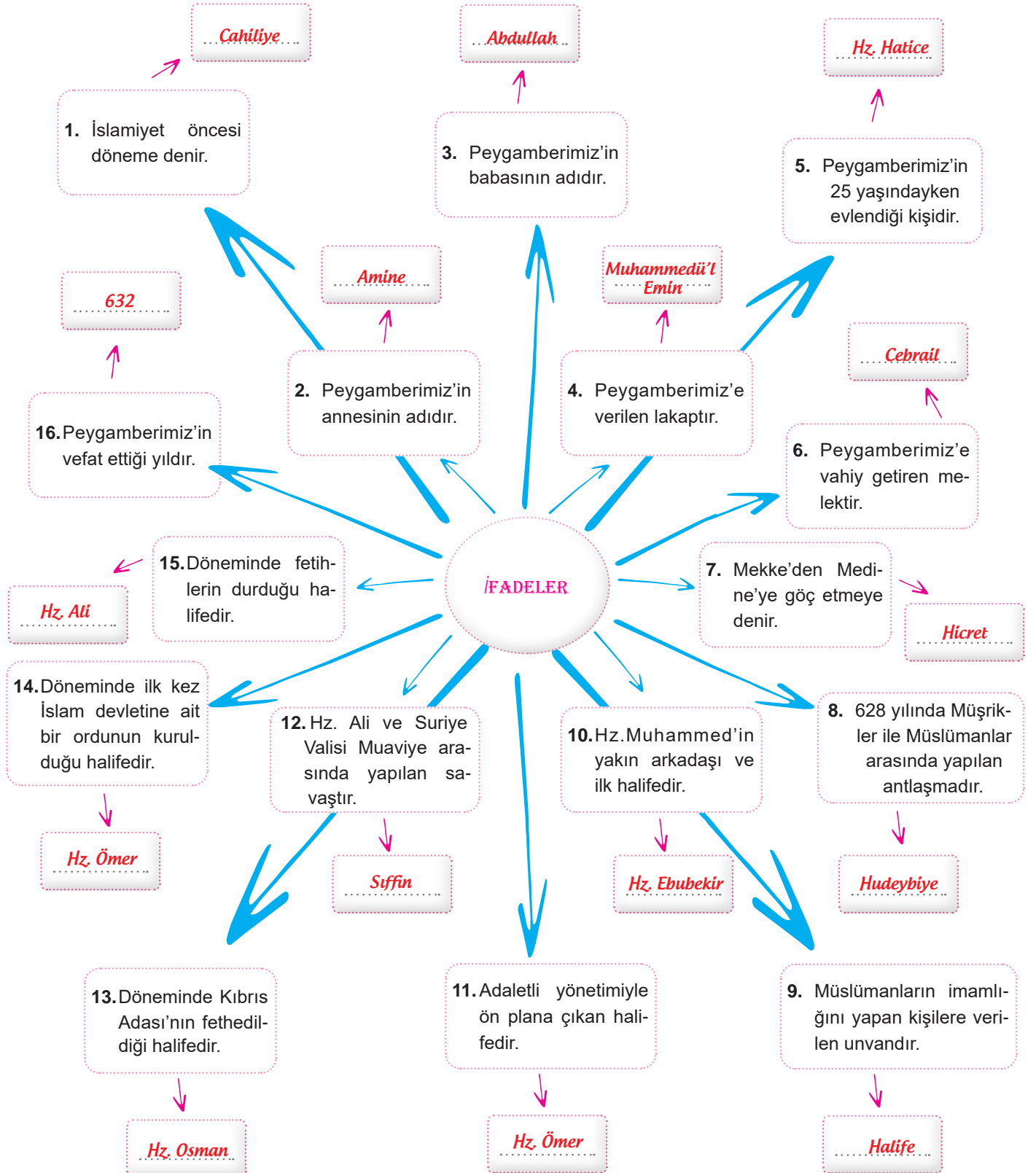
DOĞRU CEVAP: ..... 3. Çıkış



14.  
Etkinlik

İslamiyet'in Yayılışı

Kavram haritasında verilen ifadelerle uygun cevapları yazınız.





15.  
Etkinlik

İslamiyet'in Yayılışı

Aşağıdaki tabloda Veda Hutbesi ile İnsan Hakları Beyannamesi birlikte değerlendirildiğinde numaralı alanlara, verilen ifadelerden getirilmesi gerekeni yazınız.

İnsanların Eşitliği

Kadın Hakları

Suçun Şahsiliği

Mülkiyet Hakkı

Can Emniyeti

## VEDA HUTBESİ (632)

## İNSAN HAKLARI BEYANNAMESİ (1948)

Allah'ın haram ve dokunulmaz kıldığı canı, haksız yere öldürmeyeceksiniz.

1

Herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı vardır.

Arap'ın Arap olmayana, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü olmadığı gibi kırmızı tenlinin siyah tenli üzerine, siyahın da kırmızı üzerinde bir üstünlüğü yoktur.

2

Herkes yasa önünde eşittir ve ayırım gözetilmeksizin yasa tarafından eşit korunmaya hakkı vardır. Herkes, bu bildirgeye aykırı herhangi bir ayrımcılığa ve ayrımcı kışkırtmalara karşı eşit korunma hakkına sahiptir.

Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinizde hakkı vardır.

3

Yetişkin erkeklerle kadınların, ırk, uyruklu ya da din bakımından herhangi bir sınırlama yapılmaksızın, evlenmeye ve bir aile kurmaya hakkı vardır.

Suçlu, kendi suçundan başka suç ile suçlanamaz. Baba, oğlunun suçu üzerine, oğlu da babasının suçu üzerine suçlanamaz.

4

Hiç kimse keyfi olarak yakalanamaz, tutuklanamaz ve sürgün edilemez. Hiç kimse, işlendiği sırada ulusal ya da uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan herhangi bir fiili yapmak ya da yapmamaktan dolayı suçlu sayılamaz.

Cenab-ı Hak her hak sahibine hakkını vermiştir. Her insanın mirastan hissesi ayrılmıştır. Mirasçıya vasiyet etmeye lüzum yoktur.

5

Herkesin, tek başına ya da başkalarıyla ortaklık içinde, mülkiyet hakkı vardır. Kimse mülkiyetinden keyfi olarak yoksun bırakılamaz.

1

Can  
Emniyeti

2

İnsanların  
Eşitliği

3

Kadın  
Hakları

4

Suçun  
Şahsiliği

5

Mülkiyet  
Hakkı



16.  
Etkinlik

İslamiyet'in Yayılışı

Aşağıda verilen boşluklara gelmesi gereken ifadeleri başlangıç noktasından itibaren boş bırakılan alanlara yazınız. (NOT: Aynı ifade birden fazla boşluğa yazılabilir.)

EBU'L ABBAS ABDULLAH

İSPANYA

MUAVİYE

BAĞDAT

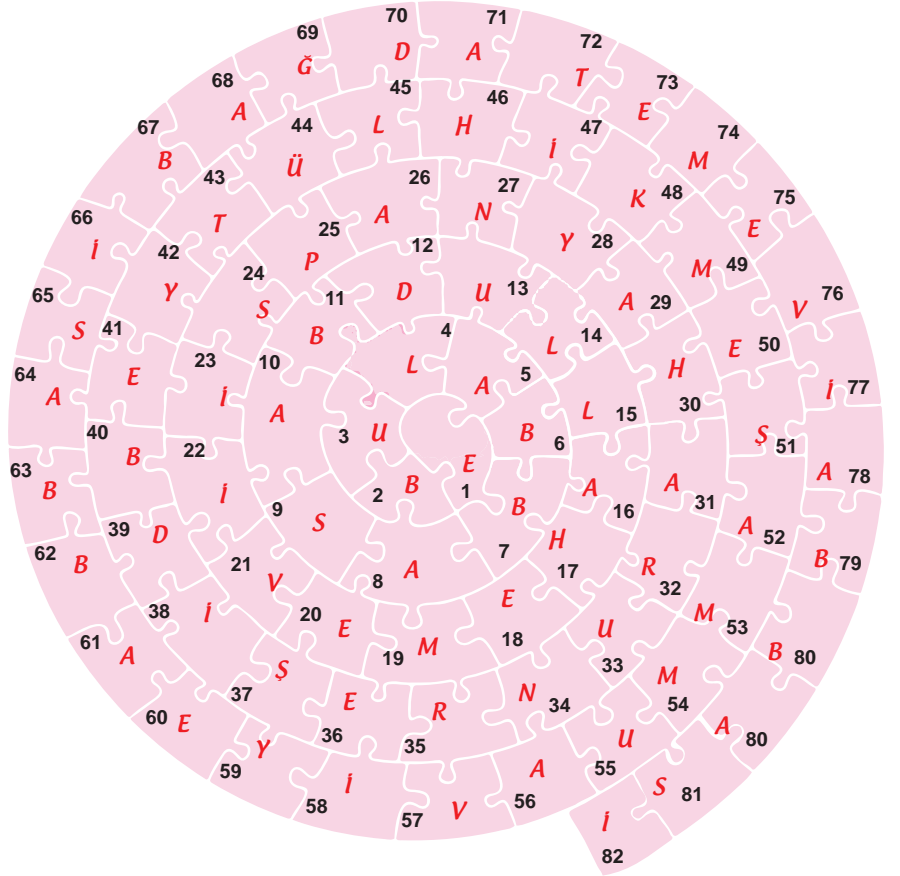
EMEVİ

HARUN REŞİD

BEYTÜ'L HİKME

ABBASİ

ŞAM

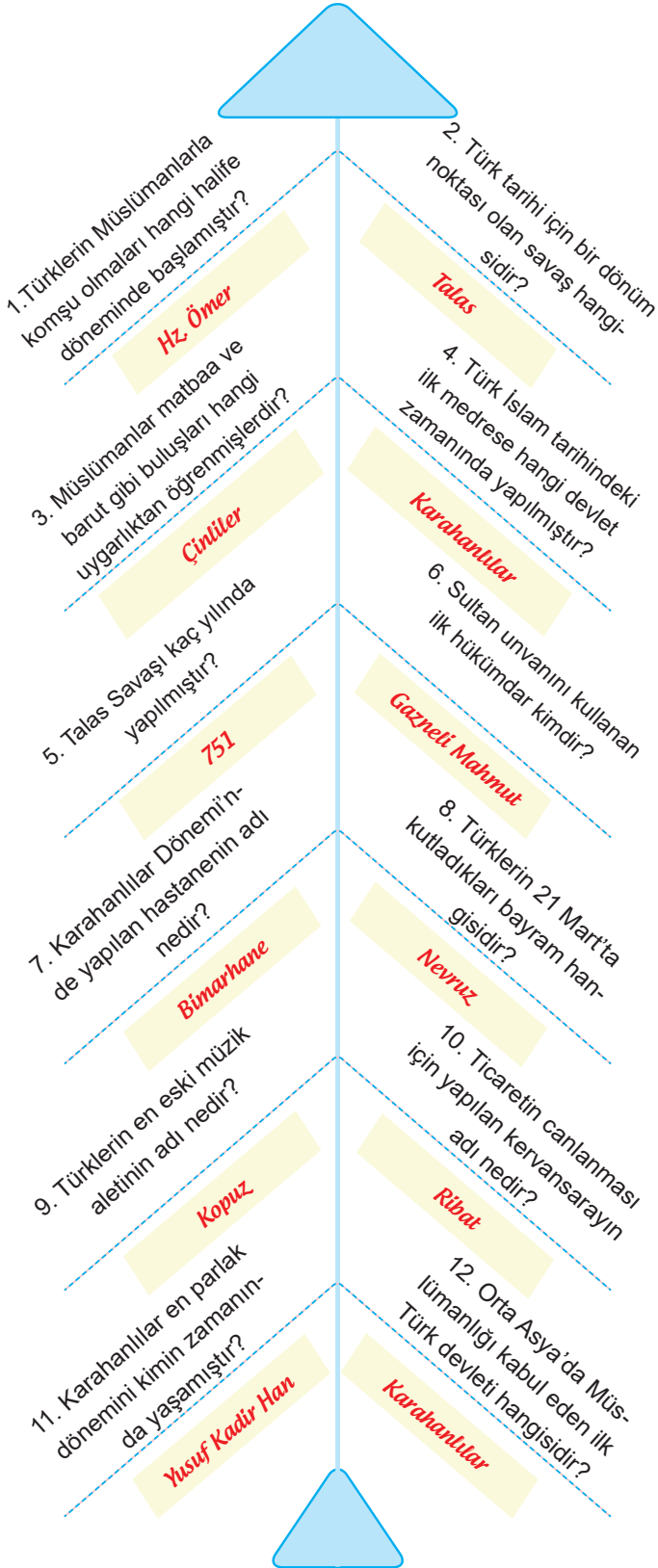


a	1 - 17	Abbasi Devleti'nin kurucusudur.
b	18 - 22	Arap milliyetçiliği yaparak Arap olmayan Müslümanları mevali (azaplı köle) olarak gören devlettir.
c	23 - 29	Endülüs Emevi Devleti'nin kurulduğu ülkedir.
d	30 - 39	Abbasi Devleti'nin en parlak zamanını yaşadığı kişidir.
e	40 - 50	Abbasi Devleti'nin Bağdat'ta açtığı üniversitedir.
f	51 - 53	Emeviler Dönemi'nde devletin merkezidir.
g	54 - 60	Emevi Devleti'nin kurucusudur.
h	61 - 66	Arap milliyetçiliği politikasını uygulamayan devlettir.
i	67 - 72	Abbasi Devleti'nin başkentidir.
j	73 - 77	Bizans İmparatorluğu'nun başkenti olan İstanbul'u kuşatmasına rağmen alamayan devlettir.
k	78 - 82	Eski Yunan düşünürlerinin ve bilginlerinin eserlerini Arapça'ya tercüme eden devlettir.

17.  
Etkinlik

## Türklerin İslamiyet'i Kabulü

Aşağıdaki soruların cevaplarını boş bırakılan yerlere yazınız. (NOT: Aynı cevap birden fazla yere yazılabilir.)

18.  
Etkinlik

## Türklerin İslamiyet'i Kabulü

Aşağıdaki ifadelere uygun cevapları boş bırakılan alanlara yazınız. (NOT: Aynı cevap birden fazla yere yazılabilir.)

1. Hz. Ömer Dönemi'nde İslam devletinin son verdiği devlettir.  
**Sasani**

2. Abbasi halifesi Mutasım'ın Bağdat yakınlarında sadece Türklerin yaşaması için kurduğu şehirdir.  
**Samarra**

3. Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılan sözlüktür.  
**Divan-ı Lügatit Türk**

4. Edip Ahmet Yükneki tarafından yazılan eserdir.  
**Atabetü'l Hakayık**

5. İlk vakıf ve posta teşkilatını kuran devlettir.  
**Karahanlılar**

6. Karahanlılarla devlet işlerinin görüşüldüğü yerdir.  
**Divan**

7. Gazneli Mahmut'un Karahanlılar ile birlikte varlığına son verdiği devlettir.  
**Samanoğulları**

8. Yusuf Has Hacip tarafından yazılan ilk Türk-İslam eseridir.  
**Kutadgu Bilig**

9. Hindistan üzerine on yedi sefer düzenleyen kişidir.  
**Gazneli Mahmut**

10. İslamiyet'i resmi din olarak kabul eden kişidir.  
**Saltuk Buğra Han**



**19.**  
Etkinlik

*Türklerin İslamiyet'i Kabulü*

Aşağıdaki bilgilerin numaralarını, haritaları verilen devletlerden hangilerine ait olduklarını belirleyerek örnekteki ilgili kutulara gibi yazınız.



- Orta Asya'da kurulmuş ilk Türk – İslam devletidir.
- Samanoğulları Devleti'nin Herat Valisi Alp Tigin tarafından kurulmuştur.
- 963 yılında kurulup, 1187 yılında yıkılmıştır.
- Sultan Mahmut Türk tarihinde Sultan unvanını kullanan ilk Türk hükümdarıdır.
- Karluk, Yağma, Çiğil ve Tuhsi Türkleri tarafından kurulmuştur.
- Sultan Mahmut, Hindistan üzerine yaptığı 17 seferle İslamiyet'i bu bölgeye yaymıştır.
- Satuk Buğra Han, İslamiyet'i kabul ederek Abdulkerim adını almıştır.
- Biruni için "Sarayımin en değerli hazinesi" ifadesi kullanılmıştır.
- Dandanakan Savaşı sonucunda yıkılma sürecine girmişlerdir.

- İlk posta teşkilatını kurmuşlardır.
- Ribat adı verilen kervansaraylar yapmışlardır.
- Günümüzdeki Pakistan ve Afganistan devletlerinin ortaya çıkmasında etkili olmuşlardır.
- İlk burslu öğrenci sistemini kurmuşlardır.
- Yusuf Kadir Han'ın ölümünden sonra devlet Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmıştır.
- Abbasi halifesini Şii Büveyhoğullarının hâkimiyetinden kurtarmışlardır.
- Divanü Lugâti't – Türk, Araplara Türkçe öğretmek amacıyla Kaşgarlı Mahmut tarafından yazılmıştır.
- Bu dönemde ilk Türk – İslam eserleri kaleme alınmıştır.
- Büyük Selçuklu Devleti'yle 1040 yılında savaştılar.

### KARAHANLILAR

1, 5, 7, 10, 11, 13, 14, 16, 17

### GAZNELİLER

2, 3, 4, 6, 8, 9, 12, 15, 18



1. Aylin, 3 çocuklu bir ailenin ortanca çocuğudur. Evlerine yakın bir ortaokulda 6. sınıf öğrencisidir. Sınıf başkanı olan Aylin aynı zamanda okulun voleybol takımının kaptanıdır. Aylin, okul çıkışı dedesi ve büyük annesinin yanına uğramayı ve onların günlünü almayı ihmal etmez. Dedesinin verdiği harçlıkları sürekli küçük kardeşi ile paylaşır.

Parçaya göre Aylin'in üstlendiği rolleri yazınız. (6 x 1 = 6 Puan)

- a. .... *Çocuk / Evlat* ..... d. .... *Takım Kaptanı* .....
- b. .... *Öğrenci* ..... e. .... *Torun* .....
- c. .... *Sınıf Başkan* ..... f. .... *Kardeş / Abla* .....

2. Uygurlar kış gelince Turfan'a gelip otururlar ve bahar gelince de Karabalgasun şehrine göç ederlerdi. Turfan şehri ticaret yollarının kesiştiği bir merkez olması bakımından önemliydi. Bundan dolayı birçok yabancı tüccar ve ticaret kolonileri vardı. Kervan işletmek, tüccarları kontrol ederek vergi almak onları zenginleştiriyordu. Ayrıca türlü milletten insanlarla karşılaşarak onların dillerini de öğrenen Uygurların dünya görüşleri de geliyordu. Kültür ve medeniyette çok önemli ilerlemeler gösteren Uygurların, mani ve buda dini hakkındaki bilgileri Çinlilerden çoktu.

Verilen metne göre aşağıdaki soruları cevaplayarak cevaplarını boş bırakılan alana yazınız.

a. Uygurların yaşam tarzı nedir? (6 Puan)

..... *Göçebe yaşam tarzı* .....

b. Uygurların zenginleşmesinin nedenleri nelerdir? (2 x 3 = 6 Puan)

..... *Kervan işletmek* .....

..... *Vergi almak* .....

3. Sosyal Bilgiler Öğretmeni Semra Hanım, öğrencilerine 20 dakika süre vererek basit birer mühendis, çiftçi, halterci ve hemşire resimleri çizmelerini istedi. Daha sonra öğrencilerinden bu resimleri toplayarak bir inceleme yaptı. Öğrencilerinin büyük çoğunluğunun mühendis, çiftçi ve halterci resimlerini erkek resimleri; hemşire resmini ise bayan resmi şeklinde çizdiğini gördü..

Parçada öğrencilerin meslekleri cinsiyetlere göre ayırması hangi kavramla ilişkilidir? (10 Puan)

..... *Kalıp yargı* .....



4. Haritada hakim olduğu yerin gösterildiği Gazneli Devleti ile ilgili soruları cevaplayınız. (5 x 2 = 10 Puan)



Sorular	Cevaplar
a. Kurucusu kimdir?	<i>Alp Tigin</i>
b. Nerede kurulmuştur?	<i>Afganistan</i>
c. Devlet en güçlü dönemini hangi hükümdar zamanında yaşamıştır?	<i>Gazneli Mahmut</i>
d. Devletin yıkılışında etkili olan savaş hangisidir?	<i>Dandanakan Savaşı</i>
e. Devlet kim tarafından yıkılmıştır?	<i>Gurlular</i>

5.

a

- İlk halifedir.
- Kur'an-ı Kerim'i kitap hâline getirmiştir.

b

- İlk kez düzenli bir ordu kurulmuştur.
- Hicri takvim bu dönemde oluşturulmuştur.

c

- Kur'an-ı Kerim çoğaltılmıştır.
- İlk donanma kurulmuştur.

d

- Döneminde ortaya çıkan iç karışıklık fetihleri durdurmuştur.
- Emevi soyundan gelenler tarafından halifeliği tanınmamıştır.

Yukarıda kutularda verilen bilgilerin hangi halife dönemine ait olduğunu yazınız. (4 x 2 = 8 Puan)

- a) ..... *Hz. Ebubekir*
- b) ..... *Hz. Ömer*
- c) ..... *Hz. Osman*
- d) ..... *Hz. Ali*



6.

Defne elektronik mağazasından aldığı tabletin bozuk olduğunu fark etti. Alışveriş yaptığı mağazaya giderek ürünün faturası ile birlikte yazılı bir belgeyle sorunun çözülmesi için başvuruda bulundu.

Yukarıda anlatılan durumda Defne hangi vatandaşlık hakkını kullanmıştır? Yazınız. (10 puan)

*Dilekçe hakkı.*

7. Aşağıdaki soruların cevaplarını boşluklara yazınız.

a. Asya Büyük Hun Devleti'nin sahip olduğu destan hangisidir? Yazınız. (4 Puan)

*Oğuz Kağan Destanı*

b. Kök Türk Devleti'nin sahip olduğu destanlar hangileridir? Yazınız. (4 Puan)

*Ergenekon Destanı, Bozkurt Destanı*

c. Uygur Devleti'nin sahip olduğu destanlar hangileridir? (4 puan)

*Türeyis Destanı, Göç Destanı*

8.

Geçmişinin sürekliliğini kaybeden bir millet, her şeyini kaybetmeye mahkûmdur. Hafızası parça parça kopmuş bir akıl hastası gibi geçmişiyile, hatıralarıyla ve benliğini birleştiren bütün varlık unsurlarıyla ilgisi kesilmiştir.

Peyami Safa'nın milli birlik ve beraberliği güçlendiren unsurlardan hangisine değindiğini yazınız. (10 Puan)

*Tarih*

9. Orta Asya'da kurulan ilk Türk devletlerinin hangileri olduğunu yazınız. (4 x 3 = 12 Puan)

a) *Asya Hun Devleti*

b) *I. Kök Türk Devleti*

c) *II. Kök Türk Devleti*

d) *Uygur Devleti*

10. Savaş alanında yaralanan ya da hastalanan askerlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etmek amacıyla, 1868 yılında Hilal-i Ahmer adıyla kurulmuştur.

Yukarıda parçada hangi yardım kuruluşundan bahsedildiğini yazınız. (10 Puan)

*Kızılay.*



1.



Dünyanın ilk hayvan hastanesi olma özelliği taşıyan Gurabahane-i Laklakan (Düşkün Leylek Evi) yeniden açıldı. Bu hastane Türk halkının hayvanlara verdiği önemin bir göstergesidir. Gurabahane-i Laklakan, Bursa'da 19. yüzyılda Osmanlılar tarafından, başta sakat leylekler olmak üzere göçmen kuşların bakımının yapılması amacıyla kurulmuştur.

Bizim kültürümüzde evler yapılırken kuş evleri de yapılmıştır. Şehirler kurulurken sokak hayvanları ve göçmen kuşlar dikkate alınmıştır. Onların yaşayabileceği ortamlar inşa edilmiştir. İnsanların bir kısmı sadakalarını buralara vererek sevap kazanmışlardır.

**Yukarıdaki metinde milli kültürümüzü oluşturan öğelerden hangilerine ait bilgi vardır? Yazınız. (3 x 4 = 12 Puan)**

a. .... *Din* ..... b. .... *Tarih* ..... c. .... *Mimari* .....

**2.** Türklerin Müslüman Araplarla temasları Hz. Ömer Dönemi'nde gerçekleştirilen fetihlerle başladı. Ancak Türklerin toplu olarak İslamiyet'i kabul etmeleri ve Türk - İslam devleti kuracak çoğunluğa ulaşabilmeleri üç asırlık bir zamanı buldu. Türkler arasında İslamiyet'in yayılmasının gecikmesinde Emevi idarecilerinin kendilerinden olmayan Müslümanları önemsememeleri etkili oldu. Abbasiler Dönemi'nde uygulanan eşitlik ve adalet politikalarının etkisiyle Türkler kısa zamanda, kalabalık gruplar hâlinde İslamiyet'i kabul ettiler.

**Verilen paragrafa göre aşağıdaki soruları cevaplayınız. (3 x 2 = 6 Puan)**

a. Türklerin Abbasiler Dönemi'nde İslamiyet'i kabul etme nedenleri nelerdir? Yazınız.

.....  
*Eşitlik ve adalet politikalarının uygulanması*

b. Emevi yöneticilerinin ırkçı politika izlemeleri ne gibi sonuçlar doğurmuştur? Yazınız.

.....  
*İslamiyet'in yayılması gecikmiştir.*

c. Türkler Müslüman Araplarla ilk ne zaman karşılaşmıştır? Yazınız.

.....  
*Hız. Ömer Dönemi'nde yaşanan fetihlerle karşılaşmıştır.*

3.



Yöneticilerimiz arasında anlaşmazlık çıktı, bu yüzden topraklarımızdan ayrılmak zorunda kaldık.

**Yukarıdaki kişinin anlattıklarına bakarak Orta Asya'daki göçlerin hangi alanda yaşanan sıkıntıdan kaynaklandığını yazınız. (8 Puan)**

.....  
*Siyasi*





4. Aslı Doğan, 12 Mayıs 1980 tarihinde Bursa'da doğmuştur. Anne ve babası avukattır. İstanbul Üsküdar Amerikan Lisesi'nden mezun oldu. Ardından College Station Üniversitesinde tıp eğitimini alarak 2001 yılında tamamladı. Aslı Doğan Amerika'da Michael Andersen ile evlendi. Masal ve Denis adında iki çocuğu vardır. Aslı Doğan Los Angeles'ta bir hastanede doktorluk yapmaktadır.

Verilen bilgilere göre Aslı Doğan'ın rolleri nelerdir? Yazınız. (5 x 2 = 10 Puan)

- a. *Evlad* ..... b. *Öğrenci* ..... c. *Eş* ..... d. *Anne* ..... e. *Doktor* .....

5. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız. (2 x 3 = 6)

628 yılında Mekkeli müşrikler ile Müslümanlar arasında Hudeybiye Antlaşması yapıldı. Bu antlaşmayla kısa süreliğine de olsa barış ortamı sağlandı. Mekkeli müşriklerin antlaşma şartlarına uymamalarından dolayı 630 yılında Müslümanlar Mekke'yi fethetti. Bu fetih sonucunda Kâbe, putlardan temizlendi. İslamiyet'in önündeki en önemli engel ortadan kalktı ve İslamiyet Arap Yarımadası'nda hızlı bir şekilde yayılmaya devam etti. Hz. Muhammed (sav.) 632 yılında Veda Haccı'nı yaptıktan sonra vefat etti.

- a. 632 yılında Hz. Muhammed (sav.), hac görevini yerine getirmek üzere Mekke şehrine gitmiş ve burada Müslümanlara bir konuşma yapmıştır. Hz. Muhammed'in ölümünden önce yaptığı bu konuşmanın adını yazınız.

*Veda Hutbesi*

- b. Kâbe'nin putlardan temizlenmesinin hangi olay sonucunda gerçekleştiğini yazınız.

*Mekke'nin fethi*

6. Üstünde eski elbiseleri olan bir çocuk, aracına binen bir kadının camını tıklatarak kadından camı açmasını ister. Kadın çocuğun hâlini görünce para istediğini düşünerek ona bozuk para uzatır. Aslında çocuk, kadına az önce düşürdüğü cüzdanı vermeye çalışmaktadır.

Kadının çocuğa karşı sergilediği tutumun hangi kavramla ilgili olduğunu yazınız. (10 Puan)

*Ön yargı*

7. Ülkemizde yaşadığımız sorunlar karşısında başvurabileceğimiz kurumları yazınız. (9 x 1 = 9 Puan)

- a) *Valilik*  
b) *Tüketici Hakları Derneği*  
c) *Tüketici Hakları İl/İlçe Hakem Heyeti*  
d) *Belediye*  
e) *Muhtarlık*  
f) *Tüketici Hakları Mahkemesi*  
g) *Kaymakamlık*  
h) *Tüketici Hakları Merkezir*  
i) *Reklam Kurulu*



8. Hz. Muhammed'in (sav.) vefatı üzerine İslam toplumunun ileri gelenleri seçimle kendilerine önderlik edecek kişiyi belirlediler. Hz. Muhammed'in vekili olarak Müslümanların imamlığını ve İslam dininin koruyuculuğunu yapmakla görevli kişiye halife unvanı verildi. Hz. Muhammed'in (sav.) vefatıyla sırasıyla halifeler görev yaptı.

**Bu halifelerin isimlerini sırasıyla yazınız. (4 x 3 = 12 Puan)**

- a) ..... *Hz. Ebubekir*
- b) ..... *Hz. Ömer*
- c) ..... *Hz. Osman*
- d) ..... *Hz. Ali*

9. Gaznelilerde ilim dili Arapça, edebiyat dili Farsçaydı. Saray, ordu ve halk dili ise Türkçeydi. Büyük Selçuklu Devleti'nde ise ilim ve edebiyat dili Arapça ve Farsça iken, halk dili Türkçeydi. Türk – İslam kültürünün temelleri de bu dönemde atılmıştır.

**Türk – İslam edebiyatının ilk eserleri hangileridir? Yazınız. (4 x 3 = 12 Puan)**

- a) ..... *Kutadgu Bilig*
- b) ..... *Atabet'ül Hakayık*
- c) ..... *Divânü Lûgâti't-Türk*
- d) ..... *Divan-ı Hikmet*

10. 24 Ocak 2020'de meydana gelen Elazığ depreminde devlet ve millet seferber oldu. AFAD verilerine göre Elazığ depremi sonrası yapılan faaliyetler aşağıda verilmiştir.



**Görselde verilen bilgilere göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

- a. Depremzedelerin hangi alandaki ihtiyaçları giderilmeye çalışılmıştır? Yazınız. (5 x 1 = 5 Puan)

..... *Barınma, ısınma, uyuma, beslenme, temizlik*

- b. Depremzedelere en çok neye yönelik yardım yapılmıştır? Yazınız. (5 Puan)

..... *Öğün yemek*

- c. Yapılan yardımlar Türk milletinin hangi özelliğini göstermektedir? Yazınız. (5 Puan)

..... *Dayanışma*



1.

- Kadınlar duygusaldır.
- Pahalı olan ürünler kalitelidir.
- Maçı kesin bizim takım kazanacak.
- Eminim ki bu sınavdan kötü not alacak.
- Bu arabayı Cem Usta'dan başkası tamir edemez.
- Yaramaz çocuklar zekidir.

Verilen cümlelerden hangilerinin kalıp yargı, hangilerinin ön yargı olduğunu aşağıdaki boşluklara yazınız. (6 x 2 = 12 Puan)

Kalıp Yargı	Ön Yargı
<i>Kadınlar duygusaldır.</i>	<i>Eminim ki bu sınavdan kötü not alacak.</i>
<i>Pahalı olan ürünler kalitelidir.</i>	<i>Bu arabayı Cem Usta'dan başkası tamir edemez.</i>
<i>Yaramaz çocuklar zekidir.</i>	<i>Maçı kesin bizim takım kazanacak.</i>

2. Hakan Bey, evli iki çocuk babası bir öğretmendir. Hakan Bey okulda öğrencilerine ders anlatır, onlara toplum kurallarından bahseder ve onların ülkelerine faydalı bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlar.

Hakan Bey'in sahip olduğu rollerin hangileri olduğunu yazınız. (3 x 4 = 12 Puan)

- a) ..... *Es* .....
- b) ..... *Baba* .....
- c) ..... *Öğretmen* .....

3. Bir toplumu millet yapan en önemli özelliklerden biri de ortak bir geçmişe sahip olmasıdır. Geçmiş olmayan bir toplumun geleceği de olmaz. İbn-i Haldun şöyle der: "Sen geçmişini bilerek devlet adamlarının bu kapıdan nasıl geçtiğini anlayacaksın."

Metinde kültürel öğelerden hangisinin önemine vurgu yapıldığını yazınız. (10 Puan)

..... *Tarihin önemine vurgu yapılmıştır.* .....



4. Türk-İslam edebiyatının ilk eserleri Karahanlılar Dönemi'nde yazılmış, Türk-İslam kültürünün temelleri de yine bu dönemde atılmıştır. Kutadgu Bilig, Yusuf Has Hacip tarafından Uygur alfabesiyle yazılmıştır. Türk – İslam edebiyatının ilk yazılı örneğidir. Mutluluk veren bilgi anlamına gelmektedir. İdeal bir devlet yönetim sisteminin nasıl olması gerektiğini açıklayan öğretici bir eserdir.

**Bu eser daha çok hangi alana yönelik öğütleri vermiştir? Yazınız. (10 Puan)**

*Bu eser daha çok siyasi alana yönelik öğütleri vermiştir.*

5.



Haritayı inceleyerek Arabistan Yarımadası'nın hangi sularla çevrili olduğunu yazınız. (3 x 4 = 12 Puan)

- a) ..... *Basra Körfezi* .....
- b) ..... *Kızıldeniz* .....
- c) ..... *Umman Deniz* .....

**6. Aşağıda verilen soruları cevaplayarak cevaplarını noktalı alanlara yazınız. (3 x 2 = 6 Puan)**

a. Ülkemizin kan ihtiyacını karşılamasının yanı sıra doğal afetlerde ihtiyaç sahiplerine yardım ulaştıran sivil toplum kuruluşu hangisidir?

..... *Kızılay* .....

b. Sultan II. Abdülhamit tarafından kurulan ve bu kuruluşta barınanların ihtiyaçlarını ayırım yapmadan gözetilen sivil toplum kuruluşu hangisidir?

..... *Darülaceze* .....

c. Sigara, alkol, uyuşturucu ve kumar bağımlılığı ile mücadele eden ve zararlı alışkanlıklardan toplumun korunması için çalışan sivil toplum kuruluşu hangisidir?

..... *Yesilay* .....

**7.** Türklerin İslamiyet'i kabulü ile birçok alanda değişim yaşanmıştır. Karahanlılar Dönemi'nde Uygur alfabesinin yanında Arap alfabesi de kullanılmıştır. Türk – İslam edebiyatının ilk örnekleri verilmiştir. Cami, türbe, medrese gibi eserler yapılmıştır. Devlet işlerinin görüldüğü kurultayın yerini divan teşkilatı almıştır.

**Verilen metinde Türklerin İslamiyet'i kabulü ile hangi alanlarda yaşanan değişimden bahsedildiğini yazınız. (3 x 2 = 6 Puan)**

a) ..... *Siyasi* .....

b) ..... *Kültürel* .....

c) ..... *Mimari* .....

**8. Aşağıda verilen soruları cevaplayarak cevapları boş bırakılan alanlara yazınız. (6 x 2 = 12 Puan)****BEDİR SAVAŞI**

a. Bedir Savaşı kaç yılında yapıldı?

..... *624* .....

b. Bedir Savaşı kimler arasında yaşandı?

..... *Medinelî Müslümanlar ile Mekkelî Müşrikler* .....

c. Bedir Savaşı'nı kim kazandı?

..... *Müslümanlar* .....

**UHUD SAVAŞI**

a. Uhud Savaşı kaç yılında yapıldı?

..... *625* .....

b. Uhud Savaşı kimler arasında yaşandı?

..... *Medinelî Müslümanlar ile Mekkelî Müşrikler* .....

c. Uhud Savaşı'nı kim kazandı?

..... *Mekkelî Müşrikler* .....



9.



İlk Türk devletlerinde kağanların devlet işlerinde meclise danışarak kararlar alması Türklerde nasıl bir devlet yönetim anlayışının olduğunu göstermektedir? Yazınız. (12 Puan)

*Demokratik devlet anlayışının olduğunu göstermektedir.*

10. Aşağıda verilen metne göre Faruk Bey ile ilgili sorulan soruları cevaplayarak boş bırakılan yerlere yazınız. (4 x 2 = 8 Puan)

İnsanoğlu hayata geldiği andan itibaren çeşitli rollere sahiptir. Gün geçtikçe sahip olduğu rollerin sayısı artmakta ve bu roller bulunduğu ortama göre değişmektedir. Hatta aynı anda birçok rolün gerektirdiği hakları ve sorumlulukları olabilmektedir. Özel bir hastanede doktor olarak görev yapan Faruk Bey, evli ve üç çocuk babasıdır. Faruk Bey'in üç kardeşi vardır. Kardeşlerinin en büyüğü Faruk Bey'dir. Faruk Bey, TEMA Vakfına üyedir, boş zamanlarında vakfın çalışmalarına katılır. İş yerindeki arkadaşlarıyla tenis oynar, hafta sonu eşi ve çocuklarıyla birlikte anne ve babasına ziyarete giden Faruk Bey güzel vakit geçirir. Faruk Bey'in eşi ve çocukları da bu ziyaretten çok mutlu olurlar.

a. Faruk Bey'in hastanedeki rolü nedir? Yazınız.

*Doktor*

b. Faruk Bey'in evdeki rolleri nedir? Yazınız.

*Eş, baba*

c. Faruk Bey'in TEMA Vakfındaki rolü nedir? Yazınız.

*Üye*

d. Faruk Bey iş yerinde hangi role sahiptir? Yazınız.

*Arkadas*

**YENİ YURT ANADOLU****Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157)**

- ➔ Selçuklularla Gazneliler arasında 1040 yılında yapılan Dandanakan Savaşı sonucunda Selçuklu Devleti kuruldu.
- ➔ Devletin kurucuları Selçuk Bey'in torunları Tuğrul Bey ve Çağrı Bey'dir.
- ➔ Abbasi halifesi, Şii Büveyhoğulları sultanına karşı güç kaybedip yetkisiz kalınca doğuda hızla büyüyen egemen bir güç hâline gelen Tuğrul Bey'i Bağdat'a davet etti.
- ➔ Bu davet üzerine Bağdat'a gelen Tuğrul Bey'e Abbasi halifesi "Doğu'nun ve Batı'nın Sultanı" unvanını verdi.
- ➔ Tuğrul Bey Dönemi'nde 1048 yılında Pasinler Savaşı yapıldı. Pasinler Savaşı'nın kazanılmasıyla Türkler Anadolu'ya yerleşmeye başladı.
- ➔ Tuğrul Bey'in ölümü üzerine Çağrı Bey'in oğlu Sultan Alparslan tahta geçti.
- ➔ Sultan Alparslan, devlet düzenini sağlar sağlamaz Bizans'ın doğudaki en güçlü kalesi olan Ani Kalesi'ni ele geçirdi (1064).
- ➔ 1071 yılında yurt edinmeye başlanılan Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşması açısından bir dönüm noktası olan Malazgirt Savaşı kazanıldı.
- ➔ Malazgirt Savaşı ile Anadolu'nun kapıları Türklere tamamen açıldı. Anadolu Türk yurdu olmaya başladı.
- ➔ Bizans Avrupa'dan yardım istedi ve Haçlı Seferleri başladı. Türkiye Tarihi ve Anadolu'da Birinci Beylikler Dönemi başladı. Çaka Beyliği, Saltuklular, Mengücekliler, Danişmentliler, Artuklular vb. beylikler kuruldu.
- ➔ Sultan Alparslan'ın ölümü üzerine Sultan Melikşah tahta geçti (1072).
- ➔ Bizans'ın, Malazgirt Savaşı'ndan sonra anlaşmaya uymaması üzerine Anadolu'ya akınlar hızlandırıldı ve İzmit'e kadar olan yerler fethedildi.
- ➔ Melikşah Dönemi, devletin sınırlarının doğuda Orta Asya'dan batıda Marmara ve Ege Denizi'ne, kuzeyde Aral Gölü'nden güneyde Umman Denizi'ne kadar genişlediği en parlak ve güçlü dönem oldu.
- ➔ Sultan Sencer Dönemi'nde Karahitaylarla yapılan Katvan Savaşı'nda yenilen Büyük Selçuklu Devleti yıkılma sürecine girdi.
- ➔ Son hükümdar Sultan Sencer'in 1157'de ölümü ile Büyük Selçuklu Devleti yıkılarak tarih sahnesinden çekildi.

**Saltuklular (1072-1202)**

- ➔ Ebulkasım Saltuk tarafından Erzurum ve çevresinde kuruldu.
- ➔ Ermeni ve Gürcülerle mücadele ederek Türklerin Anadolu'ya yerleşmesini sağladı.
- ➔ Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliğidir.
- ➔ Günümüze kadar gelen Saltuklu eserleri; Erzurum Kale Camisi, Mama Hatun Külliyesi ve Emir Saltuk Türbesi'dir.

**Mengücekliler (1080-1228)**

- ➔ Emir Mengücek tarafından Erzincan, Kemah, Divriği ve Karahisar'da kurulan Türk beyliğidir. Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası en önemli eserleridir.
- ➔ Sivas Divriği'de bulunan bu tarihi eser UNESCO tarafından 1985 yılında Dünya Miras Listesi'ne alınmıştır. Divriği Ulu Cami, Anadolu'daki ilk külliye'dir.

**Danişmentliler (1080-1178)**

- ➔ Danişment Ahmet Gazi tarafından Sivas, Tokat, Kayseri, Amasya, Malatya ve çevresinde kurulmuştur.
- ➔ Anadolu'da kurulan ilk Türk beylikleri içerisinde en güçlü beyliktir. Tokat Niksar'da bulunan Yağlıbasan Medresesi Anadolu'daki ilk medresedir.

**Artuklular (1102-1409)**

- ➔ Alparslan'ın komutanı Artuk Bey'in torunları tarafından Harput, Diyarbakır, Mardin ve çevresinde kurulmuştur. Üç kola ayrılan beylikten kalan eserler Malabadi Köprüsü (Diyarbakır), Mardin Hatuniye Medresesi, Diyarbakır Ulu Camidir.

**Çaka Beyliği (1081-1093)**

- ➔ Çaka Bey tarafından İzmir ve çevresinde kurulmuştur. Denizcilikle uğraşan ilk beyliktir. Çaka Bey de ilk Türk denizcisidir.



## Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157)

- ➔ Büyük Selçuklu hükümdar ailesinden Kutalmışoğlu Süleyman Şah (I. Süleyman Şah), 1075'te İznik'i ele geçirdi.
- ➔ 1077 yılında da İznik'i başkent yaparak Türkiye Selçuklu Devleti'ni resmen kurdu.
- ➔ Bizans, aldığı mağlubiyetlere rağmen Anadolu'dan vazgeçmemiş, Anadolu'yu yeniden ele geçirmek amacıyla mücadeleye devam etmişti.
- ➔ Bizans, Türkleri Anadolu'dan atmak amacıyla yeniden harekete geçti.
- ➔ Hazırladığı büyük ordu ile Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan yönetimindeki Türk ordusu, Miryokefalon'da mücadele etti.
- ➔ Miryokefalon Savaşında (1176) zafere ulaşan Türklerin Anadolu'daki hâkimiyetleri kesinleşirken Bizans'ın Anadolu'yu alma ümidi sona erdi.
- ➔ Bizansın savunmaya, Türklerin taarruza geçtiği zaferin ardından Avrupalılar artık Anadolu'ya Türkiye demeye başladı.
- ➔ Alâeddin Keykubat Dönemi'nde, Celaleddin Harzemşah'ın Türkiye Selçuklu Devleti'ne ait Ahlat'a saldırması üzerine iki Türk hükümdarı karşı karşıya geldi.
- ➔ Yassı Çemen Savaşı (1230) sonucunda Celaleddin Harzemşah yenildi. Celaleddin Harzemşah'ın ölümüyle Harzemşah Devleti yıkıldı ve Türkiye Selçuklu Devleti ile Moğollar komşu oldu.
- ➔ Yassı Çemen Savaşı ile oluşan Moğol tehlikesi yeni bir dönemin başlamasına Türkiye Selçuklu Devleti ile Moğollar'ın Köseadağ Savaşında (1243) karşı karşıya gelmesine neden oldu. Savaşı Moğollar kazandı. Türkiye Selçuklu Devleti yıkılış sürecine girdi, Anadolu'daki siyasi birlik bozuldu.

## Haçlı Seferleri

- ➔ Türkler, yaptıkları birçok akınlı Anadolu'yu kısa süre içerisinde İstanbul Boğazına kadar fethetmişti.
- ➔ Bizans İmparatoru I. Aleksios Komnenos ele geçirdikleri yerlerden Türkleri çıkarmak için harekete geçti.
- ➔ Bir taraftan Anadolu'ya sefer düzenlemesi için Avrupalıları kışkırtırken bir taraftan da Papa'dan yardım istedi. Bunun üzerine Papa II. Urban Hristiyan dünyasına sefer için çağrıda bulundu.
- ➔ Hristiyanların, Müslümanlar üzerine yaptıkları bu seferlere **Haçlı Seferleri** denir.
- ➔ Bu seferlere katılan Hristiyanlar, sefere çıkarırken zırhlarına ve kalkanlarına, seferden dönerlerken de sırtlarına kırmızı birer haç işareti koydukları için kendilerine "Haçlı" denilmiştir.
- ➔ Haçlı Seferleri 11. yüzyılın sonlarında başlayıp 13. yüzyıla kadar devam etmiştir.
- ➔ Bu seferler görünüşte Kudüs'ü alma amacına yönelik olsa da Avrupa'nın o dönemdeki ekonomik, siyasi, sosyal ve dini sorunlara çözüm bulmak amacıyla başlatılmıştır.

## İPEK VE BAHARAT YOLU

### İpek Yolu

- ➔ Çin'den başlayıp Anadolu, Akdeniz ve Avrupa'ya kadar uzanan İpek Yolu, doğu ile batıyı birbirine bağlamıştır.
- ➔ İpek Yolu hakimiyeti için devletler birbiriyle sürekli mücadele etmişlerdir.

### Baharat Yolu

- ➔ Baharat Yolu, Hindistan'dan başlayarak kara ve deniz yolu ile Mısır'a ve Anadolu'ya oradan da Avrupa'ya uzanan bir ticaret yoludur.
- ➔ Baharatların ana vatanı Hindistan ve Çin gibi Uzak Doğu ülkeleridir.

### Kral Yolu

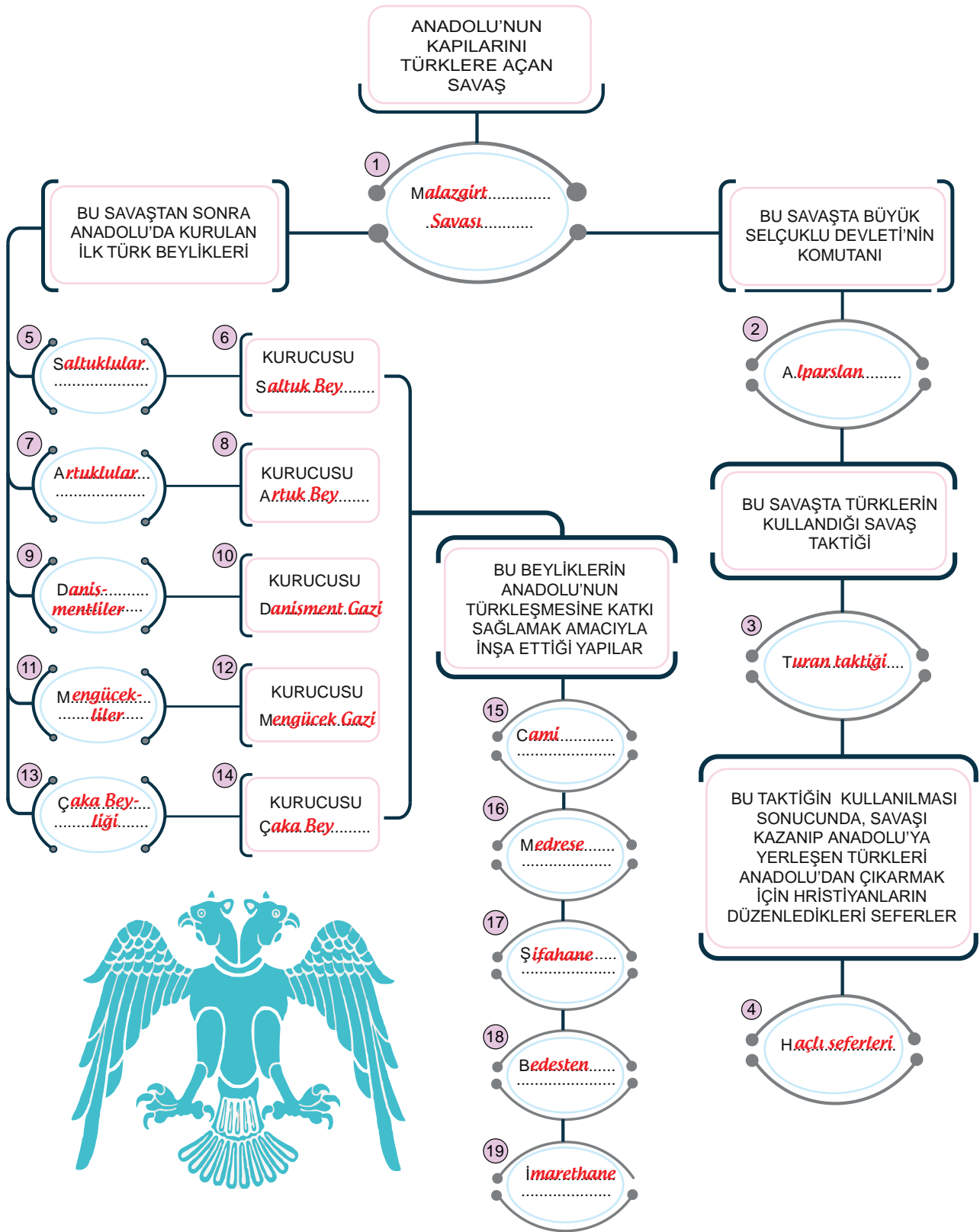
- ➔ Anadolu topraklarında bulunan Efes şehrinde başlayan ticaret yolu Mezopotamya topraklarında yer alan Persepolis şehrine ulaşmaktadır.
- ➔ Lidyalılar, Kral Yolu'nda ticari faaliyetlerde bulunmuşlardır.



20  
Etkinlik

Yeni Yurt Anadolu

Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri ve yurt edinmeleri ile ilgili verilen kavram haritasında boş bırakılan kutucuklara uygun kavramları yazınız.





21.  
Etkinlik

Yeni Yurt Anadolu

Aşağıdaki ifadelerin karşısına uygun olan kavramları örnekteki gibi yazınız.



1	Selçukluların bağlı bulunduğu Oğuz boyudur.	<i>Kınık</i>
2	Büyük Selçuklu Devleti'nin resmen kurulduğunun kabul edildiği savaştır.	<i>Dandanakan</i>
3	Selçuk Bey'in, Oğuz Yabgu Devleti'yle anlaşmazlığa düşünce mensubu olduğu boyla göç ettiği şehirdir.	<i>Cend</i>
4	Anadolu üzerine seferler düzenleyerek Kars ve Ani Kalesini ele geçiren hükümdardır.	<i>Alp Arslan</i>
5	Sultan Alp Arslan'ın "Toprak, fethedenin malıdır." politikası doğrultusunda ilk Türk beyliklerinin kurulduğu topraklardır.	<i>Anadolu</i>
6	Selçuk Bey'in ölümünden sonra Kınık boyunun başına geçen hükümdardır.	<i>Tuğrul Bey</i>
7	Oğuz Yabgu Devleti'nde ordu komutanı olan Selçuklu beyidir.	<i>Selçuk Bey</i>
8	Selçuk Bey'in Oğuz Yabgu Devleti'yle anlaşmazlığa düşünce göç ettiği şehirde komşu olduğu devlettir.	<i>Gazneliler</i>
9	Ortak bir sosyal düzen içinde bir arada yaşayan ve aynı soydan gelen insanların oluşturduğu Türk topluluğuna denir.	<i>Boy</i>
10	Selçuklu - Bizans arasında yapılan ilk savaştır.	<i>Pasinler</i>
11	Büyük bir ordu ile 1040 yılında Tuğrul Bey ve Çağrı Bey önderliğindeki ordunun üzerine yürüyen Gazneli Devleti'nin hükümdarındır.	<i>Sultan Mesut</i>
12	Tuğrul Bey'e devlet yönetiminde önemli destekte bulunan kardeşidir.	<i>Çağrı Bey</i>

22.  
Etkinlik

Yeni Yurt Anadolu

Aşağıda verilen bilgilerin hangi Türk beyliği dönemine ait olduğunu yazınız.

1

Erzurum çevresinde kuruldu. Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliğidir. Haçlılar ve Gürcülere karşı başarıyla mücadele ederek Anadolu'nun korunmasına katkıda bulundular.

*Saltuklular*

2

Tokat, Sivas ve Niksar çevresinde kuruldu. Haçlı Seferleri'ne karşı savaştı. Anadolu Türk siyasi birliğinin sağlanmasına katkı sağladı.

*Danışmentiler*

3

Erzincan çevresinde kuruldu. Gürcüler ve Rumlara karşı mücadele edildi. Eserlerinden biri UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alındı.

*Mengücekliler*

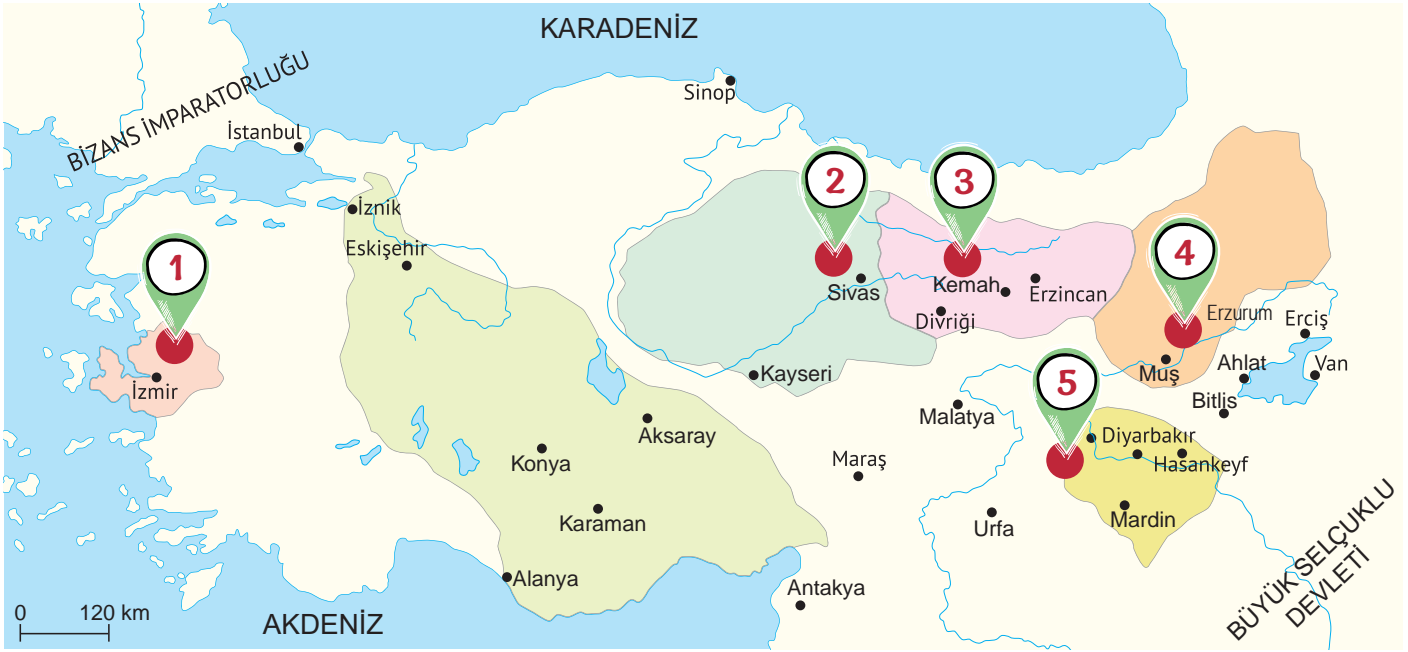
4

Güneydoğu Anadolu'da kuruldu. Hasankeyf, Mardin ve Harput kollarına ayırdı. Anadolu'da kurulan beylikler içinde en uzun ömürlü olanıdır.

*Artuklular*23.  
Etkinlik

Yeni Yurt Anadolu

Haritada numaralandırılmış yerlere Malazgirt Savaşı'ndan sonra kurulan beylikleri örnekteki gibi yazınız.



1

*Çaka Beyliği*

2

*Danışmentiler*

3

*Mengücekliler*

4

*Saltuklular*

5

*Artuklular*



24.  
Etkinlik

### İpek ve Baharat Yolu

Bilgileri verilen ticaret yollarının isimlerini bilgilerinin altındaki kutulara yazınız.



1

**Karat Yolu**

Lidyalıların başkenti Sardes'ten başlayıp Anadolu'yu geçip Mezopotamya'daki Ninova şehrine oradan da Persepolis'e kadar ulaşan antik ticaret ve ulaşım yoludur.



2

**İpek Yolu**

Çin'in Xi'an (Şian) kentinden başlayarak Hazar Denizi'nin güneyinden ve kuzeyinden iki kol hâlinde Avrupa'ya uzanan tarihî ticaret yoludur.



3

**Kürk Yolu**

Karadeniz'in kuzey kıyılarından başlayıp Çin'e kadar uzanan ticaret yoludur. Bu yol üzerinde genelde sincap, sansar, tilki, samur, kunduz, vaşak kürkleri ile bal mumu ve mantar taşınırdı.



4

**Baharat Yolu**

Hindistan'daki baharatların Basra Körfezi, Kızıldeniz ve Mısır yoluyla Akdeniz'e, buradan gemilerle Avrupa'ya taşınmasında kullanılan tarihî ticaret yoludur.

25.  
Etkinlik

Yeni Yurt Anadolu - İpek ve Baharat Yolu

Aşağıdaki bilgilerin karşılığı olan ifadeleri yazınız. (NOT: Aynı ifade birden fazla yere yazılabilir.)

Dandanakan Savaşı	1. Büyük Selçuklu Devleti'nin kurulmasını sağlayan savaştır.	12. Türkiye Selçuklu Devleti'nin kucusudur.	Süleyman Sah
Tuğrul Bey	2. "Doğu'nun ve Batı'nın Sultanı" ünvanını alan Büyük Selçuklu sultanıdır.	13. Anadolu'yu kesin olarak Türk yurdu hâline getiren savaştır.	Miryokefalon Savaşı
Pasinler Savaşı	3. Büyük Selçuklu Devleti'nin Bizans ile yaptığı ilk savaştır.	14. Türkiye Selçuklu Devleti ile Harzemşahlar arasında yapılan savaştır.	Yası Cemen Savaşı
Malazgirt Savaşı	4. Anadolu kapılarının Türklere tamamen açıldığı büyük zaferdir.	15. Türkiye Selçuklu Devleti'nin Moğollara karşı kaybederek yıkılma sürecine girdiği savaştır.	Kösedağ Savaşı
Sultan Melikşah	5. Büyük Selçuklu Devleti'ne en parlak ve güçlü dönemi yaşatan sultandır.	16. Papa II. Urban'ın çağrısıyla 11. yüzyılda Hristiyanların, Müslümanlar üzerine yaptıkları seferlerdir.	Haçlı Seferleri
Katvan Savaşı	6. Büyük Selçukluların Karahitaylara karşı kaybettiği ve yıkılma sürecine girdiği savaştır.	17. Haçlı Seferleri'nin başlamasına neden olan ve Hristiyanların ele geçirmek istediği şehirdir.	Kudüs
Saltuklular	7. Malazgirt Savaşı sonrası Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliğidir.	18. Türklerin Anadolu'ya yerleşme amacı ile yaptığı akınlar bu Türk devleti zamanında başladı.	Büyük Selçuklu Devleti
Danışmentliler	8. Yağlıbasan Medresesi adıyla Anadolu'da ilk medreseyi kuran Türk beyliğidir.	19. Bir caminin etrafında yapılmış medrese, şifahane, kütüphane gibi yapılar topluluğudur.	Külliye
Mengücekliler	9. Anadolu'daki ilk külliye olan Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası'nı inşa eden Türk beyliğidir.	20. Avrupalıların Müslümanlardan kâğıt, pusula, matbaa ve barutu öğrendiği seferlerdir.	Haçlı Seferleri
Artuklular	10. Harput, Diyarbakır ve Mardin olmak üzere üç kola ayrılmış Türk beyliğidir.	21. Çin'den Avrupa'ya uzanan, üzerinde ipek, porselen ve mücevher gibi birçok malın taşındığı yoldur.	İpek Yolu
Caka Beyliği	11. İzmir ve çevresinde kurulmuş denizcilikle uğraşan ilk Türk beyliğidir.	22. Hindistan'dan Akdeniz'e uzanan, üzerinde karabiber, zencefil ve karanfil gibi ürünlerin taşındığı yoldur.	Baharat Yolu

# 3.

## ÜNİTE YERYÜZÜNDE YAŞAM



TÜRKİYE'NİN FİZİKİ  
COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ



DÜNYA'DA İKLİM VE  
YAŞAM

COĞRAFI KONUMU  
ÖĞRENİYORUM



TÜRKİYE'NİN BEŞERÎ  
COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ





## COĞRAFI KONUMU ÖĞRENIYORUM

**Harita:** Yeryüzünün ya da bir parçasının, kuşbakışı görünüşüyle belli bir orana göre küçültülüp bir düzlem üzerine geçirilmesine denir.

**Ölçek:** Haritalarda kullanılan küçültme oranına denir.

**Geoit:** Dünya'nın Ekvator'dan şişkin, kutuplardan basık olan kendine özgü şekline denir.

**Yer eksenini:** Dünya'nın çevresinde döndüğü kabul edilen doğru parçasına denir.

**Kuzey Yarım Küre:** Ekvator ile kuzey kutup noktası arasında kalan yarım küreye denir.

**Güney Yarım Küre:** Ekvator ile güney kutup noktası arasında kalan yarım küreye denir.

**Kutup Noktası:** Yer ekseninin Dünya'yı kestiği kabul edilen yerlere denir.

**Kuzey Kutup Noktası:** Kuzey Yarım Küre'de olana denir.

**Güney Kutup Noktası:** Güney Yarım Küre'de olana denir.

**Ekvator:** Dünya'yı tam ortadan ikiye ayırdığı varsayılan hayali çizgiye verilir.

**Coğrafi Konum:** Herhangi bir merkezin Dünya üzerindeki yerine denir. Paralel - meridyen (matematik konum) ve özel (göreceli) konumdan oluşur.

### Mutlak (Matematik) Konum

#### Paraleller

- ➔ **Ekvator:** Kutup noktalarına eşit uzaklıkta bulunan Dünya'yı iki eşit parçaya bölen hayali çizgiye denir.
- ➔ En büyük paralel dairesi ve başlangıç paraleli Ekvator'dur. 90 Kuzey'de, 90 Güney'de olmak üzere 180 tane dir.
- ➔ İki paralel arası uzaklık her yerde eşittir ve yaklaşık olarak 111 km'dir.
- ➔ Paralellerin boyları Ekvator'dan kutuplara doğru gidildikçe kısalır. Dereceleri büyür. Birer derece aralıklarla çizilirler.

#### Meridyenler

- ➔ Bir kutuptan diğer kutba uzanan paralelleri dik kesen hayali çizgilere **meridyen** denir.
- ➔ Başlangıç meridyeni Londra'nın Greenwich Kasabası'ndan geçer.
- ➔ Başlangıç meridyeni Dünya'yı Doğu ve Batı Yarım Küre olmak üzere 2'ye ayırır.
- ➔ 180'i doğuda 180'i batıda olmak üzere 360 meridyen yayı vardır. Ardaşık iki meridyen arası mesafe sadece Ekvator'da 111 km'dir.

- ➔ Kutuplara gidildikçe Dünya'nın şeklinden dolayı bu mesafe daralır.
- ➔ Bütün meridyenler kutupta birleşir.

#### Türkiye'nin Mutlak Konumu ve Sonuçları

- ➔ Türkiye 26°-45° doğu meridyenleri ile, 36°-42° kuzey paralelleri arasında yer almaktadır.
- ➔ Türkiye, Ekvator'un kuzeyinde ve Greenwich'in doğusunda yer almaktadır.
- ➔ En doğu noktasında Iğdır (Dilucu), en batı noktasında Çanakkale (Gökçeada - Avlaka Burnu), en kuzeyinde Sinop (İnce Burun), en güneyinde ise Hatay (Beysun Köyü) bulunur.
- ➔ En doğusu ile en batısı arasında 19 boylam vardır.
- ➔ Türkiye'nin doğu ve batı genişliği fazla olmadığı için aynı anda tek ortak saat kullanılır. Türkiye Orta Kuşak'ta yer alır.
- ➔ Mevsimler belirgin olarak yaşanır. Kışın cephesel yağışlar görülür. Dağların güney yamaçları, kuzey yamaçlarına göre daha sıcaktır. (bakı durumu)

### Özel (Göreceli) Konum

**Özel Konum:** Dünya üzerindeki herhangi bir noktanın denizlere, boğazlara, önemli ticaret yollarına, maden yataklarına, komşularına ve yer şekillerine göre konumudur.



## Türkiye'nin Özel (Göreceli) Konumu ve Sonuçları

- ➔ Aynı anda 4 mevsim yaşanır. (Yılda 4 mevsimin oluşması ise matematik konumunun sonucudur.)
- ➔ İklim çeşitliliği görülür. Üç tarafı denizlerle çevrilidir.
- ➔ Batıdan doğuya doğru gidildikçe yükselti artar.
- ➔ Avrupa ve Asya kıtalarını bağlayan köprü konumundadır.
- ➔ Yeraltı kaynakları bakımından zengindir.
- ➔ Önemli boğazlara sahiptir. (İstanbul ve Çanakkale Boğazları)



## Kıtalar ve Okyanuslar

### Kıtalar

#### Asya Kıtası

- ➔ Ekvator'un kuzeyinde ve başlangıç meridyeninin doğusunda yer almaktadır.

#### Afrika Kıtası

- ➔ Ekvator ve başlangıç meridyeni kıtanın üzerinden geçmektedir.

#### Güney Amerika Kıtası

- ➔ Üzerinden Ekvator çizgisi geçen kıta başlangıç meridyeninin batısında yer almaktadır.

#### Avrupa Kıtası

- ➔ Başlangıç meridyeni kıtanın üzerinden geçer. Kıta topraklarının bir kısmı başlangıç meridyeninin doğusundadır.

#### Kuzey Amerika Kıtası

- ➔ Ekvator'un kuzeyinde ve başlangıç meridyeninin batısında yer almaktadır.

#### Okyanusya Kıtası

- ➔ Ekvator'un güneyinde ve başlangıç meridyeninin doğusunda yer almaktadır.

#### Antarktika Kıtası

- ➔ Ekvator'un güneyinde yer alan kıta, güney kutup noktasına çok yakın bir konumda bulunmaktadır.

### Okyanuslar

#### Büyük Okyanus

- ➔ Çevresinde Asya, Okyanusya, Kuzey Amerika ve Güney Amerika kıtaları bulunmaktadır.
- ➔ Neredeyse Atlas ve Hint okyanuslarının toplamı kadar yüz ölçümüne sahiptir.

#### Atlas Okyanusu

- ➔ Çevresinde Avrupa, Afrika, Kuzey ve Güney Amerika kıtaları arasında bulunmaktadır.
- ➔ Bu okyanusun önemli bir kısmı başlangıç meridyeninin batısında yer alır.

#### Hint Okyanusu

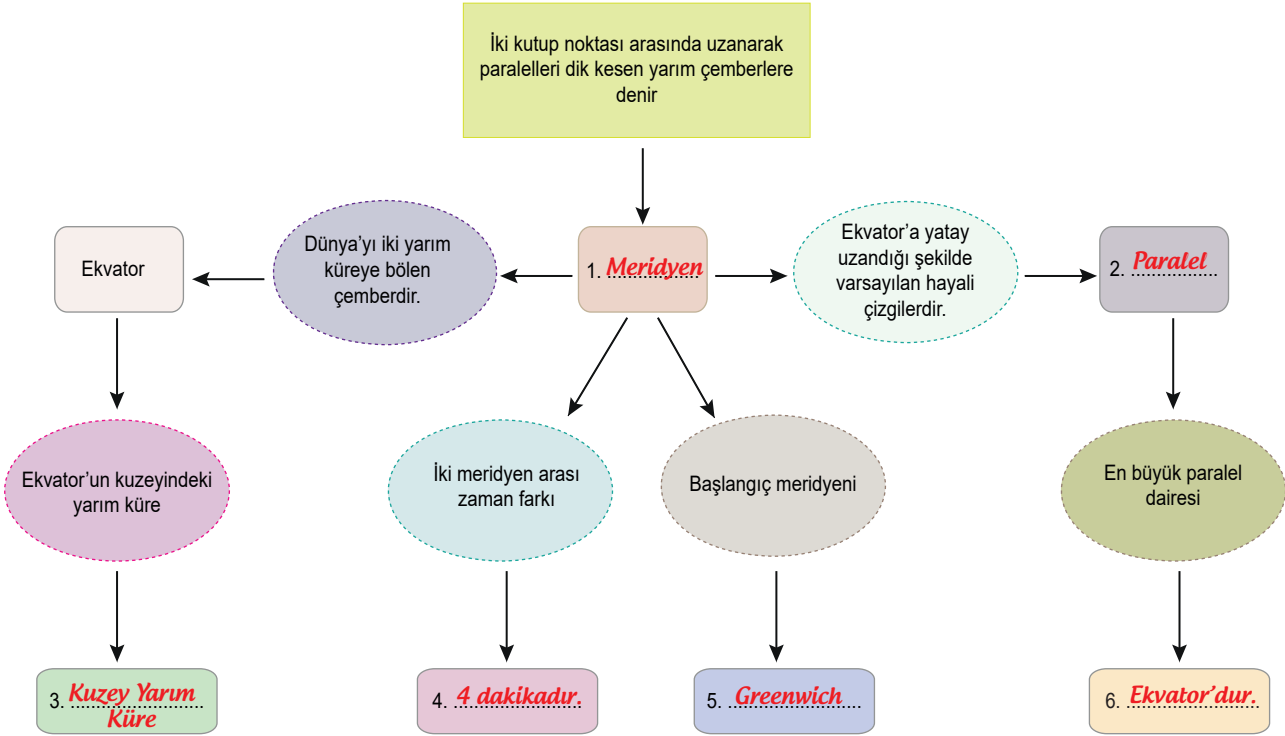
- ➔ Çevresinde Afrika, Asya, Okyanusya ve Antarktika kıtaları bulunmaktadır. Bu okyanusun önemli bir kısmı Ekvator'un güneyinde yer alır.



1.  
Etkinlik

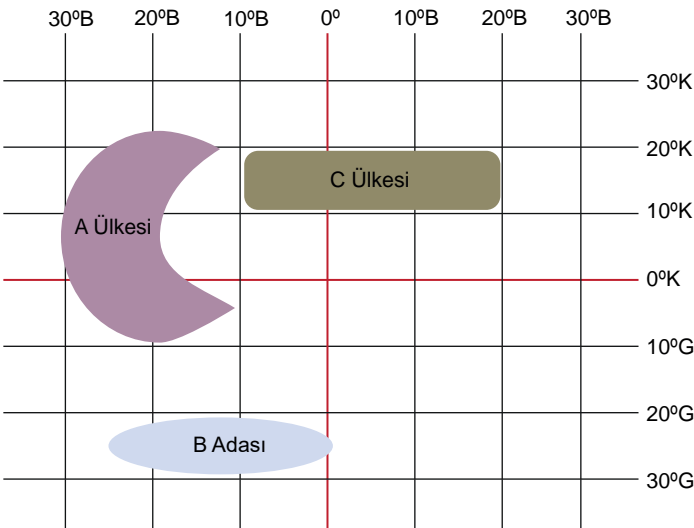
Coğrafi Konumu Öğreniyorum

Kavram haritasında numaralandırılarak verilen yerleri uygun bir şekilde doldurunuz.

2.  
Etkinlik

Coğrafi Konumu Öğreniyorum

Aşağıdaki paralel ve meridyen dereceleri verilen bölgelerle ilgili verilen soruları cevaplayınız.



1. A Ülkesinin paralel ve meridyen dereceleri hangileridir?

10° GP-20° KP ile 10° BM-30° BM arasında yer alır.

2. B Adası'nın paralel ve meridyen dereceleri hangileridir?

10° GP-20° KP ile 0° (Greenwich)-20° BM arasında yer alır.

3. C Ülkesinin paralel ve meridyen dereceleri hangileridir?

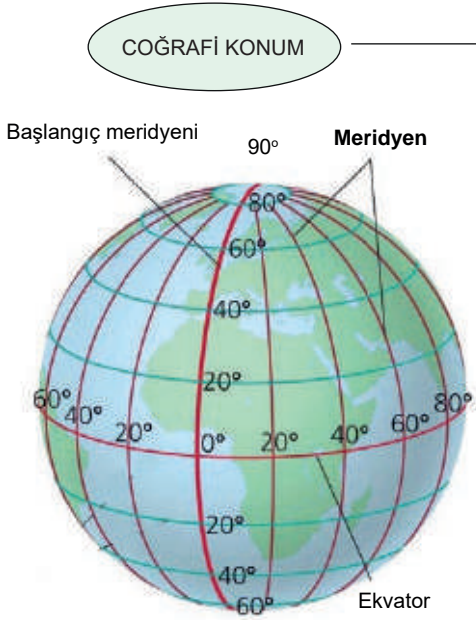
10° KP-20° KP ile 10° BM-20° DM arasında yer alır.



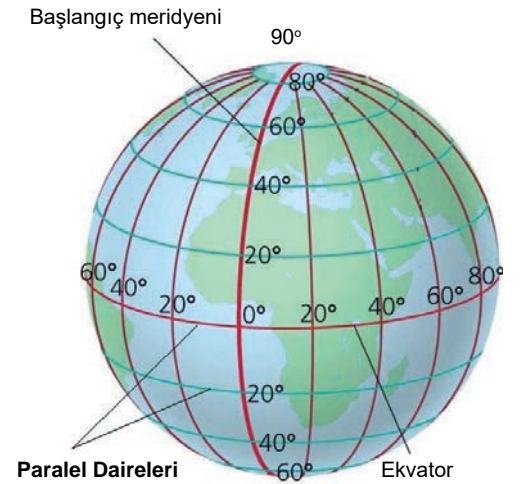
3.  
Etkinlik

Coğrafi Konumu Öğreniyorum

Aşağıda verilen özelliklerin ilgili olduğu kavramı (paralel ve meridyen) boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız.



- 1 Başlangıcı ve en büyüğü Ekvator'dur. → **Paralel**
- 2 Çevre uzunlukları kutuplardan Ekvator'a doğru uzar. → **Paralel**
- 3 180 Doğu Yarım Küre'de, 180 Batı Yarım Küre'de olmak üzere toplam 360 tane dir. → **Meridyen**
- 4 Türkiye'nin en kuzeyi ile en güneyi arasında 6 tane vardır. → **Paralel**
- 5 Kutup noktalarında birleşirler. → **Meridyen**
- 6 90 Yarım Küre'de 90 Güney Yarım Küre'de olmak üzere toplam 180 tane dir. → **Paralel**
- 7 Ekvator'u dik kesen yarım çemberlerdir. → **Meridyen**
- 8 Türkiye'nin en doğusu ile en batısı arasında 19 tane vardır. → **Meridyen**
- 9 Doğu, batı doğrultusunda uzanırlar. → **Paralel**
- 10 Başlangıcı Londra'nın Greenwich Gözlemevi'nden geçer. → **Meridyen**



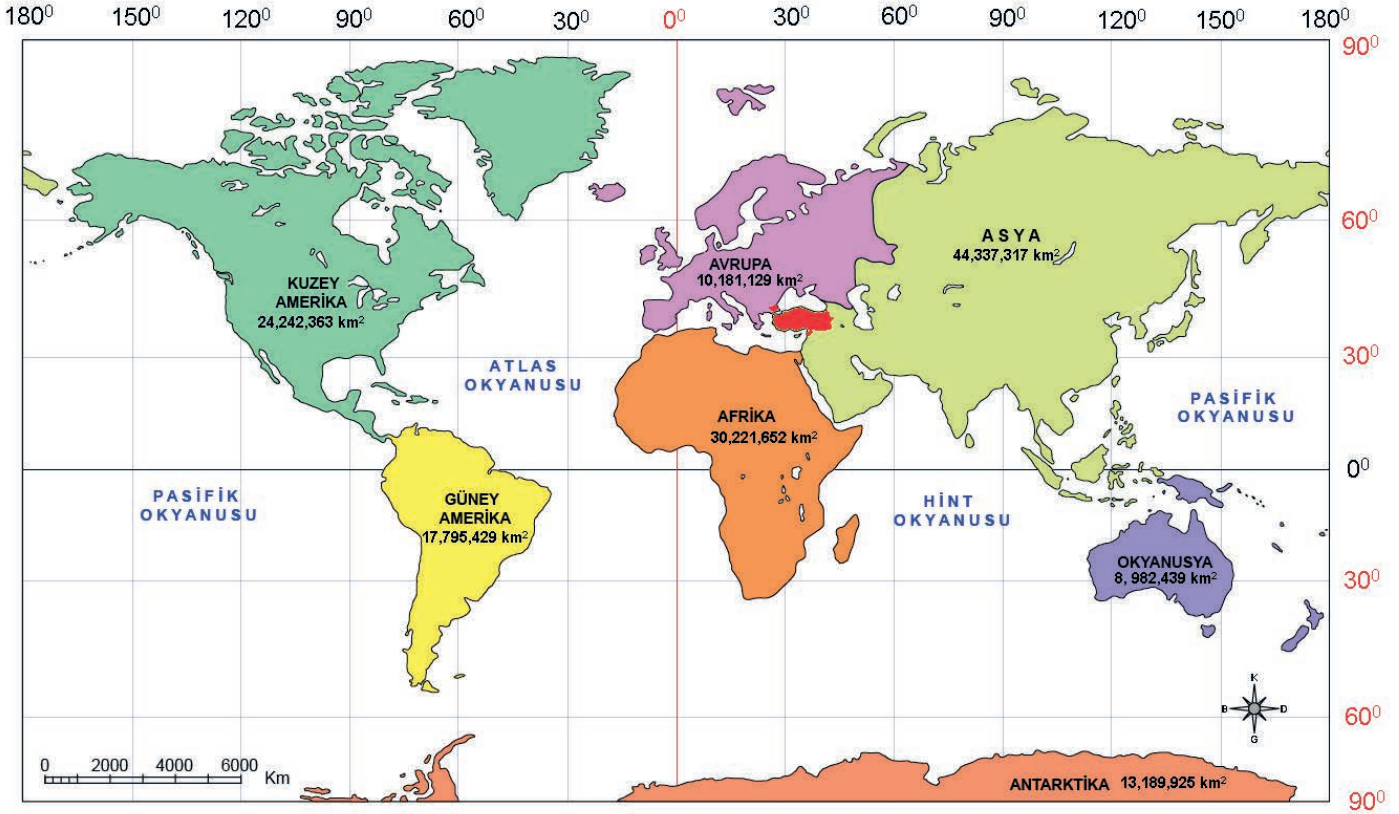


4.

Etkinlik

Coğrafi Konumu Öğreniyorum

Aşağıdaki haritadan yararlanarak, verilen cümlelerin yanıtlarını boş bırakılan alanlara örnekteki gibi yazınız.



Yüz ölçümü en büyük olan kıtadır.

1

*Asya Kıtası*

Diğer adı Okyanusya olan kıtadır.

5

*Avustralya Kıtası*

Yüz ölçümü en küçük olan kıtadır.

2

*Okyanusya Kıtası*

Diğer adı Pasifik olan okyanustur.

6

*Büyük Okyanus*

Afrika ile Avrupa kıtalarının batısında yer alan okyanustur.

3

*Atlas Okyanusu*

Üzerinden başlangıç meridyeninin geçtiği kıtalardır.

7

*Avrupa Kıtası, Afrika Kıtası, Antarktika Kıtası*

Üzerinden Ekvator çizgisinin geçtiği kıtalardır.

4

*Güney Amerika Kıtası, Afrika Kıtası, Asya Kıtası*

Kuzey ve Güney Amerika kıtaları ile Asya ve Avustralya kıtaları arasındaki okyanustur.

8

*Pasifik Okyanusu*



5.

Etkinlik

Coğrafi Konumu Öğreniyorum

Aşağıdaki verilen tanımları karşılayan kavramları örnekteki gibi boş bırakılan alanlara yazınız.

Geoid	Kıta	Ekvator	Meridyen	Greenwich
Jeopolitik Konum	Okyanus	Paralel	Göreceli Konum	Hint Okyanusu
Güney Amerika Kıtası	Avrupa Kıtası	Afrika Kıtası	Matematik Konum	Okyanusya Kıtası

Tanımlar	Kavramlar
1. Doğusunda Asya kıtasının güneyinde Afrika kıtasının ve batısında Atlas Okyanusu'nun olduğu kıtadır.	<i>Avrupa Kıtası</i>
2. Yeryüzündeki derin ve geniş çukurları dolduran büyük su kütlelerine denir.	<i>Okyanus</i>
3. Bir bölgenin veya ülkenin coğrafi konumu, büyüklüğü, yer altı ve yer üstü kaynakları gibi özelliklerinin ülkeler arası politikada oynadığı rollerden kaynaklanan konumuna denir.	<i>Göreceli Konum</i>
4. Kuzey Amerika kıtası ile toprakları kesişen kıta Güney Kutup Noktası'na yakındır.	<i>Güney Amerika Kıtası</i>
5. Ekvator'u dik olarak kesen, bir kutup noktasından başlayarak diğer kutup noktasına doğru uzandığı varsayılan hayali çizgilere denir.	<i>Meridyen</i>
6. Kendine bağlı adalarla beraber çevresi sularla kaplı büyük kara parçalarına denir.	<i>Kıta</i>
7. Dünya'yı Doğu ve Batı Yarım Küre olmak üzere iki eşit parçaya bölen başlangıç meridyenine verilen addır.	<i>Greenwich</i>
8. Dünya üzerindeki okyanusların en küçüğüdür.	<i>Hint Okyanusu</i>
9. Ekvator'dan başlayıp kuzey ve güney kutup noktalarına doğru Ekvator'a yatay şekilde uzandığı varsayılan hayali çizgilere denir.	<i>Paralel</i>
10. Dünya'nın Ekvator'dan şişkin, kutuplardan basık olan kendine özgü şekline denir.	<i>Geoid</i>
11. Topraklarının tamamı Ekvator'un güneyinde ve başlangıç meridyenin doğusunda yer alan kıtadır.	<i>Okyanusya Kıtası</i>
12. Dünya'yı tam ortadan ikiye ayırdığı varsayılan hayali çizgiye denir.	<i>Ekvator</i>
13. Dünya üzerinde bulunan herhangi bir yerin paralel ve meridyenlere göre belirtilmesine denir.	<i>Matematik Konum</i>
14. Doğusunda Asya Kıtasının ve Hint Okyanusu'nun olduğu kıtadır.	<i>Afrika Kıtası</i>
15. Bir yerin kıtalara, okyanuslara, denizlere, boğazlara olan uzaklığına denir.	<i>Jeopolitik Konum</i>



## TÜRKİYE'NİN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

- Ülkemizde ortalama yükselti fazladır ve engebeli bir yapı vardır.
- Ülkemizde batıdan doğuya doğru gidildikçe yükselti genel olarak artar.
- Ülkemizde dağlar doğu-batı yönünde uzanır. Bu nedenle ülkemizin kuzey ve güneyinde kıyı ile iç kesimler arasında ulaşım zordur.
- Ortalama yükselti ve engebenin en az olduğu yer Marmara Denizi çevresi, en fazla olduğu yer ise Anadolu'nun doğusudur.
- Anadolu'nun orta ve güneydoğu kesiminde ise yükselti fazla olmasına rağmen yüzey şekilleri sadedir.
- Ülkemizin kuzey ve güneyinde sıradağlar bulunur. Ova ve platolar geniş yer kaplar.
- Su kaynakları bakımından çok sayıda akarsu ve göl bulunmaktadır.

### Ülkemizde Farklı İklim Tiplerinin Görülmesinin Sebepleri

#### Ekvator'a Uzaklık

- Dünya'nın şekli nedeniyle Ekvator'dan kutuplara doğru yaklaştıkça sıcaklık azalır.
- Ülkemizde genel olarak güneyden kuzeye doğru gidildikçe sıcaklık azalırken kuzeyden güneye doğru da sıcaklık artmaktadır.

#### Dağların Uzanışı

- Dağların uzanış yönü hareket hâlindeki hava kütlelerinin yönünü etkiler.
- Ülkemizin batısında dağlar kıyıya dik uzandığı için deniz üzerinden gelen hava kütleleri, iç kesimlere sokulabilir.

#### Denizellik ve Karasallık

- Karalar erken ısınır ve erken soğur, denizler ise geç ısınır ve geç soğur.
- Denizler karalar üzerinde; kış mevsiminde ılıman, yaz mevsiminde ise serin bir etki yaparak sıcaklığı dengeler.

#### Yükselti

- Türkiye yükseltisi fazla olan bir ülkedir.
- Batıdan doğuya doğru yükselti artar.
- Ortalama yükseltisi 1132 metredir.

#### Rüzgârlar

- Rüzgârlar estiği yöne göre hava sıcaklığını etkiler.
- Ülkemizde kuzeyden esen rüzgârlar sıcaklığı düşürürken, güneyden esen rüzgârlar sıcaklığı artırır.

#### Bakı

- Yeryüzü şekillerinin Güneş'e karşı konumuna bakı denir.
- Ülkemizde dağların güney yamaçları, kuzey yamaçlarından daha çok ısınır.

### Türkiye'de İklim

#### Akdeniz İklimi

- Akdeniz, Ege ve Marmara Denizi kıyıları boyunca görülür.
- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.
- En yağışlı mevsimi kıştır.
- Bitki örtüsü makidir.

#### Karasal İklim

- İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde etkilidir.
- Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.
- En fazla yağışı ilkbaharda alır, bitki örtüsü bozkırdır.

#### Karadeniz İklimi

- Karadeniz Bölgesi'nde Marmara Bölgesi'nin Karadeniz'e bakan kıyılarında etkilidir.
- Her mevsim yağışlıdır.
- En fazla yağışı sonbahar mevsiminde alır. Bitki örtüsü ormandır.



## TÜRKİYE'NİN BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

### Nüfus

- ➔ Sınırları belli bir alanda yaşayan insan sayısına **nüfus** denir.
- ➔ İlk nüfus sayımı II. Mahmut Dönemi'nde 1831 yılında yapıldı.
- ➔ Cumhuriyet Dönemi'nde ilk düzenli nüfus sayımı 1927 yılında yapılmıştır.
- ➔ Ardından 1935 yılında ikincisi yapıldıktan sonra her beş yılda bir bu sayım tekrarlanmıştır.
- ➔ 2007 yılında ülkemizde Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne geçilmiştir.
- ➔ 1990 yılından sonra her 10 yılda bir nüfus sayımı yapılması kararı alınmıştır.

	<i>Yeryüzü Şekilleri</i>	<i>İklim</i>	<i>Su Kaynakları</i>	<i>Bitki Örtüsü</i>	<i>Toprağın Yapısı</i>
<b>Ülkemizde Nüfusun Dağılımını Etkileyen Doğal (Fiziki) Faktörler</b>	Arazinin dağlık ve engebeli olduğu alanlar yerleşim için uygun değildir.	İklim şartlarının olumsuz olduğu alanlar yerleşmeye uygun değildir.	Su kaynaklarının yetersiz olduğu yerler seyrek nüfusludur.	Ormanların gür olduğu alanlar yerleşime uygun olmadığı için buralarda nüfus azdır.	Toprağın verimli olduğu alanların çevresi insanlar tarafından yerleşim yeri olarak tercih edilir.
	<i>Tarım</i>	<i>Sanayi ve Ticaret</i>	<i>Ulaşım</i>	<i>Turizm</i>	<i>Madencilik</i>
<b>Ülkemizde Nüfusun Dağılımını Etkileyen Beseri Faktörler</b>	İklimin ılıman, yeryüzü şekillerinin sade olduğu yerlerde tarım gelişmiştir.	Sanayi ve ticaretin geliştiği yerlerde iş imkânları fazla olduğu için nüfus daha fazladır.	Ulaşımın rahat yapıldığı alanlarda nüfus daha fazladır.	Turizmin geliştiği alanlarda iş imkânları fazla olduğu için nüfus buralarda daha yoğundur.	Madencilik faaliyetlerinin yapıldığı yerlerde nüfus fazladır.

## DÜNYA'DA İKLİM VE YAŞAM

<i>İklim</i>			
<i>Ekvatorial İklim</i>	<i>Muson İklimi</i>	<i>Akdeniz İklimi</i>	<i>Kutup İklimi</i>
<ul style="list-style-type: none"> <li>➔ Ekvator ve çevresinde 0° -10° enlemleri arasında görülür.</li> <li>➔ Her mevsim yağışlıdır.</li> <li>➔ Bu bölgede ahşap evler yaygındır.</li> <li>➔ Sıcaklık ve nem fazla olduğu için ince kıyafetler kullanılır.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➔ Güneydoğu Asya ülkelerinde görülen iklim tipidir.</li> <li>➔ En yağışlı mevsim yazdır.</li> <li>➔ Kışları kurak geçer.</li> <li>➔ Doğal bitki örtüsü muson ormanlarıdır.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➔ Akdeniz ve çevresinde, Kaliforniya'da, Afrika'nın Kap Bölgesinde ve Orta Şili'de görülür.</li> <li>➔ Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.</li> <li>➔ İnsanlar daha ince ve serin tutan kıyafetler tercih ederler.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>➔ Yağış miktarı çok azdır.</li> <li>➔ Bitki örtüsü yoktur.</li> <li>➔ Antarktika kıtasında ve Grönland'da görülür.</li> <li>➔ Yılın büyük kısmında topraklar donduğu için tarıma elverişli değildir.</li> </ul>



6.

Etkinlik

Türkiye'nin Fiziki Coğrafya Özellikleri

Aşağıda verilen bilgilerin Türkiye'nin iklim tiplerinden hangilerine ait olduklarını belirleyerek boş bırakılan yerlere yazınız.

İklim Tipi	Özellik	Görüldüğü Yerler	Sıcaklık ve Yağış Grafiği
1 <b>Karadeniz İklimi</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Yazlar serin, kışlar ılık ve yağışlıdır.</li> <li>Yağış rejimi kısmen de olsa düzenlidir.</li> <li>Bulutlu gün sayısı fazladır. Nem miktarının fazla olmasından dolayı yıllık sıcaklık farkı azdır.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Karadeniz kıyı kesimi boyunca dar bir alanda görülür.</li> </ul>	
2 <b>Akdeniz İklimi</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.</li> <li>Yağışlar genellikle yağmur şeklindedir.</li> <li>Don olayı ve kar yağışı nadiren görülür.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Akdeniz, Ege ve Marmara Denizi'nin kıyı kesimlerinde görülür.</li> </ul>	
3 <b>Karasal İklim</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Yazlar serin, kışlar ise soğuk ve kar yağışlıdır.</li> <li>Yıllık sıcaklık farkı fazladır.</li> <li>Karasallık şiddeti yüksektir. Karlı ve donlu gün sayısı fazladır.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Ülkemizde denize kıyısı olmayan iç kesimlerde görülür.</li> </ul>	

7.

Etkinlik

Türkiye'nin Fiziki Coğrafya Özellikleri

Aşağıda verilen şekle göre boşlukları doldurunuz.



1. Deniz seviyesine yakın yerde sıcaklık nasıldır?

**Yüksektir**

2. Yükselti arttıkça sıcaklık ne olur?

**Azalur / Düşer**

3. Yükselge çıktıkça sıcaklık her kaç metrede 1 °C düşer?

**200 metrede**

4. Yükselti ile ters orantılı olan nedir?

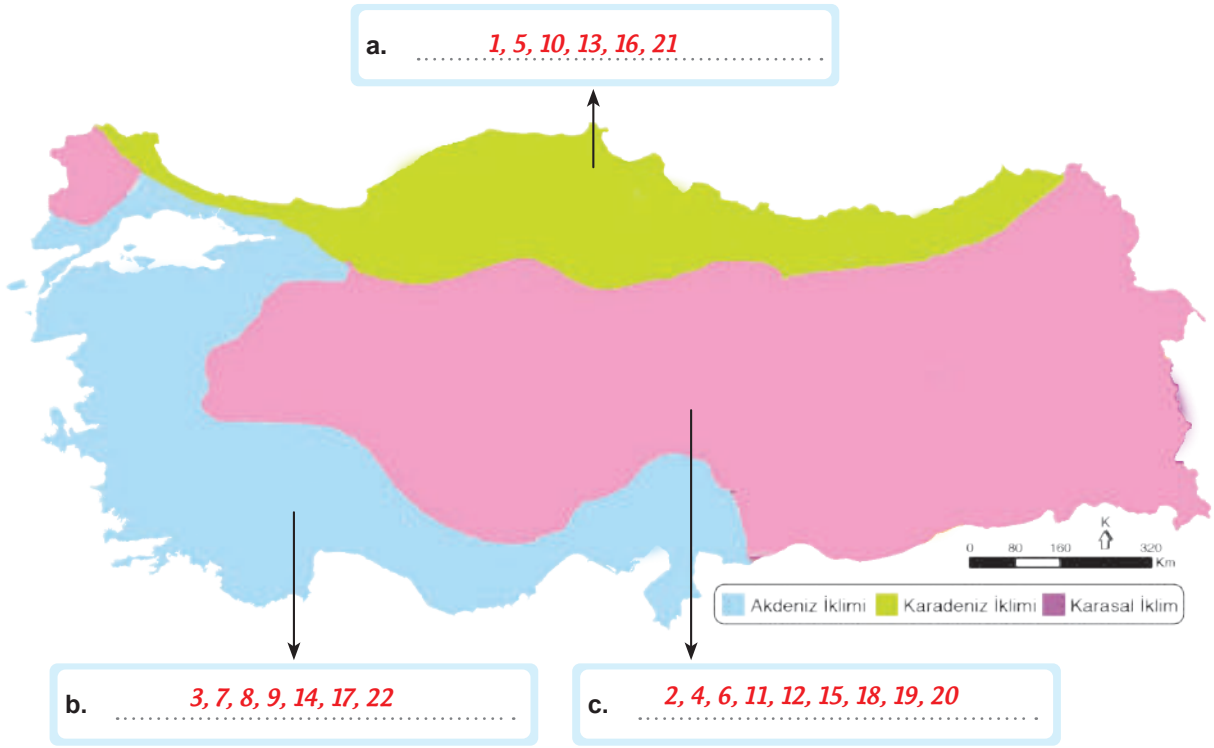
**Sıcaklık**



8.  
Etkinlik

Türkiye'nin Fiziki Coğrafya Özellikleri

Aşağıda iklimlere ait bazı bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerin numaralarını hangi iklimin özelliği ise o iklimin kutusuna yazınız.



### ÖZELLİKLER

1	Her mevsim yağmurludur.	2	Yıllık yağış miktarı azdır.
3	Kar yağışı ve don olayına az rastlanır.	4	Buğday, arpa, tahıl vb. tarım ürünlerine rastlanır.
5	Bitki örtüsü ormandır.	6	Yıllık ve günlük sıcaklık farkı fazladır.
7	En fazla yağış kışın düşer.	8	Seracılığın en fazla yapıldığı iklimdir.
9	Bitki örtüsü kızılçam ormanlarıdır.	10	En fazla yağış sonbaharda düşmektedir.
11	Bitki örtüsü step ve bozkırdır.	12	Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.
13	Kurak dönem yoktur.	14	Cephesel yağışlar görülür.
15	En fazla yağış ilkbaharda düşer.	16	Yıllık sıcaklık farkının en az olduğu iklimdir.
17	Zeytin, zakkum, defne ve keçiboynuzu gibi bitki türlerine rastlanır.	18	İç kesimlerde görülen iklim tipidir.
19	En fazla yağış yazın görülür.	20	Kırkikinci yağmurları görülür.
21	Nem ve yağış isteği fazla olan fındık, çay ve mısır bu iklimin görüldüğü yerlerde yetişir.	22	Garig bitki topluluğu görülür.





9.

Etkinlik

Türkiye'nin Fiziki Coğrafya Özellikleri

Yükselti ve engebenin az olduğu yerlerde meydana gelecek değişimleri boşluklara yazınız.

Yükselti ve Engebenin Fazla  
Olduğu Yerlerde

1. Sıcaklık ortalaması:.....*Düşüktür.*.....
2. Ulaşım: .....*Zordur.*.....
3. Tarım alanları: .....*Azdır.*.....
4. Sanayi ve ticaret: .....*Gelismemistir.*.....
5. Diğer bölgelere göç: .....*Verir.*.....
6. Nüfusu: .....*Azdır.*.....

Yükselti ve Engebenin Az  
Olduğu Yerlerde

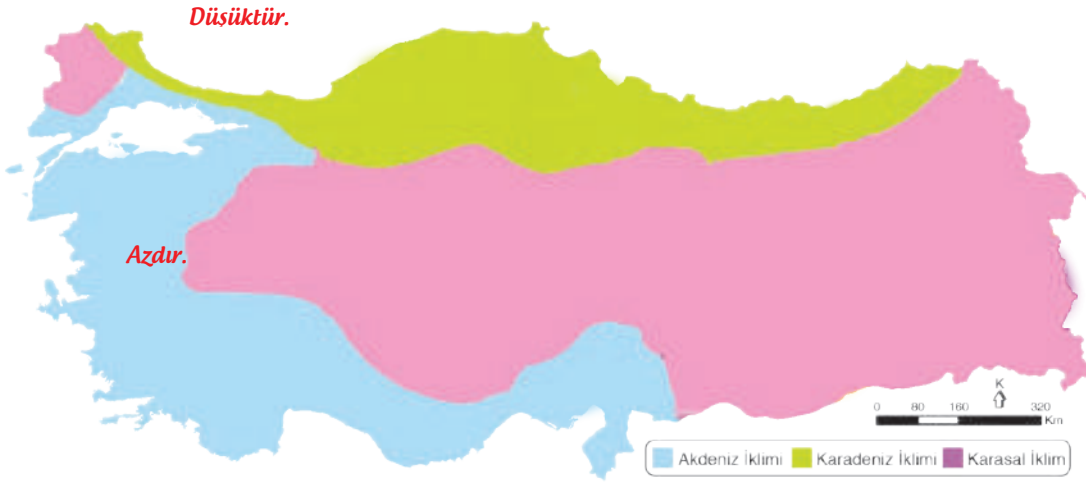
1. Sıcaklık ortalaması:.....*Fazladır.*.....
2. Ulaşım: .....*Kotaydır.*.....
3. Tarım alanları: .....*Fazladır.*.....
4. Sanayi ve ticaret: .....*Gelismistir.*.....
5. Diğer bölgelere göç: .....*Alır.*.....
6. Nüfusu: .....*Fazladır.*.....

10.

Etkinlik

Türkiye'nin Fiziki Coğrafya Özellikleri

Verilen bilgi cümlelerini kavramlardan yararlanarak tamamlayınız.



## Akdeniz İklimi

İklim tipi: ...*Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.*.....Bitki örtüsü: .....*Maki*.....En fazla yağış aldığı mevsim: .....*Kış*.....Yıllık ve günlük sıcaklık farkı: .....*Azdır.*.....

## Karadeniz İklimi

İklim tipi: ...*Yazları serin ve kışları ılık ve her mevsim yağışlıdır.*.....Bitki örtüsü: .....*Orman*.....En fazla yağış aldığı mevsim: .....*Sonbahar*.....Yıllık ve günlük sıcaklık farkı: .....*Azdır.*.....

## Karasal İklim

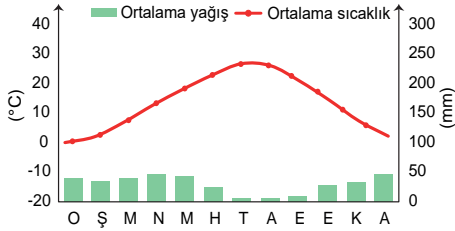
İklim tipi: ...*Yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.*.....Bitki örtüsü: .....*Bozkır*.....En fazla yağış aldığı mevsim: .....*İlkbahar*.....Yıllık ve günlük sıcaklık farkı: .....*Fazladır.*.....



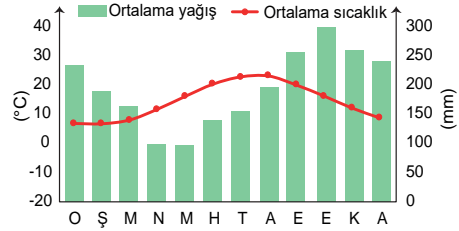
11.  
Etkinlik

### Türkiye'nin Fiziki Coğrafya Özellikleri

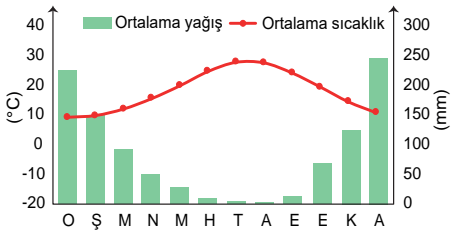
Aşağıda Türkiye'nin bazı illerine ait aylık sıcaklık ve yağış grafikleri verilmiştir. Bu grafiklerin harita üzerinde gösterilen illerden hangilerine ait olduğunu grafiklerin altına yazınız.



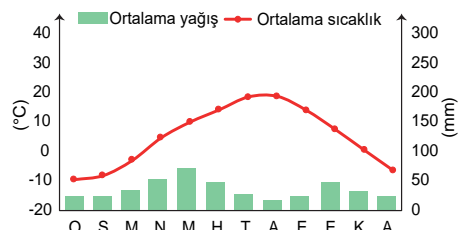
1 **Aksaray**



2 **Rize**



3 **Antalya**

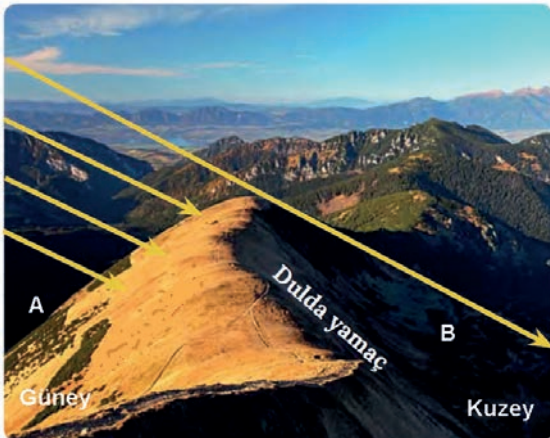


4 **Erzurum**

12.  
Etkinlik

### Türkiye'nin Fiziki Coğrafya Özellikleri

Aşağıdaki görsele göre verilen soruları cevaplayınız.



1. İklimi etkileyen hangi faktör verilmiştir?

**Baki**

2. Hangi yamaç daha sıcaktır?

**A yamaç**

3. Verilen yeryüzü hangi yarım kürede yer almaktadır?

**Kuzey Yarım Küre**

4. Hangi yamaçta bulunan karlar daha geç erir?

**B yamaçındaki**

13.  
Etkinlik

Türkiye'nin Beşerî Coğrafya Özellikleri

Aşağıdaki haritadan yararlanarak soruları cevaplayınız. (Not: Aynı şehirler birden fazla sorunun cevabı olabilir.)



1	Turizmden dolayı yaz aylarında nüfusu artan şehirlerimiz hangileridir?	<i>İzmir, Antalya</i>
2	Yer altı kaynaklarından dolayı nüfusu artan şehirlerimiz hangileridir?	<i>Zonguldak, Batman</i>
3	Sanayi faaliyetlerinden dolayı nüfusu artan şehirlerimiz hangileridir?	<i>İstanbul, Adana, Batman, Zonguldak</i>
4	Tarımsal faaliyetlerden dolayı nüfusu artan şehirlerimiz hangileridir?	<i>Adana, Nevşehir, Giresun</i>

14.  
Etkinlik

Türkiye'nin Beşerî Coğrafya Özellikleri

Aşağıda nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerin doğal faktörler mi yoksa beşerî faktörler mi olduğunu belirleyerek ilgili V diyagramına yazınız.

Yeryüzü Şekilleri	İklim	Toprağın Yapısı	Madencilik	Turizm
Su Kaynakları	Bitki Örtüsü	Tarım	Sanayi	Ulaşım

NÜFUSUN DAĞILIŞINI ETKİLEYEN  
DOĞAL FAKTÖRLER

1. *Yeryüzü şekilleri*
2. *İklim*
3. *Su Kaynakları*
4. *Bitki Örtüsü*
5. *Toprağın Yapısı*

NÜFUSUN DAĞILIŞINI ETKİLEYEN  
BEŞERÎ FAKTÖRLER

1. *Madencilik*
2. *Ulaşım*
3. *Turizm*
4. *Sanayi*
5. *Tarım*



15.  
Etkinlik

Türkiye'nin Beşerî Coğrafya Özellikleri

Nüfusun dağılımını etkileyen faktörlerle ilgili aşağıda verilen görsellerin, doğal ve beşerî faktörlerden hangisi ile ilgili olduğunu boşluklara örnekteki gibi yazınız.

1



Doğal

2



Beşerî

3



Beşerî

4



Beşerî

5



Doğal

6



Beşerî

16.  
Etkinlik

Türkiye'nin Beşerî Coğrafya Özellikleri

Aşağıda verilen kavramlardan yararlanarak soruları cevaplayınız.

Demir

Taş Kömürü

Linyit

Petrol

1

Linyit

Manisa'da (Soma) çıkarılan maden hangisidir?

2

Petrol

Batman'da çıkarılan yer altı kaynağı hangisidir?

3

Demir

Sivas'ta (Divriği) çıkarılan yer altı kaynağı hangisidir?

4

Taş Kömürü

Zonguldak'ta çıkarılan maden hangisidir?

17.  
Etkinlik

## Dünya'da İklim ve Yaşam

Aşağıda bazı iklim tiplerine ait bilgiler verilmiştir. Verilen bilgilerin hangi iklimlere ait olduğunu boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız. (Akdeniz İklimi, Ekvatorial İklim, Muson İklimi, Kutup İklimi, Çöl İklimi)

İklim Tipi	Görüldüğü Yerler	Özellik	Sıcaklık ve Yağış Grafiği
1 <b>Ekvatorial İklim</b>		<ul style="list-style-type: none"> <li>Yıllık ve günlük sıcaklık farkı en az olan iklimdir.</li> <li>Yağış rejimi düzenlidir.</li> <li>Yıllık sıcaklık ortalaması yüksektir.</li> </ul>	
2 <b>Kutup İklimi</b>		<ul style="list-style-type: none"> <li>Dünya'nın sürekli olarak kar ve buzlarla kaplı olan kutup bölgelerinde görülür.</li> <li>Yıllık ortalama yağış miktarı 200 mm civarındadır.</li> </ul>	
3 <b>Muson İklimi</b>		<ul style="list-style-type: none"> <li>Yazlar sıcak ve yağışlı, kışlar ılık ve kuraktır.</li> <li>Yıllık yağış miktarı fazladır.</li> <li>En fazla yağış yazın, en az yağış kışın düşer.</li> </ul>	
4 <b>Çöl İklimi</b>		<ul style="list-style-type: none"> <li>Günlük sıcaklık farkı fazladır.</li> <li>Yıllık sıcaklık ortalaması 30°C civarındadır.</li> <li>Yağış miktarı yok denecek kadar azdır.</li> </ul>	
5 <b>Akdeniz İklimi</b>		<ul style="list-style-type: none"> <li>Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.</li> <li>En fazla yağış kışın, en az yağış yazın düşer.</li> </ul>	



1.

Mehmet Bey'in, Hülya Hanım ile yaptığı evlilikten iki çocukları olmuştur. Tıp Fakültesinde çalışan Mehmet Bey sabahları işe gitmeden önce çocuklarını okula bırakır. Ardından hastaneye geçen Mehmet Bey hastalarını muayene ettikten sonra çıkar, daha sonra fakültenin eğitim bölümünde öğrencileri ile bir araya gelir. Yoğun bir gün geçiren Mehmet Bey yorgun bir şekilde eve dönmesine rağmen akşam yemeği sonrası çalışma odasına çekilerek yakın zamanda çıkaracağı romanını yazmaya devam eder.

Metinde Mehmet Bey'in üstlendiği beş rolden bahsedilmiştir.

**Bu rollerin neler olduğunu yazınız. (5 x 2 = 10 Puan)**

- a) ..... *Baba*
- b) ..... *Eş*
- c) ..... *Öğretmen*
- d) ..... *Doktor*
- e) ..... *Yazar*

2. Orta Asya haritasını kullanarak soruyu cevaplayınız.



Haritaya göre Orta Asya hangi dağlarla çevrilidir? Yazınız. (4 x 2 = 8 Puan)

- Kuzeyde: ..... *Altay Dağları*
- Güneyde: ..... *Himalaya Dağları*
- Doğuda: ..... *Kingan Dağları, Tanrı Dağları*
- Batıda: ..... *Ural Dağlar*



3. Müşrikler Bedir Savaşı'nın intikamını almak için tekrar saldırdılar. Savaş bir dağın çevresinde yapıldı. Müslümanlar bu savaşta büyük kayıplar verdi. Bu durumun en önemli sebebi Hz. Muhammed'in (sav.) dağa yerleştirdiği okçuların savaşın kazanıldığını düşünerek buldukları yerleri terk etmesidir.

**Anlatılan tarihi olay hangisidir? Yazınız. (10 Puan)**

..... *Uhud Savaşı.* .....

4. İpek Yolu doğuda Çin'i, Asya üzerinden Anadolu ve Avrupa'ya bağlayan tarihî kervan yoludur. Çoğunlukla ipek ve ipekli kumaş taşındığı için 1870 yılında bu yola "İpek Yolu" adı verilmiştir. İpek Yolu toplumlar arasında etkileşimi sağlamış önemli bir ticaret yoludur.

**Verilen metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız. (2x5=10 Puan)**

- a. Bu yola İpek Yolu denilmesinin sebebi nedir? Yazınız.

..... *Çoğunlukla ipek ve ipekli kumaş taşındığı için 1870 yılında bu yola "İpek Yolu" adı verilmiştir.* .....

- b. İpek Yolu'nda daha çok hangi ürün taşınmıştır? Yazınız.

..... *Çoğunlukla ipek ve ipekli kumaş taşınmaktadır.* .....

5. Karahanlı Devleti ile ilgili soruları cevaplayınız. (5 x 2 = 10 Puan)



	Sorular	Cevaplar
a.	Kurucusu kimdir?	<i>Bilge Kül Kadir Han</i>
b.	Merkezi neresidir?	<i>Balasağun</i>
c.	Devletin en parlak dönemi hangi hükümdar zamanında yaşanmıştır?	<i>Yusuf Kadir Han</i>
d.	Doğu Karahanlılara kim son vermiştir?	<i>Karahitaylar</i>
e.	Batı Karahanlılara kim son vermiştir?	<i>Harzemşahlar</i>



6. Kavimler Göçü ile ilgili ortaya çıkan sonuçların Avrupa'da hangi alanda değişime zemin oluşturduğunu yazınız. (4 x 2 = 8 Puan)

	Sonuçlar	Alan
a.	Merkezi Krallıklar zayıfladı derebeylikler ortaya çıktı.	<i>Yönetim (siyasi)</i>
b.	Yeni milletler ortaya çıktı.	<i>Etnik (sosyal)</i>
c.	Roma İmparatorluğu Doğu ve Batı olmak üzere ikiye ayrıldı.	<i>Siyasi</i>
d.	Hunlar sayesinde Avrupa'da pantolon ve çizme gibi giyecekler tanındı.	<i>Kültürel</i>

7. Malazgirt Zaferi'nden sonra Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliklerine ait; Tokat Niksar'da Anadolu'daki ilk medreselerden biri olan Yağıbasan Medresesi, Erzincan Tercan'da içerisinde kervansaray, hamam, mescit ve türbe olan Mama Hatun Külliyesi, Sivas'ta taş işlemleri ile ünlü Divriği Ulu Camii, Diyarbakır'da dünyanın en büyük taş kemerine sahip olan Malabadi Köprüsü yapılmıştır.

Verilen bilgilere göre aşağıdaki Anadolu'da kurulan ilk Türk beylikleri ile ilgili soruları cevaplayınız. (2x6=12 Puan)

a. Anadolu'da bilim ve eğitim hayatının gelişmesine yönelik faaliyetleri hangileridir? Yazınız.

*Tokat Niksar'da Anadolu'daki ilk medreselerden biri olan Yağıbasan Medresesi inşaa edilmiştir.*

b. Ticaretin gelişmesine yönelik inşa ettikleri yapı hangisidir? Yazınız.

*Erzincan Tercan'da kervansaray ticaretin gelişmesine yönelik inşa ettikleri yapılardan biridir.*

8. Çin'in Xi'an (Şian) kentinden başlayıp, Karadeniz'in kuzeyinden ve Anadolu'dan Avrupa'ya ulaşan ticaret yolu hangisidir? Yazınız. (10 Puan)

*İpek Yolu*

9. Fatih Kuzey Amerika kıtasında bulunmaktadır. Gemiyle dünyanın en büyük okyanusunu geçerek nüfusun en az olduğu kıtaya ulaşmak istemektedir.

Fatih'in sırasıyla hangi okyanus ve kıtadan geçmesi gerekmektedir? Yazınız. (2 x 6 = 12 Puan)

Okyanus: *Büyük Okyanus (Pasifik Okyanusu)*

Kıta: *Antarktika*

10. Arazinin engebeli olduğu alanlar yerleşim için uygun değildir. Bu nedenle nüfus ülkemizde genellikle ova ve plato gibi arazinin düz olduğu alanlarda toplanmıştır.

Yukarıda ülkemizde nüfusun dağılışını etkileyen faktörlerden hangisinden bahsedilmektedir? Yazınız. (10 Puan)

*Yeryüzü şekilleri*





1. Uhud Savaşı 625 yılında Medine yakınlarındaki Uhud Dağı'nda Müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasında yapılmıştır. Bedir Savaşı'nda aldıkları yenilgi üzerine Mekkeli müşriklerin Müslümanlardan öç almak istemesi savaşın nedenidir. Hz. Muhammed'in (sav.) Uhud Dağı'na yerleştiği okuların yerlerini terk etmeleri Müslümanların bu savaşta büyük kayıplar vermelerine neden olmuştur. Hz. Hamza ile birlikte 70 sahabe şehit olmuş, Hz. Muhammed (sav.) ise yaralanmıştır.

Metne göre Uhud Savaşı ile ilgili boş bırakılan yerleri doldurunuz. (3 x 2 = 6 Puan)

- a) Kimler arasında yapıldığı : ..... *Müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasında yapılmıştır.* .....
- b) Sebebi : ..... *Bedir Savaşı'nda aldıkları yenilgi üzerine Mekkeli müşriklerin Müslümanlardan öç almak istemesi.* .....
- c) Sonuçları : ..... *Hz. Hamza ile birlikte 70 sahabe şehit olmuş, Hz. Muhammed (sav.) ise yaralanmıştır.* .....

2. Orta Asya'da kurulan ilk Türk İslam devletidir. Karluk, Yağma ve Çiğil gibi Türk boylarının bir araya gelmesiyle kuruldu. Devletin kurucusu Bilge Kül Kadirhan'dır. Satuk Buğra Han Dönemi'nde İslamiyet devletin resmi dini olarak kabul edildi. Bu gelişmeden sonra İslamiyet Türkler arasında hızla yayıldı.

Hakkında bilgi verilen devletin hangisi olduğunu yazınız. (12 Puan)

..... *Karahanlılar.* .....

3.



Haritada belirtilen savaşları en önemli özelliği ile birlikte kronolojik olarak yazınız. (5x3=15 Puan)

a)	Özelliği: <i>Pasinler Savaşı: Büyük Selçuklu ile Bizans arasındaki ilk savaştır. (Büyük Selçuklu Devleti'nin Bizanslılara karşı kazandığı ilk savaştır.)</i>
b)	Özelliği: <i>Malazgirt Savaşı: Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı.</i>
c)	Özelliği: <i>Miryokefalon Savaşı: Anadolu'yu kesin Türk yurdu hâline getiren savaştır.</i>
d)	Özelliği: <i>Yassıçemen Savaşı: Harzemşahlar yıkılma sürecine girince Anadolu Moğol saldırılarına açık hâle geldi.</i>
e)	Özelliği: <i>Köseadağ Savaşı: Türkiye Selçuklu Devleti yıkılma sürecine girdi.</i>



4. Okuldan eve gitmek için minibüse binen öğrenci, oturması için yer verdiği yaşlı bir anne ile kızı arasında geçen konuşmaya kulak misafiri olmuş ve oldukça şaşırmıştır. Annesi kızına, yeni taşınan komşularını konuştukları şiveden dolayı sevmediğini ayrıca babalarının evin camlarını silmesini çok tuhaf bulduğunu anlatmıştır. Kızı ise annesinin destekleyerek hemen kabullenmiştir.

**Aşağıdaki soruları metinde yararlanarak cevaplayınız. (3 x 4 = 12 Puan)**

- a. Öğrencinin ayakta duran teyzeye yer vermesi neyin göstergesidir? Yazınız.

..... *Saygılı olduğunun göstergesidir.* .....

- b. Metinde bulunan ön yargı hangisidir? Yazınız.

..... *Komsularını şivesinden dolayı sevmemeleri* .....

- c. Metinde bulunan kalıp yargı hangisidir? Yazınız.

..... *Babanın evin camlarını silmesi.* .....

5. Orta Asya'da kurulan Türk devletleri ile Çin arasındaki mücadelenin temel sebebi İpek Yolu'na hakim olma düşüncesidir.

**Buna göre Orta Asya'da kurulan Türk devletleri ile Çin arasındaki mücadelenin temel sebebinin hangi alanla ilgili olduğunu yazınız. (7 Puan)**

..... *Ekonomik* .....

6. Orta Asya'da yapılan arkeolojik kazılarda Türklere ait kılıç, ok, yay gibi savaş aletleri, çanak çömlekler, kilimler, at koşum takımları, çeşitli süs eşyaları ve zırhlar bulunmuştur.

**Bu durum Türklerin Orta Asya'da hangi faaliyetlerle uğraştıklarını gösterir? Yazınız. (3 x 2 = 6 Puan)**

- a) ..... *Madencilik* .....

- b) ..... *Tarım* .....

- c) ..... *Dokumacılık* .....

7. Mısırlılar ve Venedikliler bu yola hâkim olan devletlerdi. Daha sonraki yıllarda Osmanlı Devleti Mısır'ı ele geçirerek bu ticaret yoluna hâkim oldu. Bu ticaret yolunun ele geçirilmesi Osmanlı ekonomisine çok önemli katkılar sağladı.

**Hindistan, Kızıldeniz ve Mısır'dan Avrupa'ya uzanan ticaret yolunun hangisi olduğunu yazınız. (10 Puan)**

..... *Baharat Yolu* .....



8.



Haritada hakim oldukları yerlerin gösterildiği Birinci Dönem Anadolu Türk Beylikleri ile ilgili aşağıda verilen özelliklerin hangi beyliğe ait olduğunu karşısına yazınız. (5x2=10 Puan)

- a) Sivas merkezli olarak Orta Anadolu'da kuruldu. Anadolu'nun ilk medresesi olan Yağlıbasan Medresesi'ni inşa ettiler. .... *Danışmentliler* .....
- b) Erzurum merkezli olarak Anadolu'da ilk kurulan beyliktir. .... *Saltuklular* .....
- c) Erzincan merkezli olarak kuruldu. UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası'nı inşa ettiler. .... *Mengücekliler* .....
- d) Mardin merkezli olarak kuruldu. Dünyanın en geniş kemerli taş köprüsü olan Malabadi Köprüsü'nü inşa ettiler. .... *Artuklular* .....
- e) İzmir merkezli olarak kuruldu. Türklerde ilk denizcilik faaliyetlerini başlatan beyliktir. .... *Çaka Beyliği* .....

9. Türkiye'nin doğusunda kar yağışı etkili olurken Bodrum'da yazdan kalma günler yaşanıyor. Bodrum'da sıcak havayı fırsat bilen vatandaşlar sahile akın etti. Kars ve Erzurum'da kar yağışının etkili olduğu, Ardahan'a ise Sibiryaya soğuklarının geldiği öğrenildi. Ardahan'da hava sıcaklığı -28 dereceye kadar düşerken Ege kıyılarında 25 dereceye kadar ulaştı.

Yukarıdaki parçaya göre aynı anda farklı iklim özelliklerinin yaşanmasında hangi unsurların etkili olduğunu yazınız. (3x4 = 12 Puan)

- a. .... *Yükselti* ..... b. .... *Ekvator'a yakınlık* ..... c. .... *Denizellik ve karasallık* .....

10. Nüfusun dağılışını etkileyen doğal faktörleri yazınız. (5 x 2 = 10 Puan)

- a) .... *Yüzyü şekilleri* .....
- b) .... *İklim* .....
- c) .... *Bitki örtüsü* .....
- d) .... *Su kaynakları* .....
- e) .... *Toprağın yapısı* .....



1. Selin Hanım, özel bir okulda öğretmenlik yapmaktadır. Hafta sonlarını ailesiyle kültürel faaliyetlere katılarak geçirmektedir. Ayrıca bir dernekte de gönüllü olarak çalışmaktadır.

**Selin Hanım ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

- A) Birden fazla rol üstlenmiştir.  
 B) Herkes tarafından çok sevilmektedir.  
 C) İşini çok iyi yapmaktadır.  
 D) Bir okulda yöneticilik yapmaktadır.
2. Birey olarak dünyaya geldiğimiz andan itibaren farklı rollere sahip oluruz. Bazı rollerimiz biyolojik özelliklerimizden kaynaklanır, bu rollerimizi seçme şansımız yoktur. Bazı rollerimizi ise sonradan ilgi ve yeteneklerimiz doğrultusunda çalışarak kazanırız.

**Buna göre aşağıdakilerden hangisi ilgi ve yeteneklerimiz doğrultusunda kazandığımız rollerimizden biri değildir?**

- A) Doktor  B) Başkan  
 C) Avukat  D) Kardeş
3. Aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümüne toplum adı verilir. Toplumda var olan bir takım değerler o toplumun ayakta durmasını sağlar.

**Buna göre;**

- I. Dil  
 II. Kültür  
 III. Gelenek–görenek  
 IV. Din

**yukarıdakilerden hangileri toplumu bir arada tutan değerler arasında yer alır?**

- A) I ve II  B) III ve IV  
 C) Yalnız III  D) I, II, III ve IV

4. Günümüzde; aile, komşu, arkadaşlık ve akrabalık gibi değerlere verilen önem gittikçe azalmaktadır. Bu da insanlar arasındaki etkileşimin, iletişimin özellikle duygusal bağın azalmasına yol açmaktadır. Birbirlerini tanımayan, empati kuramayan ve birbirine saygı duymayan bireylerde başkalarına karşı ön yargılar oluşmaktadır. Bu ön yargılar genellikle fiziksel farklılığı olan, farklı kültürden ve dinden insanlara karşı olmaktadır. Ön yargı hem bireysel hem de toplumsal bir sorundur.

**Ön yargı ile ilgili;**

- I. toplumdaki birlik ve beraberliğin zayıflamasına neden olduğu,  
 II. bireyin insanlarla olan iletişiminin artmasına neden olduğu,  
 III. toplumda ayrımcılığa ve çatışmaya neden olduğu

**yargılarından hangileri söylenebilir?**

- A) I, II ve III  B) Yalnız II  
 C) I ve III  D) Yalnız I

5. Savaş alanında yaralanan ya da hastalanan askerlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etmek amacıyla Hilâl-i Ahmer adıyla kurulmuştur.

**Hakkında bilgi verilen kuruluş aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Kızılay  B) Darülaceze  
 C) Yeşilay  D) TEV

6. **Aslı:** Dün marketten peynir aldım. Eve geldiğimde son kullanma tarihinin geçmiş olduğunu fark ettim. Peyniri markete geri götürdüm ama paramı iade etmediler.

**Aslı'nın bu durumda şikâyetinde bulunacağı kurum aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Orman Genel Müdürlüğü  
 B) Tüketici Hakları Hakem Heyeti  
 C) Fiskobirlik Genel Müdürlüğü  
 D) Köy Muhtarlığı İhtiyar Heyeti



7. “Türkler, on beş yüzyıl önce Asya’nın göbeğinde çok büyük devletler kurmuş ve insanlığın her türlü kabiliyetlerine belirti olmuş birer unsurdur. Elçilerini Çin’e gönderen ve Bizans’ın elçilerini kabul eden bir Türk devleti, ecdadımız olan Türk milletinin kurduğu bir devlet idi.”

**Atatürk’ün Kök Türklerle ilgili söylediği bu sözden aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?**

- A) Kök Türklerin bilinen ilk büyük Türk devleti sayıldığı
- B) Doğudaki ve batıdaki devletlerle diplomatik ilişkilerinin olduğu
- C) Türklerin köklü ve zengin bir kültüre sahip olduğu
- D) Türklerin tarihinin çok eskilere dayandığı

8. Hunlar ile Kök Türklerde el sanatları, dokumacılık, maden işlemeciliği ve çadır yapımı alanında büyük gelişmeler yaşanmıştır. Uygurlarda ise şehir kültürü gelişmiştir.

**Buna göre Uygurlarda görülen bu değişim aşağıdakilerden hangisiyle daha çok ilgilidir?**

- A) Ticaret ve ekonominin önemli olmasıyla
- B) Siyasi birliğin sağlanmış olmasıyla
- C) Yerleşik hayata geçilmiş olmasıyla
- D) Dış kültürlerden etkilenmesiyle

9. Mekke müşriklerinin çoğunun daha önce “Muhammed-ül Emin (güvenilir)” lakabını taktıkları Hz. Muhammed’in (sav.) İslam çağrısına olumlu karşılık vermemelerinin nedeni Hz. Muhammed’in (sav.) getirmiş olduğu dine inanmak istememeleri değil, İslam dininin mevcut düzenlerine de köklü değişiklikler getirmiş olmasıdır.

**Aşağıdakilerden hangisi İslamiyet ile birlikte gelen değişimlerden biri değildir?**

- A) Kan davalarının yasaklanması
- B) Putlara tapma geleneğinin kaldırılarak tek tanrılı inanç sisteminin getirilmesi
- C) Kabilecilik anlayışının güçlenmesi
- D) Kadınlara toplumsal hayatta yeni statülerin kazandırılması

10. 624 yılında Hz. Muhammed (sav.) Dönemi’nde meydana gelen Bedir Savaşı’nı Müslümanlar kazanmıştır. Bedir Savaşı’nda esir alınan Mekkelilerin bir kısmı Müslümanlara okuma–yazma öğretileri karşılığında serbest bırakılmıştır.

**Buna göre;**

- I. Mekkelilerin Müslümanlar üzerinde hakimiyet sağladığı
- II. İslamiyet’in okuma–yazmaya önem verdiği
- III. Okuma–yazma bilen esir sayısının çok olduğu

**yargılarından hangilerine ulaşılabilir?**

- A) I ve III
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III

11.

- Orta Asya’daki ilk Müslüman–Türk devletidir.
- Bilinen ilk hükümdarı Bilge Kül Kadir Han’dır.

**Bazı özellikleri verilen Müslüman – Türk devleti aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Gazneliler
- B) Hunlar
- C) Karahanlılar
- D) Kök Türkler

12.

- Doğudan gelen ticaret yollarına hâkim olmak
- Kudüs gibi kutsal yerleri geri almak
- Türkleri Anadolu’dan atmak

**Verilen Haçlı Seferleri’nin nedenleri ile aşağıdaki alanlar eşleştirildiğinde hangisi dışta kalır?**

- A) Dini
- B) Sosyal
- C) Ekonomik
- D) Siyasi

13.

- I. Dil ve Edebiyat
- II. Devlet Yönetimi
- III. Ordu

**Türklerin İslamiyet’i kabul etmesiyle yukarıdaki alanların hangilerinde değişiklikler görülmüştür?**

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) Yalnız II
- D) II ve III



14. Selçuklu Sultanı Melikşah; "Alimleri himaye ederek sarayımı onlara açtım. Nizamiye medreseleri adında okullarda dini bilimler yanında tıp gibi başka bilimlerin de öğretilmesine olanak sağladım. Bir de rasathane (gözlemevi) kurdurarak gök cisimlerinin gözlemlenmesini sağladım. Bu gözlemler sonucu Celali Takvimi'ni hazırlattım."

**Bilgilere göre Selçuklu Sultanı Melikşah Dönemi ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?**

- A) Bilim adamlarının koruyup onları himaye etmiştir.
- B) Nizamiye medreselerinde sadece dini bilimler öğretilmiştir.
- C) Astronomi ile uğraşmıştır.
- D) Yapılan gözlemler ve araştırmalarla zamanı hesaplamışlardır.

15. İlk çağlarda Doğu ülkelerini Batı ülkelerine bağlayan önemli ticaret yollarından biri de Baharat Yolu'ydu. Baharat günümüzden binlerce yıl önce Doğu uygarlıkları tarafından kullanılmaktaydı. Baharat, Orta Çağ'da Avrupa soylularının sofrasına girince önemli bir ticaret ürünü hâline geldi. Ancak baharatın çok uzak coğrafyalarda Avrupa sofralarına gelmesi pahalı olmasına neden oldu. Bu yüzden sadece zenginler tarafından tüketildi.

**Buna göre aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?**

- A) Baharat Yolu Doğu – Batı kültürünün birbiriyle karşılaşmasını sağlamıştır.
- B) Baharatın ekonomik değerinin yüksek olması sadece belirli kişiler tarafından kullanılmasına neden olmuştur.
- C) Baharat Yolu tarihî bir ticaret yoludur.
- D) Doğu lezzetleri Batı lezzetlerinden daha ayrıcalıklı bir hâle gelmiştir.

16. İpek Yolu üzerinde ticaret kervanlarının dinlenmeleri ve ihtiyaçlarını gidermeleri amacıyla belli mesafelerde yapılan yapılar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Külliye
- B) Kervansaray
- C) Medrese
- D) Hamam

17. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'nin mutlak konumu ile ilgili değildir?

- A) Dört mevsimin yaşanması
- B) Cephesel yağışların görülmesi
- C) Yer altı kaynakları bakımından zengin olması
- D) Orta Kuşak'ta yer alması

18. Türkiye özel konumuna bağlı olarak Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerde; Akdeniz, Ege ve Karadeniz arasında bulunmaktadır.

**Buna göre aşağıdakilerden hangisi ülkemizin özel konumu ile açıklanamaz?**

- A) Kuzeyden esen rüzgârların sıcaklığı düşürmesi
- B) Üç tarafının denizlerle çevrili olması
- C) Eğim ve engebenin fazla olması
- D) Üç kıtayı birbirine bağlayan noktada olması

19. Ülkemizde farklı iklim tiplerinin görülmesinde;

- I. dağların uzanış yönü,
  - II. denizlerin varlığı,
  - III. yeryüzü şekillerinin çeşitlilik göstermesi
- faktörlerinden hangileri etkili olmuştur?**

- A) I ve II
- B) II ve III
- C) I ve III
- D) I, II ve III

20. Ülkemizde hayvan başına elde edilen süt veriminin Avrupa ülkelerine göre daha az olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Besiciliğin yaygınlaşması
- B) Hayvan soylarının ıslah edilmesi
- C) Hayvancılıkla uğraşan insan sayısının az olması
- D) Mera hayvancılığının yapılması



1. Zeynep; evde abla, okulda öğrenci, okul servisinde yolcudur.

**Buna göre Zeynep ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

- A) Sadece bir role sahip olduğu  
B) Farklı gruplar içinde farklı rollerinin olduğu  
C) Her rolde başarılı olması gerektiği  
D) Rollerinin zaman içinde değiştiği

2.

- Tiyatro Kulübünde oyuncu
- Futbol takımında kaleci
- Sınıfta öğrenci

**Verilenler aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ilgilidir?**

- A) Rol  
B) Hak  
C) Özgürlük  
D) Sorumluluk

3. Aynı toprak üzerinde yaşayan, aralarında dil, din, ırk, tarih, kültür ve ülkü birliği bulunan ve bu bağlarla birbirine bağlanan insan topluluklarına ulus denir.

**Bu tanımda bir topluluğun ulus olabilmesinde rol oynayan özelliklerin hangisi üzerinde durulmuştur?**

- A) Bireyler arasında dayanışmanın olması  
B) Üyeleri arasında iş bölümü bulunması  
C) Ortak geçmişe ve değerlere sahip olması  
D) Güçlü bir gelecek beklentisinin olması

4. Sosyal bir varlık olan insan toplum hâlinde yaşar. İnsanların ortak yaşamlarını düzenleyen birtakım kuralları vardır. Bu kurallara uyulmadığı takdirde toplum yaşamında kargaşa doğar, rahat ve mutlu bir yaşam sürülemez. Kişi toplumda kendi hakkını savunabilmeli ve özgürce hareket edebilmelidir. Ayrıca başkalarının haklarını ve özgürlüğünü dikkate alarak sorumlu davranmalıdır.

**Aşağıdakilerden hangisi toplu taşıma araçlarına binme hakkını kullanan Nisa'nın sorumluluğudur?**

- A) Çevreyi temiz tutmak  
B) Vergi vermek  
C) Komşuları rahatsız etmek  
D) Kurallara uymak

5. Sivil toplum kuruluşları;

- Toplumsal dayanışmanın oluşmasına katkı sağlarlar.
- Devletin yükünü azaltmaya çalışırlar.
- Çalışmalarını devletin koyduğu yasalar çerçevesinde yaparlar.
- Amaçları topluma hizmet edip toplumun sorunlarına çözüm bulmaktır.

**Verilen bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi sivil toplum kuruluşu değildir?**



6.

- İlk İslam donanması oluşturuldu.
- Kıbrıs fethedildi.
- İslamiyet'in ilk deniz savaşı yapıldı. (Zatü's Savari)

**Verilen gelişmeler aşağıdaki halifelerden hangisinin döneminde gerçekleşmiştir?**

- A) Hz. Ömer  
B) Hz. Ali  
C) Hz. Ebubekir  
D) Hz. Osman



7. Aşağıdaki ifadelerden hangisi ön yargıya örnek olarak verilemez?

- A) Ayça, okullarına yeni atanan Sosyal Bilgiler Öğretmeni Murat Bey'i görür görmez onun çok sert bir öğretmen olduğunu düşündü.
- B) Metin, ilk görüşte yeni başladığı okulundaki sıra arkadaşının iyi bir çocuk olduğuna karar verdi.
- C) Annem, yan dairemize taşınan yeni komşularımız için "Pek bir havalılar, bunlarla komşuluk yapılmaz." dedi.
- D) Annem, odasını toplamayan kardeşime "Dağınık bir odaya sahip olman beni kaygılandırıyor." dedi.

8. İlk Türk devletlerinde; ölen kişiler eşyaları ile birlikte gömülürdü. Ayrıca ölülerini mumyalayan Türkler cenazelerinde yuğ denilen bir tören düzenlerlerdi.

**Bu durum Türklerle ilgili aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?**

- A) Ölümden sonraki yaşama inandıklarının
- B) Göçebe yaşamı benimsediklerinin
- C) Eğitime önem verdiklerinin
- D) Mimaride gelişme gösterdiklerinin

9.

- Merkezi Ötüken'dir.
- İpek Yolu'nun kontrolünü ele geçirdi.
- En parlak dönemini Mukan Kağan zamanında yaşamıştır.

**Özellikleri verilen devlet aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Uygur Devleti
- B) Asya Hun Devleti
- C) Karahanlı Devleti
- D) I. Kök Türk Devleti

10. Uygurlar Budizm'i, benimsemişlerdir. Fakat resmi dillerinin Türkçe olarak kullanılmasına özen göstermişlerdir.

**Verilen bilgidен hareketle aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?**

- A) Türkler savaşçı özelliklerini korumuşlardır.
- B) Bir din benimsendiği zaman bazı alanlarda etkileşim oluşur.
- C) Budizm ilahi dinlerden biridir.
- D) Uygurlar millî benliklerini korumaya çalışmışlardır.

11. İslamiyet öncesi Arap toplumunda kız çocuklarına değer verilmezdi. Kız çocukları diri diri toprağa gömülürdü. Ayrıca kadın daha doğuştan suçlu bir varlık gibi görülürdü. Bir adamın erkek çocuğu olunca sevinir, şenlik yapar, kız çocuğu olunca utanır, suç işlemiş duruma düşerdi.

**Bu durum Arap toplumunda aşağıdakilerden hangisinin var olduğunun göstergesidir?**

- A) İnsan hakları kavramının
- B) Kadın – erkek eşitsizliğinin
- C) Sosyal barış ortamının
- D) Birlik ve beraberliğin

12.

- Alp Tegin tarafından Horasan, Afganistan ve Kuzey Hindistan'da kurulan Müslüman – Türk devletidir.
- Devlet en parlak dönemini Sultan Mahmud Dönemi'nde yaşamıştır.
- Devlet, Selçuklularla yaptığı Dandanakan Savaşı'nda yenilmiş, bu savaştan sonra da zayıflama sürecine girerek 1186 yılında yıkılmıştır.

**Hakkında bazı bilgiler verilen devlet aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Karahanlılar
- B) Gazneliler
- C) Memlükler
- D) İhşidler

13. Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle birlikte sosyal, kültürel ve siyasi alanlarda birçok değişim yaşanmıştır.

**Aşağıdakilerden hangisi bu değişimlerden biri değildir?**

- A) İslamiyet'ten önce devlete "il" adı veren Türkler İslamiyet'in kabulünden sonra il kavramı yerine "devlet" ve "mülk" kavramlarını kullanmaya başlamışlardır.
- B) Türklerde var olan "cihad anlayışı" İslamiyet'in kabulünden sonra yerini "cihan anlayışına" bırakmıştır.
- C) Kadın-erkek kıyafetlerinde değişiklikler meydana gelmiştir.
- D) Edebi eserlerde Allah, peygamber, hak, cennet ve cehennem gibi konular ele alınmıştır.





14. Türkiye Selçuklu Devleti'nin askeri hareketlerini durdurmak isteyen Bizans İmparatoru Manuel sefer hazırlıklarına başladı. II. Kılıçarslan'ın barış teklifini kabul etmeyen Manuel 1176'da harekete geçti ancak Bizans ordusu II. Kılıçarslan tarafından pusuya düşürülünce Manuel yenildi. Malazgirt'ten sonra kazanılan bu büyük savaşın sonuçları da çok önemlidir. Anadolu'ya yeniden hakim olmak isteyen Bizans'ın çaba ve girişimleri sona erdi. Bizans Türkler karşısında savunmaya çekilmek zorunda kaldı ve Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşti.

**Açıklaması yapılan savaş aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Köseadağ Savaşı                      B) Dandanakan Savaşı  
 C) Miryokefalon Savaşı                      D) Talas Savaşı

15. Aşağıdaki savaşlardan hangisi ile Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır?

- A) Miryokefalon                      B) Pasinler  
 C) Malazgirt                      D) Köseadağ

16. Günümüzde rahatça ulaşabildiğimiz baharatı geçmişte elde etmek çok da kolay olmamıştır. Baharat üretimi birçok medeniyet tarafından bilinmemekteydi. Öyle ki XV. yüzyıla kadar Avrupa'da baharatın gramı gümüşle ve altınla yarışır durumdadır. Bu dönemden kalma belgelerde arazi alımları, gümrük vergileri gibi ödemelerin karabiberle yapıldığına rastlanmıştır. Yine aynı dönemde 10 gram Hindistan cevizi ile yedi ineğin takas edildiği bilgisine ulaşılmıştır.

**Buna göre aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?**

- A) Baharat değerli bir ticaret ürünüdür.  
 B) Baharat kullanımı XV. yüzyıldan sonra artmıştır.  
 C) Günümüzde baharat tüketimi azalmıştır.  
 D) Baharata günümüzde sadece aktarlarda rastlanmaktadır.

17.

20°D	25°D	30°D	40°D	
	a		d	45°K
	b	c	e	40°K
				30°K
				20°K

**Coğrafi koordinatları verilen yerlerin hangisinde Türkiye'nin toprakları bulunmaz?**

- A) a, b, c                      B) c, d, e  
 C) a, b                      D) d, e

18. Aşağıdakilerden hangisi paralellerin özelliklerinden biri değildir?

- A) En büyük paralel dairesi Ekvator'dur.  
 B) Dünya üzerinde 360 tane paralel dairesi vardır.  
 C) Paraleller doğu-batı doğrultusunda uzanırlar.  
 D) Paralellerin boyları Ekvator'dan kutuplara doğru kısalır.

19. Türkiye'de görülen iklimlerle ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Etki alanı en geniş olan karasal iklimdir.  
 B) Karadeniz iklimi ülkemizin kuzey kesimlerinde etkilidir.  
 C) Doğu Anadolu Bölgesi'nde karasal iklim hâkimdir.  
 D) Marmara Bölgesi iklim çeşitliliğinin az olduğu bölgedir.

20. Türkiye'nin nüfus haritasını inceleyen bir öğrenci, nüfusun öncelikle Marmara Denizi çevresinde yer alan illerde (İstanbul-Bursa-Kocaeli) yoğunlaştığını görür. Yukarıda verilen bilgiye göre bu duruma bölgenin en çok hangi özelliğinin etkisi olduğu söylenebilir?

- A) İklim şartlarının elverişli olması  
 B) Sanayisinin gelişmiş olması  
 C) Boğazlara sahip olması  
 D) Etrafının dağlarla çevrili olması



# ÜNİTE

## BİLİM VE TEKNOLOJİ HAYATIMIZDA

SOSYAL BİLİMLERİN  
TOPLUM HAYATINA ETKİSİ



GELECEKTEKİ YAŞAM

BİLİMSEL ARAŞTIRMA  
BASAMAKLARI



TELİF VE PATENT HAKKI



## SOSYAL BİLİMLERİN TOPLUM HAYATINA ETKİSİ

➔ İnsanların geçmişlerini, yaşadıkları çevreyi, ve kültürlerini inceleyen bilim dallarına **sosyal bilimler** adı verilir.

### Sosyal Bilim Dalları

#### Coğrafya

- ➔ İnsanlar ve yeryüzü arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalıdır.
- ➔ Coğrafya biliminin yaptığı inceleme ve araştırmalar sonucunda elde edilen bilgiler toplum hayatını etkilemektedir.

#### Tarih

- ➔ İnsanların geçmişteki faaliyetlerini, kültür ve medeniyetlerini, birbirleriyle olan ilişkilerini, sebep-sonuç ilişkisi içerisinde, yer ve zaman göstererek, belgelere dayalı olarak inceleyen bilim dalıdır.

#### Arkeoloji

- ➔ İnsanlığın geçmişini aydınlatmak amacıyla kazılar yaparak tarihi eserler ortaya çıkaran bilim dalıdır.
- ➔ Arkeoloji bilimiyle ilgilenen bilim insanlarına **arkeolog** denir.

#### Sosyoloji

- ➔ İnsanların toplumla olan etkileşimini inceleyen bilim dalıdır.
- ➔ Sosyoloji bilimiyle ilgilenen bilim insanlarına ise **sosyolog** adı verilir.

#### Felsefe

- ➔ Felsefe evreni, dünyayı ve yaşamı anlamaya çalışan; varlığın ve bilginin kaynağını bilimsel olarak araştıran bilim dalıdır.
- ➔ Felsefe biliminde görüş belirten kişilere ise **filozof** adı verilir.

#### Psikoloji

- ➔ Psikoloji insan davranışlarını ve insanın zihinsel süreçlerini bilimsel yöntemler kullanarak inceleyen bilim dalıdır.
- ➔ Psikoloji bilimiyle uğraşan kişilere **psikolog** denir.

#### Antropoloji

- ➔ Arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkarılan iskelet, kafatası gibi kalıntılar sayesinde insanın fiziki yapısını araştırır.
- ➔ Antropoloji bilimiyle uğraşan bilim insanlarına **antropolog** adı verilir.

#### Hukuk

- ➔ Kişilerin birbirleriyle, toplumla ve devletle olan ilişkilerini düzenleyen uyulması kamu gücüyle desteklenmiş kuralları inceleyen bilim dalıdır.
- ➔ Herkes hukuk kurallarına uymak zorundadır.

#### Ekonomi

- ➔ İnsanların yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini paylaşma ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerini inceleyen bilim dalıdır.
- ➔ İthalat ve ihracat ekonomi biliminin konularına örnektir.

### Türkiye’de Bilim ve Teknolojinin Gelişimine Yönelik Çalışmalar

- ➔ Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) bu alanda çalışmalar yapan önemli bir kurumdur. TÜBİTAK, ülkemizde bilim ve teknolojiyi desteklemek ve teşvik etmek amacıyla 1963 yılında kurulmuştur.
- ➔ Bilimsel çalışmaları özendirme amacıyla 1993 yılında Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) kurulmuştur.
- ➔ Günümüzde nanoteknoloji mobil iletişim araçlarından hastalıkların teşhis ve tedavisine, verilerin depolanmasından savunma sanayisine kadar geniş bir uygulama alanına sahiptir.

- ➔ Ülkemizde enerji üretim ve dağıtımın yerli imkânlarla geliştirilmesi hedeflenmektedir.
- ➔ Akıllı şehir sistemiyle daha güvenli, ulaşımı daha kolay, trafikte bekleme süresi daha az ve daha temiz bir çevreye sahip şehirler oluşturulmaktadır.
- ➔ Savunma sanayinde milli üretim ile SOM Füzesi, Kanatlı Güdüm Kiti, Hassas Güdüm Kitleri gibi önemli projeler hayata geçirilmiştir. Tubitak, Havelsan, Aselsan ve Tusaş Türk savunma sanayisinin öncü kuruluşlarıdır.



### Bilim İnsanlarının Yaptığı Çalışmalar

#### Mazhar Osman (1884-1951)

- ➔ Türkiye'de ilk modern ruh sağlığı hastanesini kuran Türk hekimidir.
- ➔ Türkiye'de akıl ve sinir hastalıklarının çağdaş yöntemlerle tedavisinde öncülük etmiştir.

#### Hulusi Behçet (1889-1948)

- ➔ Dermatoloji (deri hastalıkları) alanında çalışmalar yapmıştır.
- ➔ Kendi adıyla anılan "Behçet Hastalığı"nı tanımlaması onun dünya çapında tanınmasını sağlamıştır.

#### Cahit Arf (1910-1997)

- ➔ Matematik alanında çalışmalar yapmış ünlü Türk bilimdir.
- ➔ Bu çalışmalara sonucunda matematiğe "Hasse - Arf Kuramı"nı geliştirmiştir.
- ➔ Kendi adıyla bilinen matematiksel terimleri bilim dünyasına kazandırmıştır.

#### Oktay Sinanoğlu (1935-2015)

- ➔ Ünlü kimya mühendisi ve moleküler biyologtur.
- ➔ Bu alanlarda yaptığı çalışmalarla bilime önemli katkılar sağlamıştır.
- ➔ Dünyada yeni kurulmaya başlanan moleküler biyoloji dalının ilk profesörlerinden biri olmuştur.

### GELECEKTEKİ YAŞAM

- ➔ Evrenin veya evrendeki olayların bir bölümünü konu olarak seçen; deney, gözlem vb. yöntemleri kullanan ve gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgiye **bilim** denir.
- ➔ İnsanların, doğada bulunan ham maddeleri kendi işine yarar hâle getirebilmek ve yenilikler bulmak için kullandıkları farklı yöntemleri de içine alan tekniklerin tümüne **teknoloji** denir.
- ➔ Bilimsel ve teknolojik gelişmeler günümüzde bütün hızıyla devam etmektedir. Günümüzde insanoğlu, geçmişe göre teknolojik açıdan çok daha ileri bir düzeyde bulunmaktadır.
- ➔ Yapay zekâ, bilgisayarın veya bilgisayar kontrolündeki bir robotun çeşitli faaliyetleri zeki canlılara benzer şekilde yerine getirme kabiliyetidir.
- ➔ Üç boyutlu yazıcılar günümüzde üzerinde çalışma yapılan teknolojik bir yeniliktir.

### BİLİMSEL ARAŞTIRMA BASAMAKLARI

- ➔ Herhangi bir konuyu, belli yöntemlerle ve sistemli biçimde inceleyerek bir sonuca ulaşmaya **bilimsel araştırma** adı verilir.
- ➔ Araştırma sorusunu belirlemek, varsayım (hipotez) oluşturmak, kaynak taraması yapmak, bilgileri sınıflandırmak ve metin oluşturmak bilimsel araştırma basamaklarındandır.

### TELİF VE PATENT HAKKI

- ➔ Mevcut bilgi birikimleri ve deneyimlerden yararlanarak daha önceden bilinmeyen yeni bir bilgiye ulaşma veya bu bilgiye ulaşma yöntemini geliştirmeye **buluş** denir.
- ➔ Yeni bir buluş ortaya koyan kişiye ise **mucit** denir.
- ➔ **Telif hakkı**, herhangi bir bilgi veya düşünce ürününün kullanılması ve yayılması ile ilgili hakların, yasalarla belirli kişilere verilmesidir.
- ➔ Telif hakkının sembolü çember içinde bir "C" harfidir. (©)
- ➔ Buluş sahibinin buluş konusu ürününü belirli bir süre üretme, kullanma, satma veya ithal etme hakkına **patent** denir.
- ➔ Bu belge, Türk Patent ve Marka Kurumu tarafından patent tescili yapılarak verilmektedir.
- ➔ Kitap, CD ve DVD gibi süresiz yayınların üzerlerinde bulunur durulması gereken baskılı etikete **bandrol** adı verilir.
- ➔ Bandrolü olmayan ürünlere **korsan yayın** adı verilmektedir.



1.

Etkinlik

Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisi

Aşağıdaki kavram haritasındaki numaralandırılmış kutucukları verilen kavramlardan uygun olanıyla tamamlayınız.





**2.**  
Etkinlik

*Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisi*

**Sosyal bilimlerin toplum hayatındaki faydaları ile ilgili verilen ifadelerin bu bilim dallarından hangisine ait olduğunu balık kılıçığı diyagramı üzerinde yazınız.**

Çevremizde yaşayan insanların davranışları ve kişilik özelliklerini tanımamızı ve onlarla iyi iletişim kurmamızı sağlar. İnsanların ne tür davranışlarda bulunacaklarını öngörmemize yardımcı olur.

1

*Psikoloji*

İçinde yaşadığımız toplumu yakından tanımamızı ve çevremizle iyi ilişkiler kurmamızı ve toplumsal gelişmeye katkı yapmamızı sağlar.

2

*Sosyoloji*

İnsanda, doğru düşünebilmeyi ve bir probleme birçok yönden bakabilmeyi öğretir. İnsanların olayları eleştirel ve sorgulayıcı bir bakış açısıyla değerlendirmesine katkı sağlar.

3

*Felsefe*

Bireylere yaşadığı toplumun geçmişini öğretip kendi milletini tanımasını, böylece bireylerin millî kimlik bilinci kazanmasını sağlar.

4

*Tarih*

Kazılar sonucunda ortaya çıkarılan iskelet ve kafatası gibi kalıntılar sayesinde insanın fiziki yapısını araştırarak insanlık tarihinin eski dönemlerinin aydınlatılmasına da bizlere yardımcı olur.

5

*Antropoloji*

Geçmişte yaşamış insanlardan kalan eserleri ortaya çıkarıp inceler ve insanlığın yararına sunar. Bu sayede insanlar kendi milletleri ve diğer milletlerin geçmişi hakkında bilgi sahibi olurlar.

6

*Arkeoloji*

İnsan yaşamını etkileyen doğal ve beşerî faktörleri öğretir. Dünyamızı ve ülkemizi daha iyi tanımamızı, çevre sorunlarına duyarlı bireyler olmamızı sağlar.

7

*Coğrafya*

Toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen kuralları ortaya koyar ve bu sayede haklarımızın neler olduğunu öğrenmemizi sağlar.

8

*Hukuk*

İnsanların ürettiklerini paylaşması nedeniyle başlayan ilişkileri sayesinde insanlara iktisadi yaşamayı öğretir. Bu sayede insanlar arasında sosyal ilişkilerin gelişmesini sağlar.

9

*Ekonomi*





3.

Etkinlik

Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisi

Aşağıdaki açıklamaların ilgili olduğu bilim adamını boş bırakılan alana yazınız.



Ünlü kimya mühendisi ve moleküler biyologtur. Bu alanlarda yaptığı çalışmalarla bilime önemli katkılar sağlamıştır. Dünyada yeni kurulmaya başlanan moleküler biyoloji dalının ilk profesörlerinden biri olmuştur.

1

*Oktay Sinanoğlu*

Matematik alanında bilimsel çalışmalar yapmış ünlü Türk bilimci. Bu çalışmalar sonucunda matematikte "Hasse-Arf Kuramı"nı geliştirmiştir.

2

*Cahit Arf*

Dermatoloji (deri hastalıkları) alanında çalışmalar yapmıştır. Uzun yıllar boyunca şark çıbanı, arpa uyuzu ve mantar hastalıkları gibi dermatoloji konularını incelemiştir.

3

*Hulusi Behçet*

Türkiye'de ilk modern ruh sağlığı hastanesini kuran Türk hekimdir. Türkiye'de akıl ve sinir hastalıklarının çağdaş yöntemlerle tedavisinde öncülük etmiştir.

4

*Mazhar Osman*

4.

Etkinlik

Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisi

Aşağıdaki açıklamaların ilgili olduğu bilim dalını boş bırakılan alanlara yazınız.

1

İnsanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan ve doğal çevre arasındaki etkileşimi konu edinen bilim dalıdır.

*Coğrafya*

2

Dünyayı ve yaşamı anlamaya çalışan; varlığın ve bilginin kaynağını bilimsel olarak araştıran bilim dalıdır.

*Felsefe*

3

Arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkarılan iskelet, kafatası gibi kalıntılar sayesinde insanın fiziki yapısını araştıran bilim dalıdır.

*Antropoloji*



5.

Etkinlik

Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisi

Aşağıdaki görsellerin ilgili olduğu sosyal bilim dallarını örnekteki gibi boş bırakılan alanlara yazınız.



1

Arkeoloji



2

Coğrafya



3

Antropoloji



4

Sosyoloji



5

Hukuk



6

Tarih

6.

Etkinlik

Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisi

Aşağıdaki soruları kutucuklarda verilen kelimelerden yararlanarak örnekteki gibi cevaplayınız.

Antropoloji

Matematik

Felsefe

Psikoloji

Arkeoloji

Fizik

Biyoloji

Kimya

Sosyal bilim dalları hangileridir?

Sosyal bilim dalları olmayanlar hangileridir?

1. Antropoloji

2. Felsefe

1. Matematik

2. Fizik

3. Psikoloji

4. Arkeoloji

3. Biyoloji

4. Kimya





7.

Etkinlik

Sosyal Bilimlerin Toplum Hayatına Etkisi

Aşağıdaki verilen bilgilerden hareketle soruları örnekteki gibi cevaplayınız.

Dünya'nın bilinen en eski ve en büyük tapınak yerleşkesi Göbeklitepe'nin kazı alanı, Şanlıurfa'ya 18 kilometre, en yakın köy Örencik'e ise 1,5 kilometre uzaklıkta. Göbeklitepe'yi her iki katmanda bulunan T biçimli dikili taşlar simgeliyor. Çok uzak mesafelerden dahi görülebilen bir tepede üzerinde inşa edilen kutsal alanın katmanları 15 metre yüksekliğe ulaşıyor.

G  
Ö  
B  
E  
K  
L  
İ  
T  
E  
P  
EŞ  
A  
N  
L  
I  
U  
R  
F  
A**Merkezi Dikili Taşlar**

En büyük çember olan D çemberinin ortasındaki büyük iki T taşın üzerine kollar ve eller çizildiği için bütün T taşlar insan biçimli olarak değerlendiriliyor.

**T Taşların Üzerindeki Figürler**

Göbeklitepe'deki dikili T taşların çoğunda kabartma hayvan resimleri yer alıyor. Kuş sürünge, tilki ve yaban domuzu en çok resmedilmiş türlerdir. T taşlarda hayvan kabartmalarının yanı sıra H şekli hilal, halka motifleri ve zıtlık ifade eden çizgiler gibi soyut semboller vardır.

**Çemberimsi Anıtsal Yapılar**

Göbeklitepe'deki çemberimsi anıtsal yapılar keşfedilme sırasına göre, A - B - C - D - E - F - G - H harfleri ile isimlendirilmiş. Çemberimsi yapıyı taş örgü duvarlar oluşturuyor.

1

Dünya'nın en eski ve en büyük tapınak yerleşkesi hangisidir?



Göbeklitepe

2

Göbeklitepe'de hangi kabartmalar yer almaktadır?



Kabartma hayvan resimleri

3

En büyük çember taş hangisidir?



D çemberi

4

İnsan biçimli olarak değerlendirilen taşlar hangileridir?



T taşları

5

Anıtsal yapıların keşfedilme sırasına göre ikinci harf hangisidir?



B harfi



8.  
Etkinlik

Gelecekteki Yaşam

Aşağıdaki görsellerin ilgili olduğu alanı verilen kavramlardan yararlanarak örnekteki gibi boş bırakılan yerlere yazınız. (Not: Aynı alan birden fazla yere yazılabilir.)

Ulaşım

İletişim

Eğitim

Sağlık

Astronomi

Tarım



1

Tarım



2

İletişim



3

Eğitim



4

Sağlık



5

Ulaşım



6

Sağlık



7

Ulaşım



8

Tarım



9

Astronomi



## Gelecekteki Yaşam

9.

Etkinlik

Metinde bilim ve teknolojide değişim ile ilgili verilen bilgileri okuyarak aşağıda yer alan ifadelerin hangi alandaki (savunma sanayisi, tekstil, eğitim, enerji, sağlık, inşaat sektörü, üretim teknolojisi, gıda, otomotiv sanayisi) gelişmelere örnek verildiğini yazınız.





10.  
Etkinlik

*Bilimsel Araştırma Basamakları*

**Aşağıda bilimsel araştırma basamakları ile ilgili verilen bilgilerin hangi basamağa ait olduğunu belirleyerek ilgili yerlere yazınız.**

Araştırma Sorusunu Belirlemek

Metin Oluşturmak

Hipotez Oluşturmak

Bilgileri Sınıflandırmak

Kaynak Taraması Yapmak

1

Bilimsel araştırmanın üçüncü aşamasıdır. Belirlenen soru ile ilgili bilgi, belge ve kanıt toplanır. Kitap, dergi, gazete, ansiklopedi ve Genel Ağ gibi kaynaklardan konu hakkında bilgi ve belgeler toplanır. Bu aşamada kütüphaneye giderek araştırma yapılabilir.

*Kaynak Taraması  
Yapmak*

2

Bilimsel araştırmanın son aşamasıdır. Yapılan çalışmalar sonucunda toplanan bilgi ve belgeler son kez kontrol edilir. Daha sonra bunlar düzenli ve sistemli bir metin hâline getirilir. En son kaynakça hazırlanarak araştırma sonlandırılır.

*Metin Oluşturmak*

3

Bilimsel araştırmanın dördüncü aşamasıdır. Bu aşamada araştırma sonucunda farklı kaynaklardan elde edilen bilgi ve belgeler amacına uygun olarak belli bir sıraya göre düzenlenir. Bu bilgiler değerlendirilerek varsayımların doğru mu yoksa yanlış mı olduğu tespit edilir.

*Bilgileri Sınıflandırmak*

4

Bilimsel bir araştırmanın ikinci aşamasıdır. Belirlenen sorunun cevabı ile ilgili olarak varsayımlarda bulunulur. Bu aşamada araştırma yapacak kişinin kendi önerileri yer alır.

*Hipotez Oluşturmak*

5

Bilimsel bir araştırma yapmanın ilk basamağıdır. Bilimsel araştırma yapan insanlar ilgi duydukları veya merak ettikleri alanlardan araştırma yaparlar. Böylece bireyler daha istekli çalışmalar yaparlar.

*Araştırma  
Sorusunu Belirlemek*

11.  
Etkinlik

Telif ve Patent Hakkı

Aşağıda verilen çalışma kağıdında bilgiler karışık olarak verilmiştir. Bilgilerin kavramlardan hangisine ait olduğunu boş bırakılan alanlara yazınız.

## ÇALIŞMA KAĞIDI

Kavramlar		
Buluş	1 Yeni bir buluş ortaya koyan kişiye denir.	Mucit
Bandrol	2 Devlet tarafından yeni bir buluş yapan kişilere verilen belgedir.	Patent Belgesi
Dipnot	3 Bir aleti, bir aygıtı ve bir yöntemi ilk kez bulma işine denir.	Buluş
Kaynakça	4 Buluş yapan insanı, buluş konusu ürününü belirli bir süre üretme kullanma ve satma hakkına denir.	Patent Hakkı
Patent Hakkı	5 Yasal yollar dışında çoğaltılan ve satılan kitap CD gibi bantrolü olmayan ürünlere denir.	Korsan Yayın
Mucit	6 Patent belgesini vererek patent tescili yapan devlet kurumudur.	Türk Patent ve Marka Kurumu
Telif Hakkı	7 Bir araştırma ve inceleme de yararlanılan kaynak kitaplar, yapıtlar gösteren listeye denir.	Kaynakça
Korsan Yayın	8 Alıntı yapılan kısımların nereden ve kimden alındığını gösteren sayfanın altında yer alan notlara denir.	Dipnot
Patent Belgesi	9 Kitap, CD, DVD, radyo ve televizyon gibi ürünlerin üzerinde telif hakkını koruyan etikettir.	Bandrol
Türk Patent ve Marka Kurumu	10 İnsanların fikri ve emeği ile meydana getirdiği sanat eserinin kullanılması ve kopyalanması ile ilgili hukuken sağlanan haklara denir.	Telif Hakkı

5.

## ÜNİTE ÜRETİYORUM, TÜKETİYORUM, BİLİNÇLİYİM



KAYNAKLARIN BİLİNÇSİZ  
KULLANIMI

KAYNAKLARIN ÜLKE  
EKONOMİSİNDEKİ YERİ



YATIRIM VE PAZARLAMA



FATURA  
İrsaliye Tarihi : 02/09/2019  
İrsaliye No : 0874  
SERİ : 0  
SIRA NO : 084512

VERGİMİ ÖDÜYORUM

NİTELİKLİ İNSAN GÜCÜ



MESLEĞİMİ SEÇİYORUM



## KAYNAKLARIN ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

- ➔ Toprak, orman, maden ve su doğal kaynaklara örnektir.
- ➔ Doğal kaynaklar, insanların herhangi bir müdahalesi olmadan kendiliğinden oluşmuştur.
- ➔ Ülkeler kendi kaynaklarını kullanarak üretim yaparlar.
- ➔ Ülkemiz doğal kaynaklar bakımından zengindir.
- ➔ Üretimi yapılan ürünler ihtiyaçları karşılamak için kullanılır.
- ➔ Bir kısmı ise yurt dışına satılarak ülke ekonomisine katkı sağlanır.
- ➔ Bir ülkenin sahip olduğu kaynaklar, o ülkede yapılan ekonomik faaliyetleri etkiler.

### Ekonomik Faaliyetler

#### Toprağımız

- ➔ Canlılara yaşama ortamı sağlayan yer kabuğunun yüzey bölümüne **toprak** adı verilir.
- ➔ Toprak yaşamımızı sürdürmek için önemli bir kaynaktır.
- ➔ Toprak kullanılarak en fazla yapılan ekonomik faaliyet tarımdır.
- ➔ Tarım ürünlerini, mevsimi dışında üretmeye **seracılık** adı verilir.
- ➔ Bir yerde seracılık yapılabilmesi için kış sıcaklıklarının yüksek olması gereklidir.

#### Hayvancılık

- ➔ Nüfusun fazla olduğu yerlerde kümes hayvancılığı yapılır.
- ➔ Büyük şehirlerin çevresindeki besi çiftliklerinde büyükbaş hayvancılık yapılır.
- ➔ Bozkır bitki örtüsünün yaygın olduğu topraklarda küçükbaş hayvancılık yapılır.
- ➔ Bitki çeşitliliğinin fazla olduğu yerlerde arıcılık yapılır.
- ➔ İpek böcekleri, dut ağacının yapraklarıyla beslenir.

#### Madenlerimiz

- ➔ Yer kabuğunda doğal etkenlerle oluşan minerallere **maden** denir.
- ➔ Madenlerin yer altından çıkarılması faaliyetine **madencilik** denir.
- ➔ Sivas Divriği'de demir madeni çıkarılır.
- ➔ Artvin Murgul'da bakır madeni çıkarılır.
- ➔ Elazığ Guleman'da krom madeni çıkarılır.
- ➔ Konya Seydişehir'de boksit madeni çıkarılır.

#### Ormanlarımız

- ➔ Ağaçların sık veya seyrek ancak kesintisiz bir örtü oluşturduğu alana **orman** adı verilir.
- ➔ **Ormancılık**; ormanların bakımı, yeniden yetiştirilmesi, orman ürünlerine ve hizmetlerine olan ihtiyaçların karşılanabilmesi amacıyla yapılan faaliyetlerin tümüdür.
- ➔ Ormanlar havadaki karbondioksit miktarını azaltıp oksijen miktarını artırarak havayı temizler.
- ➔ Doğal afet olan sel ve erozyonu önler.

#### Sularımız

- ➔ Su ekonomik faaliyetler için de önemli bir kaynaktır.
- ➔ Ülkemizin üç tarafının denizlerle çevrili olması, yer altı suları açısından zengin olması, ülkemiz topraklarında birçok akarsu ve göl bulunması bu faaliyetleri çeşitlendirmektedir.
- ➔ Tarım ürünlerini yetiştirmek için suya ihtiyaç vardır.
- ➔ Yer altından çıkan sıcak su kaynakları üzerine kaplıca tesisleri yapılır.

## KAYNAKLARIN BİLİNÇSİZ KULLANIMI

- ➔ İnsanoğlunun doğal kaynaklar olan ormanları ve suları yok etmesi, madenleri, enerji kaynaklarını bilinçsizce kullanması dünyanın geleceğini tehlikeye atmaktadır.
- ➔ İnsanlar dünyayı kirletmeye, kaynakları bilinçsizce kullanmaya devam ederlerse gelecek nesiller şu anda bizim gördüğümüz gölleri, yemyeşil ormanları göremeyeceklerdir.
- ➔ İnsanlar, ihtiyaçları olan maddeleri üretebilmek ve günlük hayatı kolaylaştırmak için enerji kullanırlar.
- ➔ Çeşitli imkânlar doğrultusunda yer altı ve yer üstü kaynakları kullanılarak enerji üretimi yapılır.
- ➔ Enerji kaynaklarımız, yenilenemeyen ve yenilenebilir enerji kaynakları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.



- ➔ Kullanıldıkça tükenen ve tekrar oluşması çok uzun yıllar alan enerji kaynaklarına **yenilenemeyen enerji kaynakları** adı verilir.
- ➔ Taş kömürü, linyit, petrol, doğal gaz ve nükleer enerji yenilenemeyen enerji kaynaklarına örnektir.

### Yenilenemeyen (Tükenebilen) Enerji Kaynakları

#### Taş Kömürü

- ➔ Türkiye'de taş kömürü yatakları Zonguldak ve çevresinde yer alan genişçe bir havzada bulunur.
- ➔ Taş kömürü demir - çelik sanayisinde enerji kaynağı olarak kullanılır.
- ➔ Türkiye'nin ihtiyacını karşılayamadığı için ihraç edilmektedir.

#### Linyit

- ➔ En fazla Ege'de çıkarılır.
- ➔ Kütahya (Tavşanlı, Tunçbilek), Manisa (Soma), Kahramanmaraş (Afşin - Elbistan) linyit çıkarılan alanlardandır.
- ➔ Linyit kömürü evlerde yakıt olarak ve termik santrallerde elektrik üretmek amacıyla kullanılır.

#### Petrol

- ➔ Petrol Türkiye'de ilk olarak Batman'da bulunmuştur.
- ➔ Türkiye'de petrolün hem çıkarılıp hem de işletildiği tek il Batman'dır.
- ➔ Türkiye'de Siirt, Batman ve Adıyaman illeri petrol üretim alanlarıdır.

#### Doğal Gaz

- ➔ Ülkemiz doğal gaz yatakları açısından zengin değildir.
- ➔ Türkiye'nin en fazla doğal gaz ithal ettiği ülke Rusya'dır.
- ➔ Doğal gaz en çok kullanılan enerji kaynağıdır.
- ➔ Türkiye'de Hamitabat (Kırklareli), Çamurlu'da (Mardin) çıkarılmaktadır.

#### Nükleer Enerji

- ➔ Uranyum ve toryum madenlerinin ham madde olarak kullanılmasıyla elde edilen enerji türüdür.
- ➔ Mersin'de yapım aşamasında olan ve Sinop'a yapılması planlanan iki nükleer enerji santrali projesi bulunmaktadır.

- ➔ Kullanıldıkça tükenmeyen ve tekrar oluşması uzun yıllar almayan enerji kaynaklarına **yenilenebilir enerji kaynakları** adı verilir.
- ➔ Güneş enerjisi, rüzgâr enerjisi, hidroelektrik enerjisi ve jeotermal enerji yenilenebilen enerji kaynaklarına örnektir.

### Yenilenebilir (Tüklenmeyen) Enerji Kaynakları

#### Güneş Enerjisi

- ➔ Türkiye'de güney ve batı bölgelerimizde evlerin elektrik ve sıcak su ihtiyacını karşılamak için Güneş enerjisinden yararlanılmaya başlanılmıştır.
- ➔ Doğu Karadeniz hariç Türkiye'nin her yerinde Güneş enerjisinden yararlanılabilir.

#### Rüzgâr Enerjisi

- ➔ Rüzgârın gücünden yararlanılarak elde edilir.
- ➔ Şiddetli rüzgârların estiği yüksek kesimlere kurulan rüzgâr santrallerinde elektrik üretimi yapılmaktadır.
- ➔ Rüzgâr enerji santrallerinin ilki İzmir'de (Çeşme, Alaçatı) kurulmuştur.

#### Jeotermal Enerji

- ➔ Yer altında bulunan sıcak suyun yeryüzüne çıktığı yerlerde jeotermal enerji santralleri kurulmaktadır.
- ➔ Bu santrallerde yeryüzüne çıkan sıcak su ve su buharından yararlanılarak elektrik enerjisi üretilmektedir.
- ➔ Denizli Sarayköy'de yer altından gelen sıcak su buharı evlerin ısıtılmasında kullanılmaktadır.

#### Hidroelektrik Enerji

- ➔ Suyun akış hızından yararlanılarak elde edilen enerji türüne **hidroelektrik enerji** adı verilir.
- ➔ Çok sayıda nehir bulunan ülkemizde hidroelektrik enerji potansiyeli yüksektir.
- ➔ Atatürk, Karakaya, Keban ve Hirfanlı barajları ülkemizde hidroelektrik enerji üretimi yapılan barajlardır.





1.

Etkinlik

Kaynakların Ülke Ekonomisindeki Yeri

Aşağıda yapılandırılmış grid tekniği verilmiştir. Teknikte verilen ifadelerden hareketle soruları cevaplayınız.

Konya ve çevresinde ekonomik faaliyet olarak buğday üretimi yapılması

Bursa'da ipek böcekçiliği yapılması

Trabzon ve çevresinde mısır üretimi yapılması

İnsanların et ihtiyacının besi çiftliklerinden karşılanması

Kitap, defter ve kâğıdın ağaçlardan yapılması

Demir ve kromun çeşitli ulaşım araçlarının üretiminde kullanılması

Bakırın binaların elektrik tesisatında kullanılması

Ağaçlardan yakacak odunun temin edilmesi

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde pamuk yetiştirilmesi

Hakkari'de arıcılığın gelişmesi

Afyon'da mermer çıkarılması

Bolu'da marangozluk mesleğinin yaygın olması

a. Tarım alanında yapılan ekonomik faaliyetler hangileridir?

1. *Konya ve çevresinde ekonomik faaliyet olarak buğday üretimi yapılması*
2. *Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde pamuk yetiştirilmesi*
3. *Trabzon ve çevresinde mısır üretimi yapılması*

b. Hayvancılık alanında yapılan ekonomik faaliyetler hangileridir?

1. *Bursa'da ipek böcekçiliği yapılması*
2. *Hakkari'de arıcılığın gelişmesi*
3. *İnsanların et ihtiyacının besi çiftliklerinden karşılanması*

c. Madencilik alanında yapılan ekonomik faaliyetler hangileridir?

1. *Demir ve kromun çeşitli ulaşım araçlarının üretiminde kullanılması*
2. *Bakırın binaların elektrik tesisatında kullanılması*
3. *Afyon'da mermer çıkarılması*

d. Ormancılık alanında yapılan ekonomik faaliyetler hangileridir?

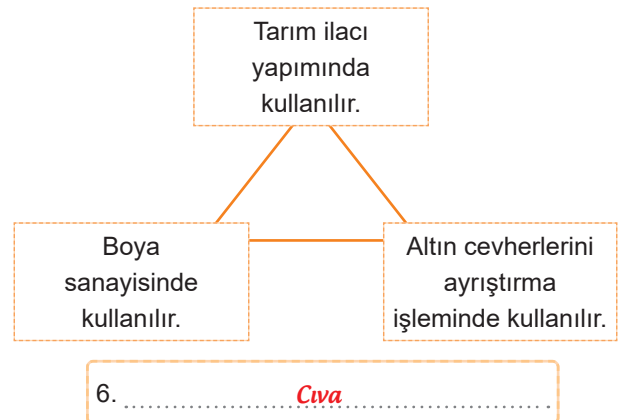
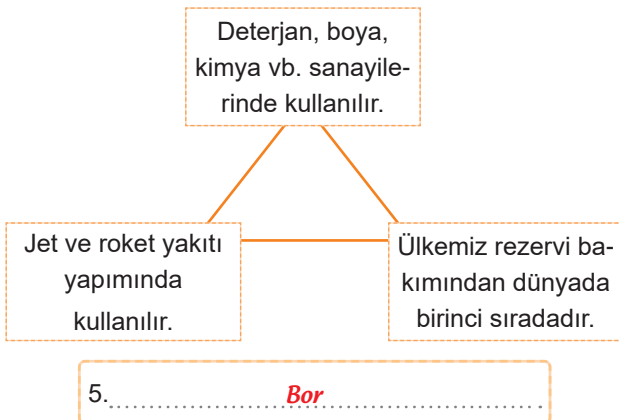
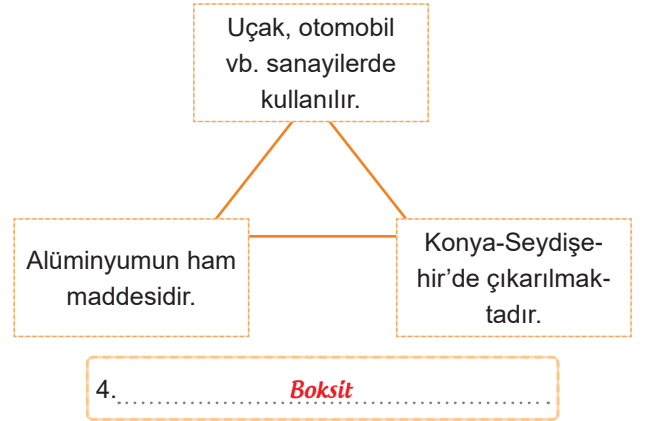
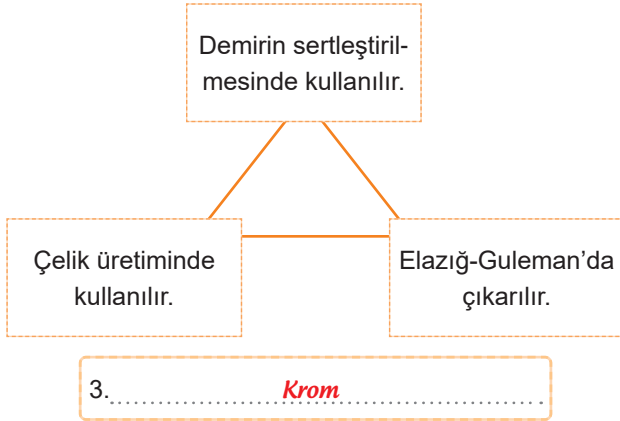
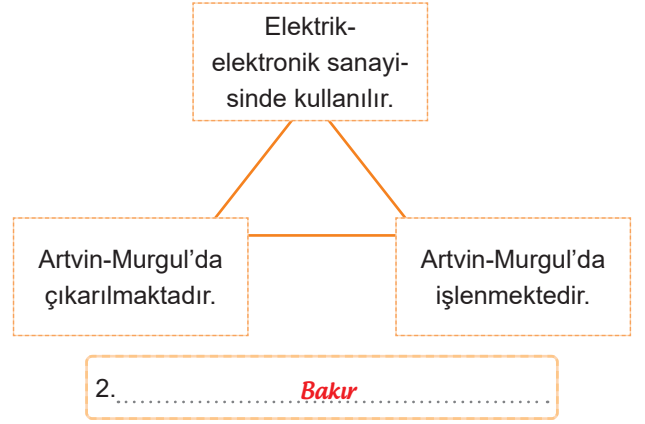
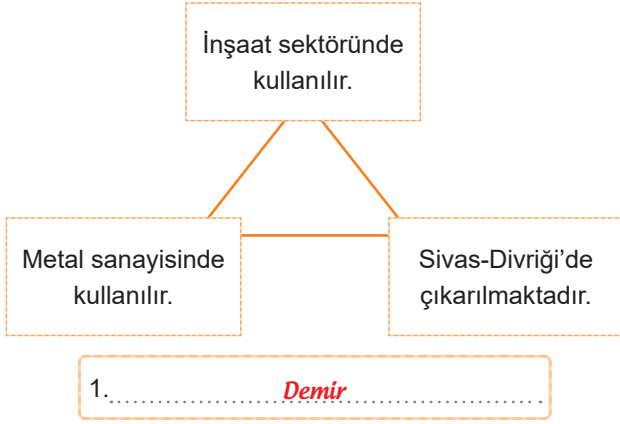
1. *Kitap, defter ve kâğıdın ağaçlardan yapılması*
2. *Ağaçlardan yakacak odunun temin edilmesi*
3. *Bolu'da marangozluk mesleğinin yaygın olması*



2.  
Etkinlik

Kaynakların Ülke Ekonomisindeki Yeri

Aşağıdaki şemada madenler ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bilgilerin hangi madene ait olduğunu boş bırakılan alanlara yazınız.





3.

Etkinlik

Kaynakların Ülke Ekonomisindeki Yeri

Tanım cümlelerinin başında bulunan numaraları, ilgili kavramların yanındaki "NO" bölümüne örnekteki gibi yazınız.

TANIMLAR	NO	KAVRAM
1. Yer kabuğunun bazı bölgelerinde doğal etkenlerle oluşan, ekonomik yönden değer taşıyan mineralin adıym.	14	Bakır
2. Sivas Divriği'de çıkarılan bir madenim.	10	Boksit
3. İnsan müdahalesi olmadan kendiliğinden oluşan kaynağım.	5	Orman
4. Elazığ Alacaka'da (Guleman) çıkarılan bir madenim.	7	Cıva
5. Ağaçların sık veya seyrek ancak kesintisiz bir örtü oluşturduğu alanın adıym.	2	Demir
6. Tarım ürünlerine; uygun koşulları oluşturarak mevsimi dışında üretmeye verilen adıym.	4	Krom
7. Tarım ilacı yapımında, boya sanayisinde, altın ve gümüş cevherlerini ayrıştırma işleminde kullanılan doğal bir madenim.	1	Maden
8. Maden çıkarılan yerin adıym.	6	Seracılık
9. İnsanların eğlenme, dinlenme ve öğrenme gibi amaçlarla belirli bir süreliğine başka yerlere gitmesi faaliyetiyim.	13	Toprak
10. Konya Seydişehir'de çıkarılan bir madenim.	8	Maden Ocağı
11. Madenlerin yer altından çıkarılması faaliyetiyim.	3	Doğal Kaynak
12. Roket yakıtı sabun, boya, deterjan ve ısıya dayanıklı cam yapımında kullanılan bir madenim.	15	Ormancılık
13. Canlılara yaşama ortamı sağlayan yer kabuğunun yüzey bölümüyüm.	9	Turizm
14. Artvin Murgul'da çıkarılan bir madenim.	11	Madencilik
15. Ormanların bakımı ve yeniden yetiştirilmesi amacıyla yapılan faaliyetlerin tümüyüm.	16	Öğretmenlik
16. Öğrencilere ders anlatarak eğitim faaliyetine katkıda bulunan meslek grubuyum.	12	Bor



**4.**  
Etkinlik

*Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı*

Aşağıda verilen enerji kaynaklarını yenilenebilir ve yenilenemez enerji kaynakları olarak sınıflandırıp Vee diyagramına yazınız.

Güneş Enerjisi

Taş Kömürü

Doğal Gaz

Rüzgâr Enerjisi

Linyit

Hidroelektrik Enerjisi

Jeotermal Enerji

Petrol

YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI

YENİLENEMEZ ENERJİ KAYNAKLARI

1. *Güneş Enerjisi*

2. *Rüzgâr Enerjisi*

3. *Hidroelektrik Enerjisi*

4. *Jeotermal Enerji*

1. *Taş Kömürü*

2. *Doğal Gaz*

3. *Linyit*

4. *Petrol*

**5.**  
Etkinlik

*Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı*

Aşağıda verilen özelliklerin numaralarını ilgili enerji kaynağının altına örnekteki gibi yazınız.

1. Kaynaklar kullanıldığında kısa zaman içinde yeniden kullanılabilir.

2. Elektrik enerjisi üretilirken aşırı miktarda karbondioksit açığa çıkar.

3. Ülkenin enerji ihtiyacını kendi kaynaklarıyla karşılar.

4. Elektrik enerjisi üretilirken az miktarda karbondioksit açığa çıkar.

5. Canlı yaşamına verdiği zarar çok fazladır.

6. Kaynaklar kullanıldığında yeniden oluşmaları çok uzun yıllar alır.

7. Ülkeyi dışa bağımlı hâle getirir.

8. Çevre kirliliğine neden olmazlar.

9. Canlı yaşamına verdiği zarar çok azdır.

10. Kaynakların kullanım süresi sınırlıdır.

11. Kullanıldıkça tükenir ve çevreye zarar verir.

12. Kaynakların kullanım süresi sınırsızdır.

Yenilenebilir Enerji Kaynakları

1, 3, 4  
8, 9, 12

Yenilenemez Enerji Kaynakları

2, 5, 6  
7, 10, 11



6.

Etkinlik

Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı

Aşağıdaki görsellerin hangi enerji kaynakları ile ilgili olduklarını örnekteki gibi boş bırakılan alanlara yazınız.

Taş Kömürü

Rüzgâr Enerjisi

Doğal Gaz

Petrol

Nükleer Enerji

Linyit

Güneş Enerjisi

Hidroelektrik Enerji

Jeotermal Enerji



1

Taş Kömürü



2

Jeotermal Enerji



3

Güneş Enerjisi



4

Petrol



5

Hidroelektrik Enerji



6

Linyit



7

Nükleer Enerji



8

Rüzgâr Enerjisi



9

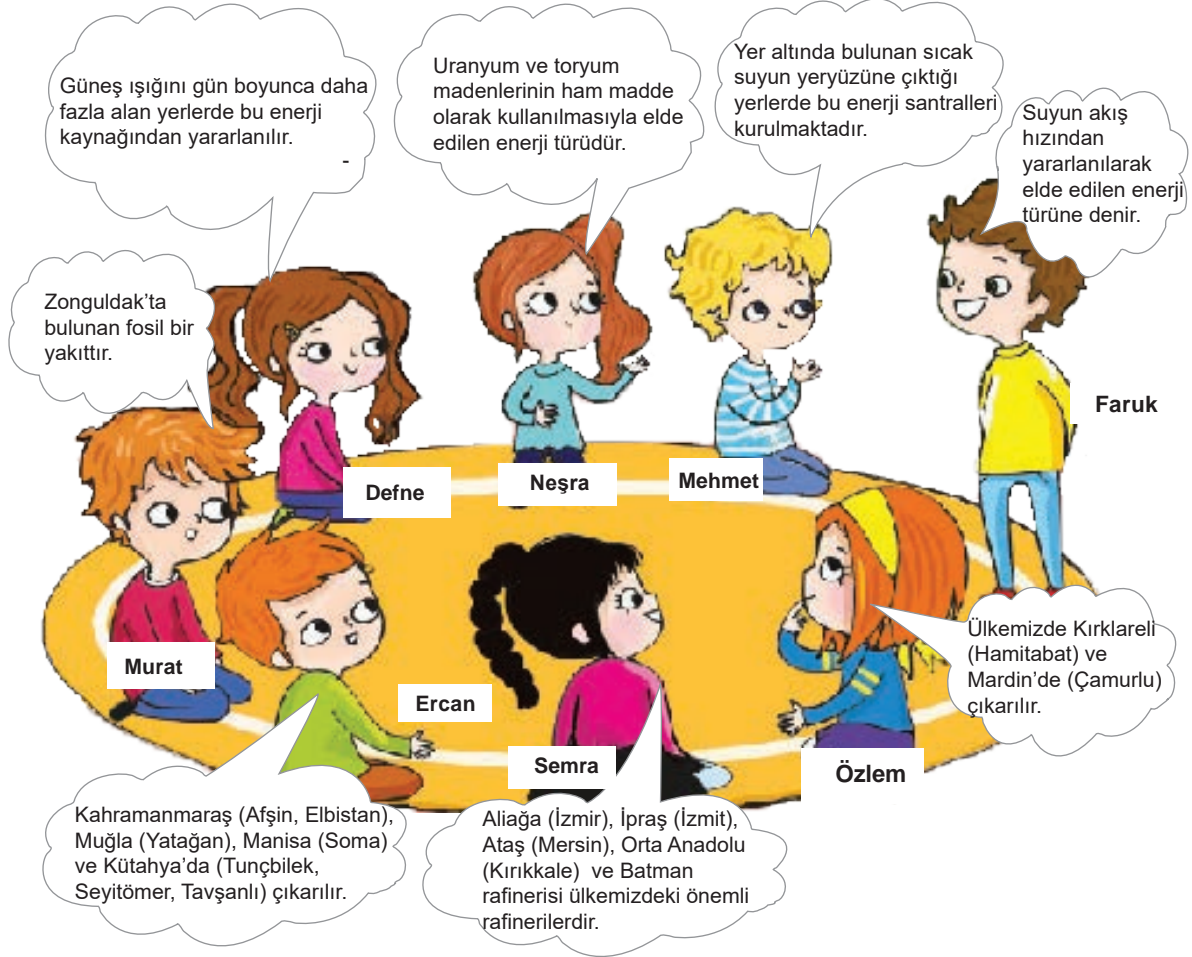
Doğal Gaz



## Kaynakların Bilinçsiz Kullanımı

7.  
Etkinlik

Aşağıdaki kavram karikatüründe öğrenciler enerji kaynakları ile ilgili bilgiler vermişlerdir. Buna göre öğrencilerin verdiği bilgilerin hangi enerji kaynağına ait olduğunu ilgili kısımlara yazıp, verilen cevaplara göre kendinizi değerlendiriniz.



KENDİMİ DEĞERLENDİRİYORUM	Mükemmel	İyi	Orta	Geliştirilmeli
Yenilenebilir enerji kaynaklarını anlama				
Yenilenemez enerji kaynaklarını anlama				
Enerji kaynaklarını ayırt etme				

## YATIRIM VE PAZARLAMA

➔ Yeni iş kurarak veya mevcut işleri geliştirerek mal veya hizmet üreten kişiye **girişimci** adı verilir.

## Yatırım Yapılırken Dikkat Edilmesi Gereken Faktörler

## Sermaye

- ➔ Yatırım yapabilmek için en önemli faktördür.
- ➔ Sermaye, yatırımın kurulması ve yürütülmesi için gerekli olan paradır.

## Ham Madde

- ➔ İşlenmemiş veya yarı işlenmiş maddelere **ham madde** adı verilir.
- ➔ Kurulacak tesisin, ham madde kaynaklarına yakın olması gerekir.

## Ulaşım

- ➔ Ham maddeleri, kuracağımız tesise taşımak ve tesiste ürettiğimiz ürünleri tüketiciye ulaştırmak için yatırım yapacağımız yerin ulaşım ağını göz önünde bulundurmalıyız.

## Enerji

- ➔ Yatırım yapılacak tesis için enerji gereklidir.
- ➔ Fabrikalarda makinelerin çalıştırılması, tarımda seraların ısıtılması, otellerin aydınlatmasının sağlanması enerji sayesinde olmaktadır.

## İş Gücü

- ➔ Yatırım planı yaparken kurulacak tesiste insan gücüne ihtiyaç olduğu unutulmamalıdır.
- ➔ Ülkemizde genç nüfus fazla olduğu için iş gücü sıkıntısı yaşanmamaktadır.

## Pazarlama

- ➔ Bir ürünün, bir malın, bir hizmetin satışını geliştirmek amacıyla; tanıtmayı, paketlemeyi, satış elemanlarının yetiştirilmesini içeren etkinliklerin bütününe **pazarlama** adı verilir.

## VERGİ Mİ ÖDÜYORUM

- ➔ Bireylerin ihtiyaç duyduğu ve tek başına üretemediği bazı mal ve hizmetler vardır.
- ➔ Toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olan bu mal ve hizmetler genellikle devlet tarafından üretilir.
- ➔ Toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamak için devletin yerine getirmesi gereken hizmetlere **kamu hizmeti** adı verilir.
- ➔ Ülkenin korunması, kişilerin can ve mal güvenliğinin sağlanması; baraj, liman, köprü inşa edilmesi kamu hizmetlerine örnektir.
- ➔ Yaşadığımız çağda devletin sunması gereken kamu hizmetlerinin türü ve sayısı her geçen gün artmaktadır.
- ➔ Buna bağlı olarak kamu giderleri de artmaktadır.
- ➔ Ancak kamu hizmetlerini karşılayacak mali kaynaklar sınırlıdır.
- ➔ Bu nedenle devlet, kamu hizmetlerinin sağlanması amacıyla kişilerden ve kurumlardan vergi alır.
- ➔ Devletin, kişilerden ve kurumlardan kamu hizmetlerinin finansmanını karşılamak üzere yasal olarak aldığı paraya **vergi** denir.

- ➔ Vergi alma hakkı yalnızca devlete aittir.
- ➔ Anayasa'mızın 73. maddesine göre herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.
- ➔ Vergi ödemek bir vatandaşlık görevidir.
- ➔ Toplumda vergi bilinci ne kadar arttırılırsa devletin gücü ve insanlara sağlayacağı hizmet olanağı da o kadar artar.
- ➔ Devletimiz topladığı vergilerle bizlere çeşitli hizmetler sunar.
- ➔ Devlet, vergi sayesinde hastane ve okul yapar.
- ➔ Devletin vatandaşlarına sunduğu yol, su, elektrik, eğitim, sağlık, ulaşım ve güvenlik gibi hizmetlerin maliyetlerinin karşılanabilmesi için vergi ödenmesi gerekir.
- ➔ Vergi vermek her vatandaşın görevi ve sorumluluğudur.
- ➔ Devlet, topladığı vergi sayesinde çeşitli alanlarda yatırımlar yapar.
- ➔ Yapılan yatırımlar insanlara iş olanağı sağlar.



## NİTELİKLİ İNSAN GÜCÜ

- ➔ **Nitelikli insan:** Kendine uygun meslek seçip bu yönde eğitim alan ve kendini geliştiren insandır.
- ➔ Nitelikli insan gücünün en önemli unsuru girişimciliktir.
- ➔ Çünkü yenilikleri deneme cesaretinde olan nitelikli insanların varlığı ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlar.
- ➔ Nitelikli insanlar yeni iş olanakları sağlayarak ülkedeki işsizlik sorununun çözülmesine katkıda bulunurlar.
- ➔ Nitelikli insan gücü sayesinde yapılan işe değer katılır ve ülke ekonomisine katkıda bulunulur.
- ➔ Bir ülkenin kalkınması, sahip olduğu nitelikli insan gücüne bağlıdır.
- ➔ Ülkemizde her alanda nitelikli insan gücüne ihtiyaç vardır.
- ➔ Bu güce katkı sağlayabilmek için iyi eğitim almak son derece önemlidir.

### Nitelikli İnsanların Başlıca Ortak Özellikleri

- ➔ Zamandan, enerjiden, malzemeden ve emekten tasarruf eder.
- ➔ İşinde başarılı olur.
- ➔ Ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlar.
- ➔ Daha üretken olur.
- ➔ Yenilik ve gelişmelere açık olur.
- ➔ Çok yönlü ve bağımsız düşünür.
- ➔ Nitelikli insan hızlı düşünür, iyi gözlem yapar ve iyi iletişim kurar.
- ➔ Eleştirilere açıktır.
- ➔ Çevresindeki insanlara örnek olur.
- ➔ Alanında uzmandır.

## MESLEĞİMİ SEÇİYORUM

- ➔ Kişilerin belli bir eğitimle edindikleri ve hayatlarını kazanmak için sürdürdükleri düzenli ve kurallı faaliyetler bütününe **meslek** denir.
- ➔ **Meslek seçimi** bir kimsenin, çeşitli meslekler arasından en iyi yapabileceğini düşündüğü faaliyetleri içeren ve kendisine en üst düzeyde doyum sağlayacağına inandığı bir mesleğe yönelmesidir.
- ➔ Seçilen meslek insanın yaşamına ve geleceğine yön vereceği için kişilerin şu konulara dikkat etmesi gerekir:
  - ➔ Seçilen meslek kişiliğe, yeteneklere, ilgi alanlarına ve karaktere uygundur.
  - ➔ Seçilen meslek kişinin severek yapabileceği bir meslek olmalıdır.
- ➔ Yetenek, ilgi, beceri, meslek değerleri, psikolojik ihtiyaçlar, cinsiyet, çevre faktörü ve aile yapısı meslek seçimini etkileyen faktörlerdir.
- ➔ Çocuklarının meslek seçimi yapacakları dönemlerde bazı anne ve babalar kendilerinin ulaşmak istedikleri fakat çeşitli sebeplerle gerçekleştiremedikleri meslek seçimine yönelik hedeflerini çocuklarına yaptırabilmektedirler.
- ➔ Bireyler anne ve babalarının ya da çevrelerindeki insanların yönlendirmeleriyle meslek seçimi yaptıklarında mutsuz olabilmektedir.

### Meslek Seçiminde Cevap Aranması Gereken Bazı Sorular

- ➔ Ben neler yapabilirim?
- ➔ Ben neleri yapmaktan hoşlanırım?
- ➔ Seçeceğim meslek hangi özel ilgi ve yetenek gerektiriyor?
- ➔ Seçeceğim mesleği yapmak için hangi eğitimleri almam gerekiyor?
- ➔ Seçeceğim meslekte yaş, cinsiyet, boy ve kilo gibi sınırlamalar var mı?
- ➔ Mesleğin çalışma şartları nasıldır?

### Meslekler ve Özellikleri

- ➔ Bütün meslekler farklı özellikler ve eğitimler gerektirir.
- ➔ Özelliklerimize uygun bir meslek seçmeye dikkat etmeliyiz.
- ➔ Beceriler ile mesleki gereklilikler birbirleriyle uyumlu olmalıdır.





8.

Etkinlik

Yatırım ve Pazarlama

Aşağıda verilen bilgilere göre etkinliği örnekteki gibi tamamlayınız.

## NEREDE KURARSINIZ?

Semra farklı alanlarda üretim yapan büyük bir işletmenin bütçe - satış ve pazarlama müdürüdür. 2022 yılında yurdun farklı bölgelerinde yatırımlarda bulunmayı düşünmektedir.

En az maliyetle en fazla gelir elde etmek şartıyla yatırımı farklı coğrafi bölgelerde gerçekleştirecektir. Aşağıda verilen yatırımları haritadaki uygun bölgelere örnekteki gibi yazınız.

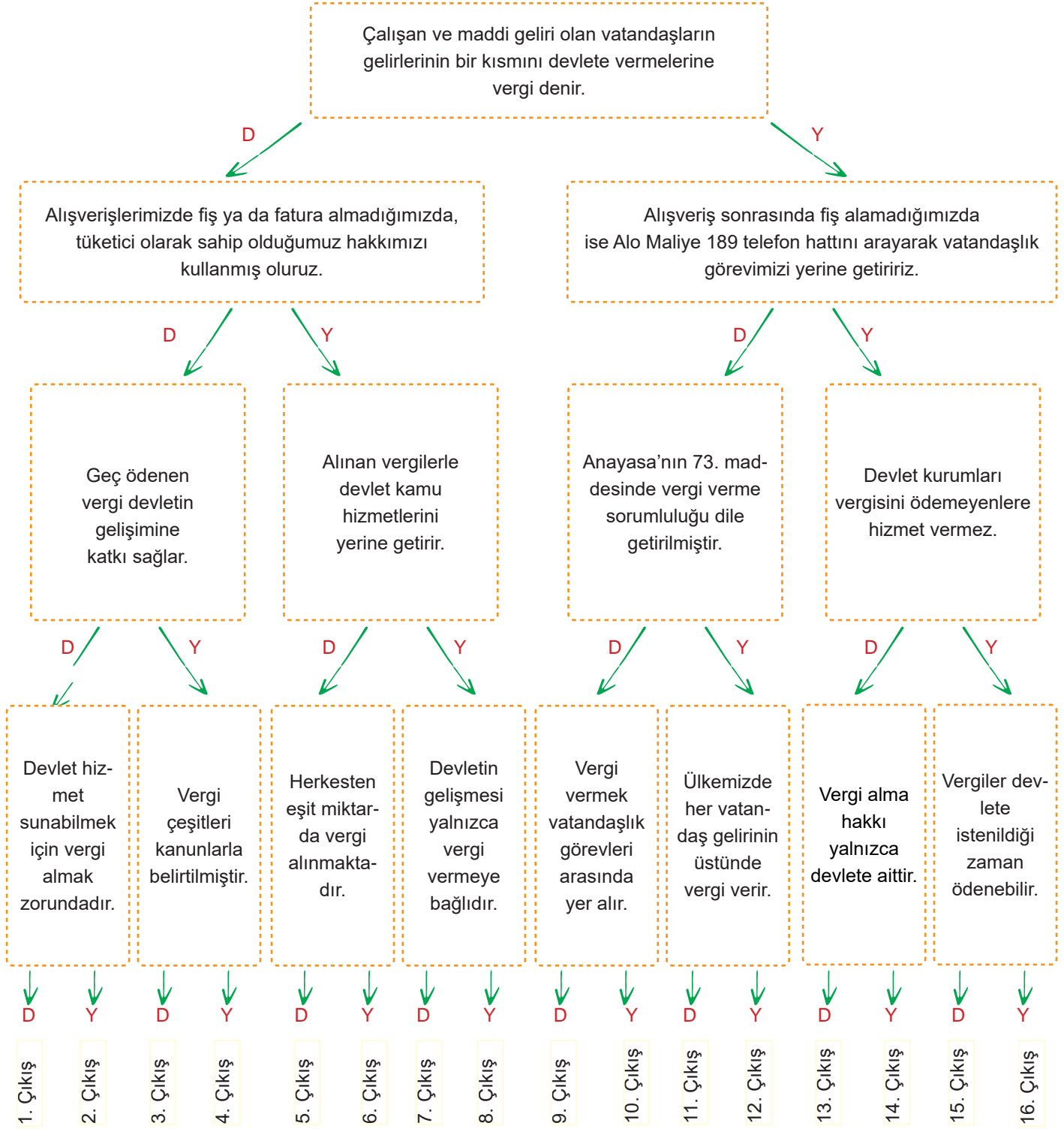




9.  
Etkinlik

### Vergimi Ödüyorum

Aşağıda tanılayıcı dallanmış ağaç tekniğinde bilgiler verilmiştir. Baştan başlayarak okuduğunuz cümlelerin doğru olduğunu düşünüyorsanız D, yanlış olduğunu düşünüyorsanız Y harfini işaretleyiniz. Bu şekilde okları takip ederek kapılardan birine çıkınız.



ÇIKIŞ: 6 Çıkış

10.  
Etkinlik

Nitelikli İnsan Gücü

Aşağıda verilen cümlelerden nitelikli insanın özellikleri olanları boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız.

C  
Ü  
M  
L  
E  
L  
E  
R

- Girişimcidir.
- Kendine ve topluma karşı saygılıdır.
- Çözüm odaklıdır.
- Ülkesinin kalkınmasına katkı sağlar.
- Grup çalışmalarından kaçınır.
- Tek yönlü düşüncü.
- Yeniliklere açıktır.
- Sorumluluk bilinci gelişmemiştir.
- Kararlı ve azimlidir.
- Düzenli çalışır.
- Negatiftir.
- Çıkarıcı bir yapıya sahiptir.
- Çevreye karşı bilinçli ve duyarlıdır.
- Hiç hata yapmaz.
- İletişim gücü yüksektir.
- Donanımlı bir yapıya sahiptir.
- Alanında iyi bir eğitim almıştır.
- Çalışkandır.
- Etkin ve üretken değildir.
- Yıkıcıdır.
- Zamandan, malzemeden, enerjiden ve emekten tasarruf eder.
- Eleştirilere açık değildir.

N  
İ  
T  
E  
L  
İ  
K  
L  
İ  
İ  
N  
S  
A  
N  
I  
N  
Ö  
Z  
E  
L  
L  
İ  
K  
L  
E  
R  
İ

1. .... *Girişimcidir.* .....
2. .... *Kendisine ve topluma karşı saygılıdır.* .....
3. .... *Çözüm odaklıdır.* .....
4. .... *Ülkesinin kalkınmasına katkı sağlar.* .....
5. .... *Yeniliklere açıktır.* .....
6. .... *Kararlı ve azimlidir.* .....
7. .... *Düzenli çalışır.* .....
8. .... *Çevreye karşı bilinçli ve duyarlıdır.* .....
9. .... *İletişim gücü yüksektir.* .....
10. .... *Donanımlı bir yapıya sahiptir.* .....
11. .... *Alanında iyi bir eğitim almıştır.* .....
12. .... *Çalışkandır.* .....
13. .... *Zamandan, malzemeden, enerjiden ve emekten tasarruf eder.* .....



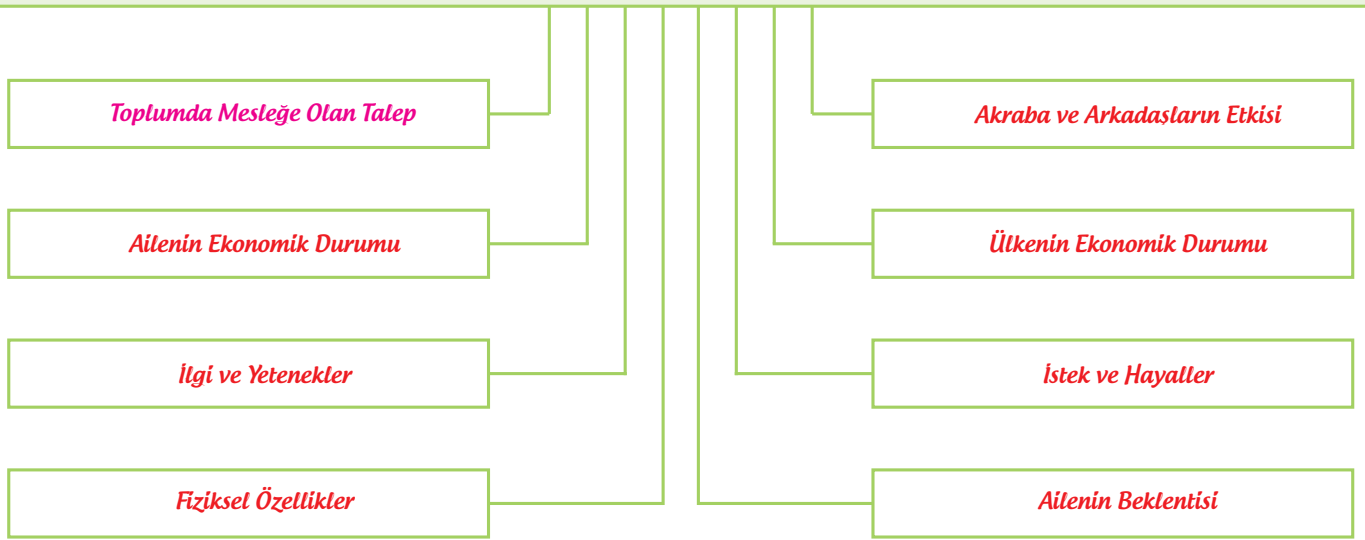
11.  
Etkinlik

Mesleğimi Seçiyorum

Aşağıda meslek seçiminde etkili olan faktörleri örnekteki gibi boş bırakılan alanlara yazınız.

Toplumda Mesleğe Olan Talep	Mesleğin Dezavantajlı Olması	Ailenin Ekonomik Durumu
Gelir Seviyesinin Az Olması	İlgi ve Yetenekler	Fiziksel Özellikler
Akraba ve Arkadaşların Etkisi	Ülkenin Ekonomik Durumu	Mesai Saatlerinin Fazla Olması
İstek ve Hayaller	Kişisel Özelliklere Uymaması	Ailenin Beklentisi

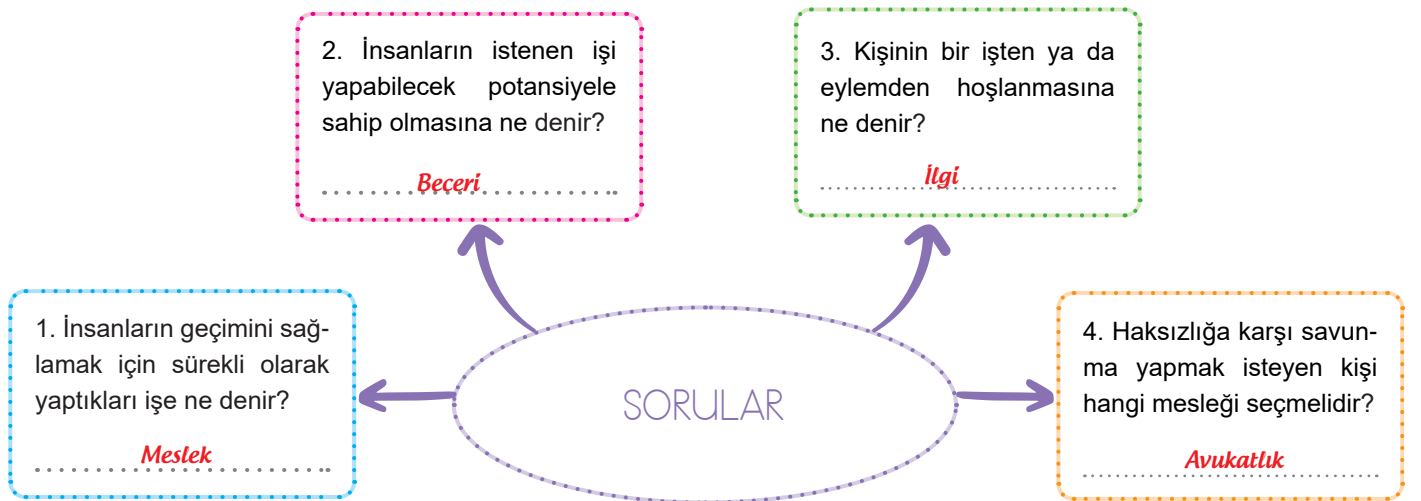
### MESLEK SEÇİMİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER



12.  
Etkinlik

Mesleğimi Seçiyorum

Aşağıdaki soruları cevaplayarak cevaplarını boş bırakılan yerlere yazınız.



13.  
Etkinlik

Mesleğimi Seçiyorum

Aşağıda verilen özelliklerin hangi mesleklere ait olduğunu örnekteki gibi boş bırakılan alanlara yazınız.

Pilot

Öğretmen

Polis

Avukat

Çiftçi

Veteriner

Doktor

Aşçı

Mimar

Terzi

1

*Doktor*

İnsan sağlığındaki bozuklukları ve rahatsızlıkları tedavi ederek gereken durumlarda hastaları ameliyat edip iyileştirir.

2

*Polis*

Kişi hak ve özgürlüklerini korur. Toplumdaki düzenin sağlanabilmesi için hukuk kuralları çerçevesinde güvenlik hizmeti sunar.

3

*Öğretmen*

Belirlenen eğitim hedeflerine uygun bir şekilde kişilere eğitim ve öğretim sunar. Bilgi öğretir.

4

*Avukat*

Adaleti sağlar. Mahkemelerde kişi ve kurumların haklarını savunur.

5

*Aşçı*

Kafe, restoran ve otel gibi mekânların mutfaklarında yemek yapar.

6

*Mimar*

Eski yapıları restore eder ya da yeni inşa edilecek yapıları tasarlar.

7

*Terzi*

Tekstil ürünlerinde meydana gelen hasarları diker, onarır ya da en baştan giysiler tasarlayarak diker.

8

*Veteriner*

Hastalık ve enfeksiyonlara karşı hayvanlara aşı yapar. Hayvanları cerrahi ve tıbbi olarak tedavi ederek sağlıklarına kavuşturur.

9

*Pilot*

Yolcu, kargo ya da şahsi uçakları güvenle uçurmakla sorumlu olan kişidir.

10

*Çiftçi*

Toprakta ekim, bakım, dikim ve yetiştirme yolları ile bitki, hayvan ya da hayvan ürünleri elde eder.



1. "Anadolu'ya Türklerin yurdu anlamına gelen "Türkiye" denmesinde hangi faktörler etkili olmuştur." konusunu işleyen Tamer Öğretmen'in bu süreçle ilgili gelişmeleri tahtaya karışık olarak yazmış ve öğrencilerinden bu cümleleri kronolojik olarak sıralamalarını istemiştir.

- Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın Miryokefalon Savaşı'nda Bizans'ı mağlup etmesi
- Anadolu'da Türk beyliklerinin kurulması
- Büyük Selçuklu beylerinden Çağrı Bey tarafından keşif amaçlı akınların düzenlenmesi
- Büyük Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey'in yurt amaçlı fetih politikası başlatması
- Malazgirt Zaferi'nin ardından Büyük Selçuklu Sultanı Alp Arslan'ın Anadolu'da fetih yapan komutanlarına fethet-tikleri yerleri kılıç hakkı olarak vermesi

**Tamer Öğretmen'in karışık verdiği gelişmeleri doğru bir şekilde sıralayınız. (5 x 2 = 10 Puan)**

.....c..... / .....d..... / .....e..... / .....b..... / .....a.....

2. Çanakkale'nin Ayvacık ilçesinde meydana gelen deprem felaketinin ardından bölgeye ulaşan Kızılay ekipleri, depremzedelere beş gündür sıcak yemek dağıtıyor. Kızılay tarafından dağıtılan çadır ve battaniye sayesinde depremzedelerin ihtiyaçları gideriliyor. Bunların yanında hasta ve yaralıların ilaçları karşılanarak tedavileri yapılıyor.

**Verilen parçada Kızılay tarafından gerçekleştirilen faaliyetle depremzedelerin hangi ihtiyaçlarının karşılandığını yazınız. (3 x 4 = 12 Puan)**

- ..... *Bestlenme* .....
- ..... *Barınma* .....
- ..... *Sağlık* .....

3.

- Üniversiteden mezun olan Adil, Betül, Ceyda ve Deniz isimlerindeki dört arkadaş yurt dışında çalışmaya karar vermişlerdir. Bu arkadaşlardan:
- Adil'in çalışacağı şehir Ekvator'un güneyinde Hint Okyanusu kıyısındadır.
- Betül'ün çalışacağı şehir başlangıç meridyeni-nin (Greenwich'in) batısında Büyük Okyanus kıyısındadır.
- Ceyda'nın çalışacağı şehir Dünya'nın en geniş kıtasında yer almaktadır.
- Deniz'in çalışacağı şehir arkadaşlarının çalışacağı şehirlere göre Güney Kutbu'na daha yakındır.

**Buna göre Adil, Betül, Ceyda ve Deniz'in verilen haritada numaralandırılmış şehirlerden hangilerinde çalışacaklarını yazınız. (4 x 2 = 8 Puan)**

- Adil → ..... *Çalışacağı şehir Afrika Kıtası'nda 3 numara ile gösterilmiştir.* .....
- Betül → ..... *Çalışacağı şehir Kuzey Amerika Kıtası'nda 1 numara ile gösterilmiştir.* .....
- Ceyda → ..... *Çalışacağı şehir Asya Kıtası'nda 2 numara ile gösterilmiştir.* .....
- Deniz → ..... *Çalışacağı şehir Güney Amerika Kıtası'nda 4 numara ile gösterilmiştir.* .....



4. Ankara'nın ilk müzesinin öyküsü 1921 yılına uzanmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk'ün merkezde bir Eti Müzesi kurulması fikriyle, ülkenin dört bir yanından Hitit eserleri toplanmaya başlanmıştır. Dönemin Kültür Müdürü Galip Bey, Ankara Kalesi'nin Akkale Burcu, Augustus Mabedi ile Roma Hamamı'nı müzeye dönüştürerek ilk adımı atmıştır. Akkale'nin sınırlı alanı yetmeyince, Ankara Kalesi yakınlarındaki atıl durumdaki Mahmutpaşa Bedesteni ve Kurşunlu Han'ın yenilenme çalışmasına başlanmıştır.

**Verilen metin Mustafa Kemal Atatürk'ün hangi sosyal bilim dallarına önem verdiğinin kanıtıdır? Yazınız. (2x5=10 Puan)**

- a) ..... *Arkeoloji* .....
- b) ..... *Tarih* .....

5. Derya ve Murat araştırma için kütüphaneye gitmişler, burada ulaştıkları bilgileri not almışlar, yaptıkları alıntılarını tırnak ( " " ) içinde kullanmışlar ve notların altına da konunun adı, yazarın adı, kitabın adı, cilt ve sayfa numaraları ve basım yılını yazmışlardır.

**Metne göre, Derya ve arkadaşlarının dikkat ettikleri hakkı yazınız. (10 Puan)**

..... *Telif hakkı* .....

6. **Bilimsel araştırma basamakları hangileridir? Sıralayarak yazınız. (5x2=10 Puan)**

- a) ..... *Araştırma sorunu/konusunu belirlemek* .....
- b) ..... *Varsayım (Hipotez) oluşturmaktır* .....
- c) ..... *Kaynak taraması yapmak* .....
- d) ..... *Bilgileri sınıflandırmaktır* .....
- e) ..... *Metin oluşturmaktır* .....

7. Teknoloji günümüzde hayatımızın vazgeçilmez bir noktasına yerleşmiştir. Isı koruması sağlayan ayak-kabılar, leke tutmayan, kurşun geçirmeyen kumaşlar, hücre tamiri vs. artık hayal değil.

**Verilen bilgilerin ilgili olduğu teknoloji alanını yazınız. (10 Puan)**

..... *Nanoteknoloji* .....

8. **Aşağıdaki soruları cevaplayınız. (4x2 = 8 Puan)**

a.	b.	c.	d.
<i>Büyükbaş hayvancılık</i>	<i>Doğal gaz</i>	<i>Vergi</i>	<i>Meslek</i>
Gür otlakların bulunduğu yerde yapılan hayvancılık hangisidir?	Ülkemizde Hamitabat ve Çamurlu'dan çıkarılan enerji kaynağı hangisidir?	Çalışan vatandaşların gelirlerinin bir kısmını devlete vermelerine ne denir?	Bireyin geçimini sağlamak için yaptığı işe ne denir?

9. Hidroelektrik enerji, işleyiş olarak büyük miktarlardaki suyun belirlenmiş bir yükseklikten salıverilmesiyle oluşan enerjinin türbin kullanılarak mekanik enerjiye dönüştürülmesi esasına dayanır.

**Hangi bölgenin akarsuları hidroelektrik santral kurmak için daha uygundur? Yazınız. (12 Puan)**

..... *Doğu Anadolu Bölgesi* .....

10. Ekonomik faaliyetler üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarından oluşur. İnsanlar, bir malın üretiminden pazarlanmasına kadar tüm aşamalarda önemli bir rol oynarlar. Ülkelerin gelişip kalkınmasında insanların niteliği önemlidir. Nitelikli insan gücüne her iş dalında önem verilmektedir. Eğitim aracılığıyla nitelikli insan gücüne sahip olan ülkeler güçlü olurlar.

**Metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız. (2x5=10 Puan)**

a. Hangi unsur aracılığıyla nitelikli insan gücüne sahip ülkeler güçlü olurlar? Yazınız.

*Eğitim aracılığıyla nitelikli insan gücüne sahip olan ülkeler güçlü olurlar.* .....

b. Bir malın üretiminden pazarlanmasına kadar tüm aşamalarda kimler rol alır? Yazınız.

*İnsanlar, bir malın üretiminden pazarlanmasına kadar tüm aşamalarda önemli bir rol oynarlar.* .....



1. Müslüman Türklerin Anadolu'ya akınlar düzenledikleri dönemlerde, Bizans İmparatorluğu'nun gütmekte olduğu Ortodoks siyaseti Anadolu'nun Hristiyan halkı arasında memnuniyetsizlik ve nefret uyandırmıştı. Bu yüzden Doğu Anadolu'daki Süryani ve Ermeniler, Orta Anadolu'daki küçük cemaatler, Selçuklu akınlarını önlemeye çalışan Bizans'a destek olmadılar. Türkler beraberinde bol miktarda hububat ve sayısız küçükbaş hayvanları getirmişlerdi. Türkler bir yandan Anadolu'da şehir ve kasabalar kurarken diğer yandan İslam geleneklerine uyarak tekke ve zaviyeler inşa ettiler. Etraftan gelen dervişler, şeyhler Anadolu çevresinde de kuvvetli bir tasavvuf cereyanı uyandırmaya muvaffak oldular. Aynı zamanda ana yollar boyunca ulaşım ve ticaret emniyetinin temini için menzillerde hanlar inşa ettiler.

**Metinde Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasını kolaylaştıran etkenlerin neler olduğunu aşağıdaki kavramların karşısına yazınız. (4 x 1 = 4 Puan)**

Siyasi: ... *Bizans İmparatorluğu'nun uyguladığı Ortodoks siyaseti* .....

Ekonomi: *Tarımın ve hayvancılığın geliştirilmesi ve ticaret güvenliğinin sağlanması* .....

Dini: ..... *İslam geleneklerine uyarak tekke ve zaviyeler inşa edilmesi ve Anadolu çevresinde kuvvetli bir tasavvuf cereyanı uyan-  
dırmaya muvaffak olunması* .....

Askeri: *Selçuklu akınlarının karşısında güçlü bir savunmanın bulunmaması* .....

2. Tabloda verilen bilgilerin hangi halifeye ait olduğunu yazınız. (4x3=12 Puan)

a) <i>Hz. Ebubekir</i>	Hz. Muhammed'in (sav.) vefatından sonra Müslümanlar arasında yaşanan iç karışıklıkları bastırarak, birlik ve beraberliği sağlayarak devlet otoritesini yeniden tesis etmiştir. Kur'an-ı Kerim'i kitap hâline getirmiştir.
b) <i>Hz. Ömer</i>	Beytülmal adı verilen devlet hazinesi oluşturulmuştur. İlk kez düzenli bir ordu kurulmuştur. Hicri takvim bu dönemde oluşturulmuştur.
c) <i>Hz. Ali</i>	Cesaretiyle tanınmış, Hz. Muhammed'in (sav.) amcası olan Ebu Talip'in oğludur. Hz. Muhammed'in (sav.) yanında yetişmiş, onun eğitiminden geçmiştir.
d) <i>Hz. Osman</i>	Kur'an-ı Kerim çoğaltılarak bölgelere gönderilmiştir. Ayrıca ilk donanma kurulmuş, fetihlere de devam edilmiştir.

3. "Her gün sıcak, bol yağışlı ve her yer yemyeşil ormanlarla kaplıdır. Tropikal yağmur ormanlarını oluşturan ağaçların boyları 50 metreyi aşmaktadır. Bölgede ormanların fazla olmasına bağlı olarak ahşap evler yaygındır. Sıcaklık ve nem o kadar fazla ki yılın büyük bölümünde ince kıyafetlerle zaman geçirebilirsiniz. Ayrıca bu bölgede bol miktarda hindistan cevizi, mango, kakao vb. tarım ürünleri yetiştirilmektedir."

**Verilen metinde hakkında bilgi verilen iklimi yazınız. (10 Puan)**

..... *Ekvatorial iklim* .....

4. Aydın'ın Germencik ilçesinde Magnesia Antik Kenti'nde yapılan kazılarda 6 heykel bulundu. Heykellerin iki bin yıllık olduğu düşünülüyor. Antik kentte otuz dört yıldır devam eden kazılarda bulunan ve İstanbul, İzmir, Aydın müzelerinde sergilenen neredeyse elli kadar heykelin olduğu biliniyor. Aydın Valiliği antik kent için 2,6 milyon liralık proje hazırladı. Antik kentin turistler için ziyaret edilmesi gereken bir yer olması hedefleniyor.

**Verilen metne göre sosyal bilimlerin hangi alanlarda hayatımızı etkilediğini yazınız. (3x2=6 Puan)**

a) ..... *Tarih* .....

b) ..... *Ekonomi* .....

c) ..... *Kültür* .....





5. 6. sınıf öğrencisi Derya, sosyal bilgiler dersinde bilimsel araştırma basamaklarını öğrenmiştir. Derya, bilimsel araştırma basamaklarını öğrendikten sonra "Sanayi alanında yapılan çalışmaların çevre üzerindeki etkisi" konusunda bir araştırma yapmaya karar vermiştir. Derya araştırması için konuyla ilgili internetten, gazetelerden, dergi ve kitaplardan birçok bilgiye ulaşmıştır. Bulduğu bilgileri konusuna göre sınıflandırmıştır. Araştırmasını hazırlarken bilgiye ulaştığı ağların adreslerini, gazetelerin ad ve tarihlerini, kitapların adlarını, basımevlerini ve basım yıllarını belirtmiştir. Daha sonra çalışmasını tamamlamıştır.

**Metne göre Derya bilimsel araştırma yaparken bilimsel araştırma basamaklarından hangilerini uygulamıştır? Yazınız. (3x4=12 Puan)**

- a) ..... *Konunun./Problemin belirlenmesi* .....
- b) ..... *Notların/Bilgilerin konularına göre sınıflandırılması* .....
- c) ..... *Kullanılan kaynakların kaynakçada belirtilmesi* .....

6. Nanoteknoloji, atom kullanılarak yeni cihazlar geliştirmeyi ve üretilmek istenen maddenin atomlarından başlayarak yapılmasını amaçlayan miniteknolojidir. Nanoteknoloji hayatımıza sağlık, boyacılık, otomotiv, kumaş, mutfak gereçleri vb. alanlarda birçok yenilik sağlar.

**Aşağıdaki tabloda nanoteknolojinin kullanımına ilişkin verilen örneklerin kullanım alanlarını yazınız. (3x4=12 Puan)**

a) İnsan vücudunda dolaşarak, kanser hücrelerini yayılmadan bulup yok eden tıbbi araçlar üretilcek	<i>Sağlık</i>
b) Leke tutmayan kumaşlar üretilcek	<i>Tekstil</i>
c) Çelikten daha hafif ve daha sağlam yapılar yapılacak	<i>İnşaat</i>

7. Fransa'da bir üniversite öğrencisi internetten müzik dosyası indirdiği ve bunu paylaştığı için dört plak şirketine 800 bin dolar ödemeye mahkûm edildi.

**Metne göre, üniversite öğrencisi hangi hakları ihlal ettiği için ceza ödemek zorunda kalmıştır? Yazınız. (2x5=10 Puan)**

- a) ..... *Telif hakkı* .....
- b) ..... *Patent hakkı* .....



8. Enerji kaynakları; kömür, petrol, doğal gaz, rüzgâr ve güneş gibi çeşitli doğal kaynaklardır. Bu kaynaklar ısı ve enerji üretiminde kullanılarak insan yaşamını kolaylaştırır. Enerji kaynakları; tükenbilir (yenilenemeyen) ve tükenmeyen (yenilenebilen) olmak üzere iki grupta incelenir.

**Buna göre her iki kaynağa ait dört kaynak yazınız. (8x2=16 Puan)**

Yenilenebilir Enerji Kaynakları	Yenilenemeyen Enerji Kaynakları
a) <i>Günes Enerjisi</i>	a) <i>Taş Kömürü</i>
b) <i>Rüzgâr Enerjisi</i>	b) <i>Linyit</i>
c) <i>Hidroelektrik Enerji</i>	c) <i>Petrol</i>
d) <i>Jeotermal Enerji</i>	d) <i>Doğal Gaz</i>

9. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a. İyi bir iletken olan, binaların elektrik tesisatında bilgisayar, cep telefonu, akıllı tahta gibi elektronik araç ve gereçlerin içinde kullanılan maden hangisidir? Yazınız. (1 Puan)

*Bakır*

b. Ülkemizde yatırım yapmak için gerekli olan unsurlardan 5 tanesini yazınız. (5x1 = 5 Puan)

*Ham madde / Ulasım / Sermaye / İş gücü / Pazarlama*

c. Yükseklik korkusu olmayan ve soğukkanlı olan bir kişinin başarılı olabileceği meslek hangisidir? Yazınız. (1 Puan)

*Pilotluk*

d. Toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılamak için devletin yerine getirmesi gereken hizmetlere ne denir? Yazınız. (1 Puan)

*Kamu hizmeti*

10. Nitelikli insan gücünü oluşturan kişilerin ortak beş özelliğini yazınız. (5x2 = 10 Puan)

a. *Üretkendir*

b. *Eleştirilere açıktır*

c. *İslerinde başarılıdır.*

d. *Alanında uzmandır*

e. *Ülkenin kalkınması için çalışır*



1. Türkiye Selçukluları, ekonomik hayatın en önemli unsurlarından biri olan tarıma büyük önem verdiler. Tarıma uygun yerlerde su kanalları yaptılar. Din ve ırk farkı gözetmeksizin çiftçilere gübre ve tohum yardımında bulundular. Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurulduğu Anadolu, ticaret yollarının işlek olduğu bir bölgeydi. Anadolu'dan geçen İpek Yolu, bölgede ticareti canlı tuttuğu gibi Anadolu'ya komşu olan devletlerin de ticaret hayatlarında etkili idi. Kervanları zarar gören tüccarların zararlarının devlet tarafından karşılanmasına yönelik sistemi geliştirdiler.

**Metne göre soruları cevaplayınız. (2 x 3 = 6 Puan)**

- a) Tarıma uygun yerlerde su kanalları yapılmasının amacını yazınız.

*Zirai (Tarım) ürünlerin artısını sağlamak (Tarımsal üretimi artırmak)*

- b) Türkiye Selçuklu Devleti'nde ticari faaliyetlerin gelişmiş olmasının temel nedenini yazınız.

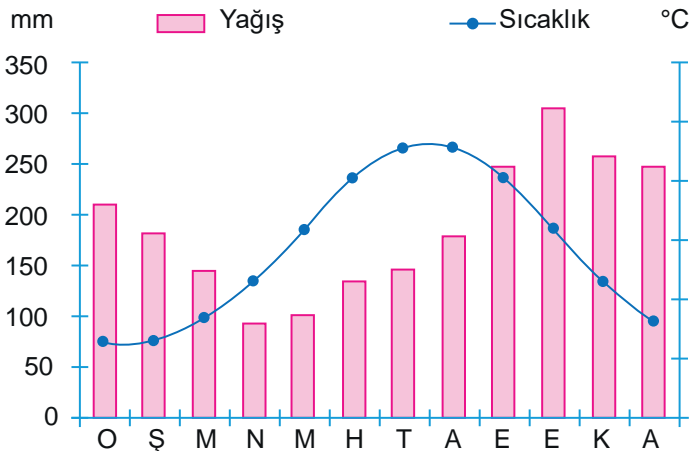
*Anadolu'nun ticaret yollarının işlek olduğu bir bölge olması.*

2. Cumhuriyet Ortaokulu 6. sınıf öğrencileri, öğretmenleri ve okul idaresiyle iş birliği yaparak okulda kermes düzenlediler. Kermese katkı sağlamak için aileler adeta birbiriyle yarıştı. Kermesten elde edilen gelir şehit ve gazilerimizin yararına harcanacaktı.

**Öğrencilerin kermesten elde ettikleri geliri şehit ve gazi yakınlarına ulaştırmak için öncelikle hangi sivil toplum kuruluşuyla iş birliği yapması uygun olur? Yazınız. (10 Puan)**

*Mehmetçik Vakfı*

3.



**Yanda yağış ve sıcaklık grafiği verilen bölgemizle ilgili aşağıdaki soruları cevaplayınız. (2x5=10 Puan)**

- a. Yağışın en fazla görüldüğü mevsim hangisidir? Yazınız.

*Sonbahar*

- b. Bölgenin doğal bitki örtüsü nedir? Yazınız.

*Orman*



4. “Osmanlı Devleti 1. Dünya Savaşı’nda 22 Aralık 1914’te Rusya üzerine Sarıkamış harekatı düzenlemişti. Amaç bölgedeki Rus tehlikesini ortadan kaldırmaktı. Askerlerimiz, harekatın başında başarı göstermiş olsa da devamında yazlık kıyafetleri ile hava sıcaklığının – 40° olduğu, dağların yükseltisinin 4000 metreyi bulduğu bölgede, kış şartlarının dikkate alınmaması sonucu bir gecede yaklaşık 20 bin askerimiz mermi dahi atamadan donarak şehit olmuştur.”

**Verilen metin sosyal bilim dallarından hangileri ile ilişkilidir? Yazınız. (2x5=10 Puan)**

- a) ..... *Tarih* .....
- b) ..... *Coğrafya* .....

5.

- Bilgi ve belge toplama aşamasıdır.
- Kitap, gazete, ansiklopedi ve Genel Ağ’dan yararlanılır.
- Araştırma sorusu ile ilgili notlar alınır.

**Verilen çalışmaların bilimsel araştırma basamaklarının hangisinde yapıldığını yazınız. (12 Puan)**

..... *Kaynak taraması yapmak* .....

6. Bursa Emniyet Ekipleri yaptıkları çalışmalar sonucunda bir adreste korsan kitap satışı yapıldığını tespit etti. Gazi Sementi’nde depo olarak kullanılan bir iş yerinde, Cumhuriyet Savcılığından alınan kararla yapılan aramada çeşitli yayınevlerine ait 12.115 adet korsan ve bandrolsüz yabancı dil kitabı ile yine çeşitli yayınevlerine ait 80 adet korsan ve bandrolsüz roman olmak üzere toplam 12.195 adet kitap bulundu.

**Verilen habere konu olan korsan kitap satışı ve dağıtımı yapan kişilerin hangi hakkı ihlal ettiğini yazınız? (10 Puan)**

..... *Telif hakkını ihlal etmiştir.* .....

7. “Devletin millet ve ülkeye karşı yerine getirmeye mecbur olduğu görevlerini yapabilmesi için gereken giderlere bireyin katılma payıdır.”

**Mustafa Kemal Atatürk’ün sözünde vurgulanan kavramı yazınız. (10 Puan)**

..... *Vergi* .....



8. Ülkemizde bitkisel yağ fabrikası kurmak isteyen bir yatırımcı zeytinin bol olduğu Ege kıyılarında ya da ayçiçeğinin bol olduğu Trakya'da yatırım yapabilir. Kâğıt ve mobilya ile ilgili yatırım yapmak için ormanların çok olduğu Karadeniz kıyıları, et ve süt ile ilgili yatırım yapmak için ise hayvancılığın geliştiği Doğu Anadolu tercih edilebilir. Tahılların yetiştirildiği yerlerde un, makarna ve yem fabrikaları; şeker pancarının yetiştirildiği yerlerde şeker fabrikası kurulması uygundur.

**Metinde yatırım yapmak için gerekli unsurlardan hangisi üzerinde durulmuştur? Yazınız. (10 Puan)**

*Ham madde üzerinde durulmuştur.*

9. Aşağıdaki soruları cevaplayınız. (4 x 3 = 12 Puan)

a) Alüminyumun ham maddesi olan maden hangisidir?	<i>Boksit</i>
b) Ülkemizde Kırklareli (Hamitabat) ve Mardin (Çamurlu)'de çıkarılan enerji kaynağı hangisidir?	<i>Doğal gaz</i>
c) İnsanların bir eğitime ve hazırlığa gerek duymadan onlardan istenen işi yapabilecek düzeye gelmesine ne denir?	<i>Beceri</i>
d. Et ve yumurta ihtiyacını karşılamak amacıyla nüfusu fazla olan yerlerde yapılan hayvancılık türü hangisidir?	<i>Küçükbaş hayvancılık</i>

10. Deniz Bey, bankadan büyük miktarda kredi alarak köyüne meyve suyu fabrikası açar. Fakat işler umduğu gibi gitmez. Üretilen mallar, köyünün yol koşullarının olumsuzluğu nedeniyle tüketiciye zamanında ulaşmamakta ve fazla maliyet getirmektedir. Bu da işleri çok kötü etkilemektedir.

**Metinde yatırım yapmadan önce dikkat edilmesi gereken unsurlardan hangisi vurgulanmaktadır? (10 Puan)**

*Ulaşım vurgulanmaktadır.*



# ÜNİTE YÖNETİME KATILİYORUM



YASAMA, YÜRÜTME VE  
YARGI



TOPLUMSAL HAYATIMIZDA  
DEMOKRASİNİN ÖNEMİ



TOPLUMSAL HAYATTA  
KADININ YERİ

YÖNETİM BİÇİMLERİNİ  
ÖĞRENİYORUM



YÖNETİMİN KARAR ALMA  
SÜRECİNE KATILİYORUM



ANAYASAL GÜVENCE  
ALTINDAYIZ





## YÖNETİM BİÇİMLERİNİ ÖĞRENİYORUM

- ➔ Halkın kendi kendini yönetmesi olarak tanımlanır.
- ➔ Demokrasinin olduğu ülkelerde yaşayan insanlar kendilerini yönetecek kişileri kendileri seçerek geleceklerini belirlerler.
- ➔ Demokrasilerde egemenliğin kaynağı millettir.

### Demokrasinin Temel İlkeleri

#### Milli Egemenlik

- ➔ Halk, egemenliğini seçtiği temsilciler aracılığıyla kullanır.
- ➔ Millet iradesi, demokrasi için vazgeçilmez bir unsurdur.
- ➔ Milli egemenlik demokrasinin en temel ilkelerinden biridir.

#### Hukukun Üstünlüğü

- ➔ Demokrasilerde hukukun üstünlüğü ilkesi benimsenmiştir.
- ➔ Buna göre insanların hakları hukuka uygun olarak korunmalıdır.
- ➔ Oluşan problemler hukuk yoluyla çözüme kavuşturulmalıdır.

#### Hürriyet ve Eşitlik

- ➔ Demokrasilerde insanlar özgür iradeleriyle karar verebilir, düşüncelerini özgürce ifade edebilir.
- ➔ Demokrasilerde eşitlik ilkesi vardır ve hiçbir kişiye ayrıcalık tanınmaz.

#### Çoğulculuk ve Katılım

- ➔ Farklı düşüncelere sahip olan insanlar düşüncelerini özgürce ifade edebilmeli ve yönetimde temsil edilmelidir.
- ➔ Bu ilke gereğince insanlar yönetime katılmalı ve kendilerini etkileyen kararların alınmasında etkili olmalıdır.

#### Seçimler ve Temsil

- ➔ Demokrasilerde ülkeyi yönetecek kişileri belirlemek için seçimler yapılır.
- ➔ Gerekli şartları taşıyan vatandaşlar devlet yönetiminde görev almak için adaylıklarını koyabilirler.

#### Siyasi Partiler

- ➔ İnsanlar kendi görüş ve düşünceleri doğrultusunda istedikleri partiye oy verebilirler.
- ➔ Bir ülkede siyasi partilerin sayısının birden fazla olması demokrasinin bir gereğidir.
- ➔ Böylece siyasi partiler demokratik bir şekilde rekabet edebilir.

### Yönetim Şekilleri

#### Monarşi

- ➔ Bu yönetim şekline göre egemenlik tek bir kişinin elindedir.
- ➔ Ülkeyi yönetme yetkisine sahip olan kişiye kral, kağan, han, imparator ve padişah gibi unvanlar verilir.

#### Teokrasi

- ➔ Bu yönetim şekline göre ülke dini kurallara göre idare edilirdi.
- ➔ Teokrasinin uygulandığı devletlerde yönetim, tanrı adına dini kuralları uygulayan hükümdarın elindedir.
- ➔ Hükümdar yalnızca tanrıya karşı sorumludur.

#### Oligarşi

- ➔ Bu yönetim şekline göre egemenlik yetkisi belli bir zümre, sınıf veya grubun elindedir.
- ➔ Bu yönetim şeklinde yöneticiler ait oldukları zümre, sınıf veya grup içinden seçilirdi.

#### Cumhuriyet

- ➔ Bu yönetim şeklinde egemenlik millete aittir.
- ➔ Halk ülkeyi yönetecek temsilcileri belli bir süre için seçer.
- ➔ İnsanlar, seçme ve seçilme hakkını kullanarak ülke yönetimine katılabilir.



1.

Etkinlik

Yönetim Biçimlerini Öğreniyorum

Aşağıda verilen bilgilerin hangi kavramlara ait olduğunu belirleyerek örnekteki gibi boş bırakılan yerlere yazınız. (Not: Aynı kavram birden fazla yere yazılabilir.)

Siyasi parti

Seçim

Eşitlik

Millî Egemenlik

Hürriyet

Hukukun Üstünlüğü

Çoğulculuk

Katılım

1

Demokrasilerde insanlar kendi görüş ve düşünceleri doğrultusunda istedikleri partiye oy verebilir veya istedikleri partiye üye olabilirler.

*Siyasi Parti*

6

Çoğulculuk ilkesi gereğince insanlar yönetime katılmalı ve kendilerini etkileyen kararların alınmasında etkili olmalıdır.

*Katılım*

2

İnsanların başkalarına zarar vermemek ve kanunlara aykırı olmamak koşuluyla dilediğini düşünebilmesi ve yapabilmesidir.

*Hürriyet*

7

İnsanların kendilerini yönetecek kişileri kendilerinin seçerek belirlemesidir.

*Seçim*

3

Demokrasilerde ülkeyi yönetecek kişileri belirlemek için yapılır. Gerekli şartları taşıyan vatandaşlar istedikleri takdirde devlet yönetiminde görev almak için adaylıklarını koyabilirler.

*Seçim*

8

Toplum içinde tüm bireylerin aynı haklara sahip olması ve hiçbir kişiye ayrıcalık tanınmamasıdır.

*Eşitlik*

4

İnsanların görüşleri birbirinden farklı olabilir. Farklı düşüncelere sahip olan insanlar düşüncelerini özgürce ifade edebilmeli ve yönetimde temsil edilmelidir.

*Çoğulculuk*

9

İnsanların hakları hukuka uygun olarak korunmalıdır. Oluşan problemler hukuk yoluyla çözüme kavuşturulmalıdır.

*Hukukun Üstünlüğü*

5

Demokratik ülkelerde yaşayan insanlar kendilerini yönetecek kişileri kendileri seçerek geleceklelerini belirlerler. Demokrasilerde egemenliğin kaynağı millettir.

*Millî Egemenlik*

10

Demokrasiyle yönetilen ülkelerde bir insanın diğerine üstünlüğü yoktur.

*Eşitlik*



2.  
Etkinlik

Yönetim Biçimlerini Öğreniyorum

Aşağıda verilen bilgileri ilgili olduğu yönetim biçiminin altına örnekteki gibi yazınız.

Egemenlik tek bir kişinin elindedir.

Ülke dinî kurallara göre idare edilir.

Hükümdar yalnızca tanrıya karşı sorumludur.

Yasama, yürütme ve yargı yetkileri tek kişinin elindedir.

Halk ülkeyi yönetecek temsilcileri belli bir süre için seçer.

Yöneticiler ait oldukları zümre, sınıf veya grup içinden seçilir.

Sadece belli bir azınlığın hakları gözetilir.

Egemenlik yetkisi belli bir zümre, sınıf veya grubun elindedir.

Egemenlik millete aittir.

İnsanlar, seçme ve seçilme hakkını kullanarak ülke yönetimine katılabilirler.

Yönetim, tanrı adına dinî kuralları uygulayan hükümdarın elindedir.

Ülkeyi yöneten kişiye kral, kağan, han, imparator ve padişah gibi unvanlar verilir.

## MONARŞİ

1. *Egemenlik tek bir kişinin elindedir.*
2. *Yasama, yürütme ve yargı yetkileri tek kişinin elindedir.*
3. *Ülkeyi yöneten kişiye kral, kağan, han, imparator ve padişah gibi unvanlar verilir.*

## OLİGARŞİ

1. *Yöneticiler ait oldukları zümre, sınıf veya grup içinden seçilir.*
2. *Sadece belli bir azınlığın hakları gözetilir.*
3. *Egemenlik yetkisi belli bir zümre, sınıf veya grubun elindedir.*

## TEOKRASİ

1. *Ülke dinî kurallara göre idare edilir.*
2. *Hükümdar yalnızca tanrıya karşı sorumludur.*
3. *Yönetim, tanrı adına dinî kuralları uygulayan hükümdarın elindedir.*

## CUMHURİYET

1. *Halk ülkeyi yönetecek temsilcileri belli bir süre için seçer.*
2. *Egemenlik millete aittir.*
3. *İnsanlar, seçme ve seçilme hakkını kullanarak ülke yönetimine katılabilirler.*



3.

Etkinlik

Yönetim Biçimlerini Öğreniyorum

Aşağıdaki görsellerin altındaki boşluklara ilgili oldukları yönetim şekillerini yazınız.

SEÇİM SANDIĞI



1

Cumhuriyet

PADİŞAH KANUNİ  
SULTAN SÜLEYMAN

2

Monarşi

VATIKAN - DİNİ  
MERKEZ

3

Teokrasi

SOYLULAR MECLİSİ



4

Oligarşi

4.

Etkinlik

Yönetim Biçimlerini Öğreniyorum

Aşağıdaki açıklamaların, karşılarındaki yönetim biçimlerinden hangisiyle ilgili olduğunu belirleyerek boş bırakılan alanlara örnekteki gibi yazınız.

İnsan hakları Anayasa ile koruma altına alınmıştır.

Oligarşi

Cumhuriyet

Teokrasi

1

Cumhuriyet

Yönetim zenginler, soylular ve aristokratların elindedir.

Monarşi

Cumhuriyet

Oligarşi

4

Oligarşi

Ülkeyi yöneten kişi öldükten sonra yerine genellikle aile üyelerinden biri geçer.

Monarşi

Teokrasi

Oligarşi

2

Monarşi

Halk yöneticileri seçim yoluyla değiştirme hakkına sahiptir.

Oligarşi

Teokrasi

Cumhuriyet

5

Cumhuriyet

Hükümdar, Tanrı adına dini kuralları uygular.

Teokrasi

Monarşi

Oligarşi

3

Teokrasi

Devlet başkanı kendisine verilen yetkiyi yaşamı boyunca elinde bulundurur.

Cumhuriyet

Oligarşi

Monarşi

6

Monarşi

**YASAMA, YÜRÜTME VE YARGI****Kuvvetler Birliği**

- Devlet organları olan yasama, yürütme ve yargı güçlerinin tek bir kişide toplandığı devlet yönetim modelidir.
- Bir ülkede bu güç unsurları aynı kurum veya kişiye verilmişse buna **kuvvetler birliği** adı verilir.

**Kuvvetler Ayrılığı**

- Devlet organları olan yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirinden ayrılmış olduğu devlet yönetimidir.
- Bir ülkede bu güç unsurları ayrı kurum veya kişilere verilmişse buna **kuvvetler ayrılığı** adı verilir.

**Yasama Gücü**

- Ülkemizde yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kullanılır.
- TBMM üyelerine **milletvekili** adı verilir.
- Halktan yeterli oyu alarak milletvekili seçilen kişiler Anayasa'da belirtilen yemin metnini okuyarak göreve başlarlar.

**TBMM'nin Görev ve Yetkileri****Genel Olarak**

- Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak
- Bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek
- Para basılmasına ve savaş ilânına karar vermek
- Milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak,
- Genel ve özel af ilânına karar vermek

**Kanunların Teklif Edilmesi ve Görüşülmesi**

- Kanun teklif etmeye milletvekilleri yetkilidir.
- Kanun tekliflerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülme usul ve esasları iç tüzükle düzenlenir.

**Kanunların Cumhurbaşkanınca Yayınlanması**

- Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince kabul edilen kanunları on beş gün içinde yayımlar.

**Milletlerarası Antlaşmaları Uygun Bulma**

- Türkiye Cumhuriyeti adına yabancı devletlerle ve milletlerarası kuruluşlarla yapılacak antlaşmaların onaylanması, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin onaylamayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır.

**Savaş Hâline İzin Verme**

- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin yabancı ülkelere gönderilmesine veya yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir.

**Yürütme Gücü**

- Anayasa'mıza göre ülkemizde yürütme gücü Cumhurbaşkanı tarafından kullanılır.
- Cumhurbaşkanı Anayasada belirtilen özelliklere göre Türk vatandaşları arasından, halk tarafından seçilir.
- Cumhurbaşkanı seçilen kişi Anayasa'da belirtilen yetki ve sorumlulukları yerine getirir.
- Cumhurbaşkanı Ankara'da bulunan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde ülkemizi yönetmektedir.

**Cumhurbaşkanının Görev ve Yetkileri**

- Cumhurbaşkanı devletin başıdır.
- Cumhurbaşkanı, devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Türk milletinin birliğini temsil eder.
- Anayasa'nın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.
- Gerekli gördüğü takdirde, yasama yılının ilk günü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde açılış konuşmasını yapar.
- Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında Meclise mesaj verir. Kanunları yayımlar.
- Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.
- Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi iç tüzüğü'nün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasa'ya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'nde iptal davası açar.
- Cumhurbaşkanı yardımcılarını ile bakanları atar ve görevlerine son verir.
- Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.
- Yabancı devletlere Türkiye Cumhuriyeti'nin temsilcilerini gönderir.
- Yabancı devlet temsilcilerini kabul eder. Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar.
- Anayasa'mıza göre yargı yetkisi, bağımsız ve tarafsız mahkemeler tarafından Türk milleti adına kullanılmaktadır.



### Yargı Gücü

#### Mahkemelerin Bağımsızlığı

- ➔ Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar.
- ➔ Anayasa'ya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler.
- ➔ Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.
- ➔ Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.
- ➔ Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

## YÖNETİMİN KARAR ALMA SÜRECİNE KATILYORUM

### Yönetimde Karar Alma Sürecini Etkileyen Unsurlar

#### Siyasi Partiler

- ➔ Siyasi görüşlerini ve programlarını devlet yönetimine uygulayabilmek için seçim yoluyla yönetime gelmeye çalışan teşkilatlara **siyasi parti** denir.
- ➔ Halkın istek, düşünce ve şikâyetlerini Meclise doğrudan taşıyabildikleri için yönetimin karar alma sürecini etkileyip kolaylaştırabilirler.

#### Sivil Toplum Kuruluşları

- ➔ Kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır.
- ➔ Ülkenin eğitim, sağlık ve sosyal problemlerine demokratik yollardan çözüm ararlar.
- ➔ Yönetenlerle yönetilenler arasında köprü kurarak geleceğe yön verirler.

#### Medya

- ➔ Genel Ağ, televizyon, gazete, dergi, radyo vb. kitle iletişim araçlarının oluşturduğu basın - yayın organlarına **medya** denir.
- ➔ Medya, insanları çeşitli yollarla etkileyip yönlendirebilmektedir.

#### Bireyler (Kamuoyu)

- ➔ Toplumun bir kısmının ya da hepsinin herhangi bir konudaki kanaatlerine ya da fikirlerine **kamuoyu** denir.
- ➔ Bireyler oluşturdukları kamuoyu sayesinde yönetimin kararlarında etkili olurlar.

## TOPLUMSAL HAYATIMIZDA DEMOKRASİNİN ÖNEMİ

- ➔ Siyasal denetimin halkın seçtiği temsilcilerin elinde bulunduğu, ne olursa olsun tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçimine **demokrasi** denir.
- ➔ Evde ve okulda herhangi bir konuda karar alınırken herkesin fikri sorulmalıdır.
- ➔ Demokratik yaşam eşitlik, hak ve adalet üzerine kuruludur.
- ➔ Demokrasinin olduğu ülkelerde herkes düşüncesini özgürce ifade edebilir.
- ➔ Demokrasiden vazgeçildiği anda kazanımlar kaybedilir.
- ➔ Ülkemiz 15 Temmuz 2016 tarihinde bir darbe girişimiyle karşı karşıya kaldı.

- ➔ Bu darbe girişimi sırasında ülkemizde yaşanan bazı gelişmeler şunlardır:
  - ➔ Darbe girişimi esnasında ülke yönetimine el konulmaya çalışıldı.
  - ➔ Darbe girişimine kalkışanlar tarafından savaş uçaklarıyla demokrasinin sembolü olan TBMM, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, Ankara Gölbaşı'nda bulunan Polis Özel Harekat Daire Başkanlığı, Ankara Emniyet Müdürlüğü bombalandı.
  - ➔ Başta Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) olmak üzere medya organları ele geçirilerek halkın haber alma özgürlüğü kısıtlanmaya çalışıldı.



## ANAYASAL GÜVENCE ALTINDAYIZ

➔ Kişinin doğuştan sahip olduğu, kişiyi kendi özüyle yaşatacak insani ve evrensel kurallara **hak** denir.

### Dilekçe Hakkı

- ➔ Dilekçe hakkımız Anayasal güvence altındadır.
- ➔ Herhangi bir sorunla karşılaştığımızda veya isteklerimizi yetkili mercilere bildirmek istediğimizde dilekçe hakkımızı kullanabiliriz.

### Çalışma Hakkı ve Ödevi

- ➔ MADDE 49- Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

### Çalışma Şartları ve Dinlenme Hakkı

- ➔ İnsanlar çalışarak geçimini sağlama ve çalışma süreleri içinde dinlenme hakkına sahiptir.
- ➔ Hiç kimse isteği dışında çalışmaya zorlanamaz.
- ➔ Çalışan insanlar aynı zamanda belli sürelerde dinlenmelidir.

➔ Oy kullanmak, vergi vermek, askerlik yapmak ve kanunlara uymak da vatandaşlık görevlerimizdir.

### Kişinin Dokunulmazlığı, Maddî ve Manevî Vartlığı

- ➔ İnsanların en temel haklarından biri yaşama hakkıdır. Bu hak başka kişiler tarafından engellenemez.
- ➔ Kişi dokunulmazlığı Anayasal güvence altındadır.

### Düşünce ve Kanaat Hürriyeti

- ➔ İnsanlar herhangi bir konu hakkında düşünce ve kanaatlerini özgürce açıklama hakkına sahiptir.
- ➔ Bir insan düşüncelerini açıklamaya zorlanmamalıdır.

### Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi

- ➔ Ülkemizde herkesin eğitim ve öğrenim hakkı bulunmaktadır. Bu haktan hiç kimse yoksun bırakılamaz.
- ➔ Bireyler ilgili yaş gruplarına göre ülkemizde bulunan eğitim kurumlarında bu haklarını kullanırlar.

### Haberleşme Hürriyeti

- ➔ Televizyon izleyerek, Genel Ağ'ı takip ederek, telefonla konuşarak gelişmeler hakkında bilgi sahibi oluyoruz.
- ➔ Tüm bunlar Anayasa'da bulunan haberleşme hürriyetinin bize sağladığı haklardır.

## TOPLUMSAL HAYATTA KADININ YERİ

- ➔ Eski Türklerde kadına büyük bir önem verilmiştir.
- ➔ Hatun törenlerde ve siyasi meclislerde hakanın yanında otururdu.
- ➔ Türkiye Selçuklular ve Danişmendilerde hatun devlet yönetiminde önemli bir konumdaydı.
- ➔ Osmanlı sarayında çocuk yaşta başa geçen padişahların anneleri yönetimde etkiliydi.
- ➔ Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı, dünyanın ilk kadın teşkilatını kurmuştur. Bu kadın teşkilatına Bacıyan- ı Rum denilmiştir.
- ➔ Kayseri'de Gevher Nesibe Darüşşifası (hastane) yapılmıştır.
- ➔ Milli Mücadele Dönemi'nde Türk kadını büyük bir rol üstlenmiştir.

- ➔ Kara Fatma Balkan ve I. Dünya savaşlarına katılmıştır.
- ➔ Yunanlılara karşı savaşmış, Bursa'nın kurtuluşunda görev almıştır.
- ➔ Türk kadınına 1930 yılında belediye seçimlerine katılma, 1933 yılında muhtarlık seçimlerine katılma hakkı verilmiştir.
- ➔ Türk kadını 1934 yılında ise genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkına kavuşmuştur.
- ➔ Kadınlar Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra çıkarılan Medeni Kanun'la (1926) sosyal, ekonomik ve hukuk gibi birçok alanda önemli haklara kavuştular.
- ➔ **Pozitif ayrımcılık**; kadın ve erkeklerin iş yerlerinde, okullarda ve etkili pozisyonlarda eksikliğini sona erdirmek için alınan önlemler demektir.



5.  
Etkinlik

Yasama, Yürütme ve Yargı

Aşağıda verilen görev ve yetkilerin hangi kişi veya kuruma ait olduğunu belirleyerek örnekteki gibi noktalı alanlara yazınız.

Milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak

Para basılmasına karar vermek

Sürekli hastalık sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletmek

Silahlı kuvvetlerin Başkomutanlığını temsil etmek

Bakanları atamak

Kanunları yayımlamak

TBMM Başkanını seçmek

Genel ve özel af ilanına karar vermek

Milli güvenlik politikalarını belirlemek ve gerekli tedbirler almak

Savaş ilanına karar vermek

Bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek

Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin etmek

Kanun koymak

Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında meclise mesaj vermek

Kanun değiştirmek ve kaldırmak

Anayasa'nın uygulanmasını temin etmek

CUMHURBAŞKANININ GÖREVLERİ

1. *Milli güvenlik politikalarını belirlemek ve gerekli tedbirler almak*

2. *Sürekli hastalık sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletmek*

3. *Bakanları atamak*

4. *Silahlı kuvvetlerin Başkomutanlığını temsil etmek*

5. *Kanunları yayımlamak*

6. *Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin etmek*

7. *Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında meclise mesaj vermek*

8. *Anayasa'nın uygulanmasını temin etmek*

1. *TBMM Başkanını seçmek*

2. *Milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak*

3. *Bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek*

4. *Kanun koymak*

5. *Kanun değiştirmek ve kaldırmak*

6. *Para basılmasına karar vermek*

7. *Genel ve özel af ilanına karar vermek*

8. *Savaş ilanına karar vermek*

TBMM'NİN GÖREVLERİ



6.

Etkinlik

Yasama, Yürütme ve Yargı

Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerleri uygun bilgilerle doldurunuz.

	GÜÇLER	YETKİ ORGANLARI	İŞLEVİ
1	Yargı	Bağımsız ve tarafsız mahkemeler	Anayasa'dan aldığı güçle kişiler ve kurumlar arasındaki sorunları kanunlara uygun bir şekilde çözmeye çalışır.
2	Yürütme	Cumhurbaşkanı ve Bakanlar	Hazırlanan kanunları uygulama görevini yerine getirir.
3	Yasama	Türkiye Büyük Millet Meclisi	Kanun ya da yasa çıkarma gücüne sahiptir.

7.

Etkinlik

Yasama, Yürütme ve Yargı

Aşağıdaki sorulara göre karmaşık olarak verilmiş harfleri doğru bir şekilde örnekteki gibi noktalı yerlere yazınız.

		Bilgiler	
1	VEDTEL	DEVLET	Toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasal bakımdan örgütlenmiş millet ve milletler topluluğunun oluşturduğu hukuksal yapıya denir.
2	MYİEN	YEMİN	Halktan yeterli oyu alarak milletvekili seçilen kişilerin göreve başlamak için okudukları metindir.
3	RUHMUCNAKŞABI	CUMHURBAŞKANI	Ülkenin Anayasa'ya ve kanunlara göre yönetilmesini sağlayan kişidir.
4	KANAAR	ANKARA	Cumhurbaşkanının ülkemizi yönettiği Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Külliyesinin bulunduğu şehirdir.
5	NASAAYA HAMEMEKİS	ANAYASA MAHKEMESİ	Türkiye Büyük Millet Meclisi iç tüzüğünün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Cumhurbaşkanının dava açtığı mahkemedir.



8.

Etkinlik

Yönetimin Karar Alma Sürecine Katılıyorum

Aşağıda verilen bilgilerin yönetimde karar alma sürecini etkileyen unsurlardan hangilerine ait olduklarını belirleyerek örnekteki gibi ilgili yerlere yazınız.

Mesajların aynı anda çok sayıda kişiye ulaştırılması

İletişim sürecinin olması

Bireylerin taleplerinin yöneticilere aktarılması

Ülkenin yönetilmesi

Muhalefet partisinin varlığı

Kitle iletişim araçlarının varlığı

Halkın genel düşüncesi

Siyasi görüşlerin varlığı

Gönüllü kuruluşların varlığı

Gazete, televizyon ve Genel Ağ'ın işlevsel olması

İktidar partisinin varlığı

Kâr amacının olmaması

Dilekçe hakkının kullanılması

Gönüllülük esasının temel olması

Ortak bir bilinç oluşturulması

Vakıf, dernek ve sendikaların çeşitli konularda çalışması

SİVİL TOPLUM  
KURULUŞLARI

*Gönüllü kuruluşların varlığı, Kâr amacının olmaması, Gönüllülük esasının temel olması, Vakıf, dernek ve sendikaların çeşitli konularda çalışması.*

MEDYA

*Mesajların aynı anda çok sayıda kişiye ulaştırılması, İletişim sürecinin olması, Kitle iletişim araçlarının varlığı, Gazete, televizyon ve Genel Ağ'ın işlevsel olması.*

KAMUOYU

*Bireylerin taleplerinin yöneticilere aktarılması, Halkın genel düşüncesi, Dilekçe hakkının kullanılması, Ortak bir bilinç oluşturulması.*

SİYASİ PARTİLER

*Ülkenin yönetilmesi, Muhalefet partisinin varlığı, Siyasi görüşlerin varlığı, İktidar partisinin varlığı.*





9.

Etkinlik

Yönetimin Karar Alma Sürecine Katılıyorum

Aşağıdaki yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurlarla ilgili soruların cevaplarını balık kılıçığında gösterilen alanlara yazınız.

1. Benzer siyasi görüşleri paylaşan kişilerin bir ülkenin yönetiminde söz sahibi olmak üzere oluşturdukları örgütlenmeye ne denir?
2. Yardımlaşma, dayanışma ve iş birliği içinde hareket ederek toplum yararına hizmet eden örgütlere ne denir?
3. Toplumla ilgilendiren herhangi bir konu hakkında halkın benimsediği ortak görüşe ne denir?
4. İnsanlar arasında iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve Genel Ağ gibi basın-yayın organlarına verilen ad hangisidir?

1. .... *Siyasi Parti* .....2. .... *Sivil Toplum Kuruluşları* .....3. .... *Kamuoyu (Bireyler)* .....4. .... *Medya* .....Yönetimin  
Karar Alma  
Sürecini  
Etkileyen  
Unsurlar

10.

Etkinlik

Yönetimin Karar Alma Sürecine Katılıyorum

Aşağıda boş bırakılan yerlere verilen bilgilerden hareketle yönetimin karar alma sürecini etkileyen unsurları yazınız. (Kamuoyu, sivil toplum kuruluşları, siyasi partiler, medya)

YÖNETİMİN KARAR ALMA SÜRECİNİ  
ETKİLEYEN UNSURLAR

1

*Siyasi Partiler*

Demokrasinin temel ilkelerinden biridir. Anayasa'da belirtilen kurallara ve kuruluş amaçlarına göre faaliyet gösterirler. Seçimlere katılarak ülke yönetimine talip olurlar.

2

*Kamuoyu*

Birey, toplum için yararlı olan konularda görüşlerini bulunduğu yerin yöneticilerine iletebilir. Bunun için en etkili yöntemlerden biri dilekçe hakkının kullanılmasıdır.

3

*Medya*

Bireyler yaşadıkları yerde karşılaştıkları sorunları, yönetim birimlerine radyo, televizyon, gazete ve Genel Ağ gibi basın yayın organları ile iletebilirler.

4

*Sivil Toplum**Kuruluşları*

Çeşitli alanlarda hizmet etmek amacıyla gönüllülük esasına göre kurulan bu kuruluşlar bazı durumlarda yönetimin karar alma sürecine etki edebilmektedir.



**11.**  
Etkinlik

*Toplumsal Hayatımızda Demokrasinin Önemi*

Aşağıda demokratik ve demokratik olmayan ifadeler verilmiştir. Verilen bu ifadelerin numaralarını Vee diyagramında uygun bölüme yazınız.

1 Yöneticilerin yetkileri sınırsızdır.

9 Bireyler birbirlerinin haklarını önemsemez.

2 Toplumsal hayatı düzenleyen hukuk kuralları vardır.

10 Bireyler yasalar çerçevesinde hakkını arayabilir.

3 İnsanlar düşüncelerini özgürce ifade edemez.

11 Yöneticilerin belirlenmesinde halk söz sahibi değildir.

4 Toplumsal yaşam hak, eşitlik ve adalet kavramları üzerine kuruludur.

12 Yöneticiler seçimle iş başına gelir.

5 Seçme ve seçilme hakkı ile halk yönetime katılır.

13 Yönetim babadan oğula geçer.

6 Temel hak ve özgürlükler yeterince korunamaz.

14 Bireyler kanuni engel yoksa istedikleri yere seyahat edebilir.

7 Bireyler birbirlerine saygı duymaz.

15 Bireyler eşit söz hakkına sahip değildir.

8 Hukuk kurallarına herkes uymak zorundadır.

16 Bireyler kanun ve kurallar çerçevesinde hayatlarını sürdürürler.

**DEMOKRATİK OLAN**

**DEMOKRATİK OLMAYAN**

2

1

4

3

5

6

8

7

10

9

12

11

14

13

16

15

12.  
Etkinlik

Anayasal Güvence Altındayız

Aşağıdaki Anayasa maddelerini temel hak ve özgürlüklerle örnekteki gibi eşleştiriniz.

## ANAYASA MADDELERİ

1. Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye’de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazılı ile başvurma hakkına sahiptir.
2. Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı hâller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.
3. Herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir. Her ne sebep ve amaçla olursa olsun kimse, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamaz ve suçlanamaz.
4. Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.
5. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.
6. Kimse yaşına cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz... Dinlenmek çalışanların hakkıdır...
7. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır.

## TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLER

- a. Düşünce ve Kanaat Hürriyeti
- b. Kişi Dokunulmazlığı Maddi ve Manevi Varlığı
- c. Dilekçe Hakkı
- d. Eğitim ve Öğrenim Hakkı
- e. Haberleşme Hürriyeti
- f. Çalışma Hakkı ve Ödevi
- g. Çalışma Şartları ve Dinlenme Hakkı



1

2

3

4

5

6

7

c

b

a

e

d

g

f





13.  
Etkinlik

Toplumsal Hayatta Kadının Yeri

Medeni Kanun'un kabulüyle toplumsal, kültürel ve ekonomik haklar elde eden Türk kadını birçok ülkeden önce siyasi haklarına kavuşmuştur. Aşağıda boş bırakılan yerleri doldurunuz.

İlk Kadın Başbakan



1

**Tansu Çiller**

İlk Kadın Muhtar



2

**Gül Esin**

İlk Kadın Belediye Başkanı



3

**Sadiye Ardahan**

İlk Kadın Avukat



4

**Süreyya Ağaoglu**

İlk Kadın Pilot



5

**Sabiha Gökçen**

İlk Kadın Bakan



6

**Türkan Akyol**

14.  
Etkinlik

Toplumsal Hayatta Kadının Yeri

Aşağıdaki kavram haritasında verilen soruları cevaplayınız.



15.  
Etkinlik

Toplumsal Hayatta Kadının Yeri

Aşağıdaki soruları cevaplayınız formu doldurunuz.

1. İlk Türk devletlerinde yazısız hukuk kurallarına ne denir?

*Töre*

2. 1933 yılında Türk kadınına verilen hak hangisidir?

*Mutlak Seçimlerine Katılma*

3. Toplumsal yaşamda kadınlara, çocuklara ve engellilere ayrıcalık tanımaya ne denir?

*Pozitif Ayrımcılık*

4. Bireylere cinsiyetlerinden dolayı adaletsiz bir şekilde davranılmasına ne denir?

*Cinsiyet Ayrımcılığı*

5. Türk kadınına sosyal ve ekonomik hakların verildiği kanun hangisidir?

*Medeni Kanun*

6. Ekonomik kaynakların birey üzerinde kontrol aracı olarak kullanılmasına ne denir?

*Ekonomik Şiddet*

7. 1934 yılında Türk kadınına verilen hak hangisidir?

*Milletvekili Seçme ve Seçilme*

8. Bireyin ruh sağlığı ve duygularında kalıcı izler bırakan şiddet türü hangisidir?

*Psikolojik şiddet*

9. Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde var olan kadın örgütü hangisidir?

*Bacıyan-ı Rum*

## ÖZ DEĞERLENDİRME FORMU ✓

Cevap anahtarına göre kendinizi değerlendirerek uygun ifadeyi işaretleyiniz.

	😊 Evet	☹️ Hayır
1. soruyu doğru cevapladım.		
2. soruyu doğru cevapladım.		
3. soruyu doğru cevapladım.		
4. soruyu doğru cevapladım.		
5. soruyu doğru cevapladım.		
6. soruyu doğru cevapladım.		
7. soruyu doğru cevapladım.		
8. soruyu doğru cevapladım.		
9. soruyu doğru cevapladım.		
Yanlışlarımı görerek düzelttim.		



1. **Aamir:** Burası Asya kıtasının güneydoğusunda yer alan Hindistan. Bizim ülkemiz mayıs ayından ekim ayına kadar yani yaz aylarında çok fazla yağış alır. Ancak kışları kurak geçer. Bu fazla yağış, pirinç tarımı yapmamızı kolaylaştırır. Çünkü pirinç, su dolu tarlalarda yetişen bir bitkidir. Pirinç tarlalarında çalışırken yağmurlardan korunmak için başımızı hasırdan yapılmış şapkalarla kapatırız. Ayrıca bizim buralarda dünyada eşine az rastlanan teak (tik) ağacı yetiştirilir. Bu ağaç sayesinde de kendimize çok güzel mobilyalar yaparız. Bizim açımızdan buradaki en büyük olumsuzluklardan biri aşırı yağın yağmurlar sonrasında her yerin sular altında kalmasıdır.

**Verilen metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız. (2 x 5 = 10 Puan)**

a. Hakkında bilgi verilen iklim hangisidir? Yazınız.

..... *Muson iklimi* .....

b. Açıklaması yapılan iklimin olumsuz yanı nedir? Yazınız.

..... *Asırı yağın yağmurlar sonrasında her yerin sular altında kalmasıdır.* .....

2. Anavarza Antik Kenti Adana'ya bağlı Kozan ilçesinin 28 km güneyinde Dilekkaya Köyü sınırları içinde yer almaktadır. Yaklaşık 2000 yıllık geçmişe sahip bu antik kentte yapılan inceleme ve kazılar sonrası, 1500 metre uzunluğunda 20 burçlu sur duvarı, sütunlu yol, hamam, kilise, tiyatro, amfiteyatro, stadyum, su yolları, kaya mezarları, M.S. III. yy'a ait deniz tanrıçası Thetys mozaiği, Kilikya Bölgesi'ndeki tek örnek olan üç girişli zafer takı ve ovanın ortasında bir ada gibi yükselen tepe üzerindeki Ortaçağ kalesi önemli kalıntılar ortaya çıkarılmıştır. Zengin bir kültürel geçmişe sahip Anavarza Antik Kenti, Helenistik, Roma, Bizans, Sasani ve Osmanlı dönemlerine ait izler taşımaktadır.

**Metne göre hangi bilim dallarından yararlandığını yazınız. (3x4=12 Puan)**

- a)..... *Tarih* .....
- b)..... *Coğrafya* .....
- c)..... *Arkeoloji* .....

- 3.
- Yönetimin kaynağı tanrıya dayanır.
  - Yöneticiler din adamlarıdır.
  - Tarihte Sümerlerde görülen yönetim şeklidir.

**Özellikleri verilen yönetim şeklini yazınız. (10 Puan)**

..... *Teokrasi* .....



4. Güneydoğu Anadolu Projesi su kaynaklarını özellikle de Fırat ve Dicle nehirlerini etkili kullanarak sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel gelişmeyi içeren bir bölgesel kalkınma projesidir. GAP'ın bölgeye etkileri şunlardır: GAP'tan sonra Şanlıurfa pamuk üretiminde ülke birincisi olmuştur. Bölgenin tarihi ve doğal güzelliklerinin fark edilmesi sağlanmıştır. Pamuklu dokuma fabrikaları açılmıştır.

**Metinde GAP'ın hangi alanlara katkısından söz edilmektedir? Yazınız. (3x4 = 12 Puan)**

- a)..... *Sanayi* .....
- b)..... *Tarım* .....
- c)..... *Turizm* .....

5. Aşağıdaki tabloya Cumhurbaşkanı ile TBMM'nin görevlerinden üç tanesini yazınız. (2x6 = 12 Puan)

Cumhurbaşkanı	a) <i>Millî Güvenlik Kuruluna başkanlık yapmak</i> b) <i>TBMM'yi gerektiğinde toplantıya çağurmak</i> c) <i>Devleti yurt içinde ve dışında temsil etmek</i>
TBMM	a) <i>Kanun koymak</i> b) <i>Kanun değiştirmek</i> c) <i>Kanun kaldırmak</i>

6. Toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birliğe denir. Devletten bağımsız gönüllü insanlar tarafından oluşturulan, kâr amacı gütmeyen kuruluşlardır. Vakıf, dernek ve sendika gibi kuruluşlara üye olan insanlar gönüllülük esasıyla çalışırlar.

**Verilen açıklamanın yönetimin karar alma sürecini etkileyen hangi unsur ile ilgili olduğunu yazınız. (10 Puan)**

..... *Sivil toplum kuruluşları* .....

7. Egemenliğin padişah, kral, çar, imparator, şah ya da sultan gibi unvanlar taşıyan kişilere ait olduğu yönetim şeklidir. Yönetici olan kişi ömrü boyunca yönetimde kalabilir. Yönetme yetkisi babadan oğula ya da hanedan üyelerinden birine geçmektedir. Yasa koyma, yargılama, vergi toplama, savaşa ve barışa karar verme yetkisi yönetici kişiye aittir. Ülke ile ilgili kararlarda son söz kendisine ait olup devlet yönetiminde mutlak egemen kişidir. Bu yönetim biçimi yüzyıllar boyunca dünyada en yaygın yönetim biçimi olarak uygulanmışsa da günümüzde yönetilen ülke sayısı çok azdır.

**Hakkında bilgi verilen yönetim biçimi hangisidir? Yazınız. (12 Puan)**

..... *Monarşi* .....



8. Orta Asya Türk devletlerinde kadınlar, hayatın her alanında yer alır; at biner, kılıç kuşanır ve üretime katkı sağlardı. Hakan olmadığı zamanlarda kurultaya başkanlık ederdi. Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Devleti zamanında Ahilik teşkilatı içerisinde yapılmış, Anadolu'da göçmen Türkmen hanımların oluşturduğu bir kadın örgütü olan Bacıyân-ı Rum, Anadolu topraklarının İslamlaşmasında ve Türkleşmesinde çok değerli katkılarda bulunmuştur.

**Metinde Türk kadınlarının; hangi alanlarda gösterdikleri faaliyetlerden söz edilmektedir? Yazınız. (3 x 2 = 6 Puan)**

- a)..... *Siyasi/İdari/Yönetim* .....
- b)..... *Ekonomik* .....
- c)..... *Sosyal* .....

9. Bir belediyenin, personelinin mesai takibi için başlatmış olduğu yüz tanıma sistemi yargıdan döndü. Açılan davada bu sistemin, personelin kişilik haklarını ihlal etmesi ve kişisel verilerinin izinsiz olarak kayıt altına alması sebebiyle anayasaya aykırı olduğu iddia edildi. Belediye ise savunmasında, uygulamasına gerekçe olarak binalarının dağınlıklığını ve personel sayısının fazlalığını ileri sürmüştü. Yargıya taşınan uygulama hakkında mahkeme karar verdi. İtirazları kabul eden mahkeme yüz tanıma sistemini hukuka uygun bulmadı ve uygulamayı durdurdu.

**Metne göre mahkeme, yüz tanıma sistemini hangi temel hakkımıza uygun bulmadığı için durdurmuştur? Yazınız. (10 Puan)**

- ..... *Özel yaşamın gizliliği hakkı* .....

10. Demokratik ülkelerde bireylerin, bir arada yaşayabilmeleri için birtakım kurallar vardır. Bu kuralların uygulanmasını sağlayacak yöneticileri bireyler seçerler. Halk sahip olduğu yetkiyi belli süreliğine seçtiği vekiller aracılığıyla kullanır. Demokrasilerde bireyler başkalarının haklarını ihlal etmeden istediği gibi yaşayabilir ve kanun önünde kimseye ayrıcalık tanınmaz. Ayrıca farklı görüş ve anlayışlara saygı gösterilmesi esastır.

**Verilen açıklamada, demokrasinin temel ilkelerinden hangilerine yer verilmiştir? (3 x 2 = 6 Puan)**

- a)..... *Milli egemenlik* .....
- b)..... *Özgürlük* .....
- c)..... *Esitlik* .....





1. Eskimolar Kanada'nın kuzeyinde, Doğu Sibirya'da, Grönland'da ve Amerika Birleşik Devletleri'ne bağlı Alaska'da yaşarlar. Eskimolar kışları – 40 derecede bile içleri sıcak olan, sıkıştırılmış kardan yaptıkları iglolarda, yazın da yine kendi yaptıkları çadırlarda yaşar. Yazın hava sıcaklığı en çok 13 derece olur. Bu soğuk iklimde Eskimolar soğuktan korunabilmek için avladıkları hayvanların kürklerinden yaptıkları kalın giysileri giyerler.

**Metne göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.**

- a. Eskimolar nerelerde yaşamaktadır? Yazınız. (4x1=4 Puan)

..... *Kanada'nın kuzeyinde* ..... *Doğu Sibirya'da* .....

..... *Grönland'da* ..... *Amerika Birleşik Devletleri'ne bağlı Alaska'da* .....

- b. Eskimolar konutlarını hangi malzemeden yapmaktadırlar? Yazınız. (2x5 = 10 Puan)

**Kışın:** ..... *Sıkıştırılmış kardan yaptıkları iglolarda* .....

**Yazın:** ..... *Çadırlarda* .....

2. Anadolu'da Hititler'den kalma Hattuşaş Antik Kenti'nde yapılan kazılarda çok sayıda kalıntıya rastlanmıştır. Bunların incelenmesi esnasında; elde edilen yazıtlar ve belgeler yoluyla, Hititlerin kullandıkları yazılar günümüz dillerine çevrilmiştir. Mezarlarda bulunan kemik ve iskeletlerden yararlanılarak Hititlerin kültürel ve toplumsal yapısı incelenmiş ve Hitit hükümdarlarının tanrılarına hesap vermek amacıyla yazdıkları "anal" denilen yıllıklar bulunmuştur.

**Hititler ile ilgili verilen çalışmada hangi bilim dallarından yararlandığını yazınız. (3x2 = 6 Puan)**

a)..... *Arkeoloji* .....

b)..... *Tarih* .....

c)..... *Antropoloji* .....

3. Devlet ve toplum kurallarının din kurallarına göre belirlendiği yönetim biçimidir. Yöneticiler din adamlarıdır ve Tanrı adına ülkeyi yönettiklerini savunurlar. Dolayısıyla aldıkları kararlar tartışılmaz ve eleştirilemez. Geçmişte Mezopotamya medeniyetlerinden Sümerlerde görülmüş bir yönetim şeklidir. Günümüzde ise Vatikan'da uygulanmaktadır.

**Verilen açıklamanın hangi yönetim biçimiyle ilgili olduğunu yazınız. (10 Puan)**

..... *Teokrazi* .....



4. Aşağıdaki tabloda ülkemiz topraklarının kullanım alanlarına göre dağılımı verilmiştir.

Kullanım alanı	Oranı (%)
Ekili – dikili arazi	36,04
Koruluk ve orman arazisi	27,64
Çayır ve otlak arazisi	21,85
Tarıma elverişsiz arazi	14,47

Tablodan hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız. (2 x 5 = 10 Puan)

- a. Ülke topraklarının en fazla kullanıldığı arazi hangisidir? Yazınız.

..... *Ekili-dikili arazi* .....

- b. Ülke topraklarının en az kullanım alanına sahip olduğu arazi hangisidir? Yazınız.

..... *Tarıma elverişsiz arazi* .....

5. Devlet organlarının birbirinden ayrılmış oldukları devlet yönetim modeline kuvvetler ayrılığı denir. Kuvvetler ayrılığında güç unsurları ayrı kurum ve kişilere verilmiştir.

Tabloda verilen bilgilerin kuvvetler ayrılığı organlarından hangilerine ait olduğunu yazınız. (3x4=12 Puan)

a. <i>Tarafsız ve bağımsız mahkemeler</i>	b. <i>Yürütme</i>	c. <i>Yasama</i>
Vatandaşların birbiriyle ve devletle olan ilişkilerindeki uyuşmazlıkları çözer.	Ülkemizdeki kanunları uygulama gücüdür. Yetkili organ cumhurbaşkanısıdır.	Yasa çıkarır. Yetkili organ TBMM'dir.

6. Kalıtsal ve ilerleyici bir hastalık olan SMA, omurilikte ortaya çıkarak zamanla kasların kullanılmasına engel olmaktadır. Tedavisi uzun süren ve masraflı olan bu hastalığa yakalananların sayısı Türkiye'de yaklaşık 3000 civarında. Hastalara ve ailelerine maddi–manevi destek olmak amacıyla kurulan bazı dernek ve vakıflar, bu konuda farkındalık oluşturmak için radyo, televizyon, gazete ve genel ağ ile sosyal medya platformlarında bilgi paylaşımı yapıyorlar. Son zamanlarda toplumun bu konudaki bilgi ve hassasiyetinin arttığını, yapılan bağışlardaki artışlardan anlamak mümkün...

Verilen metinde halkın yönetimde karar alma sürecine etki eden aşağıdaki unsurların hangilerinden bahsedilmiştir? Yazınız. (3x4=12 Puan)

- a)..... *Sivil toplum kuruluşları* .....

- b)..... *Medya* .....

- c)..... *Bireyler (Kamuoyu)* .....



7. Bu yönetim şeklinde egemenlik millete aittir. Halk ülkeyi yönetecek temsilcileri belli bir süre için seçer. İnsanlar, seçme ve seçilme hakkını kullanarak ülke yönetimine katılabilirler. Ülkeyi yöneten kişiler halka karşı sorumludurlar. Halk, yöneticileri seçim yoluyla değiştirme hakkına sahiptir. Bu yönetim şeklinde insanların hakları anayasa ile korunur. Herkes hukuk önünde eşittir ve hukukun üstünlüğü ilkesi geçerlidir. İnsanlar özgür bir şekilde yaşamlarını sürdürürler.

**Hakkında bilgi verilen yönetim şeklini yazınız. (10 Puan)**

.....  
*Cumhuriyet*

8. Erzurum'da dünyaya gelen Kara Fatma (Fatma Seher Erden) Balkan Savaşı'na ve I. Dünya Savaşı'na katılmıştır. Kocasını da Sarıkamış Harekatı'nda şehit düşmüştür. Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra yılmamış, mücadeleye devam etmiştir. İzmit dolaylarında Yunanlılara karşı savaşmış, Bursa'nın kurtuluşunda görev almıştır. Üsteğmenliğe terfi ettikten sonra kendisine verilen maaşını Kızılay'a bağışlayarak şöyle demiştir: "Bütün emel ve arzum yapmış olduğum hizmetten hiçbir menfaat beklemememdir. Verilen maaşımı Kızılay'a terk etmekle son vatani vazifemi yaptım."

**Metne göre Türk kadınının hangi özelliklerine değinilmiştir? Yazınız. (3x4=12 Puan)**

- a).....  
*Kararlı olması*
- b).....  
*Fedakâr olması*
- c).....  
*Vatansever olması*

9. Murat Bey sabah işe giderken aracında emniyet kemerini takmış, bütün kırmızı ışıklarda durmuş ve yaya geçitlerinde yayalara yol vermiştir. Kavşaklarda geçiş üstünlüğüne dikkat etmiş, takip mesafesine uygun davranmıştır.

**Açıklamadan hareketle Murat Bey'in vatandaşlık sorumluluklarından hangisini yerine getirdiği söylenebilir? Yazınız. (7 Puan)**

.....  
*Kanunlara uymak*

10. Siyasal denetimin doğrudan doğruya halkın ya da düzenli aralıklarla halkın özgürce seçtiği temsilcilerin elinde bulunduğu, toplumsal ve ekonomik durumu ne olursa olsun tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçiminin hangisi olduğunu yazınız. (7 Puan)

.....  
*Demokrasi*



1. İpek Yolu, Çin'den başlayıp Anadolu, Akdeniz ve Avrupa'ya kadar uzanarak doğu ile batıyı birbirine bağlayan tarihi bir yoldur. İpek Yolu üzerinde ipeğin yanı sıra; baharat, kürk, porselen, kâğıt, tahıl ve cam da taşınırdı. İpek Yolu yaklaşık olarak iki bin yıldır insanlık tarihinde devletler arası siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli bir köprü olmuştur.

**Buna göre İpek Yolu ile ilgili;**

- I. En fazla Türklerin yararlandığı,
- II. Devletler arasında birçok alanda etkileşimlerin yaşanmasına neden olduğu,
- III. Sonraki dönemlerde önemini kaybettiği

**yukarıdakilerden hangileri söylenebilir?**

- A) Yalnız II                      B) Yalnız III  
 C) II ve III                      D) I ve II

2. **Semra:** Bingöl'ün Solhan ilçesinde yaşıyorum. Solhan'da kışlar çok soğuk geçtiği için kış aylarında Antalya'daki amcamın yanına gidiyorum. Burada kışlar daha ılık geçiyor. Hatta bazen küçük bir ısıtıcı ile kışı geçirdiğimiz oluyor.

**Buna göre Bingöl ve Antalya arasındaki sıcaklık farkı aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir?**

- A) Bingöl'de karasallığın, Antalya'da denizelliğin etkili olması  
 B) İki şehrin enlem derecesinin aynı olması  
 C) Antalya'nın Bingöl'den daha batıda yer alması  
 D) Bingöl'de güneşin daha erken doğması

3. Güneydoğu Asya ülkelerinde görülen iklim tipidir. Yağış isteği fazla olan çay ve pirinç yetiştirilir. Sadece yaz ve kış mevsimleri yaşanır.

**Hakkında bilgi verilen iklim tipi aşağıdakilerden hangisidir?**

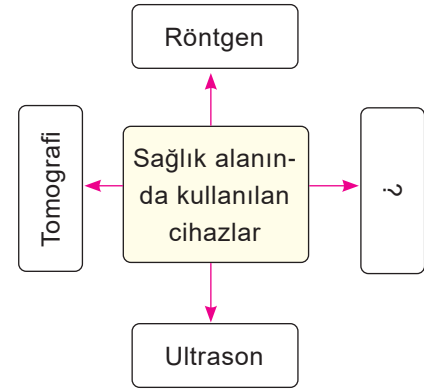
- A) Çöl iklimi  
 B) Savan iklimi  
 C) Muson iklimi  
 D) Ekvatorial iklim

4. Dünyada ve insan yaşamı üzerinde beşeri ve toplumsal yönleri inceleyen disiplinler bütününe sosyal bilimler denilmektedir. Sosyal bilimlerin yaptığı bilimsel çalışmalarla hayatımızdaki beşeri olgular açığa kavuşmaktadır. Sosyal bilimler sayesinde insanlık tarihi, insanlık geçmişi ve insanlığı ilgilendiren her konu çeşitli yöntemlerle incelenmektedir.

**Aşağıdakilerden hangisi sosyal bilim dallarından biri değildir?**

- A) Sosyoloji                       B) Matematik  
 C) Coğrafya                       D) Tarih

5.



**Soru işareti (?) konulan yere aşağıdakilerden hangisi getirilirse yanlış olur?**

- A) Tansiyon aleti                       B) Emar cihazı  
 C) Fotoğraf makinası                       D) Holter

6. **Bir eserin orijinal olduğunu aşağıdakilerden hangisi ile daha iyi anlayabiliriz?**

- A) Kitabın yazısından  
 B) Kitabın kapağından  
 C) Kitabın bandrolünden  
 D) Kitabın pahalı olmasından



7. Deniz, bilimsel araştırma basamaklarına uygun olarak "Erozyonun oluşumu ve alınacak önlemler" konusunda bilimsel araştırma yapacaktır. Aşağıda Deniz'in kullanacağı araştırma basamakları verilmiştir.

**Buna göre;**

- I. Araştırma sorusunu belirlemek
- II. Kaynak taraması yapmak
- III. Sorunun çözümüne yönelik varsayım oluşturmak
- IV. Elde edilen bilgileri konularına göre sınıflandırmak
- V. Metin oluşturmak

**Deniz, verilenlerden hangilerinin yerini değiştirirse bilimsel araştırma basamaklarına uygun davranmış olur?**

- A) I ve II                      B) I ve III  
C) I ve III                      D) III ve V

8. Türkiye'de Zonguldak-Ereğli Havzası'nda kömür çıkarımı yapılmasına rağmen kömür, diğer ülkelerden ithal edilir.

**Bu durum aşağıdakilerden hangisi ile açıklanabilir?**

- A) Çıkarılan kömürün kalitesiz olması  
B) İç tüketimi karşılayamaması  
C) Tenörünün çok olması  
D) Doğaya zarar vermemesi

9. İnsanlar elektrik ve telefon gibi faturalarını elektronik mesaj yoluyla aldıklarında çevre adına olumlu bir davranış sergilemiş olurlar.

**Verilen durum öncelikle aşağıdaki doğal kaynaklardan hangisine yarar sağlar?**

- A) Gübre                      B) Ormanlara  
C) Topraklara                      D) Akarsulara

10. Aşağıdakilerden hangisi ülkemizde yatırım yapmak için gerekli olan unsurlardan biri değildir?

- A) Teknoloji                      B) Bitki örtüsü  
C) İş gücü                      D) Sermaye

11. Devletin vatandaşlara karşı savunma, asayiş, eğitim, sağlık, ulaştırma vb. gibi görevleri vardır. Bu işleri vatandaş tek başına yapamayacağı için devlet yapar.

**Devletin bu görevleri yerine getirirken, vatandaşlardan da yapmasını istediği davranış aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Askerlik yapması  
B) Seçimlerde oy kullanması  
C) Vergi vermesi  
D) Okula gitmesi

12. Mustafa Kemal Atatürk "Cahillik yok edilmedikçe yermizdeyiz. Yerinde duran bir şey ise geriye gidiyor demektir. Bir taraftan genel olarak cahilliği yok etmeye çalışmakla beraber, diğer taraftan toplumsal yaşamda bizzat faal ve faydalı, verimli elemanlar yetiştirmek lazımdır..." demiştir.

**Mustafa Kemal Atatürk'ün "faal ve faydalı" ifadesi ile nitelikli insan gücünün hangi özelliğine vurgu yapılmıştır?**

- A) Çalışkan ve yararlı  
B) Çok yönlü ve bağımsız  
C) Hayal gücü yüksek  
D) İyi iletişim kurabilen

13. Yükseklik korkusu olmayan ve soğukkanlı olan bir kişinin seçebileceği meslek aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Öğretmenlik                      B) Pilotluk  
C) Doktorluk                      D) Avukatlık

14. Demokrasilerde her vatandaş özgür doğar. Vatandaşların sahip olduğu haklar ve özgürlükler Anayasa'nın güvencesi altındadır. Yasalar herkese aynı biçimde uygulanır.

**Yukarıdaki açıklamada demokrasinin hangi ilkesinden bahsedilmektedir?**

- A) Siyasi partiler  
B) Milli egemenlik  
C) Eşitlik  
D) Çoğulculuk



15. Cumhuriyet, 29 Ekim 1923'te ilan edilmiş ve ilk cumhurbaşkanı olarak Mustafa Kemal seçilmiştir. Bu tarihten itibaren Cumhurbaşkanı TBMM tarafından seçilmiştir. 10 Ağustos 2014 tarihinden itibaren ise cumhurbaşkanı seçiminde halk oylamasına gidilmiştir.

**Bu paragraftan çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Cumhurbaşkanı devletin başıdır.  
 B) Cumhuriyetin ilanından sonra Cumhurbaşkanı seçilmiştir.  
 C) Cumhurbaşkanı seçiminde değişiklikler yaşanmıştır.  
 D) Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk'tür.

16. "Yeni yılda alkollü araç kullananlara ilk yakalamada 6.440 TL, ikinci yakalamada 8.075 TL, üç ve sonrası için ise 12.978 TL para cezası uygulanacak, ticari araç sürücüleri ve kamu hizmetinde çalışan sürücülerin alkollü olarak trafiğe çıkmaları tamamen yasaklanacak."

**Verilen yasal düzenlemeler basın organlarında yer aldıktan sonra alkollü araç kullanan kişi sayısı azalır mı aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılabilir?**

- A) Haber alkol satışlarını arttırmıştır.  
 B) Trafik cezaları sürücüleri bıktırmıştır.  
 C) Ülkede alkol kullanımını tamamen ortadan kaldırmıştır.  
 D) Basında çıkan haberler halkı etkilemiştir.

17.

- I. Eşit oy  
 II. Gizli sayım  
 III. Gizli oy

**Seçimler yukarıdaki esaslardan hangilerine göre yapılamaz?**

- A) I ve II  
 B) Yalnız II  
 C) II ve III  
 D) Yalnız III

18. Anayasa'mızın 17. maddesinde "Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." ifadesi yer almaktadır.

**Buna göre;**

- I. Yaşama hakkı Anayasa ile güvence altına alınmıştır.  
 II. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, insan hak ve özgürlüklerine saygılıdır.  
 III. Düşünce özgürlüğü demokratik ortamlarda gelişme gösterir.

**yargılarından hangilerine ulaşılabilir?**

- A) I, II ve III  
 B) I ve II  
 C) II ve III  
 D) I ve III

19. Türk kadınına;

- 1930 yılında belediye seçimlerine katılma
- 1933 yılında muhtarlık seçimlerine katılma
- 1934 yılında ise milletvekili seçimlerine katılma hakkı verilmiştir.

**Kadınlara yukarıdaki hakların tanınmasının amacı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Çok partili yaşama geçme  
 B) Kadının yönetime katılmasını sağlama  
 C) Kadınlara resmi nikah hakkını verme  
 D) Kadınlara mirastan eşit pay alma hakkını sağlama

20. İlk Türk devletlerinde hükümdarın eşine "hatun" denirdi. Devlet meselelerinde hatunun da fikri sorulurdu.

**Verilen bilgidен yola çıkılarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?**

- A) Ülkeyi kadınlar yönetmektedir.  
 B) Hatun ordunun başında sefere katılmıştır.  
 C) Hatunun katılmadığı kurultay kararları uygulanmamıştır.  
 D) Türk toplumunda cinsiyet ayrımına yer verilmiştir.



1. Malazgirt Savaşı öncesinde Bizans'ın yanlış politikaları sebebiyle Anadolu'da yaşayan halk yıllarca sefalet çekmişti. Türklerin adaletli ve insaniyetli yaklaşımını gören farklı milletler, Türk devletleri ve beyliklerinin hakimiyetinden rahatsız olmadılar. Anadolu'nun Türkleşme sürecinde yeni köyler, kasabalar ve şehirler kuruldu. Türkmen boyları, bu yerleşimlerin çoğuna kendi isimlerini verdi. Anadolu coğrafyasına yerleşmeye başlamalarından itibaren Anadolu'nun dağ ve nehirlerine Türkçe isimler verdiler.

**Buna göre;**

- I. Türkler Anadolu'ya tamamen hakim olmuşlardır.
- II. Türkler hoşgörülü bir politika yürütmüşlerdir.
- III. Türklerin Anadolu'ya gelmesiyle buradaki isimler Türkçeleştirilmiştir.

**yukarıdaki yargılardan hangilerine ulaşamaz?**

- A) I, II ve III                      B) II ve III  
 C) Yalnız I                         D) Yalnız III

2. Konutlarda kullanılan malzeme ile o yerin coğrafi koşulları arasında sıkı bir ilişki vardır. Örneğin; bitki örtüsünün gür ormanlarla kaplı olduğu bölgelerde ahşap evler mevcuttur.

**Buna göre aşağıda verilen yerlerin hangisinde ahşap yapılara rastlanır?**

- A) Hindistan                       B) Brezilya  
 C) Yemen                         D) Mısır

3. Kişilere ait bilgileri saklayabilen kumaştan, düşük yakıt tüketimi sağlayan otomobillere, su kirliliğinin önlenmesinden, boya teknolojisine, savunma sanayisinden bilgisayarlara kadar her alanda artık nanoteknoloji kullanılmaktadır.

**Buna göre insanların nanoteknolojiden aşağıdaki alanlardan hangisinde yararlandıkları söylenemez?**

- A) Ulaşım                         B) Dokuma  
 C) Sanayi                          D) Turizm

4.

- Hak ve sorumluluk kavramlarını öğretip bunların nasıl korunması gerektiğini gösterir.
- Toplumsal ilişkileri düzenler.
- Kararları zamanında ve doğru bir şekilde vermeyi öğretir.

**Hakkında bilgi verilen sosyal bilim dalı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Hukuk                         B) Psikoloji  
 C) Sosyoloji                      D) Etnoloji

5. **Telif hakkı ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

- A) Sembolü çember içinde "C" harfidir.  
 B) Telif hakkı saklı olan ürünler korsan yollardan temin edilebilir.  
 C) Sanatçıların haklarını ve sanat eserlerini korumak için Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu çıkarılmıştır.  
 D) Telif hakkının süresi sınırsız olmayıp bu hak kişilere belli bir süre için verilmektedir.

6.

- I. Bilgileri sınıflandırmak
- II. Kaynak taraması yapmak
- III. Araştırma sorusu belirlemek
- IV. Metin oluşturmak
- V. Varsayım (hipotez) oluşturmak

**Yukarıda verilen bilimsel araştırma basamaklarının doğru sıralanışı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) II – V I – III – IV                      B) V – II – I – IV – III  
 C) III – V – II – I – IV                      D) I – IV – III – II – V



7. Yer kabuğunun farklı derinliklerinde bulunan ve ekonomik değer taşıyan mineral bileşenlerine maden denir. Türkiye’de madenlerin bulunup çıkarılması için 1935 yılında Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü (MTA) kurulmuştur.

**Türkiye’nin madenleri ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) Maden çeşitliliğinin en fazla olduğu bölge Marmara Bölgesi’dir.
- B) Türkiye maden çeşidi bakımından zengin, miktar bakımından yetersizdir.
- C) Türkiye bor madeni rezervinde dünyada birinci sıradadır.
- D) Demir, linyit, taş kömürü Türkiye’de çıkarılan önemli madenlerden biridir.

8. Ülkemizde dört mevsimin yaşanması ve farklı toprak türlerinin bulunmasından dolayı çok çeşitli tarım ürünleri yetiştirilmektedir. Türkiye’nin sahip olduğu özellikler dikkate alındığında tarım ürünleri ihtiyacını kendi kendine karşılayabilecek dünyanın ender ülkelerinden biri olduğu bilinmektedir. Ülkemizde yetiştirilen tarım ürünleri ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.

**Yukarıdaki açıklama dikkate alındığında;**

- I. Türkiye’de birçok tarım ürünü yetiştirilmektedir.
- II. Türkiye’de tarım çeşitliliğinin olmasında iklimin etkisi büyüktür.
- III. Türkiye tarım ürünleri ithalatı yapmamaktadır.

**yargılarından hangilerine ulaşamaz?**

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) II ve III
- D) Yalnız III

9.

- I. Güneş enerjisi
- II. Linyit
- III. Taş kömürü
- IV. Rüzgâr enerjisi
- V. Petrol

**Yukarıda verilen enerji kaynaklarından hangileri hava kirliliğine sebep olabilir?**

- A) I ve II
- B) III ve IV
- C) I, III ve IV
- D) II, III ve V

10. İş adamı olan Yavuz Bey yatırım amacıyla bir fabrika açmaya karar vermiştir. Ancak fabrikayı ne üzerine ve nerede kuracağı konusunda kararsız olduğu için arkadaşı Selim Bey’den yardım istemiştir. Selim Bey, Yavuz Bey’e Bursa’da zeytinyağı fabrikası kurabileceği önerisinde bulunmuştur.

**Selim Bey’in Yavuz Bey’e zeytinyağı fabrikası kurması için Bursa’yı önermesinin temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Ulaşım imkânlarının gelişmiş olması
- B) Çalışacak nüfusun fazla olması
- C) Pazarlama imkânlarının gelişmiş olması
- D) Ham madde yönünden zengin olması

11. Devlet tarafından kişi veya kurumlardan doğrudan doğruya ya da dolaylı yoldan toplanan paraya vergi denir.

**Aşağıdakilerden hangisi vergiler yoluyla devletin yaptığı hizmetler arasında gösterilemez?**

- A) Hastane yapmak
- B) Ulaşımı geliştirmek
- C) Okulların teknolojik gereksinimlerini karşılamak
- D) Bireylerin konut edinmesini sağlamak

12. Ülkemizde, son yıllarda nitelikli insan gücü oluşturma çerçevesinde çok sayıda kurum ve meslek edindirme kursları açılmıştır.

**Yukarıda bahsedilen bu gelişme;**

- I. Nitelikli insan sayısını arttırmak,
- II. Türkiye ekonomisinin gelişmesini sağlamak,
- III. Türkiye’nin kalkınmasını hızlandırmak

**amaçlarından hangilerini gerçekleştirmeye yöneliktir?**

- A) I ve II+
- B) I ve III
- C) Yalnız III
- D) I, II ve III





13.

- I. Nasıl bir hayat sürdürmek istiyorum?
- II. Seçeceğim meslek çevremın beklentilerine uygun mu?
- III. Seçeceğim meslek ilgi ve yeteneklerime uygun mu?
- IV. Seçeceğim mesleğin özellikleri nelerdir?

**Yukarıdakilerden hangileri meslek seçerken kendimize sormamız gereken sorulardan biri değildir?**

- A) I ve II                       B) Yalnız II  
C) III ve IV                    D) Yalnız IV

14.

İnsanların toplu olarak yaşamaları belli kurallara göre işleyen devletlerin kurulmasını gerekli kılmıştır. Monarşi ile yönetilen devletlerde yönetime tek kişi hâkimdir. Oligarşi ile yönetilenlerde ise yönetime bir sınıf hâkimdir. XX. yüzyıla gelindiğinde ise tüm dünyada demokrasi anlayışı yerleşmeye başlamıştır. Halk kendi yöneticilerini seçmeye başlamıştır.

**Açıklaması verilen yönetim biçimlerinden hangisinde milli egemenlik ilkesinin benimsendiği söylenebilir?**

- A) Monarşi                      B) Oligarşi  
 C) Cumhuriyet                      D) Teokrasi

15.

Geçmiş kahramanlıklarla dolu olan şanlı Türk ordusu vatanımızın korunmasında görev üstlenen gücü temsil eder. Türk milleti tarihten bugüne ordu – millet anlayışı ile her zaman düşmana karşı tek yumruk olmayı bilmiştir. Türk milleti için mesele vatansa gerisi teferruattır.

**Ülkemizin başka bir ülke ile savaş yapmasına karar verme yetkisi aşağıdakilerden hangisine aittir?**

- A) Türkiye Büyük Millet Meclisine  
B) Cumhurbaşkanına  
C) Dışişleri Bakanına  
D) Genelkurmay Başkanına

**16. Aşağıdakilerden hangisi demokratik bir okulda olması gereken özelliklerden biri değildir?**

- A) Sınıf kurallarını öğretmenin belirlemesi  
B) Öğrencilerin derste düşüncelerini ifade edebilmesi  
C) Sınıf başkanlığı için seçim yapılması  
D) Kantinde herkesin sıraya girip alışveriş yapması

17.

Sivil toplum kuruluşu; toplumdaki çeşitli sorunları bağımsız olarak ele alıp kamuoyunu bilgilendirme ve aydınlatma görevi yapan, öneriler sunan her türlü birliktir. Sivil toplum kuruluşları bazı sorunları çözebilmek için çeşitli yöntemler kullanır.

**Aşağıdakilerden hangisi sivil toplum kuruluşlarının uyguladığı yöntemlerden biridir?**

- A) Bazı resmi kurumları işgal etmek  
 B) İmza kampanyaları düzenlemek  
C) Yol keserek trafiği durdurmak  
D) İzinsiz şekilde gösteriler yapmak

18.

Anayasa'mıza göre yetkili mercilerin yazılı bir emri bulunmadıkça kimsenin evine girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz.

**Verilen Anayasa maddesinin bizlere sağladığı hak aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Konut dokunulmazlığı hakkı  
B) Din ve vicdan özgürlüğü hakkı  
C) Kişi dokunulmazlığı hakkı  
D) Düşünce özgürlüğü hakkı

19.

**Aşağıdaki kanunlardan hangisinin kabul edilmesiyle toplumsal ve ekonomik hayatta kadın-erkek eşitliği kabul edilmiştir?**

- A) Mecelle  
B) Kanun-ı Esasi  
 C) Medeni Kanun  
D) Teşkilat-ı Esasiye Kanunu

20.

Atatürk "Dünyada hiçbir milletin kadını "Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar gayret sarfettim diyemez." sözleriyle Türk kadınının bu fedakârlığını takdir etmiş ve kadınların hak ettikleri yeri almaları için birçok çalışma yapmıştır.

**Atatürk Dönemi'nde Türk kadınına yönelik;**

- I. seçme ve seçilme,
- II. erkek ile eşit hâle gelme,
- III. evlilik hayatında kendi soyadını kullanma

**haklarından hangilerinin getirildiği söylenebilir?**

- A) Yalnız I                       B) I ve II  
C) II ve III                      D) Yalnız III



# ÜNİTE ULUSLARARASI İLİŞKİLERİMİZ

TÜRK CUMHURİYETLERİ  
VE KOMŞU ÜLKELERLE  
İLİŞKİLER



ÜLKEMİZİN EKONOMİK  
İLİŞKİLERİ

ÜLKEMİZİN ÜSTLENDİĞİ  
ULUSLARARASI ROLLER



POPÜLER KÜLTÜR



## TÜRK CUMHURİYETLERİ VE KOMŞU ÜLKELERLE İLİŞKİLER

➔ Mustafa Kemal Atatürk'ün belirlediği milli dış politika ilkeleri şunlardır:

**Devletlerin eşitliği:** Uluslararası ilişkilerde devletlerin siyasi olarak eşit olmasıdır.

**Komşu devletlerle barış içinde yaşama:** Komşularımızla ve bütün devletlerle iyi geçinmektir.

**Karşılıklılık (mütekabiliyet):** Uluslararası ilişkilerde karşılıklı güven ve saygıyı hedef tutmaktır.

**Tam bağımsızlık:** Milli sınırlar içinde bağımsız yaşamaktır.

**Yurtta barış dünyada barış:** Yurtta ve dünyada barış ortamına katkıda bulunmaktadır.

### Ülkemizin Komşu Devletlerle Olan İlişkileri

#### Azerbaycan

- ➔ Türkiye ile Azerbaycan arasında geçmişten gelen bir ilişki vardır.
- ➔ Bakü - Tiflis - Ceyhan Petrol Boru Hattı sayesinde Azerbaycan'dan ülkemize petrol taşınmaktadır.

#### Kazakistan

- ➔ Ahmet Yesevi Üniversitesi bu ülkede bulunmaktadır.
- ➔ Türkiye Kazakistan'a; gıda ürünleri, şeker, alüminyum eşyalar, makine ve cihazlar satar.

#### Özbekistan

- ➔ İki ülke arasında; kültür, eğitim, bilim, spor ve turizm alanlarında iş birliği antlaşmaları imzalanmıştır.
- ➔ İki ülke arasındaki ticaret hacmi artmaktadır.

#### Türkmenistan

- ➔ Türkiye, Türkmenistan'ın bağımsızlığını ilk tanıyan ve burada büyükelçilik açan ülkedir.
- ➔ İki ülke arasındaki ilişkiler iyi düzeydedir.

#### Kırgızistan

- ➔ Türkiye ile Kırgızistan arasında birçok alanda ilişkiler iyi düzeydedir.
- ➔ Türkiye Kırgızistan'a; konfeksiyon ürünleri, halı, elektrikli malzemeler, mobilya, sebze gibi ürünler satar.

#### KKTC Cumhuriyeti

- ➔ Akdeniz'de Kıbrıs Adası'nda kurulmuştur. KKTC için "Yavru Vatan" ifadesi kullanılmaktadır.
- ➔ Türkiye ile KKTC arasında ilişkiler iyi düzeydedir.

### Ülkemizin Komşu Devletlerle Olan İlişkileri

#### Bulgaristan

- ➔ Bulgaristan'da TİKA ve Yunus Emre Kültür Merkezi'nin şubesi bulunmaktadır.
- ➔ İki ülke arasındaki ticaret gelişmiştir.

#### Yunanistan

- ➔ Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkiler uzun süre inişli çıkışlı oldu.
- ➔ Selanik'te bulunan Atatürk evi Türk vatandaşlarının uğrak noktasıdır.

#### İran

- ➔ Türkiye, İran'dan petrol ve doğal gaz satın almaktadır. Türkiye İran'a otomotiv ürünleri, çelik ve altın ihraç etmektedir.

#### Gürcistan

- ➔ Türkiye 16 Aralık 1991 tarihinde Gürcistan'ın bağımsızlığını tanıdı.
- ➔ Ahıska Türkleri Türkiye ile Gürcistan ilişkilerindeki önemli konulardır.

#### Suriye

- ➔ Türkiye'nin en uzun sınır komşusudur. İki ülke arasındaki ilişkiler 2011 yılında Suriye'de başlayan iç karışıklıklar sonrasında bozulmuştur.

#### Ermenistan

- ➔ Türkiye Ermenistan'ın bağımsızlığını 16 Aralık 1991 yılında tanıdı.
- ➔ Günümüzde iki ülke arasındaki ilişkiler geliştirilme aşamasındadır.

#### Irak

- ➔ Irak, iç karışıklıklarla uğraşan bir sınır komşumuzdur.
- ➔ Türkiye Irak'ın toprak bütünlüğünü korumuştur.
- ➔ Kerkük - Yumurtalık Petrol Boru Hattı sayesinde ülkemize ham petrol taşınmaktadır.



## ÜLKEMİZİN EKONOMİK İLİŞKİLERİ

- ➔ Kâr elde etmek amacıyla üretilen her türlü mal ve hizmetin alınıp satılmasına **ticaret** denir.
- ➔ Gelişen ticaret, ülkeler arasındaki ekonomik faaliyete dönüşerek ithalat ve ihracatta artış meydana getirmiştir.

### İHRACAT

- ➔ **İhracat**, kişi ve kuruluşlarca üretilen mal ve hizmetlerin yurt dışına satılmasıdır.
- ➔ İhracat kısaca dış satım demektir.

#### 2023 TÜİK Verilerine Göre Türkiye'nin İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler

- ➔ Almanya
- ➔ Birleşik Krallık
- ➔ İtalya
- ➔ ABD

#### 2023 TÜİK Verilerine Göre Türkiye'nin İhraç Ettiği Başlıca Ürünler

- ➔ Motorlu kara taşıtları ve römorklar
- ➔ İmalat sanayi ürünleri
- ➔ Makine ve teçhizat
- ➔ Tekstil ürünleri

### İTHALAT

- ➔ Yabancı bir ülkeden mal veya hizmet alınması işlemine **ithalat** denir.
- ➔ İthalat kısaca dış alım demektir.

#### 2023 TÜİK Verilerine Göre Türkiye'nin İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler

- ➔ Rusya
- ➔ ABD
- ➔ Çin
- ➔ Birleşik Krallık

#### 2023 TÜİK Verilerine Göre Türkiye'nin İthal Ettiği Başlıca Ürünler

- ➔ Kimyasal ürünler
- ➔ Ana metaller
- ➔ Madencilik
- ➔ Makine ve teçhizat

## ÜLKEMİZİN ÜSTLENDİĞİ ULUSLARARASI ROLLER

### Türkiye'nin Üye Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

#### NATO (Kuzey Atlantik Pakti)

- ➔ II. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet Rusya'nın yayılcı politikasına karşı 4 Nisan 1949 yılında kurulmuştur.
- ➔ Türkiye'nin 1950 yılında Kore Savaşı'na katılması 1952 yılında NATO birliğine kabul edilmesini sağladı.



#### EİT (Ekonomik İş Birliği Örgütü)

- ➔ 1985 yılında Türkiye, Pakistan ve İran arasında kurulmuştur.
- ➔ Bu örgüte sonradan; Azerbaycan, Tacikistan, Afganistan, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan katılmıştır.



#### G-20 (Gelişmekte Olan 20 Ülke)

- ➔ Ekonominin daha fazla geliştirilmesini sağlamak ve küresel krizlere karşı önlem almak amacıyla 1999 yılında kurulmuştur.
- ➔ ABD, Almanya, Arjantin, Avustralya, Brezilya, İngiltere, Çin Halk Cumhuriyeti, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Suudi Arabistan, Rusya, Türkiye ve Avrupa Birliği Komisyonu G-20'ye üye ülkelerdir.





### AGİT (Avrupa Güvenlik İş Birliği Teşkilatı)

- ➔ AGİT, 1975'te ABD ve Kanada'nın Helsinki Nihai Senedi'ni imzalamasıyla kurulmuştur.
- ➔ Türkiye, AGİT'e 1973'te üye olmuştur.



### OECD (Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü)

- ➔ 1947 ile 1960 yılları arasında faaliyet gösteren Avrupa İktisadi İş Birliği Teşkilatı'nın yerine oluşturulmuştur. Türkiye bu kuruluşa 1985'te üye olmuştur.



### KEİ (Karadeniz Ekonomik İş Birliği Örgütü)

- ➔ 1992 yılında Türkiye'nin öncülüğünde kurulmuştur. Merkezi İstanbul'dadır.
- ➔ Türkiye, Yunanistan, Sırbistan, Gürcistan, Ermenistan, Ukrayna, Moldova, Romanya, Rusya, Bulgaristan, Arnavutluk ve Azerbaycan KEİ'ye üye ülkelerdir.



### D-8 (Gelişmekte Olan 8 İslam Ülkesi)

- ➔ D-8'in temeli Ekim 1996'da dönemin başbakanı **Necmettin Erbakan** tarafından atılmıştır.
- ➔ 1997 yılında Türkiye, Pakistan, İran, Mısır, Nijerya, Endonezya, Malezya ve Bangladeş'in katılımıyla kurulmuştur. D-8'in amacı; üye ülkeler arasındaki ticareti ve iş birliğini arttırmaktır.



### İslam İş Birliği Teşkilatı

- ➔ Müslüman ülkeler arasında iş birliği ve dayanışmayı geliştirmek amacıyla 25 Eylül 1969'da kurulmuştur. Merkezi Cidde'dir.
- ➔ Türkiye kuruluşundan beri üyedir.



### Birleşmiş Milletler (BM)

- ➔ II. Dünya Savaşı'ndan sonra barış ve güvenliği sağlamak amacıyla 1945 yılında kurulmuştur. BM'nin merkezi New York'tur.
- ➔ Resmi dil olarak İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Çince, Rusça ve Arapça kullanılmaktadır.



### Birleşmiş Milletlerin Temel Organları

#### Vesayet Konseyi

- ➔ Ekonomik, sosyal ve kültürel haklarını kazanmamış, sömürge durumundaki ülkeleri savunmak, desteklemek ve onların haklarını korumakla yükümlüdür.
- ➔ Vesayet Konseyi amaçlarını, söz konusu bölgelerde 1994 yılına kadar yerine getirmiştir.



### Genel Sekreterlik

- ➔ Birleşmiş Milletlerin daha iyi çalışabilmesi için gerekli ortamı sağlamaktadır.
- ➔ Barış ve güvenliği bozan olaylar hakkında rapor hazırlayıp raporları, Güvenlik Konseyi'ne sunmaktadır.

### Uluslararası Adalet Divanı

- ➔ Birleşmiş Milletlerin yargı organıdır. Uluslararası anlaşmazlıklarda tarafları bir araya getirir ve çözüm üretir.
- ➔ Merkezi Hollanda'nın Lahey kentindedir.

### Genel Kurul

- ➔ Bütün üye ülkelerin temsil edildiği en geniş organdır.
- ➔ Temel amacı; devletler arasında bozulan ilişkilere çözüm önerilerinde bulunmaktır.

### Ekonomik ve Sosyal Konsey

- ➔ Ekonomik sorunlarla mücadele etmek için bu konsey kurulmuştur.

### Avrupa Konseyi

- ➔ Avrupa Konseyi 5 Mayıs 1949'da kurulmuştur. Merkezi, Fransa'nın Strazburg şehrinde bulunmaktadır.
- ➔ Avrupa Konseyi, üye ülkelerin ortak mallarını ve ilkelerini koruma, yayma; iktisadi anlamda gelişmelerini sağlama ve aralarında iş birliği oluşturmak amacıyla kurulmuştur.



## POPÜLER KÜLTÜR

- ➔ **Popüler kültür**; belli bir dönem için geçerli olan, hızlı bir şekilde üretilen ve aynı hızla da tüketilen kültürel öğelerin bütünüdür.
- ➔ Popüler kültür özellikle kitle iletişim araçlarıyla oluşturulup yaygınlaştırılmaktadır.
- ➔ Popüler kültür, toplum üzerinde farklı etkilere sahip olup bireyleri farkında olmadan etkisi altına alabilmektedir.
- ➔ Televizyon, popüler kültürün en önemli üreticisi ve taşıyıcılarından biridir. Günümüzde çocuklar tarafından sıkça izlenen çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkisi oldukça büyüktür.



1.

Etkinlik

Türk Cumhuriyetleri ve Komşu Ülkelerle İlişkiler

Aşağıda Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye'ye komşu olan ülkelerin bayrakları verilmiştir. Verilen bayrakların hangi ülkelere ait olduğunu kutucuklardan yararlanarak örnekteki gibi boş bırakılan alanlara yazınız.

Azerbaycan

Yunanistan

Suriye

İran

Bulgaristan

Kazakistan

Türkmenistan

İrak

Gürcistan

Kırgızistan

Özbekistan

Ermenistan

1



Azerbaycan

2



İran

3



İrak

4



Yunanistan

5



Kazakistan

6



Suriye

7



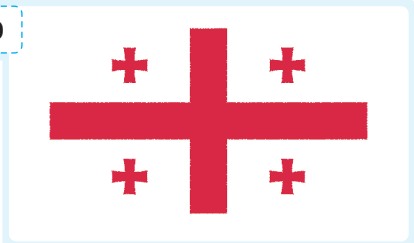
Türkmenistan

8



Bulgaristan

9



Gürcistan

10



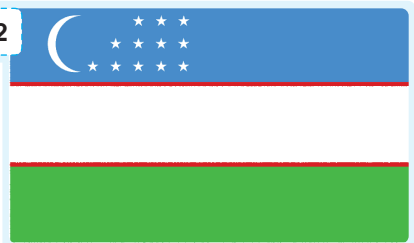
Kırgızistan

11



Ermenistan

12



Özbekistan



2.

Etkinlik

Türk Cumhuriyetleri ve Komşu Ülkelerle İlişkiler

Aşağıdaki haritada komşu ülkelerimizin isimlerini örnekteki gibi boş bırakılan alanlara yazınız.



3.

Etkinlik

Türk Cumhuriyetleri ve Komşu Ülkelerle İlişkiler

Aşağıda verilen ülkeleri Vee diyagramında ait olduğu bölüme örnekteki gibi yazınız.

Azerbaycan

Irak

Türkmenistan

Bulgaristan

Suriye

Özbekistan

Gürcistan

Kazakistan

Ermenistan

Yunanistan

Kırgızistan

KKTC

TÜRK CUMHURİYETLERİ

KOMŞU DEVLETLER

1. Azerbaycan

2. Türkmenistan

3. Özbekistan

4. Kazakistan

5. Kırgızistan

6. KKTC

1. Irak

2. Bulgaristan

3. Suriye

4. Gürcistan

5. Ermenistan

6. Yunanistan





4.

Etkinlik

Türk Cumhuriyetleri ve Komşu Ülkelerle İlişkiler

Aşağıda verilen bilgilerin hangi ülkelere ait olduklarını belirleyerek boş bırakılan alanlara örnekteki gibi yazınız.

Azerbaycan

Kırgızistan

Türkmenistan

Kazakistan

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Özbekistan

İki ülke vatandaşları birbirleri için "kardeş ülke" yakıştırmaları yapmaktadır. Türkiye Bakü - Tiflis - Ceyhan Petrol Boru Hattı'nın yapımına destek vermiştir. İki ülke arasında uzanan bu hat sayesinde petrol bu ülkeden ülkemize taşınmaktadır.

1

Azerbaycan

Türkiye, burada ilk büyükelçilik açan ülkedir. İki ülke arasında başta dış politika, ticaret, kültür ve eğitim olmak üzere her alanda ilişkiler iyi düzeydedir. Turabek Khanum Türbesi bu ülkededir.

2

Türkmenistan

Türkiye ile bu Türk Cumhuriyeti'nin halkları arasında var olan güçlü tarihi ve kültürel bağ ile dil bağı iki ülke arasındaki ilişkilerin her zaman güçlü olmasını sağlamaktadır. Öyle ki bu Türk Cumhuriyeti için ülkemizde "yavru vatan" nitelendirilmesi yapılmaktadır.

3

Kuzey Kıbrıs

Türk Cumhuriyeti

Bu Türk Cumhuriyeti Türkiye ile arasındaki iş birliğinin her alanda gelişimine büyük önem vermektedir. İki ülke arasında kültür, bilim, eğitim, spor ve turizm alanlarında iş birliği antlaşmaları imzalanmıştır. Semerkand bu ülkededir.

4

Özbekistan

Türkiye ile arasında çeşitli madenler, hayvansal ürünler ve tarım ürünleri başta olmak üzere önemli ticari faaliyetler söz konusudur. Türk dünyasının ortak üniversitesi olarak kabul edilen Ahmet Yesevi Üniversitesi bu ülkede bulunmaktadır.

5

Kazakistan

Türkiye ile arasındaki ilişkiler, stratejik ortaklık seviyesindedir. İki ülke arasında başta siyasi, ekonomik, kültür, sağlık ve ulaştırma olmak üzere iyi ilişkiler mevcuttur. Karahanlı Mozolesi bu ülkededir.

6

Kırgızistan



5.  
Etkinlik

Ülkemizin Ekonomik İlişkileri

Aşağıdaki ürünlerin hangilerinin yurt dışına gittiğini hangilerinin ise ülkemize geldiğini belirleyerek uygun vagonlardaki kutulara örnekteki gibi yerleştiriniz.

Fındık

Tropikal Ürünler

Doğal Gaz

Petrol

Bor

Canlı Hayvan

Krom

Kakao

Kayısı

Kahve

Fındık

Bor

Canlı Hayvan

Krom

Kayısı

Yurt dışına gider.



Ülkemize gelir.

Tropikal Ürünler

Doğal Gaz

Petrol

Kakao

Kahve



6.  
Etkinlik

Ülkemizin Ekonomik İlişkileri

Türkiye'nin ithal ve ihraç ettiği ürünleri belirleyerek örnekteki gibi ilgili kutulara yazınız.

Elektronik Cihazlar

Yolcu Uçağı

Ananas

Cıva

Mango

Hazır Giyim Ürünleri

Beyaz Eşya

Halı

Demir - Çelik Ürünleri

Optik Araçlar

Yün

İlaç

TÜRKİYE'NİN İHRAÇ ETTİĞİ ÜRÜNLER

1. *Cıva*
2. *Hazır Giyim Ürünleri*
3. *Beyaz Eşya*
4. *Halı*
5. *Demir - Çelik Ürünleri*
6. *Yün*

TÜRKİYE'NİN İTHAL ETTİĞİ ÜRÜNLER

1. *Elektronik Cihazlar*
2. *Yolcu Uçağı*
3. *Ananas*
4. *Mango*
5. *Optik Araçlar*
6. *İlaç*



7.

Etkinlik

Ülkemizin Ekonomik İlişkileri

Aşağıda görseli verilen ürünlerin hangilerinin ithal, hangilerinin ihraç olduğunu boş bırakılan alanlara yazınız.



1

ihraç



2

ithal



3

ihraç



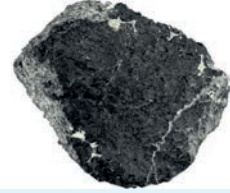
4

ihraç



5

ithal



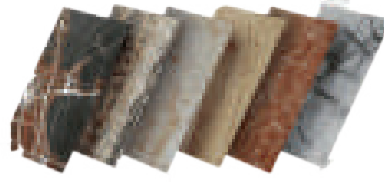
6

ithal



7

ithal



8

ihraç



9

ihraç

8.

Etkinlik

Ülkemizin Ekonomik İlişkileri

Aşağıdaki soruların cevaplarını verilen kavramlardan yararlanarak boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız.

Almanya

İhracat

Dış ticaret

İthalat

Ticaret

İtalya

SORULAR

CEVAPLAR

1. Ülkelerin, ihtiyaçlarını diğer ülkelerden satın alarak karşılamasına ne denir?

İthalat

2. Türkiye'nin en fazla ihracat yaptığı ülke hangisidir?

Almanya

3. Kâr elde etmek amacıyla üretilen her türlü mal ve hizmetin alınıp satılmasına ne denir?

Ticaret

4. Bir ülkenin başka ülkelere mal veya hizmet satmasına ne denir?

İhracat

5. Ülkeler arasında yapılan ekonomik faaliyete ne denir?

Dış ticaret



9.  
Etkinlik

Ülkemizin Ekonomik İlişkileri

Aşağıda verilen durumların ihracat mı yoksa ithalat mı olduğunu belirleyerek boş bırakılan yerlere yazınız. Cevaplarınızı kontrol ettikten sonra kendinizi değerlendiriniz.



Giresun'da üretilen fındığın Almanya'ya gönderilmesi

1

*Ihracat*



Azerbaycan'dan boru hatlarıyla ülkemize petrol gelmesi

2

*İthalat*



Brezilya'dan ülkemize kahve gelmesi

3

*İthalat*



Medine'den ülkemize hurma gelmesi

4

*İthalat*



Denizli'de üretilen havlu ve bornozların gemilerle İtalya'ya gönderilmesi

5

*Ihracat*



Ülkemizde üretilen beyaz eşyaların İspanya tarafından satın alınması

6

*Ihracat*



Ekvator'da yetişen muzların ülkemiz tarafından satın alınması

7

*İthalat*



İnegöl'de üretilen mobilyaların Mısır tarafından satın alınması

8

*Ihracat*



Rusya'dan boru hatlarıyla ülkemize doğal gaz gelmesi

9

*İthalat*



Ülkemizden Irak'a ilaç gönderilmesi

10

*Ihracat*



Ülkemizin ABD'dan yolcu uçağı satın alması

11

*İthalat*



Aydın'da üretilen kuru incirin İngiltere'ye gönderilmesi

12

*Ihracat*

Kendinizi aldığınız yıldız sayısı ile değerlendiriniz.

1 - 4 doğru: ★ 5 - 11 doğru: ★ ★ 12 doğru: ★ ★ ★

Aldığım yıldız sayısı → .....

1 - 5 doğru →



6-12 doğru →



10.  
Etkinlik

Ülkemizin Üstlendiği Uluslararası Roller

Aşağıdaki kutucuklarda yer alan bilgiler ile cevaplarını eşleştiriniz. Cevapları bularak altta boş bırakılan kutuların içine yazınız.

1

Merkezi ABD'nin New York şehri olan teşkilat 1945 yılında kuruldu. Türkiye kurucu üyeler arasında yer almaktadır.

BM

BM

NATO

2

Türkiye kurucu üyesidir. II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'nın içinde bulunduğu kötü durumdan çıkması için çaba gösterdi.

AK

NATO

AK

3

Üye ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının katıldığı yıllık olağan toplantıların onuncusu 2015'te Türkiye'de yapıldı.

G - 20

G-7

G-20

4

İslam dünyasının hak ve çıkarlarını korumak, üye devletler arasında iş birliği ve dayanışmayı güçlendirmek amacıyla kuruldu.

İİT

İİT

BM

11.  
Etkinlik

Popüler Kültür

Popüler kültür ile ilgili verilen bilgilerden doğru olanları takip edip çıkışa ulaşınız. Daha sonra da tabloda tanılayıcı dallanmış ağaçtaki bilgilerin doğru ya da yanlış olma durumunu değerlendiriniz.

Doğru

a. Popüler kültür, gençler arasında daha hızlı yayılmaktadır.

Yanlış

b. Popüler kültürün ürünleri sadece televizyon aracılığıyla kitlelere ulaşmaktadır.

Doğru

Yanlış

c. Popüler kültür, yalnızca müzik ve dil alanında etkili olmaktadır.

Doğru

Yanlış

Bilgiler	Doğru -Yanlış	Yanlış olan bilgilerin doğrusunu yazınız.
a	(D) (Y)	
b	(D) (Y)	<i>Popüler kültür kitle iletişim araçlarıyla (televizyon, radyo, internet...) ile yayılmaktadır.</i>
c	(D) (Y)	<i>Popüler kültür; aileyi, yiyeceği, müziği ve halk oyunlarını etkilemektedir.</i>

## 1. ÜNİTE: BİZ VE DEĞERLERİMİZ

## 1. ETKİNLİK

1. Çocuk (evlat), kardeş, torun
2. Öğrenci, sınıf başkanı, sporcu
3. Ağabey–abla, öğrenci, üye, sporcu
4. Öğrenci, avukat
5. Eş, baba

## 2. ETKİNLİK

## Doğuştan Edinilen Roller

- |           |              |
|-----------|--------------|
| 1. Kardeş | 5. Büyükanne |
| 2. Ağabey | 6. Evlat     |
| 3. Torun  | 7. Dede      |
| 4. Baba   |              |

## Sonradan Edinilen Roller

- |                     |                       |
|---------------------|-----------------------|
| 1. Öğretmen         | 5. Güvenlik Görevlisi |
| 2. Öğrenci          | 6. Mimar              |
| 3. Belediye Başkanı | 7. Doktor             |
| 4. Kulüp Başkanı    |                       |

## 3. ETKİNLİK

- |                            |                      |
|----------------------------|----------------------|
| 1. Öğretmen                | 3. Üye               |
| 2. Eş, anne, kardeş, evlat | 4. Öğretmen, arkadaş |

## 4. ETKİNLİK

1. (4) Avukat
2. (8) Polis
3. (3) Öğretmen
4. (5) Terzi
5. (11) Doktor
6. (2) Aşçı
7. (1) Baba, (6) Kardeş, (7) Anne, (9) Amca, (10) Dayı, (12) Teyze
8. (2) Aşçı, (3) Öğretmen, (4) Avukat, (5) Terzi, (8) Polis, (11) Doktor

## 5. ETKİNLİK

- |                    |          |
|--------------------|----------|
| 1. Dil             | 3. Din   |
| 2. Gelenek–görenek | 4. Tarih |

## 6. ETKİNLİK

1. Aldatayım diyen aldanır – Din
2. El sanatları, Gelenek – görenek
3. Mimari
4. Tarih

## 7. ETKİNLİK

1. Dil bir iletişim aracıdır.
2. Yabancı kelimeler Türkçemize zarar verir.
3. Tarih kültür mirasını geçmişten geleceğe aktarır.
4. Kültürü meydana getiren unsurlardan biri de tarihtir.
5. Sosyal faaliyetlerimizde İslam dininin etkisi görülür.
6. Her kültür, inandığı dinin izlerini taşır.
7. Şifahaneler günümüzün hastaneleridir.
8. Ülkemizin her bölgesinde farklı geleneklerimiz vardır.

## 8. ETKİNLİK

**KALIP YARGI:** 1, 2, 3, 7, 9     **ÖN YARGI:** 4, 5, 6, 8, 10

## 9. ETKİNLİK

- |               |               |                 |
|---------------|---------------|-----------------|
| 1. Çevre      | 5. Doğal afet | 9. Eğitim       |
| 2. Doğal afet | 6. Sağlık     | 10. Yardımlaşma |
| 3. Çevre      | 7. Eğitim     | 11. Sağlık      |
| 4. Sağlık     | 8. Eğitim     | 12. Eğitim      |

## 10. ETKİNLİK

1. Darülaceze
2. Türk Silahlı Kuvvetleri Mehmetçik Vakfı
3. Kızılay
4. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü
5. Yardımlaşma
6. LÖSEV
7. Dayanışma
8. Yeşilay
9. Alo Sosyal Yardım Hattı
10. Yeşilay
11. Darülaceze
12. Kızılay

Öğrenci akran değerlendirme formunu verdiği cevaplara göre dolduracaktır.

## 11. ETKİNLİK

**Sosyal Yardımlaşma Genel Müdürlüğü:** Sosyal güvencesi bulunmayan ihtiyaç sahibi vatandaşların ihtiyaçlarını karşılamak  
**Türk Kızılayı:** Afetlerde ve olağan dönemlerde korumasız ve ihtiyaç sahiplerine yardım sağlamak, toplumda yardımlaşmayı geliştirmek ve kan ihtiyacını karşılamak amacıyla hizmet vermek  
**Darülaceze Başkanlığı:** Din, dil, ırk, cinsiyet ve mezhep farkı gözetmeksizin muhtaç insanların giyinme, barınma, gıda, sağlık ve bakım ihtiyaçlarını karşılamak

**Türk Silahlı Kuvvetleri Mehmetçik Vakfı:** Ülkemizin güvenliği için görev yapan erbaş ve erlerimizden şehit olan veya herhangi bir nedenle hayatını kaybedenlerin bakmakla yükümlü oldukları yakınları ile gazi ve engelli Mehmetçiklere sosyal ve ekonomik destek sağlamak

## 12. ETKİNLİK

- Elif adlı öğrenci "Özgürlüklerimiz sınırsız değildir." demelidir.
- Murat adlı öğrenci "Bazı sorumluluklarımızı kanunlar gereği yerine getirmesek ceza alırız." demelidir.
- Hakan adlı öğrenci "Haksızlıklar karşısında sessiz kalmamalıyız." demelidir.
- Semra adlı öğrenci "Okulda öğrenim görmek temel haklarımız arasındadır." demelidir.
- Taner adlı öğrenci "Müzik dinlemek özgürlüklerimiz arasındadır." demelidir.
- İkra adlı öğrenci "Kütüphanelerden yararlanmak haklarımız arasında yer almaktadır." demelidir.

## 13. ETKİNLİK

- 4
- 11
- 6

## 14. ETKİNLİK

HAK

- Sağlık hizmetlerinden yararlanmak
- Beslenmek ve barınmak
- Düşüncelerini söylemek
- İnsani şartlarda yaşamak
- Okula gidip eğitim almak
- Bir işte çalışabilmek
- Dilekçe yazabilmek
- Oyun oynamak

SORUMLULUK

- Dersi dinlemek
- Kılık kıyafet kurallarına uymak
- Derste söz alarak konuşmak
- Sınıf içinde koşmamak
- Okula zamanında gelmek
- Kantinde sıraya girmek
- Sınıfı temiz tutmak
- Sınıftaki eşyalara zarar vermemek

## 2. ÜNİTE: TARİHE YOLCULUK

### 1. ETKİNLİK

**Kuzey:** Sibirya **Doğu:** Kingan Dağları

**Güney:** Hindikuş ve Karanlık Dağları

**Batı:** Hazar Denizi

## 2. ETKİNLİK

- Asya Hun Devleti
- Teoman
- Mete Han
- Kavimler Göçü
- Mete Han
- Balamir
- Atilla
- Uygurlar

## 3. ETKİNLİK

**Doğru cevaplar şu şekilde olmalıdır:**

- I. Kök Türk
- Bumin Kağan
- Ötüken
- Muğan Kağan
- Teoman
- Bumin Kağan

**Varış Noktası:** D

## 4. ETKİNLİK

- Kutluk Bilge Kül Kağan
- Karabalgasun
- Moyen Çor
- Talas
- Bögü Kağan
- Kırgız Devleti
- Mani dini
- Posta
- Göç ve Türeyiş
- Çin

## 5. ETKİNLİK

- Kurultay
- Uygurlar
- Siyenpiler
- Yuğ
- Çin Seddi
- Kavimler Göçü
- Orhun
- Asya Hun
- Çinliler

## 6. ETKİNLİK

- Bu anlayış hükümdar ailesinin erkek üyeleri arasında taht kavgalarına neden olmuştur.
- Bu durum Türklerin astronomi alanı ile ilgilendiklerini gösterir.
- Bu durum kurultayın bir danışma meclisi olduğunu gösterir.
- Bu durum ilk Türk devletlerinde tek kişinin egemenliğine dayanan bir yönetim anlayışının benimsendiğini gösterir.
- Bu durum Türklerin ölümden sonraki yaşama inandıklarını gösterir.
- Bu durum ilk Türk devletlerinde kadınların devlet yönetiminde söz sahibi olduğunu gösterir.

## 7. ETKİNLİK

- I. Kök Türk
- Bumin Kağan
- Ötüken
- İkili Teşkilat
- Mukan Kağan
- Akhun
- İstemi Yabgu
- Çin
- Ta-po Kağan
- Sasaniler

## 8. ETKİNLİK

- Osman:** Uygur Devleti      **Sümeýra:** II. Kök Türk Devleti  
**Sinan:** I. Kök Türk Devleti      **Asuman:** I. Kök Türk Devleti  
**Şükran:** Asya Hun Devleti      **Samet:** II. Kök Türk Devleti  
**Reyyan:** Uygur Devleti      **Bilal:** Asya Hun Devleti

Cevaplara göre öğrenci kendisini değerlendirecektir.

## 9. ETKİNLİK

- |           |             |              |
|-----------|-------------|--------------|
| 1. Siyasi | 5. Sosyal   | 9. Ekonomik  |
| 2. Dini   | 6. Sosyal   | 10. Ekonomik |
| 3. Sosyal | 7. Ekonomik | 11. Sosyal   |
| 4. Siyasi | 8. Dini     | 12. Sosyal   |

## 10. ETKİNLİK

- |                 |               |
|-----------------|---------------|
| 1. Putperestlik | 7. Hz. Osman  |
| 2. Bedir Savaşı | 8. Emeviler   |
| 3. Şûra         | 9. Abbasiler  |
| 4. Hudeybiye    | 10. Abbasiler |
| 5. Hz. Ebubekir | 11. Emeviler  |
| 6. Hz. Ömer     | 12. Hz. Ali   |

## 11. ETKİNLİK

- Savaş:** Bedir Savaşı - Uhud Savaşı  
**Taraflar:** Müslümanlar - Mekkeli Müşrikler  
**Tarih:** 624 - 625

## 12. ETKİNLİK

- |                      |                         |
|----------------------|-------------------------|
| 1. İlk vahyin gelişi | 5. Hendek Savaşı        |
| 2. Hicret            | 6. Hudeybiye Antlaşması |
| 3. Bedir Savaşı      | 7. Mekke'nin fethi      |
| 4. Uhud Savaşı       | 8. Veda Hutbesi         |

## 13. ETKİNLİK

- İşaretlenecekler:** D, D, Y, D  
**DOĞRU CEVAP:** 3. Çıkış

## 14. ETKİNLİK

- |                     |                  |
|---------------------|------------------|
| 1. Cahiliye         | 9. Halife        |
| 2. Amine            | 10. Hz. Ebubekir |
| 3. Abdullah         | 11. Hz. Ömer     |
| 4. Muhammed'ül Emin | 12. Siffin       |
| 5. Hz. Hatice       | 13. Hz. Osman    |
| 6. Cebrail          | 14. Hz. Ömer     |
| 7. Hicret           | 15. Hz. Ali      |
| 8. Hudeybiye        | 16. 632          |

## 15. ETKİNLİK

- |                        |                    |
|------------------------|--------------------|
| 1. Can Emniyeti        | 4. Suçun Şahsiliği |
| 2. İnsanların Eşitliği | 5. Mülkiyet Hakkı  |
| 3. Kadın Hakları       |                    |

## 16. ETKİNLİK

- |                         |            |
|-------------------------|------------|
| a. Ebu'l Abbas Abdullah | g. Muaviye |
| b. Emevi                | h. Abbasi  |
| c. İspanya              | i. Bağdat  |
| d. Harun Reşid          | j. Emevi   |
| e. Beyt'ül Hikme        | k. Abbasi  |
| f. Şam                  |            |

## 17. ETKİNLİK

- |                   |                     |
|-------------------|---------------------|
| 1. Hz. Ömer       | 7. Bimarhane        |
| 2. Talas          | 8. Nevruz           |
| 3. Çinliler       | 9. Kopuz            |
| 4. Karahanlılar   | 10. Ribat           |
| 5. 751            | 11. Yusuf Kadir Han |
| 6. Gazneli Mahmut | 12. Karahanlılar    |

## 18. ETKİNLİK

- |                           |                      |
|---------------------------|----------------------|
| 1. Sasani                 | 6. Divan             |
| 2. Samarra                | 7. Samanoğulları     |
| 3. Divanü Lûgati't – Türk | 8. Kutadgu Bilig     |
| 4. Atabetü'l Hakayık      | 9. Gazneli Mahmut    |
| 5. Karahanlılar           | 10. Saltuk Buğra Han |

## 19. ETKİNLİK

- Karahanlılar:** 1, 5, 7, 10, 11, 13, 14, 16, 17  
**Gazneliler :** 2, 3, 4, 6, 8, 9, 12, 15, 18

## 1. DÖNEM 1. YAZILI SINAVLARI SENARYO - 1

1.
  - a. Çocuk / Evlat
  - b. Öğrenci
  - c. Sınıf Başkanı
  - d. Takım Kaptanı
  - e. Torun
  - f. Kardeş / Abla
2.
  - a. Göçebe yaşam tarzı
  - b. Kervan işletmek
  - Vergi almak
3. Kalıp yargı



4.  
a. Alp Tigin  
b. Afganistan  
c. Gazneli Mahmut  
d. Dandanakan Savaşı  
e. Gurlular
5.  
a. Hz. Ebubekir  
b. Hz. Ömer  
c. Hz. Osman  
d. Hz. Ali
6. Dilekçe hakkı
7.  
a. Oğuz Kağan Destanı  
b. Ergenekon Destanı, Bozkurt Destanı  
c. Türeyiş Destanı, Göç Destanı
8. Tarih
9.  
a. Asya Hun Devleti  
b. I. Kök Türk Devleti  
c. II. Kök Türk Devleti  
d. Uygur Devleti
10. Kızılay

## 1. DÖNEM 1. YAZILI SINAVLARI SENARYO - 2

1.  
a. Din  
b. Tarih  
c. Mimari
2.  
a. Eşitlik ve adalet politikalarının uygulanması  
b. İslamiyet'in yayılması gecikmiştir.  
c. Hz. Ömer Dönemi'nde yaşanan fetihlerle karşılaşmıştır.
3. Siyasi
4.  
a. Evlat  
b. Öğrenci  
c. Eş  
d. Anne  
e. Doktor
5.  
a. Veda Hutbesi  
b. Mekke'nin fethi
6. Ön yargı
7.  
a. Valilik  
b. Tüketici Hakları Derneği  
c. Tüketici Hakları İl / İlçe Hakem Heyeti  
d. Belediye  
e. Muhtarlık  
f. Tüketici Hakları Mahkemesi  
g. Kaymakamlık  
h. Tüketici Hakları Merkezi  
ı. Reklam Kurulu
8.  
a. Hz. Ebubekir  
b. Hz. Ömer  
c. Hz. Osman  
d. Hz. Ali

9.  
a. Kutadgu Bilig  
b. Atabet'ül Hakayık  
c. Dîvânu Lûgâti't-Türk  
d. Divan-ı Hikmet
10.  
a. Barınma, ısınma, uyuma, beslenme, temizlik  
b. Öğün yemek  
c. Dayanışma

## 1. DÖNEM 1. YAZILI SINAVLARI SENARYO - 3

1.  
**Kalıp Yargı:**  
• Kadınlar duygusaldır.  
• Pahalı olan ürünler kalitelidir.  
• Yaramaz çocuklar zekidir.
- Ön Yargı:**  
• Eminim ki bu sınavdan kötü not alacak.  
• Bu arabayı Cem Usta'dan başkası tamir edemez.  
• Maçı kesin bizim takım kazanacak
2.  
a. Eş  
b. Baba  
c. Öğretmen
3. Tarihin önemine vurgu yapılmıştır.
4. Bu eser daha çok siyasi alana yönelik öğütleri verilmiştir.
5.  
a. Basra Körfezi  
b. Kızıldeniz  
c. Umman Denizi
6.  
a. Kızılay  
b. Darülaceze  
c. Yeşilay
7.  
a. Siyasi  
b. Kültürel  
c. Mimari
- 8.

## BEDİR SAVAŞI

- a. 624  
b. Medineli Müslümanlar ile Mekkeli Müşrikler  
c. Müslümanlar

## UHUD SAVAŞI

- a. 625  
b. Medineli Müslümanlar ile Mekkeli Müşrikler  
c. Mekkeli Müşrikler

9. Demokratik devlet anlayışının olduğunu göstermektedir.  
10.  
a. Doktor  
b. Eş, baba  
c. Üye  
d. Arkadaş

### 20. ETKİNLİK

- |                     |                   |
|---------------------|-------------------|
| 1. Malazgirt Savaşı | 11. Mengücekliler |
| 2. Alparslan        | 12. Mengücek Gazi |
| 3. Turan taktiği    | 13. Çaka Beyliği  |
| 4. Haçlı seferleri  | 14. Çaka Bey      |
| 5. Saltuklular      | 15. Cami          |
| 6. Saltuk Bey       | 16. Medrese       |
| 7. Artuklular       | 17. Şifahane      |
| 8. Artuk Bey        | 18. Bedesten      |
| 9. Danişmentliler   | 19. İmarethane    |
| 10. Danişment Gazi  |                   |

### 21. ETKİNLİK

- |               |               |                  |
|---------------|---------------|------------------|
| 1. Kınık      | 5. Anadolu    | 9. Boy           |
| 2. Dandanakan | 6. Tuğrul Bey | 10. Pasinler     |
| 3. Cend       | 7. Selçuk Bey | 11. Sultan Mesut |
| 4. Alp Arslan | 8. Gazneliler | 12. Çağrı Bey    |

### 22. ETKİNLİK

- |                   |                  |
|-------------------|------------------|
| 1. Saltuklular    | 3. Mengücekliler |
| 2. Danişmentliler | 4. Artuklular    |

### 23. ETKİNLİK

- |                   |                |
|-------------------|----------------|
| 1. Çaka Beyliği   | 4. Saltuklular |
| 2. Danişmentliler |                |
| 3. Mengücekliler  | 5. Artuklular  |

### 24. ETKİNLİK

- |              |                 |
|--------------|-----------------|
| 1. Kral Yolu | 3. Kürk Yolu    |
| 2. İpek Yolu | 4. Baharat Yolu |

### 25. ETKİNLİK

- |                      |                            |
|----------------------|----------------------------|
| 1. Dandanakan Savaşı | 12. Süleyman Şah           |
| 2. Tuğrul Bey        | 13. Miryokefalon Savaşı    |
| 3. Pasinler Savaşı   | 14. Yassı Çemen Savaşı     |
| 4. Malazgirt Savaşı  | 15. Köseadağ Savaşı        |
| 5. Sultan Melikşah   | 16. Haçlı Seferleri        |
| 6. Katvan Savaşı     | 17. Kudüs                  |
| 7. Saltuklular       | 18. Büyük Selçuklu Devleti |
| 8. Danişmentliler    | 19. Külliye                |
| 9. Mengücekliler     | 20. Haçlı Seferleri        |
| 10. Artuklular       | 21. İpek Yolu              |
| 11. Çaka Beyliği     | 22. Baharat Yolu           |

## 3. ÜNİTE: YERYÜZÜNDE YAŞAM

### 1. ETKİNLİK

- |                     |                 |
|---------------------|-----------------|
| 1. Meridyen         | 4. 4 dakikadır. |
| 2. Paralel          | 5. Greenwich    |
| 3. Kuzey Yarım Küre | 6. Ekvator'dur. |

### 2. ETKİNLİK

**A ÜLKESİ:** 10° GP-20° KP ile 10° BM-30° BM arasında yer alır.  
**B ADASI:** 10° GP-20° KP ile 0° (Greenwich) -20° BM arasında yer alır.

**C ÜLKESİ:** 10°KP-20° KP ile 10° BM-20° DM arasında yer alır.

### 3. ETKİNLİK

- |             |             |             |              |
|-------------|-------------|-------------|--------------|
| 1. Paralel  | 4. Paralel  | 7. Meridyen | 10. Meridyen |
| 2. Paralel  | 5. Meridyen | 8. Meridyen |              |
| 3. Meridyen | 6. Paralel  | 9. Paralel  |              |

### 4. ETKİNLİK

- |   |  |
|---|--|
| 1. Asya Kıtası                                      | 5. Avustralya Kıtası                               |
| 2. Okyanusya Kıtası                                 | 6. Büyük Okyanus                                   |
| 3. Atlas Okyanusu                                   | 7. Avrupa Kıtası, Afrika Kıtası, Antarktika Kıtası |
| 4. Güney Amerika Kıtası, Afrika Kıtası, Asya Kıtası | 8. Pasifik Okyanusu                                |

### 5. ETKİNLİK

- |                         |                      |
|-------------------------|----------------------|
| 1. Avrupa Kıtası        | 9. Paralel           |
| 2. Okyanus              | 10. Geoid            |
| 3. Göreceli Konum       | 11. Okyanusya Kıtası |
| 4. Güney Amerika Kıtası | 12. Ekvator          |
| 5. Meridyen             | 13. Matematik Konum  |
| 6. Kıta                 | 14. Afrika Kıtası    |
| 7. Greenwich            | 15. Jeopolitik Konum |
| 8. Hint Okyanusu        |                      |

### 6. ETKİNLİK

1. Karadeniz İklimi 2. Akdeniz İklimi 3. Karasal İklim

### 7. ETKİNLİK

- |                 |                |
|-----------------|----------------|
| 1. Yüksek       | 3. 200 metrede |
| 2. Azalır/Düşer | 4. Sıcaklık    |

### 8. ETKİNLİK

- a. 1, 5, 10, 13, 16, 21  
b. 3, 7, 8, 9, 14, 17, 22  
c. 2, 4, 6, 11, 12, 15, 18, 19, 20

## 9. ETKİNLİK

## Yükselti ve Engebenin Fazla Olduğu Yerlerde

1. Sıcaklık ortalaması: Düşüktür.
2. Ulaşım: Zordur.
3. Tarım alanları: Azdır.
4. Sanayi ve ticaret: Gelişmemiştir.
5. Diğer bölgelere göç: Verir.
6. Nüfusu: Azdır.

## Yükselti ve Engebenin Az Olduğu Yerlerde

1. Sıcaklık ortalaması: Fazladır.
2. Ulaşım: Kolaydır.
3. Tarım alanları: Fazladır.
4. Sanayi ve ticaret: Gelişmiştir.
5. Diğer bölgelere göç: Alır.
6. Nüfusu: Fazladır.

## 10. ETKİNLİK

## Akdeniz İklimi

**İklim tipi:** Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlıdır.

**Bitki örtüsü:** Maki

**En fazla yağış aldığı mevsim:** Kış

**Yıllık ve günlük sıcaklık farkı:** Azdır.

## Karadeniz İklimi

**İklim tipi:** Yazları serin ve kurak, kışları ılık ve her mevsim yağışlıdır.

**Bitki örtüsü:** Orman

**En fazla yağış aldığı mevsim:** Sonbahar

**Yıllık ve günlük sıcaklık farkı:** Azdır.

## Karasal İklim

**İklim tipi:** Yazları sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlıdır.

**Bitki örtüsü:** Bozkır

**En fazla yağış aldığı mevsim:** İlbahar

**Yıllık ve günlük sıcaklık farkı:** Fazladır.

## 11. ETKİNLİK

1. Aksaray
2. Rize
3. Antalya
4. Erzurum

## 12. ETKİNLİK

1. Bakı
2. A yamacı
3. Kuzey Yarım Küre
4. B yamacındaki

## 13. ETKİNLİK

1. İzmir, Antalya
2. Zonguldak, Batman
3. İstanbul, Adana, Batman, Zonguldak
4. Adana, Nevşehir, Giresun

## 14. ETKİNLİK

	Nüfusun Dağılımını Etkileyen Doğal Faktörler	Nüfusun Dağılımını Etkileyen Beşeri Faktörler
1	Yeryüzü Şekilleri	Madencilik
2	İklim	Ulaşım
3	Su Kaynakları	Turizm
4	Bitki Örtüsü	Sanayi
5	Toprağın Yapısı	Tarım

## 15. ETKİNLİK

1. Doğal
2. Beşeri
3. Beşeri
4. Beşeri
5. Doğal
6. Beşeri

## 16. ETKİNLİK

1. Linyit
2. Petrol
3. Demir
4. Taş Kömürü

## 17. ETKİNLİK

1. Ekvatorial İklim
2. Kutup İklimi
3. Muson İklimi
4. Çöl İklimi
5. Akdeniz İklimi

## 1. DÖNEM 2. YAZILI SINAVLARI SENARYO - 1

1.
  - a. Baba
  - b. Eş
  - c. Öğretmen
  - d. Doktor
  - e. Yazar

2.

**Kuzeyde:** Altay Dağları

**Güneyde:** Himalaya Dağları

**Doğuda:** Kingan Dağları, Tanrı Dağları

**Batıda:** Ural Dağları

3. Uhud Savaşı

4.

a. Çoğunlukla ipek ve ipekli kumaş taşındığı için 1870 yılında bu yola "İpek Yolu" adı verilmiştir.

b. Çoğunlukla ipek ve ipekli kumaş taşınmaktadır.

5.  
a. Bilge Kül Kadir Han  
b. Balasagun  
c. Yusuf Kadir Han  
d. Karahitaylar  
e. Harzemşahlar
6.  
a. Yönetim (siyasi)  
b. Etnik (sosyal)  
c. Siyasi  
d. Kültürel
7.  
a. Tokat Niksar'da Anadolu'daki ilk medreselerden biri olan Yağbasan Medresesi inşaa edilmiştir.  
b. Erzincan Tercan'da kervansaray ticaretin gelişmesine yönelik inşa ettikleri yapılardan biridir.
8. İpek Yolu
9.  
**Okyanus:** Büyük Okyanus (Pasifik Okyanusu)  
**Kıta:** Antarktika
10. Yeryüzü şekilleri

### 1. DÖNEM 2. YAZILI SINAVLARI SENARYO - 2

1.  
a. **Kimler arasında yapıldığı:** Müslümanlar ile Mekkeli müşrikler arasında yapılmıştır.  
b. **Sebebi:** Bedir Savaşı'nda aldıkları yenilgi üzerine Mekkeli müşriklerin Müslümanlardan öç almak istemesi  
c. **Sonuçları:** Hz. Hamza ile birlikte 70 sahabe şehit olmuş, Hz. Muhammed (sav.) ise yaralanmıştır.
2. Karahanlılar
3.  
a. Pasinler Savaşı: Büyük Selçuklu ile Bizans arasındaki ilk savaştır. (Büyük Selçuklu Devleti'nin Bizanslılara karşı kazandığı ilk savaştır.)  
b. Malazgirt Savaşı: Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı.  
c. Miryokefalon Savaşı: Anadolu'yu kesin Türk yurdu hâline getiren savaştır.  
d. Yassıçemen Savaşı: Harzemşahlar yıkılma sürecine girince Anadolu Moğol saldırılarına açık hâle geldi.  
e. Köseadağ Savaşı: Türkiye Selçuklu Devleti yıkılma sürecine girdi.
4.  
a. Saygılı olduğunun göstergesidir.  
b. Komşularını şivesinden dolayı sevmemeleri  
c. Babanın evin camlarını silmesi

5. Ekonomik
6.  
a. Madencilik      b. Tarım      c. Dokumacılık
7. Baharat Yolu
8.  
a. Danışmentliler      d. Artuklular  
b. Saltuklular      e. Çaka Beyliği  
c. Mengücekliler
9.  
a. Yükselti  
b. Ekvator'a uzaklık  
c. Denizellik ve karasallık
10.  
a. Yeryüzü şekilleri      d. Su kaynakları  
b. İklim      e. Toprağın yapısı  
c. Bitki örtüsü

### 1. DÖNEM 2. YAZILI SINAVLARI SENARYO - 3

1. Doğduğumuzda kendimizi bir grubun içinde buluruz. Yaşamımız süresince farklı zamanlarda birden fazla grupta yer alabiliriz. Gruplarda herkesin görevleri olur. Bunların yerine getirilmesi önemlidir. İçinde bulunduğumuz gruplarda her grup üyesinin görevleri farklılık gösterir. Bu görevleri bizim grup içinde üstlendiğimiz roller olarak ifade edebiliriz. Bulduğumuz her grupta farklı rollerimizden söz edebiliriz. Verilen parçada Selin Hanım'ın birden fazla rol üstlendiğine ulaşabiliriz. Doğru cevap A seçeneğidir.
2. Birey olarak dünyaya geldiğimiz andan itibaren çeşitli sosyal roller üstleniriz. Rollerimizin bir kısmı doğuştan sahip olduğumuz rollerdir. Doğuştan sahip olduğumuz roller ilgi ve yetenek gerektirmemektedir. Sonradan kazanılan roller ilgi ve yetenek gerektirmektedir. Doktor, başkan ve avukat ilgi ve yeteneğimiz doğrultusunda kazandığımız rollerdir. Kardeş ise doğuştan sahip olduğumuz bir roldür. Doğru cevap D seçeneğidir.
3. Toplum, bireylerin bir kültür ve kimlik etrafında toplanmasıyla oluşur. Kültür, bir toplumu diğer toplumlardan farklı kılan, geçmişten beri değişerek devam eden, kendine özgü sanatı, inançları, örf ve âdetleri, anlayış ve davranışları ile onun kimliğini oluşturan yaşayış ve düşünüş tarzıdır. Türk toplumu olarak kültürel özelliklerimiz yani millî kültürümüz bizim millî kimliğimizdir. Kültürümüz, milletimizin her ferdi için "biz" duygusu ve düşüncesi etrafında birleştiren öğelerden oluşur. Kültürümüzü oluşturan din, dil, tarih, gelenek ve görenekler, mimari vb. öğeler bizi birbirimize bağlar ve böylece daha güçlü olmamızı sağlar. Doğru cevap D seçeneğidir.

4. “Bu da insanlar arasındaki etkileşimin, iletişimin özellikle de duygusal bağın azalmasına yol açmaktadır.” ifadesinden I. öncüldeki yargı, “Birbirlerini tanımayan, empati kuramayan ve birbirine saygı duymayan bireylerde başkalarına karşı ön yargılar oluşmaktadır. Bu ön yargılar genellikle fiziksel farklılığı olan, farklı kültürden ve dinden insanlara karşı olmaktadır.” ifadelerinden III. öncüldeki yargı söylenebilir. Ancak ön yargı bireyin insanlarla olan iletişiminin artmasına neden olmaz aksine iletişimi azaltır. Doğru cevap C seçeneğidir.
5. Kızılay, savaş alanında yaralanan ya da hastalanan askerlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etmek amacıyla, 1868 yılında Hilal-i Ahmer adıyla kurulmuştur. Doğru cevap A seçeneğidir.
6. Günlük yaşamımızı sürdürürken çeşitli sorunlarla karşılaşabiliriz. Sahip olduğumuz hakları bilmek karşılaştığımız sorunları çözerken bizlere yardımcı olur. Yasal olarak bireylere tanınan yetkilere hak denir. Haklarımız yasalarla güvence altına alınmıştır. Marketten peynir alan ve eve gelince son kullanma tarihinin geçmiş olduğunu farkedene Aslı hakkını aramak için Tüketici Hakem Heyetine başvurmalıdır. Doğru cevap B seçeneğidir.
7. “Elçilerini Çin’e gönderen ve Bizans’ın elçilerini kabul eden bir Türk devleti, ecdadımız olan Türk milletinin kurduğu bir devlet idi.” ifadesinden B seçeneğine, “Türkler, on beş yüzyıl önce Asya’nın göbeğinde çok büyük devletler kurmuş ve insanlığın her türlü kabiliyetlerine belirti olmuş birer unsurdur.” ifadesinden C ve D seçeneklerine ulaşılabilir. Ancak bilinen ilk büyük Türk devleti Asya Hunları’dır. Doğru cevap A seçeneğidir.
8. Uygurlar, Maniheizm dininin etkisiyle yerleşik hayata geçtiler ve yerleşik hayata geçen ilk Türk devleti oldular. Bu durum Türklerin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamları üzerinde etkili oldu. Çinlilerden kâğıt ve matbaayı öğrenerek kitaplar yazdılar. Toprağı ekip biçerek tarım faaliyetlerine başladılar. Saray ve tapınaklar inşa ederek mimari alanda eserler yaptılar. Şehir hayatına geçtiler. Uygurlarda görülen bu değişim yerleşik hayata geçilmiş olmasıyla ilgilidir. Doğru cevap C seçeneğidir.
9. Hz. Muhammed (sav.) peygamber olduktan sonra İslamiyet’i yayma görevine başladı. Önce yakınlarını sonra bütün insanları İslam dinine davet etti. İslamiyet’in zamanla yayılmaya başlaması Kureyşlilerin tepkisini çekti. İslamiyet puta tapmayı yasaklayarak Allah inancını getiriyordu. İslamiyet ile birlikte kan davaları yasaklanmış ve toplumsal hayatta kadınlara yeni statüler kazandırılmıştır. Ancak İslamiyet ile birlikte kabilecilik anlayışı artmamış aksine azalmıştır. Doğru cevap C seçeneğidir.
10. Bedir Savaşı’nda Müslümanlar Mekkeliler üzerinde hakimiyet sağlamıştır. “Bedir Savaşı’nda esir alınan Mekkelilerin bir kısmı Müslümanlara okuma–yazma öğretilmeleri karşılığında serbest bırakılmıştır.” ifadesinden İslamiyet’in okuma–yazmaya önem verdiği söylenebilir. Doğru cevap B seçeneğidir.
11. Karahanlılar Orta Asya’daki ilk Müslüman – Türk devletidir. Bilinen ilk hükümdarı Bilge Kül Kadir Han’dır. Doğru cevap C seçeneğidir.
- 12.
- Doğudan gelen ticaret yollarına hâkim olmak (Ekonomik)
  - Kudüs gibi kutsal yerleri geri almak (Dini)
  - Türkleri Anadolu’dan atmak (Siyasi)
- Doğru cevap B seçeneğidir.
13. İslamiyet’in etkisiyle Türkler arasında kültürel değişimler hız kazandı. Dil, edebiyat ve sanat alanında yeni çalışmalar ortaya konuldu. Türk devletleri tarih boyunca askerliğe önem vermiştir. Bu anlayış, İslamiyet’in kabulünden sonra da önemini korumaya devam etmiş, Türkler hiçbir zaman ordu–millet bilincini kaybetmemiştir. Doğru cevap B seçeneğidir.
14. “Alimleri himaye ederek sarayımı onlara açtım.” ifadesinden A seçeneğine, “Bir de rasathane (gözlemevi) kurdurarak gök cisimlerinin gözlemlenmesini sağladım.” ifadesinden C seçeneğine, “Bu gözlemler sonucu Celali Takvimi’ni hazırlattım.” ifadesinden D seçeneğine ulaşılabilir. Ancak Nizamiye medreselerinde sadece dini bilimler öğretilmemiş, dini bilimlerin yanında tıp gibi başka bilimlerin de öğretilmesine olanak sağlanmıştır. Doğru cevap B seçeneğidir.
15. “İlk çağlarda Doğu ülkelerini Batı ülkelerine bağlayan önemli ticaret yollarından biri de Baharat Yolu’ydu.” ifadesinden A seçeneğindeki yorum, “Baharat günümüzden binlerce yıl önce Doğu uygarlıkları tarafından kullanılmaktaydı.” ifadesinden C seçeneğindeki yorum, “Ancak baharatın çok uzak coğrafyalarda Avrupa sofralarına gelmesi pahalı olmasına neden oldu. Bu yüzden sadece zenginler tarafından tüketildi.” ifadelerinden de B seçeneğindeki yorum yapılabilir. Ancak Doğu lezzetlerinin Batı lezzetlerinden daha ayrıcalıklı bir hâle geldiği yorumu yapılamaz. Doğru cevap D seçeneğidir.

16. Kervansaray, kervanların ticaret yolları üzerinde kurulan konak yeridir. İpek Yolu üzerinde ticaret kervanlarının dinlenmeleri ve ihtiyaçlarını gidermeleri amacıyla belli mesafelerde yapılan yapılar kervansaraylardır. Doğru cevap B seçeneğidir.

17. Dört mevsimin yaşanması, cephesel yağışların görülmesi ve Orta Kuşak'ta yer alması Türkiye'nin mutlak konumu ile ilgilidir. Ancak yer altı kaynakları bakımından zengin olması ise Türkiye'nin özel konumunun bir sonucudur. Doğru cevap C seçeneğidir.

18. Ülkemizin Dünya üzerinde bulunduğu göreceli konumundan dolayı ortaya çıkan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

- Ülkemiz Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının kesişme noktasında bulunur. Bu üç kıta arasında köprü durumundadır.
- Ülkemizin Asya ve Avrupa kıtalarında toprağı olması ve bunları birbirine bağlaması Türkiye'nin önemli bir özelliğidir.
- Türkiye, dünyadaki petrolünün önemli bir kısmına sahip olan Orta Doğu ülkelerine komşudur. Petrolün, Orta Doğu ülkelerinden Avrupa ülkelerine aktarılmasında stratejik bir öneme sahiptir.
- Eğitim ve engebe fazladır.
- Üç tarafı denizlerle çevrilidir.

Kuzeyden esen rüzgârların sıcaklığı düşürmesi ise Türkiye'nin mutlak konumunun bir sonucudur. Doğru cevap A seçeneğidir.

19. Ülkemizde farklı iklim tiplerinin görülmesinin en önemli nedenleri; Türkiye'nin dünya üzerindeki konumu, yükselti ve yeryüzü şekilleridir. Yükselti farklılığı, dağların uzanış yönü, yeryüzü şekilleri, denize uzaklık, karasallık, bitki örtüsü ve rüzgârlar ve Türkiye'de farklı iklim tiplerinin oluşmasında etkili olmuştur. Doğru cevap D seçeneğidir.

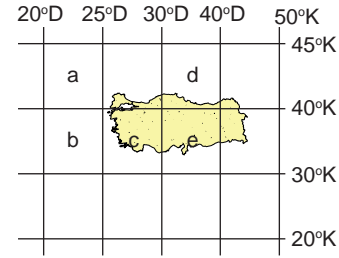
20. Hayvanların ürünlerinden, gücünden yararlanılmasına dayanan ekonomik faaliyete hayvancılık denir. Ülkemiz doğal koşullar itibarıyla hayvancılık için elverişlidir. Hayvancılık sadece et, süt, yumurta üretiminin olduğu bir faaliyet değil aynı zamanda, dokuma ve deri sanayisine ham madde sağlayan bir ekonomik faaliyettir. Ülkemizde hayvan başına elde edilen süt veriminin Avrupa ülkelerine göre daha az olmasının nedeni mera hayvancılığının yapılmasıdır. Doğru cevap D seçeneğidir.

## 1. DÖNEM 2. YAZILI SINAVLARI SENARYO - 4

1. İnsanlar, hayatları boyunca içinde buldukları grup ve kurumlarda çeşitli roller üstlenirler. Hatta aynı anda birden fazla rol de üstlenebilirler. Kişi; ailede çocuk, okulda öğrenci, oyun grubunda oyuncu, toplu taşıma aracında yolcu, markette müşteri vb. roller içerisinde olabilir. Zeynep'in evde abla, okulda öğrenci, okul servisinde yolcu olması farklı gruplar içinde farklı rollerinin olduğunu göstermektedir. Doğru cevap B seçeneğidir.
2. Bir grup etkinliğinde yer alan ya da bir yerde bulunan bireylerin üstlendikleri görevlere rol denir. Başka bir tanımla, üyesi olduğumuz grupta üstlenmemiz gereken görevlerdir. Bir kişi birden fazla role sahip olabilir. Tiyatro Kulübünde oyuncu, futbol takımında kaleci, sınıfta öğrenci olmak rol ile ilişkilendirilebilir. Doğru cevap A seçeneğidir.
3. Kültürü meydana getiren unsurlardan biri de tarihtir. Tarih sayesinde bir milletin oluşturduğu ortak kültür mirası geçmişten günümüze aktarılabilir. Bu sayede bireyler geçmişine ait kültürel değerleri öğrenerek bunları yaşatmaya çalışır. İnsanların geçmişlerini bilmesi, ortak bir tarih bilincine sahip olması toplumsal birlikteliğin oluşmasında etkilidir. Verilen tanımda bir topluluğun ulus olabilmesinde ortak geçmişe ve değerlere sahip olması üzerinde daha çok durulmuştur. Doğru cevap C seçeneğidir.
4. Haklarımızı kullanırken yerine getirmemiz gereken sorumluluklar vardır. Bireyin yaptığı davranışların sonuçlarını üstlenmesine sorumluluk denir. Toplu taşıma araçlarına binmek bir hak iken kurallara uymak da sorumluluktur. Toplu taşıma araçlarına binme hakkını kullanan Nisa'nın sorumluluğu kurallara uymaktır. Doğru cevap D seçeneğidir.
5. Yardımlaşma ve dayanışma, hayatımızın vazgeçilmez değerleridir. Hayatta bazen yalnız iken yapamayacağımız, üstesinden gelemeyeceğimiz işler vardır. Böyle zamanlarda iş birliği yapmak, gücümüzü ve yeteneklerimizi birleştirmek gerekir. Sivil toplum kuruluşları da toplumsal dayanışmanın oluşmasına katkı sağlarlar. Devletin yükünü azaltmaya çalışırlar. Çalışmalarını devletin koyduğu yasalar çerçevesinde yaparlar. Amaçları topluma hizmet edip toplumun sorunlarına çözüm bulmaktır. A, B ve D seçeneklerinde verilenler sivil toplum kuruluşlarıdır. Ancak Kara Yolları Genel Müdürlüğü sivil toplum kuruluşlarından biri değildir. Doğru cevap C seçeneğidir.
6. Hz. Osman Dönemi'nde ilk İslam donanması oluşturuldu. Kıbrıs fethedildi. İslamiyet'in ilk deniz savaşı yapıldı. (Zatü's Savari) Doğru cevap D seçeneğidir.

7. Bireyde öteki bireylere, toplumsal kümelere karşı sevgi ya da düşmanlık duygusu uyanmasına yol açan, koşullanmış bir duygusal tutumu yansıtan sığ inanca ön yargı denir. A, B ve C seçeneklerinde ön yargı ile ilgili örnekler verilmiştir. Ancak D seçeneğinde kişi ben dilini kullanarak olumsuz bir duruma karşı duygusunu dile getirmiştir. Doğru cevap D seçeneğidir.
8. İlk Türk devletleri ölümden sonraki yaşama inandıkları için ölen kişiler eşyaları ile birlikte gömülürdü. Ayrıca ölülerini mumyalayıp cenazelerinde yuğ denilen bir tören düzenlerlerdi. Doğru cevap A seçeneğidir.
9. I. Kök Türk Devleti'nin merkezi Ötüken'dir. I. Kök Türk Devleti İpek Yolu'nun kontrolünü ele geçirdi. En parlak dönemini Mukan Kağan zamanında yaşamıştır. Doğru cevap D seçeneğidir.
10. Sosyal ve ekonomik hayatta en önemli değişimi yerleşik hayata geçen Uygurlar yaşamıştır. Uygurlar Budizm'i, benimsemişlerdir. Fakat resmi dillerinin Türkçe olarak kullanılmasına özen göstermişlerdir. Bu durum Uygurların millî benliklerini korumaya çalıştıklarını göstermektedir. Doğru cevap D seçeneğidir.
11. İslamiyet öncesi Arap toplumunda kız çocuklarına değer verilmez, köleleştirilen insanlar bir eşya gibi alınıp satılırdı. Kız çocukları diri diri toprağa gömülürdü. Ayrıca kadın daha doğuştan suçlu bir varlık gibi görülürdü. Bir adamın erkek çocuğu olunca sevinir, şenlik yapar, kız çocuğu olunca utanır, suç işlemiş duruma düşerdi. Bu durum Arap toplumunda kadın – erkek eşitsizliğinin olduğunun göstergesidir. Doğru cevap B seçeneğidir.
12. Gazneliler Alp Tegin tarafından Horasan, Afganistan ve Kuzey Hindistan'da kurulan Müslüman – Türk devletidir. Devlet en parlak dönemini Sultan Mahmud Dönemi'nde yaşamıştır. Devlet, Selçuklularla yaptığı Dandanakan Savaşı'nda yenilmiş, bu savaştan sonra da zayıflama sürecine girerek 1186 yılında yıkılmıştır. Doğru cevap B seçeneğidir.
13. Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda değişimler meydana geldi. İslamiyet'ten önce devlete "il" diyen Türkler İslamiyet'in kabulünden sonra il kavramı yerine "devlet" ve "mülk" kelimelerini kullanmaya başlamışlardır. Türkler İslamiyet'teki gaza ve cihat anlayışını benimsediler ve İslam uğruna fetihlere öncülük etmeye başladılar. Göçebe yaşam tarzından yerleşik hayata geçtiler. Şehirler kurup tarım ve ticaretle uğraşmaya başladılar. Kadın-erkek kıyafetlerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Edebi eserlerde Allah, peygamber, hak, cennet ve cehennem gibi konular ele alınmıştır. Doğru cevap B seçeneğidir.

14. Bizans, Türkleri Anadolu'dan atmak amacıyla yeniden harekete geçti. Hazırladığı büyük ordu ile Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan yönetimindeki Türk ordusu, Miryokefalon'da mücadele etti. Miryokefalon Savaşı'nda (1176) zafere ulaşan Türklerin Anadolu'daki hâkimiyetleri kesinleşirken Bizans'ın Anadolu'yu alma ümidi sona erdi. Bizans'ın savunmaya, Türklerin taarruza geçtiği zaferin ardından Avrupalılar artık Anadolu'ya Türkiye demeye başladı. Doğru cevap C seçeneğidir.
15. Türk komutanı Alp Arslan ile IV. Romanos Diogenes arasında Anadolu tarihinin en büyük savaşlarından biri olan Malazgirt Savaşı Türklerin zaferiyle sonuçlandı. Böylece Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış oldu. Bu savaştan sonra Anadolu'nun Türkleşme süreci hızlandı. Bizans Devleti'nin Anadolu üzerindeki otoritesi zayıfladı. Doğru cevap C seçeneğidir.
16. Baharat günümüzden binlerce yıl önce doğu ülkelerinde kullanılıyordu. Kullanılan baharatların çoğu da Hindistan'da bulunuyordu. Karabiber, zerdeçal, tarçın, yenibahar, zencefil, karanfil vb. baharat türleri Orta Çağ Avrupası'nda da çok önemliydi. Bu baharatlar Avrupalı zenginlerin de vazgeçilmez tatlarıydı. Sadece sofralarda değil eczacılıkta, parfümlerde ve tütüsülerde de kullanılıyordu. Verilen parçada baharatın değerli bir ticaret ürünü olduğuna ulaşılabilir. Doğru cevap A seçeneğidir.
17. Türkiye 26° – 45° doğu meridyenleri arasında yer aldığı için koordinat sisteminde yer alan c, d ve e bölgelerinde toprakları bulunur. Ancak a ve b bölgelerinde toprakları bulunmaz.



Doğru cevap C seçeneğidir.

18. Ekvator'a paralel olarak geçtiği varsayılan hayali dairelere paralel denir. En büyük paralel dairesi Ekvator'dur. Ekvator'un güneyinde 90, kuzeyinde 90 adet olmak üzere toplam 180 paralel vardır. Paraleller doğu-batı doğrultusunda uzanırlar. Paralellerin boyları Ekvator'dan kutuplara doğru kısalır. İki kutup noktası arasında uzanarak paralelleri dik kesen yarım çemberlere meridyen denir. Doğu Yarım Küre'de 180 ve Batı Yarım Küre'de 180 olmak üzere toplam 360 meridyen yayı vardır. Doğru cevap B seçeneğidir.

19. Etki alanı en geniş olan iklim karasal iklimdir. Karadeniz iklimi ülkemizin kuzey kesimlerinde etkilidir. Doğu Anadolu Bölgesi'nde karasal iklim hakimdir. İklim çeşitliliği en fazla olan bölge Marmara'dır. Doğru cevap D seçeneğidir.

20. Belirli bir zamanda sınırları tanımlı bir bölgede yaşayan, aralarında belirli toplumsal–ekonomik ilişkiler bulunan insanların tümüne nüfus denir. Ülkemize ve dünyaya baktığımızda bazı nedenlerden dolayı nüfus her yerde düzenli dağılmamıştır. Kimi yerlerde nüfus çok kalabalık iken kimi yerlerde ise daha azdır. Sanayinin, ticaretin ve tarımın geliştiği yerlerde ekonomik hayat gelişir. Bu nedenle böyle yerlerde nüfus fazladır. Ayrıca turizm yapılan yerler de nüfusun fazla olduğu yerlerdir. Örnek olarak İstanbul, Bursa ve Kocaeli; sanayi, ticaret, tarım ve turizmin gelişmesine bağlı olarak nüfusun fazla olduğu şehirlerimiz arasında yer alır. Doğru cevap B seçeneğidir.

#### 4. ÜNİTE: BİLİM VE TEKNOLOJİ HAYATIMIZDA

##### 1. ETKİNLİK

- |               |                    |
|---------------|--------------------|
| 1. Antropolog | 5. Filozof         |
| 2. Sosyolog   | 6. İklim koşulları |
| 3. Arkeolog   | 7. Geçmiş          |
| 4. Psikolog   |                    |

##### 2. ETKİNLİK

- |                |              |
|----------------|--------------|
| 1. Psikoloji   | 6. Arkeoloji |
| 2. Sosyoloji   | 7. Coğrafya  |
| 3. Felsefe     | 8. Hukuk     |
| 4. Tarih       | 9. Ekonomi   |
| 5. Antropoloji |              |

##### 3. ETKİNLİK

- |                    |                  |
|--------------------|------------------|
| 1. Oktay Sinanoğlu | 3. Hulusi Behçet |
| 2. Cahit Arf       | 4. Mazhar Osman  |

##### 4. ETKİNLİK

- |             |            |                |
|-------------|------------|----------------|
| 1. Coğrafya | 2. Felsefe | 3. Antropoloji |
|-------------|------------|----------------|

##### 5. ETKİNLİK

- |              |                |          |
|--------------|----------------|----------|
| 1. Arkeoloji | 3. Antropoloji | 5. Hukuk |
| 2. Coğrafya  | 4. Sosyoloji   | 6. Tarih |

##### 6. ETKİNLİK

	Sosyal bilim dalları hangileridir?	Sosyal bilim dalları olmayanlar hangileridir?
1	Antropoloji	Matematik
2	Felsefe	Fizik
3	Psikoloji	Biyoloji
4	Arkeoloji	Kimya

##### 7. ETKİNLİK

- |                              |              |
|------------------------------|--------------|
| 1. Göbeklitepe               | 4. T taşları |
| 2. Kabartma hayvan resimleri | 5. B harfi   |
| 3. D çemberi                 |              |

##### 8. ETKİNLİK

- |             |           |              |
|-------------|-----------|--------------|
| 1. Tarım    | 4. Sağlık | 7. Ulaşım    |
| 2. İletişim | 5. Ulaşım | 8. Tarım     |
| 3. Eğitim   | 6. Sağlık | 9. Astronomi |

##### 9. ETKİNLİK

- |                     |                       |
|---------------------|-----------------------|
| 1. Tekstil          | 6. Üretim teknolojisi |
| 2. İnşaat sektörü   | 7. İnşaat sektörü     |
| 3. Sağlık           | 8. Otomotiv sanayisi  |
| 4. Enerji           | 9. Eğitim             |
| 5. Savunma sanayisi | 10. Gıda              |

##### 10. ETKİNLİK

- Kaynak Taraması Yapmak
- Metin Oluşturmak
- Bilgileri Sınıflandırmak
- Hipotez Oluşturmak
- Araştırma Sorusunu Belirlemek

##### 11. ETKİNLİK

- Mucit
- Patent Belgesi
- Buluş
- Patent Hakkı
- Korsan Yayın
- Türk Patent ve Marka Kurumu
- Kaynakça
- Dipnot
- Bandrol
- Telif Hakkı

#### 5. ÜNİTE: ÜRETİYORUM, TÜKETİYORUM, BİLİNÇLİYİM

##### 1. ETKİNLİK

a.

- Konya ve çevresinde ekonomik faaliyet olarak buğday üretimi yapılması
- Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde pamuk yetiştirilmesi
- Trabzon ve çevresinde mısır üretimi yapılması

b.

- Bursa'da ipek böcekçiliği yapılması
- Hakkari'de arıcılığın gelişmesi
- İnsanların et ihtiyacının besi çiftliklerinden karşılanması



c.

1. Demir ve kromun çeşitli ulaşım araçlarının üretiminde kullanılması
2. Bakırın binaların elektrik tesisatında kullanılması
3. Afyon'da mermer çıkarılması

d.

1. Kitap, defter ve kâğıdın ağaçlardan yapılması
2. Ağaçlardan yakacak odunun temin edilmesi
3. Bolu'da marangozluk mesleğinin yaygın olması

## 2. ETKİNLİK

- |          |           |
|----------|-----------|
| 1. Demir | 4. Boksit |
| 2. Bakır | 5. Bor    |
| 3. Krom  | 6. Cıva   |

## 3. ETKİNLİK

- |       |        |
|-------|--------|
| 1. 14 | 9. 13  |
| 2. 10 | 10. 8  |
| 3. 5  | 11. 3  |
| 4. 7  | 12. 15 |
| 5. 2  | 13. 9  |
| 6. 4  | 14. 11 |
| 7. 1  | 15. 16 |
| 8. 6  | 16. 12 |

## 4. ETKİNLİK

	YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARI	YENİLENEMEZ ENERJİ KAYNAKLARI
1	Güneş Enerjisi	Taş Kömürü
2	Rüzgâr Enerjisi	Doğal Gaz
3	Hidroelektrik Enerjisi	Linyit
4	Jeotermal Enerji	Petrol

## 5. ETKİNLİK

Yenilenebilir Enerji Kaynakları: 1, 3, 4, 8, 9, 12

Yenilenebilir Enerji Kaynakları: 2, 5, 6, 7, 10, 11

## 6. ETKİNLİK

- |                         |                    |
|-------------------------|--------------------|
| 1. Taş Kömürü           | 6. Linyit          |
| 2. Jeotermal Enerji     | 7. Nükleer Enerji  |
| 3. Güneş Enerjisi       | 8. Rüzgâr Enerjisi |
| 4. Petrol               | 9. Doğal Gaz       |
| 5. Hidroelektrik Enerji |                    |

## 7. ETKİNLİK

**Murat:** Taş Kömürü

**Defne:** Güneş Enerjisi

**Ercan:** Linyit

**Neşra:** Nükleer Enerji

**Semra:** Petrol

**Mehmet:** Jeotermal Enerji

**Özlem:** Doğal Gaz

**Faruk:** Hidroelektrik Enerji

Öğrenci formdaki cevaplara göre kendisini değerlendirecektir.

## 8. ETKİNLİK

1. Büyükbaş Et Kesim Kombinası
2. Pamuk Fabrikası
3. Beş Yıldızlı Bir Otel
4. Un ve Makarna Fabrikası
5. Çay Fabrikası
6. İncir Reçeli Fabrikası
7. Ayçiçek Yağı Fabrikası

## 9. ETKİNLİK

İşaretleme: D, Y, D, Y

ÇIKIŞ: 6

## 10. ETKİNLİK

1. Girişimcidir.
2. Kendisine ve topluma karşı saygılıdır.
3. Çözüm odaklıdır.
4. Ülkesinin kalkınmasına katkı sağlar.
5. Yeniliklere açıktır.
6. Kararlı ve azimlidir.
7. Düzenli çalışır.
8. Çevreye karşı bilinçli ve duyarlıdır.
9. İletişim gücü yüksektir.
10. Donanımlı bir yapıya sahiptir.
11. Alanında iyi bir eğitim almıştır.
12. Çalışkandır.
13. Zamandan, malzemeden, enerjiden ve emekten tasarruf eder.

## 11. ETKİNLİK

**Meslek Seçiminde Etkili Olan Faktörler:** Toplumda Mesleğe Olan Talep, Ailenin Ekonomik Durumu, İlgü ve Yetenekler, Fiziksel Özellikler, Akraba ve Arkadaşların Etkisi, Ülkenin Ekonomik Durumu, İstek ve Hayaller, Ailenin Beklentisi

## 12. ETKİNLİK

- |           |              |
|-----------|--------------|
| 1. Meslek | 3. İlgü      |
| 2. Beceri | 4. Avukatlık |

## 13. ETKİNLİK

- |              |            |
|--------------|------------|
| 1. Doktor    | 9. Pilot   |
| 2. Polis     | 10. Çiftçi |
| 3. Öğretmen  |            |
| 4. Avukat    |            |
| 5. Aşçı      |            |
| 6. Mimar     |            |
| 7. Terzi     |            |
| 8. Veteriner |            |



- 10.
- Üretkendir.
  - Eleştirilere açıktır.
  - İşlerinde başarılıdır.
  - Alanında uzmandır.
  - Ülkenin kalkınması için çalışır.
  - Çevresindeki insanlara örnek olur.
  - Yeniliklere ve gelişmelere açıktır.
  - Zamandan, malzemeden, enerjiden ve emekten tasarruf eder.

## 2. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SENARYO - 3

- 1.
- Zirai (Tarım) ürünlerin artışı sağlamak (Tarımsal üretimi artırmak)
  - Anadolu'nun ticaret yollarının işlek olduğu bir bölge olması
2. Mehmetçik Vakfı
- 3.
- Sonbahar
  - Orman
- 4.
- Tarih
  - Coğrafya
5. Kaynak taraması yapmak
6. Telif hakkını ihlal etmiştir.
7. Vergi
8. Ham madde üzerinde durulmuştur.
- 9.
- Boksit
  - Beceri
  - Doğal gaz
  - Küçükbaş hayvancılık
10. Ulaşım vurgulanmaktadır.

## 6. ÜNİTE: YÖNETİME KATILYORUM

### 1. ETKİNLİK

- Siyasi Parti
- Katılım
- Hürriyet
- Seçim
- Seçim
- Eşitlik
- Çoğulculuk
- Hukukun Üstünlüğü
- Millî Egemenlik
- Eşitlik

### 2. ETKİNLİK

#### Monarşi:

- Egemenlik tek bir kişinin elindedir.
- Yasama, yürütme ve yargı yetkileri tek kişinin elindedir.
- Ülkeyi yöneten kişiye kral, kağan, han, imparator ve padişah gibi unvanlar verilir.

#### Oligarşi:

- Yöneticiler ait oldukları zümre, sınıf veya grup içinden seçilir.
- Sadece belli bir azınlığın hakları gözetilir.
- Egemenlik yetkisi belli bir zümre, sınıf veya grubun elindedir.

#### Teokrasi:

- Ülke dinî kurallara göre idare edilir.
- Hükümdar yalnızca tanrıya karşı sorumludur.
- Yönetim, tanrı adına dinî kuralları uygulayan hükümdarın elindedir.

#### Cumhuriyet:

- Halk ülkeyi yönetecek temsilcileri belli bir süre için seçer.
- Egemenlik millete aittir.
- İnsanlar, seçme ve seçilme hakkını kullanarak ülke yönetimine katılabilirler.

### 3. ETKİNLİK

- Cumhuriyet
- Teokrasi
- Monarşi
- Oligarşi

### 4. ETKİNLİK

- Cumhuriyet
- Oligarşi
- Monarşi
- Cumhuriyet
- Teokrasi
- Monarşi

### 5. ETKİNLİK

#### Cumhurbaşkanının Görevleri:

- Milli güvenlik politikalarını belirlemek ve gerekli tedbirleri almak
- Sürekli hastalık sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletmek
- Bakanları atamak
- Silahlı kuvvetlerin Başkomutanlığını temsil etmek
- Kanunları yayımlamak
- Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin etmek
- Ülkenin iç ve dış siyaseti hakkında meclise mesaj vermek
- Anayasa'nın uygulanmasını temin etmek

#### TBMM'nin Görevleri:

- TBMM Başkanını seçmek
- Milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak
- Bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek
- Kanun koymak
- Kanun değiştirmek ve kaldırmak
- Para basılmasına karar vermek
- Genel ve özel af ilanına karar vermek
- Savaş ilanına karar vermek

### 6. ETKİNLİK

	Güçler	Yetki Organları
1	Yargı	Bağımsız ve tarafsız mahkemeler
2	Yürütme	Cumhurbaşkanı ve Bakanlar
3	Yasama	Türkiye Büyük Millet Meclisi

**7. ETKİNLİK**

- |                  |                      |
|------------------|----------------------|
| 1. DEVLET        | 4. ANKARA            |
| 2. YEMİN         | 5. ANAYASA MAHKEMESİ |
| 3. CUMHURBAŞKANI |                      |

**8. ETKİNLİK**

**Sivil Toplum Kuruluşları:** Gönüllü kuruluşların varlığı, Kâr amacının olmaması, Gönüllülük esasının temel olması, Vakıf, dernek ve sendikaların çeşitli konularda çalışması

**Medya:** Mesajların aynı anda çok sayıda kişiye ulaştırılması, İletişim sürecinin olması, Kitle iletişim araçlarının varlığı, Gazete, televizyon ve Genel Ağ'ın işlevsel olması

**Kamuoyu:** Bireylerin taleplerinin yöneticilere aktarılması, Halkın genel düşüncesi, Dilekçe hakkının kullanılması, Ortak bir bilinç oluşturulması

**Siyasi Partiler:** Ülkenin yönetilmesi, Muhalefet partisinin varlığı, Siyasi görüşlerin varlığı, İktidar partisinin varlığı

**9. ETKİNLİK**

1. Siyasi Parti
2. Sivil Toplum Kuruluşları
3. Kamuoyu (Bireyler)
4. Medya

**10. ETKİNLİK**

- |                    |                             |
|--------------------|-----------------------------|
| 1. Siyasi Partiler | 3. Medya                    |
| 2. Kamuoyu         | 4. Sivil Toplum Kuruluşları |

**11. ETKİNLİK**

1. Demokratik Olan: 2, 4, 5, 8, 10, 12, 14, 16
2. Demokratik Olmayan: 1, 3, 6, 7, 9, 11, 13, 15

**12. ETKİNLİK**

- |      |      |      |      |      |      |      |
|------|------|------|------|------|------|------|
| 1. c | 2. b | 3. a | 4. e | 5. d | 6. g | 7. f |
|------|------|------|------|------|------|------|

**13. ETKİNLİK**

- |                   |                    |
|-------------------|--------------------|
| 1. Tansu Çiller   | 4. Süreyya Ağaoğlu |
| 2. Gül Esin       | 5. Sabiha Gökçen   |
| 3. Sadiye Ardahan | 6. Türkan Akyol    |

**14. ETKİNLİK**

1. Kurtuluş Savaşı
2. Medeni Kanun
3. Cinsiyet ayrımcılığı
4. Süreyya Ağaoğlu

**15. ETKİNLİK**

- |                                 |                                  |
|---------------------------------|----------------------------------|
| 1. Töre                         | 6. Ekonomik şiddet               |
| 2. Mutarlık seçimlerine katılma | 7. Milletvekili seçme ve seçilme |
| 3. Pozitif ayrımcılık           | 8. Psikolojik şiddet             |
| 4. Cinsiyet ayrımcılığı         | 9. Bacıyan-ı rum                 |
| 5. Medeni kanun                 |                                  |

Verilen cevaplara göre form öğrenci tarafından doldurulacaktır.

**2. DÖNEM 2. ORTAK YAZILI SENARYO - 1**

1.
  - a. Muson iklimi
  - b. Aşırı yağın yağmurlar sonrasında her yerin sular altında kalmasıdır.
2.
 

a. Tarih	b. Coğrafya	c. Arkeoloji
----------	-------------	--------------
3. Teokrasi
4.
 

a. Sanayi	b. Tarım	c. Turizm
-----------	----------	-----------
- 5.

**Cumhurbaşkanı**

- a. Millî Güvenlik Kuruluna başkanlık yapmak
- b. TBMM'yi gerektiğinde toplantıya çağırarak
- c. Devleti yurt içinde ve dışında temsil etmek
- d. Cumhurbaşkanı yardımcılarını ile bakanları atamak ve görevlerine son vermek
- e. Kanunları onaylamak ve Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe koymak
- f. TBMM adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin başkomutanlığını temsil etmek
- g. Uluslararası anlaşmaları onaylamak ve yayımlamak

**TBMM**

- a. Kanun koymak
  - b. Kanun değiştirmek
  - c. Kanun kaldırmak
  - d. Genel ve özel af ilanına karar vermek
  - e. Para basılmasına karar vermek
  - f. Savaş ilanına karar vermek
6. Sivil toplum kuruluşları
  7. Monarşi
  8.
 

a. Siyasi/İdari/Yö-	b. Ekonomik	c. Sosyal
---------------------	-------------	-----------
  9. Özel yaşamın gizliliği hakkı
  10.
 

a. Milli egemenlik	c. Eşitlik
--------------------	------------
  - b. Özgürlük

## 2. DÖNEM 2. ORTAK YAZILI SENARYO - 2

1.
  - a. Kanada'nın kuzeyinde, Doğu Sibirya'da, Grönland'da, Amerika Birleşik Devletleri'ne bağlı Alaska'da
  - b. **Kışın:** Sıkıştırılmış kardan yaptıkları iglolarda  
**Yazın:** Çadırlarda
2.
  - a. Arkeoloji
  - b. Tarih
  - c. Antropoloji
3. Teokrasi
4.
  - a. Ekili-dikili arazi
  - b. Tarıma elverişsiz arazi
5.
  - a. Tarafsız ve bağımsız mahkemeler
  - b. Yürütme
  - c. Yasama
6.
  - a. Sivil toplum ku- ruluşları
  - b. Medya
  - c. Bireyler (Kamu- oyu)
7. Cumhuriyet
8.
  - a. Kararlı olması
  - b. Fedakâr olması
  - c. Vatansız olması
9. Kanunlara uymak
10. Demokrasi

## 2. DÖNEM 2. ORTAK YAZILI SENARYO - 3

1. "İpek Yolu yaklaşık olarak iki bin yıldır insanlık tarihinde devletler arası siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda önemli bir köprü olmuştur." ifadesinden II.öncüle ulaşılabilir. Ancak İpek Yolu'ndan en fazla Türklerin yararlandığına ve sonraki dönemlerde önemini kaybettiğine ulaşılamaz. Doğru cevap A seçeneğidir.
2. Denizler geç ısınıp geç soğuduğu için kıyı bölgelerimizin iklimi daha ılımandır. İç bölgelere gidildikçe karasallığın etkisi artar. İç kesimler yazın daha çok ısınır kışın da daha çok soğur. Türkiye'de bu durum özellikle kışın belirginleşir. Kışın kuzey kıyılarımız daha güneydeki kara içlerinden sıcaktır. Kara ve denizlerin dağılışının iklim üzerindeki bir başka etkisi de günlük ve yıllık sıcaklık farklarıdır. Kıyılarından iç kesimlere gidildikçe deniz etkisinin ve nem oranının azalmasına bağlı olarak günlük ve yıllık sıcaklık farkları da artar. Aynı durum iç kesimlerde yağış miktarının azalmasına neden olur. Bingöl ve Antalya arasındaki sıcaklık farkı Bingöl'de karasallığın, Antalya'da denizelliğin etkili olmasıyla açıklanabilir. Doğru cevap A seçeneğidir.
3. Muson iklimi Güneydoğu Asya ülkelerinde görülen iklim tipidir. Bu iklim tipinde yağış isteği fazla olan çay ve pirinç yetiştirilir. Bu iklim tipinin yaşandığı yerlerde sadece yaz ve kış mevsimi vardır. Doğru cevap C seçeneğidir.

4. İnsanların geçmişlerini, yaşadıkları çevreyi, yaşam tarzlarını ve kültürlerini inceleyen bilim dallarına sosyal bilimler adı verilir. İnsanlar, hayatlarında yaşadıkları değişim ve gelişimleri anlayabilmek ve anlatabilmek için sosyal bilimlerden yararlanırlar. Sosyoloji, coğrafya ve tarih sosyal bilim dallarındandır. Ancak matematik sosyal bilim dallarından biri değildir. Doğru cevap B seçeneğidir.
5. Bilim ve teknoloji, hayatımızın her alanına girmiş durumdadır. Bilgisayarlar, akıllı telefonlar, üç boyutlu yazıcılar, tıbbi cihazlar, yazılımlar, elektrikli otomobiller artık sadece gelişmiş ülkelerdeki tüketicilerin değil, hemen herkesin kullanımına sunulmaktadır. Röntgen, tomografi, ultrason, tansiyon aleti, MR cihazı ve holter sağlık alanında kullanılan cihazlardır. Doğru cevap C seçeneğidir.
6. Kitap, CD, DVD, radyo ve televizyon gibi ürünlerin üzerinde telif hakkını koruyan bandrol adlı etiket bulunur. Bu etiket, satın alınan ürünlerin üzerinde devletçe belirli bir verginin kesildiğini gösteren etikettir. Bandroller özel olarak yapıldığı ve tahrip edildiğinde tekrar eski hâline dönmeyen etiketler olduğu için güvenilirlik sağlamaktadır. Korsan ürünlerde bandrol bulunmadığı için tüketiciler tarafından bu ürünler alınmamalıdır. Dolayısıyla bir eserin orijinal olduğunu üzerindeki bandrolden anlayabiliriz. Doğru cevap C seçeneğidir.
7. Bilimsel bir araştırmada önce araştırma sorusu belirlenir. Daha sonra varsayım (hipotez) oluşturulur, kaynak taraması yapıp bilgiler sınıflandırılır. En sonda ise metin oluşturulur. Dolayısıyla Deniz II ve III. öncülün yerini değiştirirse bilimsel araştırma basamaklarına uygun davranmış olur. Doğru cevap C seçeneğidir.
8. Çeşitli derinliklerdeki taş kömürü yatakları ile Karadeniz – Ereğli Havzası Türkiye'nin en önemli taş kömürü havzasıdır. Ülkemizde çıkarılan kömür iç tüketimi karşılayamadığından diğer ülkelere ithal edilmektedir. Doğru cevap B seçeneğidir.
9. Doğal kaynak, oluşumunda insanların etkisinin bulunmadığı, doğada var olan tüm zenginliklerdir. Topraklar, sular, ormanlar, madenler doğal kaynaklardır. Orman, bir ülkenin en önemli doğal kaynaklarından. Orman varlığını korumak için ağaçların kaçak kesimi engellenmeli, ağaçlandırma çalışmaları sistemli hâle getirilmelidir. Orman yangınlarına karşı ormanların içine yollar, gözetleme kuleleri ve yangın izleme merkezleri yapılmalıdır. Yangınlara hızla müdahale edilmelidir. İnsanlar elektrik ve telefon gibi faturalarını elektronik mesaj yoluyla aldıklarında ormanlara yarar sağlarlar. Doğru cevap B seçeneğidir.

10. Bir bölgenin iklimi, yer şekilleri, ulaşımı, nüfusu gibi özellikleri o bölgede yapılan ekonomik faaliyetleri ve yatırımları doğrudan etkiler. Ülkemize baktığımızda farklı bölgelerde farklı coğrafi özelliklerin olduğu görülmektedir. Bu nedenle farklı bölgelerimizde farklı ekonomik faaliyetler ve yatırımlar gerçekleştirilmektedir. Ayrıca teknoloji, iş gücü ve sermayede de ülkemizde yatırım yapmak için gerekli olan unsurlardandır. Doğru cevap B seçeneğidir.
11. Toplu yaşamın gereği olarak bazı ortak ihtiyaçlarımız vardır. Bu ihtiyaçları karşılamak için devletin yaptığı yatırımlara kamu hizmeti denir. Devlet tarafından sunulan her hizmetin bir bedeli vardır ve bunu karşılayacak para da sınırlıdır. Devlet, kamu hizmetlerini gerçekleştirebilmek için kamu kaynaklarını kullanır. Bu hizmetlerin sağlıklı yürütülmesi ve devamlılığının sağlanabilmesi için vergi geliri devlet için önemlidir. Dolayısıyla devlet bu görevleri yerine getirirken vatandaşlardan da yapmasını istediği davranış vergi vermesidir. Doğru cevap C seçeneğidir.
12. Atatürk yaptığı açıklamada çağdaş, medeni bir toplumun oluşturulabilmesi için eğitim alanında çaba sarfedilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Ayrıca yetiştirilecek neslin girişimci, aktif, gelişmelere açık ve devletine yararlı bir şekilde yetiştirilmesine vurgu yapmıştır. Doğru cevap A seçeneğidir.
13. Bir hava taşıtını kullanmak ve yönetmekle görevli, bu iş için özel olarak yetiştirilmiş kimseye pilot denir. Yükseklik korkusu olmayan ve soğukkanlı olan biri pilotluk mesleğinde başarılı olur. Doğru cevap B seçeneğidir.
14. Eşitlik ilkesine göre demokrasilerde her vatandaş özgür doğar. Vatandaşların sahip olduğu haklar ve özgürlükler Anayasa'nın güvencesi altındadır. Yasalar herkese aynı biçimde uygulanır. Doğru cevap C seçeneğidir.
15. Anayasa'mıza göre ülkemizde yürütme gücü Cumhurbaşkanı tarafından kullanılır. Cumhurbaşkanı Anayasa'da belirtilen özelliklere göre Türk vatandaşları arasından, halk tarafından seçilir. Cumhuriyet, 29 Ekim 1923'te ilan edilmiş ve ilk cumhurbaşkanı olarak Mustafa Kemal seçilmiştir. Bu tarihten itibaren cumhurbaşkanı Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilmiştir. 10 Ağustos 2014 tarihinden itibaren ise cumhurbaşkanı seçiminde halk oylamasına gidilmiştir. Bu gelişmeler cumhurbaşkanı seçiminde değişiklik yapıldığını göstermektedir. Doğru cevap C seçeneğidir.
16. Toplumunu ilgilendiren herhangi bir konu hakkında halkın be-nimsediği ortak görüşe kamuoyu adı verilir. Kamuoyu, toplumun sorunlarının çözümünde önemli bir etkiye sahiptir. Yönetimde yetkili olan kişiler, kamuoyunun görüşlerini genellikle dikkate almaktadır. Eğer yöneticiler bireylerin taleplerini haklı görürlerse almış oldukları kararı yeniden gözden geçirirler ve kamuoyuna uygun karar verirler. Alkolle ilgili yasal düzenlemeler basın organlarında yer aldıktan sonra alkollü araç kullanan kişi sayısı azalır bu durum basında çıkan haberlerin halkı etkilediğini gösterir. Doğru cevap D seçeneğidir.
17. Demokrasi, halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi, halk iradesi demektir. Yani halkın seçtiği yöneticiler aracılığıyla kendi kendisini yönetmesidir. Demokratik yönetimlerde halk, seçimler yoluyla yönetime katılır. Bu seçimler eşit, gizli oy ve açık sayım esasına göre yapılır. Doğru cevap B seçeneğidir.
18. Temel hak ve özgürlükler, Anayasa'mız tarafından koruma altına alınmıştır. Yaşama hakkı tüm hakların en temel olanıdır. Diğer tüm hakların kullanımı ve varlığı bu hakka bağlıdır. Anayasa'nın 17. maddesinde yaşama hakkından bahsedilmesi yaşama hakkının kanunlarla güvence altına alındığını gösterir. "... maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." ifadesi ise Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin insan hak ve özgürlüklerine saygılı olduğunu gösterir. Ancak Anayasa'nın 17. maddesinde düşünce özgürlüğünden bahsedilmemektedir. Doğru cevap B seçeneğidir.
19. Türk kadınına yönetimde görev alabilmesini sağlayan siyasi haklar 1930'dan itibaren verilmeye başlandı. Kadınlara 1930'da belediye seçimlerine katılma hakkı, 1933'te de muhtarlık seçimlerine katılma hakkı, 1934'te de milletvekili seçimlerine katılma hakkı tanındı. Kadınlara bu hakların tanınmasının amacı kadının yönetime katılmasını sağlamaktır. Doğru cevap B seçeneğidir.
20. Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan coğrafyada Türkler kadına verdikleri değeri sosyal hayata farklı şekillerde yansıtmışlardır. Yazılı ve sözlü kaynaklardan incelenen Türk tarihine bakıldığında kadının toplumda çok önemli bir rolünün olduğu görülmüştür. Türklerde kadın erkek ayrımı yapılmamıştır. İlk Türk devletlerinde hükümdarın eşi olan hatuna devlet meselelerinde fikrinin sorulması kadınlara değer verildiğini ve kadınların yönetimde söz sahibi olduklarını göstermektedir. Hatta öyle ki kağanın emirnameleri sadece "Hakan ve Hatun buyuruyor ki!" ifadesiyle başlamışsa geçerli olmuştur. Hakan ve hatun, elçileri beraber kabul etmişlerdir. Doğru cevap D seçeneğidir.

## 2. DÖNEM 2. ORTAK YAZILI - SENARYO - 4

1. “Türklerin adaletli ve insaniyetli yaklaşımını gören farklı milletler, Türk devletleri ve beyliklerinin hâkimiyetinden rahatsız olmadılar.” ifadesinden II.öncüle, “Türkmen boylarının Anadolu coğrafyasına yerleşmeye başlamalarından itibaren Anadolu'nun dağ ve nehirlerine Türkçe isimler verdiler.” ifadesinden III.öncüle ulaşılabilir. Ancak Türklerin Anadolu'ya tamamen hâkim olduklarına ulaşamaz. Doğru cevap C seçeneğidir.
2. Ekvatorial iklim, Ekvator üzerinde veya Ekvator'a yakın olan ülkelerde görülmektedir. Bitki örtüsü yıl boyunca yeşil kalabilen, uzun boylu ağaçların oluşturduğu sık ormanlardır. Bitki örtüsünün gür ormanlarla kaplı olduğu bölgelerde ahşap evler mevcuttur. Ekvatorial iklimin görüldüğü yerlerde, ormancılık halkın önemli geçim kaynaklarından biridir. Brezilya Ekvatorial iklimin görüldüğü ülkelerden biridir. Dolayısıyla burada ahşap yapılara rastlanır. Doğru cevap B seçeneğidir.
3. “Kişilere ait bilgileri saklayabilen kumaştan...” ifadesinden nanoteknolojiden dokuma alanında, “... düşük yakıt tüketimi sağlayan otomobillere...” ifadesinden nanoteknolojiden ulaşım alanında, “... savunma sanayisinden bilgisayarlara kadar her alanda artık nanoteknoloji kullanılmaktadır.” ifadesinden nanoteknolojiden sanayi alanında yararlandığı söylenebilir. Doğru cevap D seçeneğidir.
4. Hukuk hak ve sorumluluk kavramlarını öğretip bunların nasıl korunması gerektiğini gösterir. Toplumsal ilişkileri düzenler. Kararları zamanında ve doğru bir şekilde vermeyi öğretir. Doğru cevap A seçeneğidir.
5. Bir ürünün kullanılmasıyla ilgili hakları elde etmek için o ürünün telif ya da patent hakkının alınması gerekir. Herhangi bir bilgi veya düşünce ürününün kullanılması ve yayılması ile ilgili hakların, yasalarla belirli kişilere verilmesine telif hakkı denir. Ülkemizde sanat ve müzik eserlerini korumak için 5846 sayılı “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu” çıkarılmıştır. Telif hakkının sembolü çember içinde “C” harfidir. Bu sembol, üzerinde bulunduğu ürünü ortaya koyan kişinin telif haklarının korunduğunu belirtir. Telif hakkı genellikle belirli bir süreliğine T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığında alınır. Koruma süresi, eser sahibi yaşadığı sürece ve ölümünden sonra 70 yıldır. Koruma süresinin bitmesiyle eser sahibine tanınan mali haklar sona erer. Eserler izin alınmaksızın serbestçe kullanılabilir. Dolayısıyla telif hakkı saklı olan ürünler korsan yollardan temin edilmemelidir. Doğru cevap B seçeneğidir.
6. Herhangi bir konuyu, belli yöntemlerle ve sistemli biçimde inceleyerek bir sonuca ulaşmaya bilimsel araştırma adı verilir. Yaptığımız çalışmalarda bilimsel araştırma basamaklarına göre hareket edilmesi araştırma yaparken bize kolaylık sağlayacaktır. Bilimsel bir araştırmada önce araştırma sorusu belirlenir. Daha sonra varsayım (hipotez) oluşturulur, kaynak taraması yapıp bilgiler sınıflandırılır. En sonda ise metin oluşturulur. Dolayısıyla bilimsel araştırma basamaklarının doğru sıralanışı III–V–II–I–IV şeklinde olmalıdır. Doğru cevap C seçeneğidir.
7. Türkiye'de maden çeşitliliğinin en fazla olduğu bölge Doğu Anadolu Bölgesi'dir. Madenlerin bulunduğu ve çıkarılıp işlendiği yerlerde de iş olanakları daha fazladır. Zonguldak'ta taş kömürü çıkarılmaktadır. Demir, bakır, krom ve cıva Türkiye'de çıkarılan önemli madenlerdendir. Doğru cevap A seçeneğidir.
8. “Ülkemizde dört mevsimin yaşanması ve farklı toprak türlerinin bulunmasından dolayı çok çeşitli tarım ürünleri yetiştirilmektedir.” ifadesinden I ve II. öncüle ulaşılabilir. Yurt dışında üretilen ürünlerin ülkemiz tarafından alınmasına ithalat (dış alım) denir. Türkiye ihtiyacı olan ürünlerin ithalatını (dış alım) yapmaktadır. Doğru cevap D seçeneğidir.
9. Enerji kaynakları; Enerji kaynakları; tükenebilir (yenilenemeyen) ve tükenmeyen (yenilenebilen) olmak üzere iki grupta incelenir. Güneş, rüzgâr, hidroelektrik ve jeotermal tükenmeyen (yenilenebilen) enerji kaynaklarıdır. Taş kömürü, linyit, petrol, doğal gaz ve nükleer tükenebilir (yenilenemeyen) enerji kaynaklarıdır. Tükenebilir (yenilenemeyen) enerji kaynakları hava kirliliğine sebep olabilir. Doğru cevap D seçeneğidir.
10. İşlenmemiş veya yarı işlenmiş maddelere ham madde adı verilir. Yatırım yapılırken kurulacak tesisin, ham madde kaynaklarına yakın olması tercih edilmelidir. Çünkü bu durum üretim maliyetlerini azaltır. Bazı ham madde kaynaklarının, kurulacak tesise yakın olması ise bir zorunluluktur. Bursa zeytin bakımından zengin olduğundan zeytinyağı fabrikası kurmak için uygundur. Doğru cevap D seçeneğidir.
11. Devletin hizmetleri yerine getirmek için yurttaşlardan herkesin geliri ölçüsünde topladığı paraya vergi denir. Devlet topladığı vergilerle bizlere çeşitli hizmetler sunar. Devlet, vergi sayesinde hastane yapar. Devlet, aldığı vergilerle ülkemizi iç ve dış tehditlere karşı korumak için savunma harcaması yapar. Devlet, vergi sayesinde okul yapar. Devlet, aldığı vergilerle ulaşım hizmeti sunar. Bu sayede yeni yollar, tüneller ve köprüler yapılarak ulaşım imkânları gelişir. Ancak bireylerin konut edinmesi devletin vergiler yoluyla yaptığı hizmetlerden biri değildir. Doğru cevap D seçeneğidir.

12. Belli bir alanda kendini iyi yetiştiren, yaptığı işte uzman olan ve ülkesine katkı sağlayan insanların tümü nitelikli insan gücü olarak tanımlanabilir. Ülkelerin en önemli gücü insan kaynağıdır. Ülkemiz, Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığı zaman insan kaynağı yönünden önemli bir potansiyele sahip olduğu görülecektir. Fakat insan kaynağını daha etkili bir güce dönüştürebilmenin yolu eğitimden geçer. Nitelikli insan sayısını artırmak için birçok kurum ve meslek edindirme kursları açılmıştır. Nitelikli insan gücünün varlığı, ülke ekonomisi için büyük önem arz etmekte ve ülke ekonomisini geliştirerek ülkenin kalkınmasını hızlandırmaktadır. Doğru cevap D seçeneğidir.
13. Meslek, insanın yaşamını sürdürebilmek için yaptığı ve genellikle yoğun bir eğitim, çalışmayı gerektiren sürecin sonunda kişilerin kazandığı unvanın adıdır. Meslek seçiminde kendimize sormamız gereken sorular şunlardır: Nasıl bir hayat sürdürmek istiyorum?, Seçeceğim meslek ilgi ve yeteneklerime uygun mu?, Seçeceğim mesleğin özellikleri nelerdir? Fakat meslek seçerken “Seçeceğim meslek çevrenin beklentilerine uygun mu?” sorusu kendimize sormamız gereken sorulardan biri değildir. Doğru cevap B seçeneğidir.
14. Cumhuriyet yönetimi, egemenliğin ulusun elinde olduğu bir yönetimdir. Cumhuriyet yönetiminde halk bu egemenlik hakkını demokratik seçimlerle seçtiği kişiler aracılığıyla kullanır. Doğru cevap C seçeneğidir.
15. Savaş: Devletin kalıcılığını temin etmek, milli menfaatleri sağlamak ve milli hedefleri elde etmek amacıyla, başta askeri güç olmak üzere devletin maddi ve manevi tüm güç ve kaynaklarının hiçbir sınırlamaya tabi tutulmadan kullanılmasını gerektiren silahlı mücadeledir. Ülkemizin başka bir ülke ile savaş yapmasına karar verme yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisine aittir. Doğru cevap A seçeneğidir.
16. İnsanların aileden sonra demokrasi bilinci kazandığı diğer bir yer de okuldur. Sınıf ortamında öğrencilerin birbirlerinin hakkına saygı göstererek eşit söz hakkı alması ve görüşlerini özgürce ifade etmesi, sınıf kurallarının öğrencilerle birlikte belirlenmesi, sınıf başkanlığı için seçim yapılması, kantinde herkesin sıraya girip alışveriş yapması buna örnek olarak verilebilir. Doğru cevap A seçeneğidir.
17. Bir soruna çözüm bulmak, farkındalık oluşturmak veya çalışanların haklarını korumak için kurulan sivil toplum kuruluşları bu amaçlarını kamuoyu oluşturarak gerçekleştirmeye çalışır. İmza kampanyaları düzenlemek sivil toplum kuruluşlarının uyguladığı yöntemlerden biridir. Doğru cevap B seçeneğidir.
18. Konut dokunulmazlığı; bir konuta, konut sahibinin rızası dışında girilememesi, arama yapılamaması ve buradaki eşyaya el konulamaması durumu olarak tanımlanır. Konut dokunulmazlığının ihlali, Türk Ceza Kanunu'nda ağır bir suç olarak değerlendirilir. Verilen Anayasa maddesinin bizlere sağladığı hak konut dokunulmazlığı hakkıdır. Doğru cevap A seçeneğidir.
19. Medeni Kanun'un kabul edilmesiyle, aile yapısında önemli değişiklikler meydana geldi, mahkemelerde tanıklık yapma, miras ve boşanma konularında kadın ve erkek eşit hale getirildi, evliliklerde resmi nikah yapma zorunluluğu getirildi, tek eşle evlilik esası benimsendi. Medeni Kanun toplumsal ve ekonomik hayatta kadın erkek eşitliğini sağlamıştır. Doğru cevap C seçeneğidir.
20. Sosyal yaşamda, üretimde ve siyasi yaşamda, kadının önemini kendi çağdaşı olan liderlere göre daha önce fark eden Mustafa Kemal Atatürk, bu alanlarda kadın haklarıyla ilgili önemli değişimler yapmıştır. Türk kadınının bu durumunu Atatürk şu sözü ile en güzel şekilde ifade eder: “... Dünyada hiçbir milletin kadını, ben, Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte, Anadolu kadını kadar gayret gösterdim diyemez. Erkeklerle kurduğumuz hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir.” Mustafa Kemal'le birlikte Türk kadını eğitim, siyasi, hukuk, çalışma, toplumsal yaşam ve aile yaşamında eşit haklara sahip olarak yerini almıştır. Atatürk'ün sözlerinden hareketle I ve II. öncüldeki yargılara ulaşılabilir. Doğru cevap B seçeneğidir.

## 7. ÜNİTE: ULUSLARARASI İLİŞKİLERİMİZ

### 1. ETKİNLİK

- |               |                 |                 |
|---------------|-----------------|-----------------|
| 1. Azerbaycan | 5. Kazakistan   | 9. Gürcistan    |
| 2. İran       | 6. Suriye       | 10. Kırgızistan |
| 3. Irak       | 7. Türkmenistan | 11. Ermenistan  |
| 4. Yunanistan | 8. Bulgaristan  | 12. Özbekistan  |

### 2. ETKİNLİK

- |               |                |               |
|---------------|----------------|---------------|
| 1. Gürcistan  | 4. Irak        | 7. Yunanistan |
| 2. Ermenistan | 5. Suriye      |               |
| 3. İran       | 6. Bulgaristan |               |

### 3. ETKİNLİK

	Türk Cumhuriyetleri	Komşu Devletler
1	Azerbaycan	Irak
2	Türkmenistan	Bulgaristan
3	Özbekistan	Suriye
4	Kazakistan	Gürcistan
5	Kırgızistan	Ermenistan
6	KKTC	Yunanistan



## 4. ETKİNLİK

1. Azerbaycan
2. Türkmenistan
3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
4. Özbekistan
5. Kazakistan
6. Kırgızistan

## 5. ETKİNLİK

**Yurt dışına gider:** Kayısı, Krom, Canlı Hayvan, Bor, Fındık,  
**Ülkemize gelir:** Tropikal Ürünler, Doğal Gaz, Petrol, Kakao, Kahve

## 6. ETKİNLİK

	Türkiye'nin İhraç Ettiği Ürünler	Türkiye'nin İthal Ettiği Ürünler
1	Cıva	Elektronik Cihazlar
2	Hazır Giyim Ürünleri	Yolcu Uçağı
3	Beyaz Eşya	Ananas
4	Halı	Mango
5	Demir-Çelik Ürünleri	Optik Araçlar
6	Yün	İlaç

## 7. ETKİNLİK

1. İhraç
2. İthal
3. İhraç
4. İhraç
5. İthal
6. İthal
7. İthal
8. İhraç
9. İhraç

## 8. ETKİNLİK

1. İthalat
2. Almanya
3. Ticaret
4. İhracat
5. Dış ticaret

## 9. ETKİNLİK

1. İhracat
2. İthalat
3. İthalat
4. İthalat
5. İhracat
6. İhracat
7. İthalat
8. İhracat
9. İthalat
10. İhracat
11. İthalat
12. İhracat

Cevaplara göre öğrenci kendisini değerlendirecektir.

## 10. ETKİNLİK

1. BM
2. AK
3. G – 20
4. İİT

## 11. ETKİNLİK

b. Popüler kültür kitle iletişim araçlarıyla (televizyon, radyo, internet...) ile yapılmaktadır.

c. Popüler kültür; aileyi, yiyeceği, müziği ve halk oyunlarını etkilemektedir.



www.ortaokuldata.com Dijital Eğitim Platformunun tanıtım ve kullanım videoları için karekodu okutunuz.



## Dijital Eğitim Platformunda Neler Var?

Bu seti alan öğretmen ve öğrencilerin tamamı Dijital Eğitim Platformuna sınırsız sahip olacaktır. Dijital Eğitim Platformunda

- Deneme sınavları çözme,
- Soru çözme,
- Konu çalışma,
- Yapay zeka destekli istatistiksel raporlar alma,
- Süreç odaklı dijital öğrenci takip sistemi,
- Ders kitabının dijital içerikleri,
- Akıllı tahta uygulamaları

gibi birçok özelliğe sahiptir.

## Dijital Eğitim Platformu Nasıl Kullanılır?

- Öğretmenin sisteme üye olması
  1. Öğretmen kendisi ortaokuldata.com'dan üyelik yapabilir.
  2. 0 (542) 262 03 37 whatsapp hattından yardım alarak üyelik yaptırabilir.
- Öğretmen, öğrenci listesini sisteme girdikten sonra öğrencilerin kullanıcı adı ve şifreleri otomatik oluşturulacak veya öğrenci listesini 0 (542) 262 03 37 whatsapp hattına göndererek sistem tarafından öğrenci şifreleri oluşturulacaktır.
- Öğrenci, öğretmeninden alacağı şifre ile sisteme giriş yapabilecektir.

\* Sınırsız kullanım süresi 1 eğitim-öğretim yılıdır.

5. Sınıf

Soru Bankası, Defterim



6. Sınıf

Soru Bankası, Defterim



7. Sınıf

Soru Bankası, Defterim



8. Sınıf

Soru Bankası, Defterim



İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi 1518 Sok.  
Mat-Sit İş Merkezi No:2/20 Yenimahalle / ANKARA  
Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81  
www.editoriyayinevi.com | bilgi@editoriyayinevi.com



9 786052 806197

**Nasıl Sipariş Edebilirim?**

Kitapçınızdan talep edebilir veya 0 505 099 24 84 telefon hattından bilgi alabilirsiniz.